

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΣ Ζ'

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΥΧΟΣ 74-75ov

ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ 1958

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

Ἐπιτροπὴ ἐπιμελείας βιβλίου
ΓΕΩΡΓ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ
ΓΕΩΡΓ. Γ. ΒΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΗΜ. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ
ΤΑΚΗΣ ΣΩΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΝΟΣ Γ. ΦΑΝΤΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ :

7

Ἐσωτερικοῦ : Ἐτησίᾳ	Δραχ.	150.—
Νομικῶν προσώπων	Δραχ.	200.—
Ἐξάμηνος κ.λ.π. ἀναλόγως		
Ἐξωτερικοῦ : Ἐτησίᾳ	Δολλ.	10.—
ἢ Ἄλλαι Ἀγγλίας		3 1/2
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ	ΔΡΑΧ.	25.—

Ἀνταπιστέλλοντα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς
ΚΩΝ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ (Βενετία)
ΔΕΑΝΔΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Ἀθήνα)
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ (Θεσσαλονίκη)
ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ (Ἀθήνα)
Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ (Ἀθήνα)

Ἐμβόματα : « ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΣΤΙΑΝ » Ὁδὸς 28ης Ὀκτωβρίου 60, Ἰωάννινα — Τηλ. 6-59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Δ. Μέρτζιου :	Ἄγνωστα ἱστορικά στοιχεία (ἀντικ) τρις εἰς Ἀκοδ. Ἀθην.)	Σελ 4
Νικολ. Β. Πατσέλη :	Σπουδῶν Σίμος (1868—1935) (ἱστορικὴ μνημογραφία)	» 4
Γεωργίου Παΐδιου :	Παΐδιος Ἐπίσκοπος Βελλῆς καὶ Κονίτης (1762-1775)	» 4
Σεραφεῖμ Ξινοπούλου :	Δοκίμιον περὶ Ἄρτης (Σχόλια: Γάλλοι Τσοῦτσου)	» 4
Κων. Ἀθ. Διαμάντη :	Πηγαὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν τὴν Βορειοηπειρ. Ἀρχαίαν	» 4
Ἰωάν. Ν. Νικολαΐδου :	Γεώργιος Ρ. Ζάρης καὶ Μονοθένηδρον (ἱστορικὸν ἔν)	» 4
Β. Καβιάδης :	Γομήλια ἔπιμα τῶν Σαρκατισανίων Τσεπελέβου (λαογρ)	» 4
Σεραφεῖμ Τσιτσᾶ :	Ἡ Ρομελιώτικη Γλῶσσα (λαογρ. γίωσ. ἰδιώματα)	» 4
Δημοτικὸ :	Κόρη τοῦ Πύργου (Συλλογὴ: Πύργου Στάρα)	» 4
Νικολ. Π. Ζυγούρη :	Τὰ ἐν Ἠπειρῷ Γεωργικὰ Ἰδιώματα (μελέτη)	» 4
Πέτρου Σπανωνίδου :	Τὸ νόημα τῆς Τέλης (δοκίμιον)	» 4
Ὀλγας Βότση :	Ὅλα τὰ δέχομαι (ποίημα)	» 5
Χρυσάνθη Ζιτσαία :	Μικρὴ Ἐλεγεία (ποίημα)	» 5
Ἄντ. Γαλάν. Βουρλέκη :	Ἀποστολὸς Παῦλος (ποίημα)	» 5
Λένας Παπα :	Ἄνθα (ποίημα)	» 5
Ρήγα Γκόλφη :	Μάνα (ἀνέκδοτον ποίημα—ἀνακρίθ. Δημ. Γιάκου)	» 5
Νικ. Χρ. Παπακώστα :	« Ἡ ἀκρίμης προστάσια » (πρόζα χιόνικον)	» 5
Κώστα Ἀγνάντη :	Μπεκρήδων Μνημόσυνο (ποίημα)	» 5
Ἀγγελικὴ Γάτου :	Κοιτὸν (ποίημα)	» 5
Δημ. Σχλαμάγκας :	« Πιστεύω Κύριε! »	» 5
Λαφρονταίν :	Ὁ μπαλωματὴς καὶ ὁ τραπεζίτης· Ἡ ἀλεπού μετὰ κελ- [λάρι (μετ. Α. Γερουτικῶν)]	» 5
Κλεοπ. Παπαχρήστου :	Ἀντινομίαι στὸν Ὀμιλῶν (φιλολογικὴ μελέτη)	» 5
Μίμη Κυριακίδη :	Βλέπω... (ποίημα)	» 5
Κώστα Τσέτη :	Καλπάζει μὴ θάβηλα (ποίημα)	» 5
Κώστα Τσιλιμαντιδῆ :	Τοῦ Ὀυσσέα — Τοῦ Βοσπόρου (ποίηματα)	» 5
Ἄνθ. Α. Ζόλδερ :	Θήνηνη (ποίημα)	» 5
Μ. Βάλα :	Μοιχεῖα (Μονόπρακτον κωμῶδιον)	» 5

ΑΠΟ ΜΗΝΙ ΣΕ ΜΗΝ : Σημειώματα: Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐπαρχίας—Τὸ πρῶτον συνέση-
τῶν Ἐκπολιτιστικῶν Σωματείων τῆς Ἐπαρχίας Πανεπειρωτικῶς Σύνδεσμος Νομοῦ Λαρισαίων
Ἡ Χρυσάνθη Ζιτσαία—Ἀξιόλογα περιοδικὰ Συντάξ [Η.Ε.]. Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου: Κλουδίου, με-
κίνα (Ποιήματα, ἐπιλογή 1917—1957) [Γ. Πρωτόδικα]—Ἰωάν. Μουσιρογιάννη: (Κοινωνικὴ ἐθ-
νοια διὰ μέσον τῶν αἰώνων, Ἰωάν. Μελά: (Ἱστορία τῆς Νήσου Ἰκαρίας) [Δ. Σαλιμάγκου] Κν.
Κίτσου: [Ἀδαντικὰ προβλήματα] [Ἰωάν. Νικολαΐδου]—Ἀγγ. Παρθένου: [Τὰ σήματα τοῦ Αἰ-
ου] [Δημ. Γιάκου]—Madelaine Rimpert. [μετάφρ. Γ. Βασδέκη]: Ἡ συναίσθηματικὴ καὶ ἠθικὴ καὶ
τοῦ παιδιοῦ [Κ. Λαζαρίδου]—Κριτικὰ σημεῖωματα: Α. Γερουτικῶν: Γύρω ἀπὸ
νέα βιβλία Τοῦ Προμηθέα Δεσμώτη βάσανα καὶ περιπέτειες.—Ἐὐγενικὴ προσφορῆ-
Βιβλία καὶ περιοδικὰ καὶ ἡμερησίδες πού λάβαμε.—Παροράματα.—Διορθώσεις.

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἔστιά

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'

ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ 1953

ΤΕΥΧΟΣ 74-75ον

ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ ἀ.μ. τῆς
'Ακαδημίας' Ἀθηνῶν

ΑΠΟ ΤΑ ΕΝΕΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΑΓΝΩΣΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Μία ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν

Τὴν 5ην Ἰουνίου ἐ. ἐ., ὁ διακεκριμένος ιστοριοδίφης Ἡπειρώτης κ. Κων. Μέρτζιος, προέβη ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰς τὰς κατωτέρω ἀνακοινώσεις, ἀφορώσας μίαν ἐκτάκτου σπουδαιότητος ιστοριοδιφικὴν ἐργασίαν του, τὴν ὁποίαν ἔκαμε εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Ὁλόκληρος ἡ πολυσήμαντος αὐτὴ ἐργασία τοῦ κ. Μέρτζιου, ὅπως εἰχμε προαναγγεῖλει εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος μας, θὰ δημοσιευθῇ τμηματικῶς εἰς τὰ ἐπόμενα τεύχη τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἔστιας» καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸν β' τόμον τῆς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐκδοθείσης προγενεστέρως (1939) ἐργασίας τοῦ κ. Μέρτζιου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Μικρὸς Ἑλληνομνήμων». Ἡ ἀνακοίνωσις αὐτὴ, κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, ἀπετέλεσε καὶ διὰ τὴν Ἀκαδημίαν σημαντικὸν γεγονός, παρηκολουθήθη δὲ ὑπὸ πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐξ ἀκαδημαϊκῶν, καθηγητῶν Πανεπιστημίου, διανοουμένων καθῶς καὶ πλείστον Ἡπειρωτῶν.

Ἐν ἀρχῇ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κυρίου θέματος, ὁ κ. Μέρτζιος, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Λογίζομαι εὐτυχῆς, διότι μοῦ δίδεται καὶ πάλιν ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκθέσω τὰ πορίσματα τῶν προσφάτων ἐρευνῶν μου εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ὅπου ἐργάζομαι ἀπὸ εἴκοσι καὶ πλέον ἐτῶν, μίαν καὶ μόνην ἔχων φιλοδοξίαν: νὰ ἀνασύρω ἀπὸ τὴν ἀφάνειαν ἱστορικὰ στοιχεῖα ἀφορώντα τὸν τόπον μας. Πλούσιος ὑπῆρξε καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὁ ἀμνηστὸς».

Τὰ ἀνευρεθέντα πολλὰ καὶ ποικίλα ἔγγραφα τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα. Ἦλθον εἰς φῶς αἱ διαθήκαι τριῶν Ἀρχιεπισκόπων Φιλαδελφείας, τῶν ὁποίων ἔδρα ἦτο ἡ Βενετία, ἦτοι τοῦ Ἀθανασίου Βαλεριανοῦ τοῦ 1656, τοῦ Γερασίμου Βλάχου τοῦ 1683, καὶ ἡ τοῦ χρηματίσαντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ κατόπιν Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας Μεθοδίου Μορώνη τοῦ 1679. Αἱ δύο πρῶται εἶναι γραμμῆναι εἰς τὴν ἰταλικὴν δι' ἄλλης χειρὸς, ἐνῶ ἡ τοῦ Μορώνη εἶναι ἰδιογράφος ἑλληνιστὶ καὶ με ὠραία

γραφὴν.

Θὰ φανῆ ἴσως παράδοξον τὸ ὅτι ὁ πολυγραφώτατος Γεράσιμος Βλάχος, εἰς ἓκ τῶν διαπρεπεστέρων λογίων τοῦ 17ου αἰῶνος, ἔγραψε τὴν διαθήκην ἰταλιστὶ. Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν εὐλογον ταύτην ἀπορίαν μᾶς τὴν δίδει ἡ ληξιαρχικὴ πράξις τοῦ θανάτου του ἀπὸ τὴν ὁποίαν μανθάνομεν ὅτι ὁ Γεράσιμος Βλάχος εἶχεν ὑποστῆ ἡμιπληγίαν τὸ 1681 καὶ παρέμεινε κλινῆρης μέχρι τῆς 24ης Μαρτίου 1685, ὅτε καὶ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν. Δὲν ἦτο, συνεπῶς, εἰς θέσιν νὰ γράψῃ ἰδιοχειρῶς τὴν

διαθήκην του και υπηγόρευσε τὰς τελευταίας του θελήσεις εἰς ἐμπιστόν του, ἑ ἴδιος δὲ υπέγραψεν ἰταλιστὶ μὲ χέρι τρεμάμενο.

Ἄλλη διαθήκη ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ τοῦ ἱερομονάχου Θεοφύλακτου Τζανφορνάρι, υἱοῦ τοῦ διασῆμου μεταβυζαντινοῦ ζωγράφου Ἐμμανουὴλ τοῦ 1658, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρονται περὶ τὰς 25 εἰκόνες, τινὰς τῶν ὁποίων ἐδώρησεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν Κοινότητα. Ὁ Θεοφύλακτος Τζανφορνάρι ἦτο λίαν ἐγγράμματος καὶ ἀναφέρεται ὡς διορθωτῆς ἑλληνικῶν ἐκδόσεων τῶν τυπογραφείων Βενετίας.

Ἐτέρα διαθήκη ἀξία μνείας εἶναι ἡ τοῦ Κρητὸς Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαρά, τὸν ὁποῖον ὁ Γεράσιμος Βλάχος εἶχε διορίσει ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης του. Ὁ Μαράς υπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν πλέον διακεκριμένων ἱερωμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ διαθήκη του, ἰδιόγραφος ἑλληνιστί, ἀποτελεῖται ἀπὸ 15 πυκνογραφημένα φύλλα. Εἶναι τοῦ 1704 καὶ περιέχει πολλὰ ὀνόματα Ἑλλήνων καὶ Βενετῶν φίλων του, εἰς οὓς ἀφῆκε, κατὰ προτίμησιν, εἰκόνας. Ὁμοίως ἐκληροδότησε τὸ φερόνι του εἰς τὸν ἱερομόναχον καὶ ζωγράφον Μιχαὴλ Σολομῶν Ζακύνθιον, ἀνήκοντα προφανῶς εἰς τὸ αὐτό, μὲ τὸν ἔθνικὸν μας ποιητὴν. γενεαλογικὸν δένδρον

Εἰς ἄλλην διαθήκην τοῦ ἱερέως Παναγιώτου Σινωπέως τοῦ 1674, ἀναφέρονται 28 εἰκόνες. Αὐτὴ ἡ πληθὺς τῶν εἰκόνων μαρτυρεῖ ὅτι περίξ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶθα, υπῆρχον κελλία, τὴν μεταβυζαντινὴν τέχνην τῆς ἀγιογραφίας ἐκαλλιέργουν καὶ ἄλλοι ζωγράφοι πλὴν τῶν γνωστῶν.

Ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλαι διαθήκαι ἱερέων καὶ ἱερομονάχων, ἦτοι τοῦ Παρθενίου Ἀχέλη, τοῦ Ρεθυμνίου Θεοφάνους Καλογερά, τοῦ Κυπρίου Γεωργίου Γιαφούνη, τοῦ ἐκ Χανίων Βησσαρίωνος Τσελαῖτη, τοῦ Ἐμμανουὴλ Παντουβά καὶ τοῦ Βαρθολομαίου Συροπούλου. Πλὴν αὗται δὲν ἀντεγράφησαν, διότι δὲν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸν τι ἐνδιαφέρον.

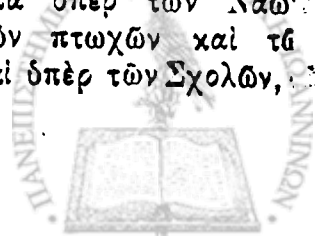
**

Μετὰ τὰς διαθήκας τῶν ἱερωμένων ἐρχομαι εἰς τὰς τῶν λαϊκῶν. Ἀνευρέθησαν ὀλίγα ἐπιγράμματα τῶν ἐν Βενετίᾳ Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι προήρχοντο ἀπὸ διαφόρους

πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τούτων ἄλλαι μὲν εἶναι ἰταλιστί καὶ ἄλλαι, αἱ περισσότεραι, ἑλληνιστί. Ἰταλιστί εἶναι 13 διαθήκαι ἦτοι τοῦ Γεωργίου Κοθώνη ἐξ Ἀρτης τοῦ 1667, Νικολάου Μάκολα Ἀθηναίου τοῦ 1705, τοῦ ἐκ Μάνης Γρηγορίου Σακελλάρη τοῦ 1716, τοῦ Ἀθηναίου Γεωργίου Μέλλου τοῦ 1732, τοῦ ἱατροῦ Βερνάρδου Τυπάλδου Κεφαλλῆνος τοῦ 1737, τοῦ Ἀθηναίου Νικολάου Ταρωνίτη τοῦ 1744, τοῦ ἱερομονάχου Ἀγαπίου Κουτήφαρη ἐκ Λευκάδος τοῦ 1746, τῆς Μαρίας Ἐμμανουὴλ Νορικράτη ἐκ Καστοριάς καὶ τοῦ Ἀθηναίου Στεφάνου Ρούτη, ἀμφότεροι τοῦ 1748, τοῦ ἐκ Πατρῶν Ἀνδρέα Κοσῆ τοῦ 1749, τοῦ Ἀθηναίου Δημητρίου Κωλέττη 1752 καὶ τοῦ ἐκ Ναυπλίου Ἀνδρέα Καλογερά τοῦ 1756.

Ἑλληνιστί δὲ εἶναι αἱ ἐπόμεναι 15, ἦτοι τοῦ Σταμάτη Ἀθανασίου ἐκ Καστοριάς τοῦ 1657, τῶν Ἀθηναίων Νικολάου Μπενάλδη τοῦ 1663, Μιχαὴλ Ροῦδη τοῦ 1671, Μιχαὴλ Λίμπωνα 1673, Δημητρίου Κοντριᾶ 1675, Γεωργίου Καγκελάρη 1702, Δημητρίου Καπετανάκη 1704, ἐτέρου Δημητρίου Καπετανάκη τοῦ 1730, τῆς συζύγου του Ὁρσας κόρης τοῦ Ἀθηναίου Ἰωάννου Ρούτη 1730, τῆς Φλωρᾶς κόρης Διονυσίου Ταρωνίτη Ἀθηναίου καὶ συζύγου τοῦ ἐπίσης Ἀθηναίου Φυλακτοῦ Βωδοῦ τοῦ 1738 καὶ τῶν Ἰωαννιτῶν: Μήχου Δήμου τοῦ 1686, Ἀναστασίου Λάλου τοῦ 1707 καὶ τοῦ Μάνθου Ἰωάννου τοῦ 1748 καὶ εἶναι: α) συγγράμμα μὲ στίχους τὴν ἱστορίαν τῆς συμφορᾶς καὶ σκλαβιάς τοῦ Μωρέως, τὴν ἐκδεδειγμένην ὑπὸ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Γλυκῆ τοῦ 1779. Ἑλληνιστί εἶναι ἐπίσης γραμμένη καὶ ἡ διαθήκη τοῦ ἐκ Τρικάλων Δημητρίου Φιλίππου τοῦ 1686 καὶ τέλος ἡ τοῦ ἐκ Ματσουκίου τῶν Τζουμέρκων Γιάννου Θεοχάρη τοῦ 1754. Οὗτος, ἐκτίων ποινὴν ἐπὶ βλασφημίᾳ, ἐκάλεσεν εἰς τὰς φυλακὰς ἐμπιστόν του ὁμογενῆ καὶ υπηγόρευσε τὰς τελευταίας του θελήσεις.

Ὅλοι αὐτοῖσι ἀπόδημοι Ἕλληνες, μολονδὲς ἔξω εἰς τὴν Βενετίαν, τὴν πόλιν τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς χλιδῆς. ἐν τούτοις δὲν ἐλπίσμονουν τὴν δούλην γενέτειράν των καὶ δὲν ἐθέτον κληροδοτήματα ὑπὲρ τῶν Ναυῶν τῶν Μονῶν, ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν σκλάβων, τινὲς δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν Σχολῶν,

που αὐται ὑπῆρχον εἰς ὀλίγον, ἀτυχῶς ἀριθμόν. Ὅλοι ἐκδηλώνουν τὴν βαθεῖαν προσήλωσιν των εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ ἀφίνουν διάφορα ποσὰ ἵνα ταφοῦν ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων ἢ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Ναοῦ καὶ δρίζουν νὰ τελῶνται σαρανταλείτουργα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς των, εἰς τε τὴν ἐν Βενετία ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν τῆς γενετείρας των.

Ἀποτελοῦν δὲ καὶ γλωσσικὰ μνημεῖα ἀξιόλογα αἱ ἑλληνιστὶ γραμμέναι διαθήκαι εἴτε ἀπὸ τοῦς ἰδίους εἴτε δι' ἄλλης χειρός. Θὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ εἶπω ὀλίγα τινὰ διὰ τὸν Ἀθηναῖον Μιχαὴλ Λίμπωνα, ὁστις, ὡς γνωστὸν ὑπῆρξεν ἕνας ἐθνομάρτυς, σφαγιασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀγάδων διότι ὑπερήσπισε πρὸ τοῦ Σουλτανικοῦ Ἀρχιεπισκόπου τὰ δίκαια τῆς καταττυραννουμένης πόλεως τῶν Ἀθηναίων, ἣτις ἦτο τιμάριον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ὁ σφαγιασμὸς τοῦ Μιχαὴλ Λίμπωνα συνέβη τὴν 23ην Δεκεμβρίου 1678. Πέντε ἔτη προτῆτερα ἦτοι τὴν 1ην Μαρτίου 1673, ὁ Λίμπωνας εὕρισκόμενος ἐν Βενετία ἔγραψεν ἰδιοχείρως τὴν διαθήκην του, τὴν ὁποῖαν καὶ ἀνέφερα ἤδη, Ἐκ ταύτης ἀποσπῶ ὀλίγας ἐνδιαφερούσας παραγράφους αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν τὰ ἀγνά, θρησκευτικὰ καὶ φιλοπάτριδα αἰσθήματά του:

«Νὰ δώσουν οἱ ἐκτελεσταί μου—γράφει εἰς τὴν 4ην παράγραφον—τοῦ ἀρχιερέως πὸν θέλει εἶσται στὴν Ἀθήνα ρεάλια μετρητὰ πενήντα καὶ νὰ ξοδιάσουν ἕτερα ρεάλια 450 διὰ νὰ κάμουν 12 φελόνια, 12 σιχάρια, 12 ἐπιτραχήλια, 12 ζυγὲς ὑπομάνικα καὶ 12 ζῶνες καὶ νὰ τὰ ἀφιερῶσουν εἰς τὸ Καθολικὸν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Ἁγιον Παντελεήμονα καὶ νὰ δώσουν καὶ δύο σιχάρια καὶ δύο ὠράρια πὸν ἔχω στὴν κασέλα μου καθὼς καὶ τὰ κεντημένα καλύμματα, διὰ νὰ λειτουργοῦν δώδεκα κληρικοὶ καὶ δύο ἱεροδιάκονοι μετὸν ἀρχιερέα καὶ νὰ γράφουν εἰς τὴν Ἁγίαν Πρόθεσιν τὰ κάτωθι δώδεκα ὀνόματα... (τὰ ὁποῖα καὶ παραθέτει)».

Διὰ τῆς 5ης παραγράφου ἀφίνει ἄλλα 4 φελόνια ἀπὸ ὕφασμα δαμάσκη καὶ 4 σιχάρια καὶ ζητεῖ νὰ ἐξοδιάσουν καὶ ἄλλα

20 ρεάλια νὰ κάμουν 4 ἐπιτραχήλια καὶ 4 ζυγὲς ὑπομάνικα καὶ 4 ζῶνες μεταξωτῆς, διὰ νὰ τὰ ἀφιερῶσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεγάλης Παναγίας καὶ ἐν ἄλλο κίτρινο φελόνι νὰ τὸ δώσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ὁπου ἦτο ἡ ἐνορία του καὶ τὸ ταφεῖον του καὶ ἕνα πράσινο φελόνι νὰ δοθῆ εἰς τὸ μεγάλο Κοινόβιον εἰς τὸν Ἁγιον Ἀνδρέαν καὶ τὸ δύστινο φελόνι εἰς τὸ μικρὸ Κοινόβιο εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀναργούρους καὶ νὰ γράφουν καὶ εἰς τίς τέσσαρες αὐτῆς ἐκκλησίαις εἰς τὴν Ἁγίαν, Πρόθεσιν τὸ ὄνομά του καὶ νὰ μνημονεῦεται ἐκφώνως—ὡς ὁ ἴδιος γράφει:

Παράγραφος 6η: «Νὰ δώσουν γράφει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, πὸν εἶναι σιμμά εἰς τὸ σπίτι μου ρεάλια 50 καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἐλισέως ρεάλια 50 διὰ νὰ κτισθοῦν αὐτῆς αἱ δύο Ἐκκλησίαις καὶ νὰ δώσουν καὶ εἰς τὸ Μοναστήρι τῆς Μενδέλλης ρεάλια 50 καὶ εἰς τὸ Μοναστήρι τῆς Σεριανῆς ρεάλια 50 μετὰ τοῦτο: νὰ γράφουν τὸ ὄνομά μου εἰς τὲς ἄνω Ἐκκλησίαις καὶ Μοναστήρια καὶ νὰ μνημονεῦεται ἐκφώνως».

Παράγραφος 7η: «Νὰ δωθοῦν εἰς τὰ κάτωθι Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίαις καὶ σὲ καθένα ρεάλια 5 διὰ νὰ γράφουν τὸ ὄνομά μου εἰς τὴν Ἁγίαν Πρόθεσιν διὰ νὰ μὲ μνημονεύουν ἡγοῦν εἰς τὸ Δαφνί, εἰς τοῦ Καρία, εἰς τοῦ Κουταλά, εἰς τὸ Ἀσιτέρι, εἰς τοῦ Θεολόγου, εἰς τοῦ Κυνηγοῦ, εἰς τοῦ Ταοῦ, εἰς τοῦ Τοράσα, εἰς τὴν Ἁγίαν Πηγὴν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἰς τὸν Εὐριπον».

Παράγραφος 12η: Ἀφοῦ διατυπώνει τὴν ἀμετάτρεπτον θέλησίν του ὅπως τὰ 8.000 δονκάτα πὸν εἶχε κατατεθειμένα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς Βενετίας, παραμείνουν ἑσαεὶ ἄθικτα καὶ μόνον τὸ «διάφορον» νὰ ἡμποροῦν νὰ καρπῶνται οἱ κληρονόμοι του, ἐπιλέγει: «Ἐάν δὲν ἀπομείνη τις ἀπὸ τὸ ὄνομά μου τοῦ Λίμπωνα, μόνον τελειώσει τὸ γένος, τὸ ἄνωθι «διάφορον» νὰ δίδεται εἰς τὸ κοινὸν τῆς χώρας τῶν Ἀθηναίων ἡγοῦν τῆς πατρίδος μου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τὰ μισὰ νὰ δίδονται

εις ένα μοναστήρι όπου να είναι καλογράδες όλο κορίτσια και τὰ ἄλλα μισὰ εἰς ἓνα σχολεῖο όπου ἔχει νὰ γένη διὰ νὰ μαθῆνουν τὰ παιδιὰ ἑλληνικὰ γράμματα και ἀνίσως και δὲν γένουν τὰ ἄνωθε: μοναστήρι και σχολεῖον νὰ εἶναι τὸ διάφορο διὰ μπενεφίσιον κοινὸν ὅλης τῆς χώρας...».

Ὡστε λοιπὸν ὁ Μιχαὴλ Λίμπωνας, ὁ ἔθνομάρτυς, ὑπῆρξε και εὐεργέτης τῶν Ἀθηνῶν και ἡ πόλις αὕτη τὸν ἐτίμησεν ὀνομάσασα μίαν πὰροδὸν τῆς ὁδοῦ Θ. Κολοκοτρῶνη! Δὲν στέκει καθόλου καλὰ ἐκεῖ τὸ ὄνομα τοιοῦτου ἀνδρός. Ἔχει καθῆκον ὁ Δῆμος Ἀθηναίων νὰ τοῦ ἀφιερῶσιν μίαν ἄλλην ὁδὸν, ὁ δὲ Σύλλογος Ἀθηναίων νὰ ἐντειχίσῃ μίαν πλάκα ποὺ νὰ ἐνθυμίζῃ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ Μιχαὴλ Λίμπωνας.

Θὰ μοι ἐπιτρέψῃτε τῶρα νὰ εἶπω ὀλίγα τινὰ και δι' ἓνα ἄλλον διαπρεπῆ ὁμογενῆ, τὸν ἐκ Πατρῶν Ἀνδρ. Κασῆν, οὕτινος ἀνέφερα ἤδη τὴν διαθήκη. Εἶναι ἰδιόγραφος, μακροσκελῆς και ἐγράφη ἐν Βενετίᾳ τὸ 1749 εἰς ἄπταιστον ἰταλικὴν. Ὁ Κασῆς ἦτο μεγάλης μορφώσεως ἀνθρωπος και ἐγινώριζεν ὄχι ὀλίγας γλώσσας, μεταξὺ τῶν ὁποίων και τὴν ρωσικὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκμάθει, εὐρισκόμενος, ὡς ὁ ἴδιος γράφει, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας.

Μνημεῖον εὐσεβείας, φιλανθρωπίας και φιλοπατρίας εἶναι ἡ διαθήκη του, τῆς ὁποίας θὰ ἀναφέρω τὰ κυριώτερα σημεῖα: Ἀφίνει 100 δουκάτα διὰ τὴν κηδεῖαν του και θέλει νὰ ταφῆ εἰς τὸν περίβολον τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίας. Δίδει ἐντολὴν εἰς τοὺς ἀνεψιοὺς του νὰ πωλήσουν ὄλα τὰ βιβλία τοῦ ἀτεβοῦς Γάλλου *Vayle* ὡς και εἰς γερμανικὴν γλώσσαν τοιαῦτα και μὲ τὸ προῖδον τῆς πωλήσεως νὰ ἀγοράσουν ἐκκλησιαστικὰ βιβλία διὰ τὰς ἑλληνορθόδοξους ἐκκλησίας ποὺ στεροῦνται τοιοῦτων. Ἀφίνει ἕτερα 100 δουκάτα ἐτησίως ἵνα ἐξαγοράζωνται σκλάβοι, προτιμωμένων τῶν ἐκ τοῦ Μωρέως καταγομένων. Ὁμοίως ἀφίνει 75 δουκάτα κατ' ἔτος ἵνα ὑπανδρεύωνται πτωχὰ κορίτσια, ὀρφανὰ γονέων, γεννημένα ἀπὸ νόμιμον γάμον ἀνήκοντα εἰς τὸ ἑλ-

ληνορθόδοξον δόγμα και ἰδίᾳ κορίτσια ποὺ ζοῦν ὑπὸ τὸν τυραννικὸν τῶν Τούρκων ζυγόν. Ὁμοίως ἀφίνει 40 δουκάτα ἐτησίως ἵνα ὑπανδρεύεται κόρη ὀρφανῆ γονέων ἐκ τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, ἧτοι τῆς πατρίδος του. Ἄν ἤθελε γίνοι Σχολὴ εἰς τὸν Μωρέαν και τοῦτο λέγει εἶναι εὐκόλον, ἀρκεῖ νὰ διεξαχθῇ γενικὸς ἔρανος παρὰ τῶν δημογερόντων και προκρίτων τῶν διαφόρων πόλεων, ἂν συγκεντρωθῆ ποσὸν 10 ἢ 12.000 δουκάτων, τότε νὰ δίδωνται ἐτησίως ἀπὸ τὸ κεφάλαιόν του δουκάτα 100 και νὰ διορίζωνται δύο διδάσκαλοι. ἐκ τῶν ὁποίων εἰς νὰ διδάσκῃ γραμματικὴν και ρητορικὴν και ὁ ἄλλος λογικὴν, Φυσικὴν και Γεωμετρίαν. Συνιστᾷ εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης του νὰ μὴν παραμελήσουν τὰ παρ' αὐτοῦ ὀριζόμενα, διότι τὸ ἔργον εἶναι θεάρεστον και θὰ ἀποθῆ εἰς ὄφελος τῆς ἀτυχεστάτης πατρίδος, ἡ ὁποία, γράφει, εἶναι πάντε ἐνδοξος και ξακουσμένη παρ' ὅλας τὰς συμφορὰς τῆς. Ἄλλ' ἂν δὲν γίνοι ἡ Σχολὴ εἰς τὸν Μωρέαν, τότε ἐκ τῶν 100 δουκάτων τὰ 50 νὰ δίδωνται εἰς τὴν λειτουργοῦσαν ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ Σχολὴ πρὸς βοήθειαν και ἀνακούφισιν τῶν ἀπόρουμαθητῶν και τὰ ὑπόλοιπα νὰ διανεμῶνται εἰς δύο ἄλλας Σχολὰς εὐρισκομένας εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα.

Θέλει ὁ Κασῆς εἰς ἄλλην παράγραφῳ νὰ διαθέσουν οἱ ἐκτελεσταὶ τοῦ δουκάτου χαλκὰ και νὰ ἀγοράσουν εἰς τὴν Μόσχαν και ὄχι εἰς τὴν Πωλονίαν, διότι ἐκεῖ, λέγει, εἶναι παραπονημένα, ἐκκλησιαστικὰ βιβλία εἰς σλαβικὴν γλώσσαν και νὰ τὰ διανεμῶνται εἰς τὰς ὀρθόδοξους ἐκκλησίας τῆς Δαλματίας, Βοσνίας και Σερβίας, ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη. Ὁμοίως ὀρίζει νὰ διαθέσουν ἕτρα δουκάτα 300 πρὸς ἀγορὰν ἑλληνικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων διὰ τὰς ἑλληνορθόδοξους ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπελάγου. Ἐάντάλλαγμα τί ζητεῖ ὁ Κασῆς; Νὰ τελοκατ' ἔτος αἱ ἐκκλησίαι ποὺ θὰ λάβουν σλαβικὰ και ἑλληνικὰ βιβλία, μίαν ἐπιμνημόσυνον δέησιν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του. Ἀφίνει ὁμοίως 20 δουκάτα κατ' ἔτος ἵνα δίδωνται ἀνὰ δύο δουκάτα εἰς τοὺς ἐπερχομένους ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ Νοσοκομοῦ ἀπόρους ὀρθόδοξους, τὸ δὲ ὑπόλοιπον δίδεται εἰς ἀπόρους ἑλληνορθόδοξους ἱερέ-

αυμένοντας ἐν Βενετία ἢ διερχόμενος εἰθεν.

Ἐκαμε καὶ κωδεκελλον τὸ 1751 ὁ Ἄνδρέας Κασῆς καὶ γράφει: «Ἐπειδὴ διεπίπτωσα διτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ Σχολὴ εἰς τὸν Μωρέαν, ὀρίζω ἵνα ἐκ τῶν 100 δουκᾶτων, τὰ 50 νὰ δίδωνται κατ' ἔτος εἰς τὴν ἐν Πάτρῳ Σχολὴν καὶ τὰ ἄλλα 50 εἰς μοιράζονται αἱ Δημόσιαι Σχολαὶ Ἰωννίνων καὶ Ἀθηνῶν καὶ τέλος ὀρίζει ἵνα καταλοῦν 200 δουκᾶτα εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ πού ἦ ἡ ἐνορία του.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς αἰσθητικῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ λογίου, φιλανθρωπίου καὶ ἀκραιφνοῦς Ἑλληνοῦ Ἄνδρέα Κασῆ. Ὡς πρὸς τὰ ρεάλια τοῦ Λίμπωνα καὶ τὰ δουκᾶτα τοῦ Κασῆ, ἢ τότε ἀγοραστικὴν δύναμιν ἰσοδυναμεῖ μὲ μίαν χρυσὴν λίαν σημερινήν.

**

Καὶ τί νὰ εἶπω διὰ τὴν Μάνην καὶ τοὺς τοιαύτους Μανιάτες; Τὰ ἀποκαλυφθέντα ἀποδοκίματα ἔγγραφα ἀγκαλιάζουν μίαν χρονικὴν περίοδον ἐξήντα καὶ πλέον ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1611 ἕως τὸ 1674. Εἶναι ἀφάνταστοι ἐπικρατοὶ ἀγῶνες τῶν ὀρεισθίων τούτων καὶ ἐπικρατῶν Μανιατῶν. Δὲν ὑπῆρχον Σχολαὶ εἰς τὴν Μάνην οὔτε ἐγνώριζον οὔτοι τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων μας. Ἀλλὰ μέσα εἰς τὰς φλέβας των, μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των, εἶχαν βαθεῖα χαραγμένο τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας. Δὲν ἠνείχοντο τὸν τουρκικὸν ἄγρον καὶ ἠγωνίζοντο ἀκαταπαύστως. Μόλις ἔβλεπον προσκαίρως ὑπετάσσοντο εἰς τὴν ὠμὴν ἐξουσίαν τοῦ τυράννου. Τὰ ἀντίποινα τῶν Τούρκων ἦσαν σκληρότατα, ὅπως περιγράφουν ἐκτεθῆναι εἰς φῶς αὐθεντικὰ ἔγγραφα. Πυρκαϊαί, αἰχμαλωσίαι, διασμοί, ἐμπρησμοί, τῶν ὀποίων αἱ λεπτομέρειαι εἶναι φρικιαστικαί, δὲν ἐδάμαζον τὸν ἀτίθασον καὶ ὑπερηφάνον χαρακτῆρα των. Ἐδωκαν δεῖγμα τῆς ἀφθάρτου ἡρωϊσμῶς καὶ ἔγραψαν μὲ τὸ ἄθρόνως χυθὲν αἷμα των σελίδας ἐνδόξους εἰς τὰς δέλτους τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, αὐτοὶ οἱ ἀπαράμιλλοι, οἱ ἀγέρωχοι, οἱ φιλοπατρίδες Μανιάτες.

Πάντα τὰ ἄνω ἱστορικὰ ἔγγραφα θὰ δημοσιευθοῦν εἰς συνεχῆ τεύχη τοῦ ἐν Ἰωννίνοις περιοδικοῦ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» τοῦ

δραβευθέντος ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας μας, καὶ θὰ ἀποτελέσουν τὸ δεύτερον τεῦχος τοῦ «Μικροῦ Ἑλληνομνήμονος», τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον μοῦ εἶχε κάμει τὴν τιμὴν ἡ Ἀκαδημία νὰ ἐκδώσῃ τὸ 1939.

Ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν Μάνην, ταῦτα θὰ ἴδουν τὸ φῶς εἰς τὸ ἔγκριτον περιοδικὸν «Πελοποννησιακά» τὸ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν.

**

Ἀλλὰ, κορωνίδα τῶν ἐρευνῶν μου ἀπετέλεσεν ἓν σπουδαῖον καὶ ἐπίκαιρον ἔγγραφο πού ἀφορᾷ τὴν ἀγωνιζομένην τὸν σκληρὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀγῶνα, τὴν ἠρωϊκὴν Μεγαλόνησον τὴν Κύπρον μας. Ἐνας ἄλλος Ἐθνάρχης, ἡγέτης καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Νικηφόρος ἀπευθύνει τὸ 1664 θερμὴν ἐκκλησίαν πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας ἵνα στείλῃ στρατὸν καὶ ἄρματα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς νήσου ἀπὸ τὴν τουρκικὴν τυραννίαν.

«Εἶμασθε, τοῦ γράφει, 60.000 Ρωμηοὶ εἰς τὸ Βασίλειό μας καὶ θέλομε βάλει κορμὶ καὶ ψυχὴ νὰ τὴν ἐδώσουμε εἰς τὰ χεῖρα τῆς Ὑψηλότης σου. Ὅλοι οἱ Τούρκοι, γράφει, εἶναι 5.000 καὶ ἀπὸ αὐτοὺς 2.000 εἶναι σιτὸ κάστρο καὶ οἱ ὑπόλοιποι εἶναι σκορπισμένοι εἰς τὰ χωριά καὶ στὶς χῶρες καὶ εἶναι σιτὸ χέρι μας νὰ τοὺς κάμωμε ὅ,τι θέλομε».

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο τὸ ὁποῖον διασώζεται ἰδιόγραφον εἰς τὰ κρατικὰ ἀρχεῖα Βενετίας, ἀνευρέθη εἰς τὴν δέσμην ἀρ. 64 τῆς σειρᾶς *Senato Rettore* καὶ ἔχω εἰς χεῖρας μου φωτοτυπίαν τὴν ὁποίαν μοῦ ἔκαμε τὸ ἀρμόδιον φωτογραφικὸν τμήμα τῶν Ἀρχείων, τῶν ὁποίων φέρει καὶ τὴν σφραγίδα. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡ Γερουσία τῶν Βενετῶν ἀπήντησε διὰ ψηφισματος τῆς 7ης Νοεμβρίου 1665, ἀπευθυνομένου εἰς τὸν Γενικὸν κατὰ θάλασσαν Καπετάνιον, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ διεβίβασε μεταφρασίν Ἰταλιστί. Ἀποστέλει, γράφουν, εἰς Ὑμᾶς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη χρηματικὸν βοήθημα καὶ τῷ ἐξησφαλίσθη θέσις εἰς ἀναχωροῦν πλοῖ-

ον. Αὐτὸς θὰ σὰς εἶπη, γράφουν εἰς τὸν Ναύαρχον, τί γίνεται εἰς τὴν Κύπρον καὶ κυττάξατε νὰ ἀπαντήσετε εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ὅ,τι ἐγκρίνετε καὶ νὰ τῷ εἶπητε ὅτι τὰ δύο ἄλλα γράμματα ποὺ ἀναφέρει δὲν τὰ ἐλάβομεν.—Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐπεκυρώθη διὰ ψήφων 122 ὑπέρ, μὲ 4 κατὰ καὶ τρεῖς ἀποχάς.

Δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ ἡ ἀπάντησις τῆς Γερουσίας. Τίς ἤμποροῦσεν, ἄλλωστε, νὰ κάμῃ τότε ἡ Βενετία, ποὺ ὑφίστατο ἀπὸ εἰκοσαετίας τὴν ἀγρίαν πολιορκίαν τοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης, τοῦ μόνου προπυργίου ποὺ εἶχε μείνει εἰς χεῖρας τῶν Βενετῶν;

Ἄλλὰ, ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δύο τινὰ προκύπτουν: Τὸ πρῶτον ὅτι οἱ Κύπριοι, παρ' ὅσα ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν, εἶχον μείνῃ εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Βενετῶν καὶ τὸ δεύτερον, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ὅτι τότε ἐν Κύπρῳ ἦτοι 94 χρόνια μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Μεγαλονήσου εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, δὲ ὑπῆρχον γηγενεῖς κάτοικοι Τούρκοι, διότι αἱ 2.000 τοῦ κάστρου τῆς πρωτεύουσας ἀπετέλουν τὴν φρουρὰν, αἱ δὲ ἄλλαι 3.000 ἦσαν διεσκορπισμένοι εἰς τὰ χωριὰ καὶ εἰς τίς χώρες, δηλαδὴ τὰς ἄλλας πόλεις. Ἀναμφιβόλως καὶ αὐταὶ αἱ 3.000 ἦσαν τοπικαὶ φρουραὶ. Ἄλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν τοὺς ἡμίσεις ἦτοι 1500 ὡς κατοίκους, τί εἶναι αὐτοὶ μπροστὰ στοὺς 60.000 Ρωμηοὺς ποὺ ἠδύναντο νὰ φέρουν ὄπλα καὶ ἐζητοῦσαν ἄρματα ἵνα τοὺς συντρέψουν; Καὶ ἔχουν μήπως ὀλίγην σημασίαν αἱ λέξεις «τὸ ρενιό μας» ἦτοι τὸ βασίλειόν μας, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος; Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ σήμερον ὑπάρχουσα τουρκικὴ μειονότης ἦλθεν ἐξωθεν ὡς ἀποικος, μετὰ τὸ 1664.

Καὶ τῶρα θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ ἀναγνώσω τὸ ἱστορικὸν γράμμα, ἀφοῦ προτά-

ξω ὀλίγας λέξεις:

Τὸ ὄψος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου εἶναι ἀπλοῖκόν καὶ λίαν οἰκεῖον. Ἀποτείνεται πρὸς τὸν Γαληνότατον Δόγην ὡς πρὸς παλαιὸν φίλον. Ἡ γλῶσσα ποὺ μεταχειρίζεται εἶναι ἡ τότε ὀμιλουμένη μὲ 2—3 ξενικὰς λέξεις. Δὲν χρησιμοποιεῖ περιφράσεις, οὔτε μακρὰ προοίμια, ἀλλ' ἀντιμετωπίζει ἀμέσως τὸ θέμα. Ἴδου τί γράφει:

«Υγειὲς καὶ χαιρετίσματα εἰς τὴν Ὑψηλότῃ σου ἀπὸ ἐμᾶς τῆς ραγιαδες σου ἀπὸ τὴν Κύπρον, ἀφέντης μας μεγάλος πρίνιζηπες τῆς Βενετίας καὶ παρακαλοῦμε τὸν ἀφέντη τὸ Θεὸ μέγα καὶ νύκτα γιὰ τὴν Ὑψηλότῃ σου νὰ μᾶς ἐλυπηθῆς νὰ πέμψῃς νὰ μᾶς ποσπάσης ἀπὸ τὰ ἀγαρηνὰ χέργια, γιὰτὶ εἴμαστανε πολλὰ πειρασμένοι ἀπὸ λόγου τους. Πρῶτα μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἀφέντη μας τοῦ Χριστοῦ δεύτερο τῆς Ὑψηλότῃ σου, νὰ πέμψῃς λαὸ νὰ στέκη στὴν Κύπρον νὰ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι εἰς τὰ χέργια τῆς Ὑψηλότῃ σου γιὰτὶ ὅ,τι ὦρα φτάξει ὁ λαὸς, πάραυτας θέλομε βάλει καὶ ἐμεῖς κορμὶ καὶ ψυχὴν νὰ τὴν ἐδόσουμε εἰς τὰ χέργια τῆς Ὑψηλότῃ σου, πρῶτο μὲ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ μας νὰ μάθῃ ἡ Ὑψηλότῃ σου πὼς ὅ,τι ὦρα φτάξει εἶναι εἰς τὰ χέργια σου, γιὰτὶ ὅλη οἱ Τούρκοι ὁποῦ εὐρίσκονται εἶναι μόνο πέντε χιλιάδες καὶ ἐκείνοι οἱ Τούρκοι εἶναι διασκορπισμένοι εἰς τὰ χωρὶα καὶ εἰς τῆς χώρες καὶ ἐμεῖς οἱ Ρωμηοὶ εἴμαστανε ὅλοι εἰς τὸ «ρένιο» μας τῆς Κύπρος, ὡς ἐξήντα χιλιάδες, μοναχὰ νὰ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ ἀφέντη μας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ἀγιοῦτο (=βοήθεια) τῆς Ὑψηλότῃ σου καὶ θέλομε μόνο ἀπὸ τὴν Ὑψηλότῃ σου τὴν ὦρα ὁποῦ θέλει σὲ φωτίσει ὁ Θεὸς νὰ πέμψῃς τὸ λεσκέρι νὰ τὸ ξέρομε καὶ ἐμεῖς καὶ νὰ μᾶς πέμψῃς καὶ ἄρματα, γιὰτὶ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἓνα δυὸ χιλιάδες μέσα εἰς τὸ κάστρο καὶ εἶναι οἱ γιαποδέλοιποι εἰς τὰ χωρὶα καὶ εἶναι εἰς τὸ χέρι μας νὰ τῆς κάμομε ὅ,τι θέλομε καὶ ἀκόμη ἀπὸ θεὸ νὰ μάθῃ

ἡ Ὑψηλότη σου, θέλεις ρωτῖξει τὸν ἄνθρωπο ὁποῦ σοῦ φέρνει τὸ ἴ γράμμα καὶ νὰ μὴ δοθῇ ἄλλοῦ παρὰ εἰς τὰ χέργια τῆς Ὑψηλότη σου γιὰτι ἐπέμψατε ἀκόμη ἄλλες δύο γραφῆς εἰς τὰ χέργια τοῦ ἀφέντη καπετὰν Γενεράλε καὶ δὲν μᾶς ἠπεμψε καθόλου ἀπόφασι. Ὅχι ἄλλο. Πολλὰ καὶ ἀκριβὰ ξαναχαιροῦμε τὴν Ὑψηλότη σου.

Ἀπὸ τὴν Κύπρο τῆ 17 τοῦ Μαγίου 1664 κατὰ τὸ παλαιὸν (1).

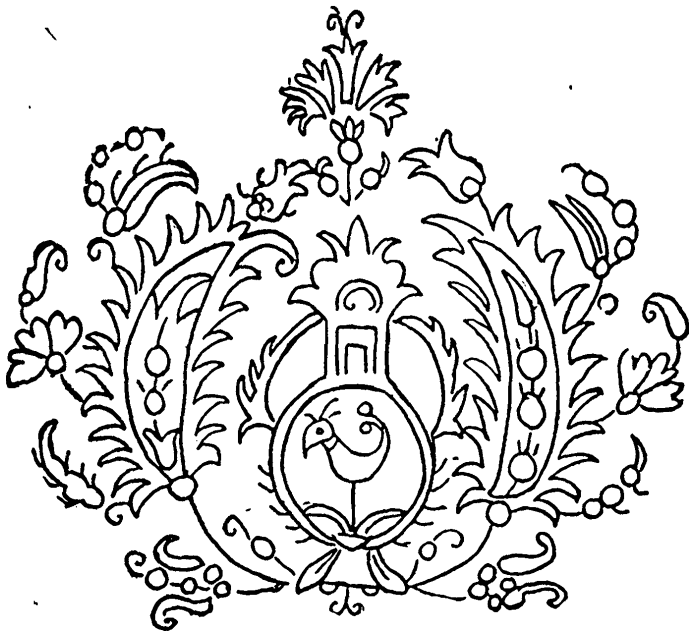
Νικηφόρος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἠ. γραφα †». Ἰνδικτιῶνος θη (2) †».

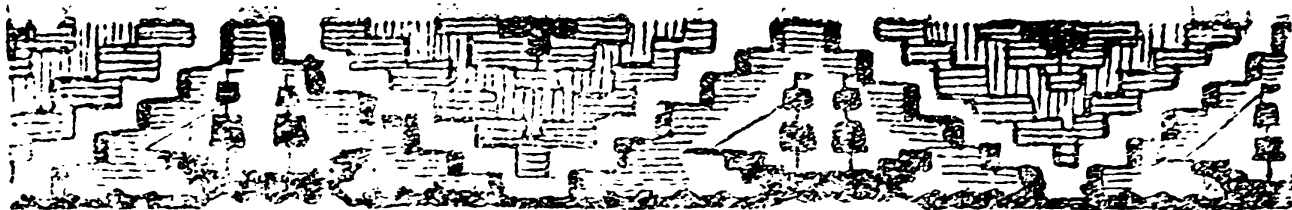
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδιόχειρον γράμμα, αὐ-

θεντικὸν καὶ ἐπίσημον καὶ ἀναμφισβήτητον, ἢ ἀνεύρεσις τοῦ ὁποῦ με ἐχαροποίησεν, διότι διείδον τὴν σημασίαν ποῦ ἔχει εἰς τὴν τωρινὴν κρίσιμον καμπὴν τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος.

Δὲν ἔχω ἄλλο τί νὰ προσθέσω εἰμὴ ὅτι ἡ Ἰνδικτιῶν εἶναι ἰμὲ πορφυροδὸν χρῶμα, ὡς ἐπεκράτησεν ἔθος νὰ ὑπογράφουν οἱ Μακαριώτατοι Ἀρχιεπίσκοποι τῆς ἡρωϊκῆς Μεγαλονήσου.

(1) Ἡμερολόγιον. (2) Εἶναι ἡ Β' καὶ ὄχι ἕκτη Ἰνδικτιῶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΠΑΤΣΕΛΗ

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΑΝΑΡΞΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΙΜΟΣ (1868-14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1935)

Ὁ Σπῦρος Σίμος, ἀπὸ τὴν Λάβδανην τοῦ Πωγωνίου, εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους μαχητὰς τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας, καὶ μία ἐξέχουσα φυσιογνωμία, πού διεδραμάτισε σημαντικώτατον ρόλον εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ πολιτικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος, μὲ πλήρη συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του.

Ὁ Σίμος ὡς δημοσιογράφος ἦτο μαχητὴς σθεανερός, πού διωχέτετε μέσῳ τοῦ δημοσιογραφικοῦ του ὄργανου «Ἡ Πατρίς» τὰς ἰδέας του καὶ μὲ αὐτὴν, ὅπως καὶ ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς, διεξήγαγε τοὺς πατριωτικοὺς του ἀγῶνας.

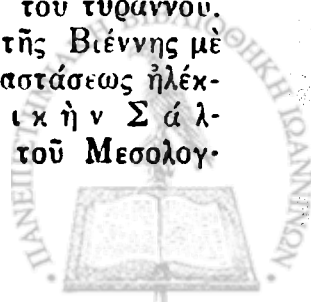
Ὁ Σίμος ἐξεκίνησε διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς χωρὶς νὰ διαθέτῃ κανένα πλεονέκτημα πού νὰ ὀφείλεται εἰς τὴν οἰκογενειακὴν του κατάστασιν, χωρὶς κανένα προνόμιον τάξεως πού νὰ τὸν διευκολύνῃ εἰς τὸν δρόμον του ὃ ὁποῖος προωρίζετο δι' αὐτὸν δύσκολος καὶ ἐπίπονος, τὰς δυσκολίας ὅμως τοῦ ὁποίου θὰ ὑπερέπῃδα μὲ τὴν ἐπιμονὴν του καὶ τὴν φιλοπατρίαν του.

Μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἀπεχαιρέτησε καὶ αὐτὸς τὴν πατρικὴν καλύβην, ὅπως τὸ ἄγονον τῆς χώρας καὶ ἄλλαι ποικίλλαι ἀνάγκαι ἀναγκάζουν ἡμᾶς τοὺς Ἑπειρώτας νὰ ἀναζητοῦμεν ἀλλαγῶν τὰ μέσα ἀνακουφίσεως τῶν ἀναγκῶν μας. Ἐφυγε λοιπὸν καὶ ὁ Σίμος, μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἑπειρον, πρὸς ἀναζήτησιν πνευματικῆς τροφῆς ἢ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἀγῶνα τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν, διατηρῶν ὅμως ἄσβεστον τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ νομίζον ἱερὸν καὶ θεῖον τὸ πρὸς αὐτὴν σέβας. Μὲ αὐτὰ τὰ προσόντα καὶ μὲ μέγαν ἀγῶνα καὶ στερήσεις ἀνήρχετο ὁ Σίμος ἀργὰ-ἀργὰ τὰς βαθμίδας τῆς δημοσιογραφικῆς του καὶ πολιτικῆς ἱεραρχίας.

* *

Ἡ σταδιοδρομία του διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους. Εἰς τὴν περίοδον τῆς δημοσιογραφίας πού τοῦ ἦνοιγε τὸν δρόμον τῆς πολιτικῆς, καὶ τὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν δοῦν οὗτος εἰς τὴν πολιτικὴν. Εἰς τὴν συνείδησιν ὅμως πολλῶν ὃ Σίμος εἶναι γνωστὸς μᾶλλον ὡς δημοσιογράφος, ἐλάχιστα δὲ ὡς πολιτικὸς ἄνδρας. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Σίμος ἦτο καὶ τὰ δύο, διὰ τοῦτο τὸν συμπεριελόβομεν εἰς τὴν χορείαν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ τόπου μας. Ὁ δημοσιογράφος πράγματι πρέπει νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ πολιτικὸς. Ὁ ἓνας δὲν δύναται νὰ νοηθῇ χωρὶς τὸν ἄλλον. Ἡ μιὰ ιδιότης εἶνε ἀναπόσπαστος ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ὁ πολιτικὸς ἄνδρας πρέπει νὰ δημοσιογραφῇ. Καλλίτερος δὲ πολιτικὸς εἶνε ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὰ ὄργανα διερμηνεύουν γνησιωτέραν τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ.

Ὁ ἑλληνικὸς τύπος τῆς Βιέννης ἦτο ἡ πρώτη θρυαλλὶς τῆς ἐθνικῆς μας ἐκρήξεως, διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦ τύπου ὃ Ρήγας ἐκυκλοφόρησε τὰ ἐμπνευσμένα του θούρια καὶ τὰς ἐπαναστατικὰς του προκηρύξεις ἐναντίον τοῦ τυράννου. Ἡ «Ἐ φ η μ ε ρ ῖ ς» τῶν Μαρκίδων Πούλιου τοῦ 1791—1797 τῆς Βιέννης μὲ τὰς περιγραφὰς τῶν παγκοσμίων διδασμάτων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἠλέκτρισε τὴν ψυχὴν τοῦ Γένους. Ὅποιος σπουδάσει τὴν «Ἐ λ λ η ν ι κ ῆ ν Σ ἄ λ π ι γ γ α» τοῦ Φαρμοκίδη, τὰ «Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ Χ ρ ο ν ι κ ἄ» τοῦ Μεσολογ-

γίου, τὴν «Ἐφημερίδα Ἀθηνῶν», τὴν «Γενικὴν Ἐφημερίδα» τοῦ Ναυπλίου, αὐτὸς μόνον θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκτιμήσῃ ποῖον ὑπέροχον ρόλον ἔπαιξεν ὁ τύπος εἰς τὸν Ἱερόν Ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας (1).

Καὶ μεταγενεστέρως ὁ τύπος καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες διὰ τοῦ τύπου παρεσκεύασαν τὴν ἱστορικὴν 3 Σεπτεμβρίου 1843.

Ὁ κοινοβουλευτισμός, ὅσον μεγάλη δύναμις καὶ ἂν εἶνε, δὲν θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ δημιουργήσῃ ὠρίμους πολιτικὰς συνειδήσεις εἰς τὸν λαόν, χωρὶς τὸν τύπον. Μὲ τὸν τύπον ὅλος ὁ κόσμος λαμβάνει μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου. Ὄταν δὲ δὲν λειτουργεῖ τὸ κοινοβούλιον καὶ σιγᾶ τὸ βῆμα του, τότε ἀντικαθιστᾶ αὐτὸ ὁ τύπος, ὁ ὁποῖος μεταβάλλεται εἰς βῆμα τῆς δημοσίας γνώμης, πού δὲν γνωρίζει ἀνάπαυαν. Ὅσον δὲ θερμότερον εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πολίτου εἰς τὰ τῆς πολιτείας, τόσο προάγεται ὁ λαὸς εἰς πολιτισμόν.

Ὁ τύπος εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς συντελεστὰς τῆς πολιτικῆς ἐξυγιάνσεως ἢ τῆς πολιτικῆς ἐξαχρειώσεως ἐνὸς λαοῦ. Διὰ νὰ ἐξυγιανθῆ ἕνας τόπος καὶ ἕνας λαός, πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸν τύπον ἢτοι ἀπὸ τὴν ἐξυγιάνσιν τούτου. Ὄταν πράγματι εἰς μίαν χώραν ὁ τύπος εἶνε διεφθαρμένος, δωρολήπτης καὶ δημεγέρτης, ἀπὸ τὴν ἰδίαν φαυλότητα τότε χαρακτηρίζεται καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς χώρας ταύτης. Ὁ πολιτικὸς πού θέλει νὰ ἐξαρτᾶ τὴν συνέχισιν τοῦ ἐπαγγέλματός του ἀπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ λαοῦ, εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὸν τύπον ἢτοι τὴν δύναμιν ἐκείνην πού ἠμπορεῖ νὰ τοῦ στρατολογῆ ὁπαδοὺς καὶ νὰ τοῦ στέλῃ αὐτοὺς εἰς τὴν κάλπην κατὰ τὰς ἐκλογάς.

Οἱ ἡγέται τοῦ κοινοβουλευτικοῦ μας πολιτεύματος τοῦ περασμένου αἰῶνος Α. Κουμουνδοῦρος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Χαρ. Τρικούπης, μὲ τὸν τύπον κυρίως κατώρθωσαν νὰ ἐπιβάλουν τὰς ὁρθὰς καὶ συμφόρους πρὸς τὴν χώραν πολιτικὰς τῶν ἀντιλήψεις, καὶ νὰ ὑψώσουν εἰς ἀληθῆ περιωπὴν πολιτικοῦ τύπου, τὸν τύπον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ μὲν πρῶτος διὰ τοῦ «Ἐθνικοῦ Πνεύματος» τοῦ Γ. Γονίδου, καὶ ὁ δεύτερος διὰ τῆς «Ἔσρας». Τὰ ἀποτελέσματα τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων τῶν μεγαλοψύχων ἐκείνων δημοσιογράφων· πολιτικῶν, ἦτο ἡ παγίωσις τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἡ κατοχύρωσις τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ κοινοβουλίου.

Ἡγουμένου τοῦ τύπου ἀνετράπη ἡ βαναρική δυναστεία, ἡ δημοσιογραφία δὲ ἔμεινε τὸ διηνεκὲς ὄπλον πρὸς ἄμυναν κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ἀπολυταρχίας ἐνὸς Βούλγαρη.

Ὡς δημοσιογράφος ἤρχισε τὸ πολιτικόν του στάδιον ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, καθὼς καὶ ὁ Ἐμμ. Ρέπουλης ἀπὸ τοὺς πρώτους συνεργάτας του. Δημοσιογράφοι καὶ μάλιστα ὑψίστης περιωπῆς ἦσαν καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς Γαλλίας Κλεμανσὼ καὶ Πουανκαρέ.

Ὡστε καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀνემιγνύετο ἐνεργῶς εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας ὁ Σίμος, πάλιν εἶχε θέσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς.

* *

Ὁ Σίμος κατ' ἀρχὰς ἐγκατεστάθη εἰς Πειραιᾶ, ὅπου εἰκοσαετῆς μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ὡς συντάκτης τῆς «Ἐβδομάδος» τοῦ Δ. Καμπούρογλου. Τὸ 1890, ἐξέδωκεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἰδικὴν του ἔφημερίδα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀττικὴ» μὲ τὴν ὁποίαν διεξήγαγε σφοδρὸν πόλεμον, κατὰ τῶν παλαιῶν κομμάτων. Ἡ ἔντονος ὁμως αὐτῆ ἀρθρογραφία του παρ' ὀλίγον νὰ τοῦ στοιχίσῃ τὴν ζωὴν. Ἐναντίον τοῦ Σίμου ὀργανώθη πράγματι τότε δολοφονικὴ ἐπίθεσις, κατόπιν τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη οὗτος νὰ φύγῃ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βραΐταν, ὅπου ἀρχικῶς προσελήφθη ὡς καθηγητῆς εἰς τὸ Λύ-

(1) Προβλ. Πετρακάκου: Δημοσιογράφοι καὶ Δημοσιογραφία Ἀθῆναι 1921 σελ. 4.

κειον τοῦ Ἱεροκλέους. Κατόπιν ἐγένετο ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Πατρίς», ἡ ὁποία τὸ 1893 περιῆλθεν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν του καὶ κατέστη συντόμως ὑπὸ τὴν πατριωτικὴν του πνοὴν καὶ τὴν ἀγωνιστικὴν του ἰδιοσυγκρασίαν, διερμηνεὺς τῶν ἐθνικῶν ἑλληνικῶν πόθων καὶ προεκάλεσεν ἔνεκα τούτου τὴν ἐπιθέσιν τῶν Ρουμάνων καὶ τῶν Βουλγάρων. Μὲ τὴν δραστηριότητά του ὁ Σίμος ἀνήγαγε τὴν «Πατρίδα» εἰς δημοσιογραφικὸν ὄργανον περιωπῆς, προκαλέσας πολλάκις ὅπως εἶπομεν μέτρα ἐκ μέρους τῶν ξένων κυβερνήσεων κατὰ τῆς ἐλευθέρως τῆς κυκλοφορίας. Τὴν εὐκαιρίαν αὐτήν, τῆς διακοπῆς τῆς κυκλοφορίας τῆς ἐφημερίδος τοῦ Σίμου, προσέφευγεν ἡ κατὰ τὸ 1905, διενεχθεῖσα μεταξὺ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Δ. Ράλλης, καὶ τοῦ εἰς Ἀθήνας πρεσβευτοῦ τῆς Ρουμανίας Παπινίου, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ κουτσοβλαχικοῦ ζητήματος καὶ τῶν διωγμῶν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν. Τὸ ζήτημα ἔχει ὡς κάτωθι:

Τὸ 1905, κατὰ Ἰούνιον, ὁ ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Ρουμανίας Παπινίου ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν τότε πρωθυπουργὸν Δ. Ράλλη, πού ἦτο συγχρόνως καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὑπέβαλεν εἰς αὐτὸν χωρὶς πολλὰς διατυπώσεις καὶ περιστροφὰς τὴν ἐκφρασίαν τῆς λύπης του, διότι αἱ ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ κατεπίεζον δῆθεν, ὅπως ἔλεγε, καὶ κατεδίωκον τοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα ρουμανικῆς καταγωγῆς (1) Κουτσοβλάχους, διέπραττον «φόνους» τῶν Κουτσοβλάχων, διὰ τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὑπεύθυνον τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐξήτει δὲ νὰ τεθῆ τέρας εἰς τὰς βιαιότητας τῶν συμμοριτῶν. Ἐπίσης δὲ ἐξήτει τὴν μεσολάβησιν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπως ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς Κουτσοβλάχους ἡ τέλεσις τῆς θείας λειτουργίας εἰς τὴν ρουμανικὴν καὶ ἡ ἐλευθέρως λειτουργία τῶν σχολείων.

Ἡ μεγαλομανὴς ρουμανικὴ προπαγάνδα προσεπάθει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ δημιουργήσῃ ρουμανικὸν ζήτημα εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν ὠνειρεύετο νὰ ἴδῃ μίαν ἡμέραν ἐκρουμανισμένην. Ἡ Ρουμανία διενήργει τὴν προπαγάνδαν αὐτὴν μὲ τὴν πρόβλεψιν καὶ ὀπισθοβουλίαν ὅτι ἔχει δικαίωμα ἀνταλλαγῆς ἄλλοθεν εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν μερικοὶ μακεδονικοὶ πληθυσμοὶ πού ἐχαρακτηρίζον ἑαυτοὺς ὡς ἀλβανώτους, καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς ρουμανικοί, ἤθελον ὑποκαταστήσει ἄλλην δύναμιν.

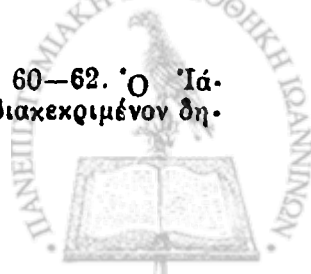
Ὁ Πρωθυπουργὸς Δ. Ράλλης, ἀμέσως δυσμενῶς διατεθεὶς καὶ εὐρισκόμενος εἰς ἀπόλυτον δίκαιον, βλέπων δὲ σύμμαχον καὶ φίλον κράτος νὰ θέλῃ νὰ ἐπιβάλλῃ ἰδικὴν του πολιτικὴν, μέσα εἰς ἐλεύθερον κράτος, καὶ νὰ ἐργάζεται, παραγανδίζων καὶ ἀφειδῶς δαπανῶν, διὰ νὰ προσηλυτίσῃ ὅσους ἐστεροῦντο μέσων συντηρήσεως καὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγουν εἰς ὅσους ἦσαν διατεθειμένοι νὰ τοὺς τροφοδοτοῦν πλουσιοπαρόχως, ἀπήντησε μὲ ὕφος κάπως ἔντονον:

— «Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχουν Κουτσοβλάχοι Ρουμάνοι».

Ἀπέκρουσε δὲ εἰς ζωηρὸν τόνον καὶ τὰς αἰτιάσεις καὶ τὰς ἀξιώσεις τοῦ πρεσβευτοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπήντησεν ὅτι ἡ ρουμανικὴ κοινὴ γνώμη ἦτο λίαν ἐξηρηθισμένη καὶ ὅτι ἂν δὲν ἐδίδετο κάποια ἱκανοποίησις θὰ ἐπηκολούθουν ταραχαὶ καὶ ἀντίποινα ἐναντίον τῶν εἰς Ρουμανίαν Ἑλλήνων.

Τὴν ἀπάντησιν αὐτήν, ὁ Παπινίου, ἔσπευσε μὲ κρυπτογραφικὸν τηλεγράφημα νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν τότε Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας, στρατηγὸν Ἰάκωβον Λαχοβάρην, (2) ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίαν δξύθυμος, καὶ ἐπιρρεαζόμενος ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς ἀντιλήψεις του μᾶλλον, παρὰ διπλωμάτης, διέταξε μόλις ἔλαβε τὸ τηλεγράφημα τοῦ πρεσβευτοῦ Παπινίου, τὰς στρατιωτικὰς καὶ

(2) Ἐμμ. Κ α ψ α μ π έ λ η: Διπλωματικὰ παρασκήνια. Ἀθήναι 1946 σελ. 60—62. Ὁ Ἰάκωβος Λαχοβάρης, εἶχε καὶ ἐξάδελφον Γεώργιον Λαχοβάρην (1857—1897) διακεκριμένον δημοσιογράφον καὶ διευθυντὴν τῆς ἐφημερίδος «Ρουμανικὴ Ἀνεξαρτησία».

διοικητικὰς ἀρχὰς τῆς χώρας του νὰ καταδιώξουν κάθε Ἕλληνα, πού διέμεναν εἰς τὴν Ρουμανίαν, νὰ λεηλατήσουν τὰ καταστήματά των καὶ νὰ μὴ φεισθοῦν οὐτε αὐτοῦ τοῦ ἐπισήμου συμβόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν,

Ἡ ὄξεια αὐτὴ στάσις τοῦ πρωθυπουργοῦ Δ. Ράλλη καὶ τοῦ Λαχουβάρη, εἰς τὸ ζήτημα ἐκεῖνο, προκάλεσε τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν καὶ τὴν ἀπέλασιν τοῦ Σίμου ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν. Ἀφορμὴ τῆς ἀπελάσεως τοῦ Σίμου τότε, ἦσαν οἱ γνωστοὶ κατὰ τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως ἀγῶνες του. Ὁ Σίμος τότε διὰ νὰ μὴ συνθηκολογήσῃ μὲ τὴν συνείδησίν του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ζῆσῃ μὲ ἀξιοπρέπειαν μάρτυρος ἀγωνιστοῦ, καὶ τὴν συνείδησίν του ἡσυχὸν ὅτι ἐπετέλεσε τὸ καθήκον του, κατέφυγεν εἰς τὴν φιλόξενον ἑλληνικὴν πατρίδα, καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας.

* * *

Ὁ Σίμος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς μίαν ἐποχὴν ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς καταπτώσεως, καὶ βεβαρυμένην μὲ τὴν ἥτταν τοῦ 1897. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἔφερον βαρέως τὴν ταπείνωσιν τῆς ἥττης ἐκείνης. Ἡ συγκρότησις τῶν κομμάτων ἦτο φεουδαρχικὴ. Οἱ περισσότεροὶ τῶν πολιτευομένων ἦσαν ἀπόγονοι τῶν καπεταναίων καὶ τῶν κοτζαμπασήδων τοῦ ἀγῶνος, Ἡ ἀνάμιξις εἰς τὴν πολιτικὴν ἀπέβλεπεν ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς οἰκονομικὰ ὀφέλη, ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀσθενεστέρων, καὶ ἱκανοποίησιν φιλοδοξιῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον δικαιολογημένων. Ἡ κοινὴ γνώμη καὶ οἱ φορεῖς τῆς κατεφρονοῦντο. Τὸ οἰκονομικὸν χάος μὲ τὰς φορολογίας καὶ τὴν ἔλλειψιν μιᾶς ὀρισμένης οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶχε δημιουργήσει, εἰς τὰς ἐπαρχίας κυρίως, καταφανῆ ἀναταραχὴν πού ἐκλόνιζε τὰ θεμέλια τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ Κρητικὸν ζήτημα, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Θεορίσου ἀπὸ τὸν Βενιζέλον, ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν, ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Συντάγματος εἰς τὴν Τουρκίαν, ἡ στάσις τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου ἔναντι τῶν Ἑλλήνων, ὅλα αὐτὰ ἐδημιούργουν μίαν πολὺν ταραγμένην καὶ πολὺπλοκον κατάστασιν.

Ὅταν ὁ Σίμος, εἰς ἓνα τοιοῦτον περιβάλλον ἀνέλαβε νὰ ἐπανεκδόσῃ τὴν «Πατρίδα» εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ προσεπάθησε νὰ ἀναδειχθῇ μὲ αὐτὴν εἰς, τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας, προσέλαβε τὸν Στ. Στεφάνου διὰ τὴν ἀνωτέραν πολιτικὴν εἰδησεογραφίαν καὶ ἀρθρογραφίαν, καὶ τὸν Σπ. Μελά, πού ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸ «Ἄστυ» τοῦ Γ. Βουτσοῦ καὶ Ζ. Παπαντωνίου ὅπου εἰργάζετο. (8) Μὲ τὴν ἐκδοσιν τῆς «Πατρίδος» εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σίμος ἀνέλαβε μίαν μοναδικὴν μάχην, καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπλάσεως καὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς νεωτέρας μας ἱστορίας, διὰ τὴν ἀναβίωσιν τῆς φυλῆς εἰς τὰ ἱστορικὰ της πεπωμένα, ὁ Σίμος μὲ τὴν «Πατρίδα» ὑπεστήριξε τὴν νεοσύστατον τότε ὁμάδα τῶν Ἰαπώνων, μὲ τὴν ὁποίαν διεξήγαγε κρατεροὺς ἀγῶνας ἔναντιον τῆς ἀποκαρδιωτικῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς πού ἐπεκράτει τότε. Ὁ Σίμος μὲ τὴν «Πατρίδα» ἐνίσχυσε τὴν ὁμάδα ἐκείνην, πού ἀπετέλουν οἱ Δ. Γούναρης, Π. Πρωτοπαπαδάκης, Ἐμμ. Ρέπουλης, Ἄν. Παναγιωτόπουλος, Χ. Βοζίκης, Ἄπ. Ἀλεξανδρῆς, καὶ ἡ ὁποία ἱδρυθεῖσα τὸ 1906, εἶχεν ἀναλάβει ὀριμείαν ἐπίθεσιν τῆς πολιτικῆς τῆς τότε κυβερνήσεως, ἐπίθεσιν καθολικὴν μὲν καὶ ὀριμείαν, ἀλλὰ εὐπρεπῆ, πού ἐξύψωτε πραγματικῶς τὰς συζητήσεις. Τὸ αἰφνιδιαστικὸν ἐκεῖνο σύστημα τῆς ὁμάδος κατὰ τῆς κυβερνήσεως, παρωμοίασεν ὁ Βλ. Γαριηλίδης, πρὸς τὴν ἰαπωνικὴν τακτικὴν, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1905, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὠνόμασεν «Ὁμάδα τῶν Ἰαπώνων».

Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι ὁ Σίμος ὑπεστήριξε τότε τὴν Ἰαπωνικὴν Ὁμάδα, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ οὕτως πελατεῖαν διὰ τὴν νεοσύστατον ἐφημερίδα του. Τὸ τοιοῦτον ὁ-

(8) Σπ. Μελά: Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1909 σελ. 12.

μως δὲν εἶνε ἀληθές, διότι καὶ οἱ μετέπειτα ἀγῶνες τοῦ Σίμου τὸ διαψεύδουν, καὶ διότι ὁ Σίμος ἐγκατέλειψε τὴν Ἰαπωνικὴν Ὀμάδα, μόλις αὕτη ἐτέθη ἀντιμέτωπος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδί, καὶ τὴν ὁποῖαν ἐπανάστασιν ὁ Σίμος προπαρεσκεύασε μὲ τὴν ἀρθρογραφίαν του εἰς τὴν «Πατρίδα».

Ὡς πολιτικὸς δημοσιογράφος, ὁ Σίμος ἤσκησεν ἐπὶ δεκαετηρίδας ἀποφασιστικὴν ἐπιρροὴν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο ἀνένδοτος καὶ ὡς φίλος καὶ ὡς ἀντίπαλος. Ἡ ἀγωνιστικὴ του διάθεσις ἦτο δῶρον τῆς ἡπειρωτικῆς του καταγωγῆς. Δὲν ὑπηρετήσεν οὔτε φιλοδοξίας, οὔτε ξένα πρὸς τὸ σύνολον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συμφέροντα. Ὡς δημοσιογράφος, ὁ Σίμος ἀντιμετώπισε πολλοὺς ἀντιπάλους, ἀποθνήσκων ὅμως δὲν ἀφῆκεν ἐχθροὺς καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ ἀγῶνες του ἐδικαιώθησαν, ἢ δὲ μνήμη του πορέμεινε, καθὼς καὶ τὸ ὄνομά του, μὲ τὴν λαμπρότητα τῆς εὐσυνειδησίας, διότι ὁ Σίμος εἰς τὴν ἐπίθεσίν του δὲν ἐπέτρεπε νὰ προσλάβῃ εὐτελεῆ καὶ ταπεινωτικὸν τόνον, εἰς δὲ τὰ ζητήματα πού ὑπερήσπιζε, τὰ ἔθετε πάντοτε μακρὰν ἀπὸ κομματικούς ἀνταγωνισμούς, καίτοι οὗτος ἀνῆκεν εἰς μίαν πολυτάραχον τοῦ ἔθνους μας ἐποχὴν.

Ὁ Σίμος μὲ τὴν «Πατρίδα», ἔλαβεν ἐνεργῶς μέρος εἰς ὅλη τὰ πολιτικὰ γεγονότα τῶν τριάκοντα πρώτων ἐτῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Μὲ τὴν ὁρμὴν καὶ τὸ σφριγὸς πού τὸν διέκριεν, εὐρέθη εἰς τὸ μέσον τῆς πολιτικῆς ζυμώσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐρρίφθη ἀκάθεκτος, γενόμενος αὐθορμήτως ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ ἀπολογητὴς τῆς πολιτικῆς τῶν Φιλελευθέρων εἰς τὸν τύπον. Τὸ δημοσιογραφικὸν δὲ κῦρος τοῦ Σίμου ἦτο τοιοῦτον, ὥστε ἴσως ὄχι ἀδίκως ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο ν' ἀρέσῃ μόνος πρὸς ὅλας τὰς ἐφόδους, καὶ οὐδέποτε ἐζήτησεν βοηθούς εἰς τοὺς ἀγῶνας του, τοὺς ὁποίους ἐπεφύλασεν εἰς μόνον τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ κραταιὰ αὕτη δύναμις, πού ἀναφλέγει ταυτοχρόνως τὰς σπουδαιότερας ψυχικὰς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου, διάνοιαν, αἰσθητικότητα καὶ βούλησιν, ἦτο συμφυῆς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Σίμου, καὶ ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ νὸν θερμαίνῃ καὶ ὑπὸ τὰς χιόνας ἀκόμῃ τοῦ γήρατος. Ἡ ἀκάθεκτος αὕτη δύναμις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, προσέδιδεν εἰς ὅλας του τὰς πράξεις χαρακτῆρα ψυχικῶν παρορμήσεων. Μὲ τὸν ἀκράτητον αὐτὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν μακρὰν ἀσκησίαν του εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ὁ Σίμος κατέστη ἀπαράμιλλος εἰς τὰς ἐπιθέσεις του πρὸς τοὺς ἐναντίους, εἰς ἄρθρα εἰς τὰ ὁποῖα κατηγάλλισκεν οὗτος ἀφειδῶς ὅλην του τὴν διάνοιαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν του.

Ὅταν οὕτω, ὁ πολὺς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας Μαρκήσιος Σὰν Τζουλιάνο, ἀπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ κοινοβουλίου προέβαλε θρασὺς ὑπερασπιστὴς τῆς ἀλβανικῆς ἀνεξαρτησίας εἰς βάρος τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βορείου Ἡπείρου, ὁ Σπ. Σίμος δὲν ἐδίστασεν εἰς ἀνυπόγραφον ἄρθρον του εἰς τὴν «Πατρίδα» τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1913, ὑπὸ τὸν τίτλον (Τὸ δίκαιον μιᾶς ληστοπειρατείας), (*) νὰ διακηρῦξῃ ὅτι «πρὸς κειμένον νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν θρασυτάτα ληστονομίην πατρίδα μας, εὐρίσκειται εἰς τὴν δυσἄρεστον ἀνάγκην νὰ μὴ σεβασθῇ ποσῶς οὔτε τὸ πρόσωπον οὔτε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῶν ἑξωτερικῶν Ὑπουργοῦ τῆς Ἰταλίας,» πράτει δὲ τοῦτο διότι ζεῖ εἰς κράτος ἐλευθέρων, ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου εἶναι ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπαραβίαστος.

Καὶ συνεχίζων, εἰς τὸ ἄρθρον του ἐκεῖνο ὁ Σίμος, ἀφοῦ χαρακτηρίζει ὡς «ληστοπειρατὰς» τὰς δυνάμεις ἐκείνας πού ἠθέλον ν' ἀποσπάσουν τὴν ἀκραιφνῶς ἑλληνικὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ἀφοῦ ἀναφέρει ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ληστοπειραταὶ ἔχουν ἐντροπὴν ἂν ὄχι σεβασμὸν, ἐπιτίθε-

(4) Τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τοῦ Σίμου ἀνεδημοσιεύθη καὶ εἰς τὴν ἐφημ. «Ἡπειρωτικὸν Μέλλον» τῆς 19 Φεβρουαρίου 1858, ὑπὸ τὸν ἴδιον τίτλον.

ται κατὰ τοῦ Σάν Τζουλιάνο τὸν ὁποῖον προκαλεῖ νὰ ἀπαντήσῃ «ἐν ὀνόματι ποίας δικαιοσύνης καὶ ποίου Νόμου ἔρχεται οὗτος νὰ δικαιολογήσῃ τὴν θρασεῖαν διαρπαγὴν ξένης περιουσίας καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς συνειδήσεως ἐνὸς λαοῦ ἐξόχως πολιτισμένου καὶ ὑπερόχως φιλελευθέρου καὶ μάλιστα ἀνδρείου οἷος ὁ «Ἡπειρωτικός»»

Παραθέτομεν καὶ τὴν κατωτέρω παράγραφον τοῦ ἄρθρου ἐκείνου τοῦ Σίμου, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος προκαλεῖ τὸν Σάν Τζουλιάνο νὰ ἀπαντήσῃ «δυναμει ποίων θυσιῶν καὶ ποίων ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἐδημιουργήθη ἡ Ἀλβανία τοῦ Σάν Τζουλιάνο διὰ νὰ ἀξιώσῃ τὴν ἀποκοπὴν τῆς Ἡλείρου ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας καὶ τὴν προσκόλλησιν αὐτῆς εἰς τὸ βάρβαρον αὐτὸ κράτος»

* *

Συμμαχητὴς πιστὸς τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ὁ Σίμος ὑπεβοήθησε θετικῶς τὸ ἔργον τοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς. Ὁ Σπ. Σίμος συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν δέκα ἔξ βουλευτῶν τῆς Α! Ἀναθεωρ. Βουλῆς πού ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην κοινοβουλευτικὴν ὁμάδα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

Ὅταν οὕτω ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὡς πρωθυπουργὸς τῆς Κρήτης, παρακλήσῃ τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου, ἤρχετο τὸ 1909 εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἀνορθωτικὸν τοῦ ἔργου καὶ ἐγένοντο μυστικαὶ συσκέψεις μετὰ τὸν ἐν λόγῳ Σύνδεσμον, σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς πρώτης ὁμάδος τῶν ὁπαδῶν τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ προσέφερον ὁ Σπ. Σίμος, ὁ ὁποῖος ἀπροκαλύπτως καὶ ἐνθουσιωδῶς ἐλεγκρότησε τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Βενιζέλου μετὰ πολλὰς ἐλπίδας βελτιώσεως τῆς πολιτικῆς καταστάσεως δι' αὐτοῦ. Τὴν 7 Ἰανουαρίου οὕτω ὁ Σίμος προσεκάλει εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς «Πατρίδος» τοὺς Ρέπουλην, Τ. Τσιριμῶκον, Θρ. Πετιμεζᾶν, Λ. Νάκον, Π. Ἀραβαντινόν, Ἀλ. Ἀλεξανδροῦ, ἀποστέλλων εἰς ἕνα ἕκαστον ἔξ αὐτῶν τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν (5).

«Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔλθετε ἀπόψε εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς «Πατρίδος» θὰ εἶναι ἐπίσης μερικοὶ πολιτικοὶ συνάδελφοί σας καὶ φίλοι μας. Εἰς τὰς 10 ἀκριβῶς θὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Κρήτης κ. Βενιζέλος, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς γνωρίσῃ ὅλους καὶ συνομιλήσῃ μαζύ μας».

Εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πολιτικῆς του δράσεως (1909—1935), ὁ Σίμος μετὰ τὴν «Πατρίδα» του, πού ἦτο τότε τὸ ἡμιεπίσημον ὄργανον τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, ἐθεωρεῖτο ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ σημαίνοντα πολιτικὰ πρόσωπα τοῦ κόμματος ἐκείνου. Ἡ δημοσιογραφία ὅμως εἴλκυσε τὸν Σίμον, περισσότερο ἀπὸ τὴν πολιτικὴν.

* *

Ὁ Σίμος ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀρτης κατὰ τὰς ἐκλογὰς πρὸς ἀνάδειξιν Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς. Κατὰ τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν ἐκείνων τοῦ Νομοῦ Ἀρτης εἶχον ὑποβληθῆ ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν διαφόρων ὑποψηφίων, ἐπιτυχόντων καὶ ἀποτυχόντων ἐνστάσεις, πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐπιτυχόντων βουλευτῶν Περικλ. καὶ Πύρ-

(5) Ἀπ. Ἀλεξανδροῦ: Πολιτικαὶ Ἀναμνήσεις σελ. 36. Ὁ Ν. Δημητρακόπουλος κληθεῖ τότε δὲν προσῆλθεν, ὁ δὲ κ. Βενιζέλος, κατὰ τὴν προσέλεισίν του, συνωδεύετο ἀπὸ τὸν Σ. Γρανίταν.

ρου Καραπάνου κατά τῶν ἐπιτυχόντων βουλευτῶν Σ. Σίμου καὶ Ε. Γαρουφαλιᾶ, καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἀποτυχόντων Σ. Σπυρομήλιου καὶ Ν. Κοσουφάκη κατά τῶν ἐπιτυχόντων ἀπὸ τῶν συνδυασμῶν τοῦ Καραπάνου.

Αἱ ἐνστάσεις τῶν κ.κ. Καραπάνων ἐστρέφοντο ἰδίως εἰς τὴν ἐκστρατείαν, πού εἶχεν ἐνεργήσει ὁ Σίμος μὲ τὸ δημοσιογραφικόν του ὄργανον «Πατρίς» καὶ εἰς δωροδοκίας πού εἶχε κάμει οὗτος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πρὸς ἐπιτυχίαν. (6)

Τὴν ἐναντίον τοῦ Καραπάνου ἐνστασιν τῶν ἀποτυχόντων Σπυρομήλιου καὶ Κοσουφάκη, ἀνέπτυξε προφορικῶς ὁ Σ. Σίμος, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἀνέφερεν ὅτι ἐὰν ἀνέτρεχε κανεὶς εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ 1855, τοῦ 1899 καὶ τοῦ 1892, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἀπησχόλει πάντοτε τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων ἢ ἐκλογὴ Ἄρτης, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν αἱ Ἑλληνικαὶ Βουλᾶὶ ἐπεκύρωνον τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καραπάνου καὶ ἐπὶ τῷ ακονταετίαν ἐξελέγετο οὗτος βουλευτῆς καὶ παρεκάθητο εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς, ἐχαρακτήρισε τὸν Καραπάνον «γνήσιον ἀντιπρόσωπον τοῦ παλαιοκομματισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἄρτης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤτοι ἐπὶ τριακονταετίας κυβερνᾷ σατραπικῶς τὸν νομὸν ἐκείνον ὡς ἴδιον αὐτοῦ φέαυδον».

Κατὰ τὸν ἀξιότιμον Καραπάνον, συνέχισεν ὁ Σίμος, «τὸ βουλευέσθαι δὲν ἀποτελεῖ ἀξίωμα τιμητικὸν ἢ ὑποχρέωσιν ἀντιπροσωπείας τῆς ἐπαρχίας του ἢ τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα ἀπορρέον ἐκ τῆς φεουδαρχίας αὐτοῦ ἐν τῷ τμήματι ἐκείνῳ εἰς τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι εἰς οὐδένα θνητὸν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ διαμψισθῆται πρὸς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιπροσωπείας καὶ νὰ δοθῆ ἢ οὕτως ἢ ἀφορμὴ νὰ φθάσουν καὶ μέχρη τοῦ ἀποκλήρου ἐκείνου τμήματος αἱ ἰδέαι τῆς ἀνορθώσεως εἰς ἀνθρώπους μάλιστα περὶ τῶν ὁποίων ἔχει τὴν ἀντίληψιν ὅτι εἶναι εἴλωτες».

Ὁ Σίμος ἀφοῦ ἔπειτα προσέθετεν ὅτι ὁ Νομὸς Ἄρτης «Καραπανοκρατεῖται», ἐχαρακτήριζε τὸ ἐκλογικὸν κέντρον τοῦ Καραπάνου εἰς τὴν Ἄρταν «Γιλτίζ» (7) «ὅπου μυρμηγκοῦσιν αἱ ἐκλογέων ἕξ ὄλων τῶν ὄρεινῶν δήμων κατήρχοντο εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἄρτης καὶ εἰσέρχοντο εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ «Γιλδίζ» ὁπόθεν ἐξέρχοντο ὄχι μὲ κενὰς τὰς χεῖρας».

Ἐδῶ ὁ Σίμος θίγει τὴν φιλοδορίαν μὲ τὴν ὁλοίαν ὁ Καραπάνος ἐκέρδιζε δῆθεν εἰς τὰς ἐκλογάς. Τὴν φιλοδορίαν ὅμως αὐτὴν ὁ Καραπάνος, ὅπως εἰδωμεν καὶ εἰς τὴν σχετικὴν μὲ αὐτὸν μονογραφίαν μας, ἐθεώρει ὅλως νόμιμον.

«Τὸ σύστημα τῆς διὰ χρημάτων ἐπιρροῆς, ἔλεγεν ὁ Καραπάνος, θὰ ὑπάρχει καὶ ὑπάρχει παντοῦ, ὅπου πολιτεύονται ἄνθρωποι εὐποροὶ. Οἱ ἐκλογεῖς πρὸ πάντων οἱ ἰδικοὶ μας, οἱ ὁποῖοι βεβαίως δὲν ἔχουσι ἀκόμη τὴν πολιτικὴν ἀνατροφὴν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι οἱ ἐκλογῆς τῶν μεγάλων κοινοβουλευτικῶν ἔθνῶν, ἀρέσκονται νὰ ὠφελῶνται καθ' ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον, ὅταν ἔχουσι ὑποψηφίους εὐπόρους, εἶναι βεβαίως ἀξία πάσης μομφῆς ἢ διὰ δωροδοκίας πρόσκτησις ψήφων.

(6) Αἱ ἐνστάσεις τῶν Καραπάνων, κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς Σ. Σίμου καὶ Ε. Γαρουφαλιᾶ ἐκρίθησαν ἀπὸ τὸ ἀρμόδιον τμήμα ὡς ἐντελῶς ἀναπόδεικτοι καὶ ἀόριστοι. (Αἱ ἀγορεύσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου σελ. 342.

(7) Λέξις τουρκικῆ σημαίνουσα «ἄστρον». Ἡ ἀνάκτορον Κων. πόλεως ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆν Ἑύρωπ. ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, μεταξὺ Μπεσικτιάς (Διπλοκιοιτίου) καὶ Ὁρτάκιοι (Μεσάχωρος) εἰς τὸ ὁποῖον ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἐξῆσεν ἀπομονωμένος ὁ Σουλτάν Χαμίτ ὁ Β' κυβερνῶν ἐκεῖθεν μὲ τὴν μυστικὴν του ἀστυνομίαν (χαφιέδες). Σήμερον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Γιλδίζ, χρησιμιοῦνται δι' ἐπισήμους φιλοξενουμένους διὰ συνέδρια καὶ ἄλλους ἀναλόγους σκοποὺς.

παρακάθεται μετὰ σιμωνικῶν συναδέλφων, καὶ ὅτι δὲν θεωρεῖ ἐπιτετραμένον εἰς ἑαυτὸν νὰ ἐπανέλθῃ προσεχῶς ἐνώπιον τῶν ἐκλογέων του καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ Βουλὴ τῆς Ἀνορθώσεως θεωρεῖ νόμιμον τὸν διὰ δωροδοκίας τρόπον ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας.

Δὲν ἐπεκτεινόμεθα εἰς τὸ θέμα τοῦτο, διότι νομίζομεν τὰ ἀνωτέρω ἀρκετὰ διὰ νὰ σχηματίσῃ ὁ ἀναγνώστης γνώμην διὰ τὴν μαχητικότητα τοῦ Σίμου.

Εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1912, ὁ Σίμος ἐ χρημάτισε πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ στρατηγοῦ Σαπουντζάκη, ἐδρεύων εἰς τὴν Φιλιππιάδα.

Τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ κατέλαβεν ὁ Σίμος, μετὰ τὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης πὸν ἔκαμεν ὁ Βενιζέλος, ὅταν οὗτος ἔλλείπει ἄλλου μέσου πὸν θὰ τοῦ παρεῖχεν ἐλπίδα σωτηρίας τῆς πατρίδος, καὶ ἔχων κατὰ νοῦν ὅτι αἱ μεγάλαι ἀποφάσεις δὲν ἐπιτυγχάνουν χωρὶς μεγάλους κινδύνους, ὅπως ἔλεγεν ὁ Ἡρόδοτος «μ ε γ ά λ α π ρ ή γ μ α τ α μ ε γ ά λ ο ι σ ι ν κ ι ν δ ύ ν ο ι σ ι ἐ θ έ λ ε ι κ α τ α ι ρ έ ε σ θ α ι»⁽⁸⁾, ἀπεφάσισε τὴν διχοτόμησιν τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο τμήματα Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης, μετὰ τὸ κίνημα τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1916 εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Σίμος προσεχώρησεν ἐκ τῶν πρώτων.

Ὅταν ὁ Βενιζέλος τὸ 1917 ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Σίμον τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, οὗτος ὅμως φρονῶν ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ κοινωνικὴ πολιτικὴ χωρὶς ἰδιαίτερον πρὸς τοῦτο Ὑπουργεῖον, ἐπροτίμησε τὸ νεοσύστατον τότε Ὑπουργεῖον «Δημοσίας Ἀντιλήψεως» τοῦ ὁποίου εἶνε ὁ πρῶτος Ὑπουργός. ⁽⁹⁾

Εἰς τὸν Σπ. Σίμον, ὡς Ὑπουργὸν τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως, ὀφείλεται ἡ ἴδρυσις τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος, καὶ τοῦ Ἐμπειρικείου Ἀσύλου.

Ἡ δρασίς τοῦ Σίμου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἐκεῖνο ἦτο τόσον πατριωτικὴ καὶ ἀνιδιοτελεῆς ὥστε ὅταν μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βενιζέλου, κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920, ὁ τότε πρωθυπουργὸς Δ. Γούναρης διατάξας οἰκονομικὸν ἔλεγχον εἰς τὰ Ὑπουργεῖα, ἀνεκοίνωσε διὰ τύπου τὰ κάτωθι:

«Ὁ διεξαχθεὶς οἰκονομικὸς ἔλεγχος ἀπέδειξεν ὅτι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας, πρὸς τιμὴν τοῦ Ὑπουργοῦ πὸν διηύθυνε τοῦτο, οὐδεμίαν ἀτασθαλίαν παρετηρήθη, μολονὸς εἰς χεῖρας αὐτοῦ διετέθησαν, ἀποφάσει Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, 180 ὄλα ἑκατομμύρια πρὸς διαχείρισιν προσωπικὴν τοῦ!»

Σημειώσωμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅτι, ὅταν ὁ Σίμος παρέλαβε τὸ Ὑπουργ. Περιθάλψεως εὗρεν εἰς αὐτὸ ἔλλειμμα 1.000.000 δραχμ. τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ διὰ νὰ μὴ παύσῃ ἡ λειτουργία τῶν συσσιτίων, ἐζήτησε πίστωσιν δραχμ. 500.000 ἀπὸ τὸ Ὑπουργ. τῶν οἰκονομικῶν. ⁽¹⁰⁾

(8) Ἡρόδοτος: Ζ' § 50.

(9) Ἐνόσω ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου παρέμεινεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, διὰ τοῦ ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1916 Διατάγματος ὠρίσθη, ὅπως «διὰ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν καὶ ἐποπτείαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν», ὀρισθοῦν ἑννέα «διδευθύνσεις», διὰ δὲ ἐτέρου Διατάγματος, ἀπὸ 6 ἰδίου μηνός, ἑννέα «σύμβουλοι» (Ἐφημ. Προσωρ. Κυβερνήσεως σελ. 21 καὶ 25. Πρβλ. καὶ Γ. Φιλαρέτου: Σημειώσεις ἀπὸ τοῦ 75 ὑψώματος.

(10) Δηλώσεις εἰς τὴν Βουλὴν 2 Αὐγούστου 1917.

* *

Από τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν πολιτικὴν, μέχρι τοῦ θανάτου του, ἡ Ἡπειρος ἔμεινε πιστὴ εἰς τὸν Σπ. Σίμου, καίτοι αὐτὴ δὲν ὠφελήθη ὅσον ἔπρεπεν ἀπὸ αὐτὸν. Τὸ πέρασμα τοῦ Σίμου ἀπὸ τὴν πολιτικὴν δὲν ἄφησε καὶ πολλὰ ἔγνη εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἐκτὸς τῆς γνωστῆς γεφύρας πὺ φέρει τὸ ὄνομά του «γέφυρα τοῦ Σίμου» ἡ πατρότης ὅμως τῆς ὁποίας ἀπὸ πολλοὺς ἀμφισβητεῖται (11), καὶ τῶν τριῶν Οἰκοτροφείων, Παραμυθιάς, Πωγωνιανῆς καὶ Ἰωαννίνων, οὐδὲν ἄλλο ἔργον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν Ἡπειρον, παρὰ τὴν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη πολιτικὴν του σταδιοδρομίαν καὶ τὴν ἐπιφανῆ θέσιν πὺ κατεῖχεν οὗτος μὲ τὸ δημοσιογραφικὸν του ὄργανον, μεταξὺ τῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων καὶ τὴν ἐπιρροήν του ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος ἐκείνου.

Ἴσως αἱ ἔκτακτοι ἐσωτερικαὶ περιστάσεις καὶ περισπασμοὶ νὰ μὴ ἐπέτρεπαν εἰς τὸν Σίμου νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κόμματος καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ του εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πολλαπλῶν ἀναγκῶν τῆς ἐπαρχίας του. Πάντως, γεγονὸς εἶνε ὅτι τὰ ἔγνη τῆς διαβάσεως τοῦ Σίμου ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας, δὲν γίνονται αἰσθητὰ εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου καὶ τῆς Ἡπείρου ἐν γένει.

Εἰς τοῦτο ἴσως νὰ συνέτεινε καὶ τὸ φιλελεύθερον φρόνημα τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν ἀντίδρασιν ἀντέταξεν εἰς τὴν μὴ ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του, ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους του εἰς τὴν βουλὴν, λόγῳ τῆς μεγάλης πίστεως πὺ ἔτρεφεν οὗτος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, τοῦ πολιτικοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ὁποίου, εἰς τὴν Ἡπειρον, προΐστατο πάντοτε ὁ Σπῦρος Σίμος εἰς τὰς ἐκάστοτε ἐκλογάς. (12)

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Σπ. Σίμου, ἡ ἐπαρχία Πωγωνίου, μία ἀπὸ τὰς πλέον προηγμένας εἰς πολιτισμὸν καὶ μὲ ἀνεπτυγμένον τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα, ἐστερήθη τελείως ἀντιπροσώπου καὶ προστάτου τῶν τοπικῶν τῆς συμφερόντων εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινοβούλιον. Ἴσως ἡ σημερινὴ ἀπαθλῶσις τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ ἡ καθημερινὴ τῆς ἐρήμωσις νὰ ἔχῃ ὡς αἷτιον, μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν ἀπουσίαν αὐτῆν τοῦ ἀντιπροσώπου, διὰ τὸν λόγον ὅτι, οἱ λοιποὶ ἀντιπρόσωποι, χωρὶς βεβαίως νὰ θέλωμεν νὰ θίξωμεν τὴν φιλοπατρίαν οὐδενός, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ἐφ' ὅσον ὅμως κατάγονται ἀπὸ ἄλλας ἐπαρχίας, λόγῳ ἴσως τῆς στενῆς ἀντιλήψεως τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἔχουν ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν των φροντίζουν ὅσον δύνανται διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἰδιαίτερας των ἐπαρχίας, ἔλαχίστην δὲ καταβάλλουν προσπάθειαν διὰ τὰς λοιπὰς τοιαύτας, τὰς ὁποίας ἐνθυμοῦνται μόνον κατὰ τὴν προεκλογικὴν των περίοδον.

Ὁ Σίμος ἀπέθανε τὴν 15 Φεβρουαρίου 1935, εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς τὸ πρόαστειον «Ἑλληνικὸν», κατὰκοπος ἀπὸ τοὺς ἐντατικoὺς του δημοσιογραφικοὺς ἀγῶνας, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀπιδράσει μεγάλως εἰς τὴν ὑγείαν του. Τελευτῶντες λέγομεν δι' αὐτὸν ὅτι εἶναι ἴσως ὁ μόνος, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡπείρου, πολιτικὸς πὺ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ, μόνον μὲ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις καὶ καὶ ἱκανότητας καὶ τὸ δημοσιογραφικὸν του κῦρος.

(11) Πρβλ. ἄρθρον. Χ. Παπασταύρου εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῶν ἀρτοποιῶν τῆς 23 Ἰουλίου 1949 καὶ φυλλάδιον κ. Κ. Νάκου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀφιέρωμα εἰς τὴν συκοφαντηθεῖσαν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου τέκνου τῆς Ἡπείρου Σπυρίδωνος Σίμου».

(12) Ἡ πίστις καὶ ἡ ἀφοσίωσις τῶν Ἡπειρωτῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ τότε ἀρχηγοῦ τῶν φιλελευθέρων Ἐλευθ. Βενιζέλου ἦτο τοιαύτη ὥστε καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἐκλογάς τῆς 1 Νοεμβρίου 1920, ἐνῶ τὸ κόμμα του ὑφίστατο παναλεθρίαν, μόνη ἡ Ἡπειρος τοῦ εἶχε μείνει πιστὴ, πρῶγμα πὺ ἔκαμε τὸν Βενιζέλον νὰ χρακατηρίσῃ ἡμᾶς τοὺς Ἡπειρώτας «αἰωνίους Ἑλληνας».

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΣΪΣΙΟΥ, Ιερέως

«Αφιερωῦται τῇ ἱερᾷ οἰκῇ τοῦ μακαρία τῆ
μνήμη ἀοιδίμου Ἐπισκόπου Βελλᾶς καὶ Κονί-
της Γερμανοῦ Τσανίδη τοῦ ἐκ Βερροίας
1868—1876».

ΠΑΪΣΙΟΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΒΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΚΟΝΙΤΣΗΣ (1762-1778)

Διεπεξερχόμενος τοὺς Ἐπισκοπικοὺς Κα-
ταλόγους τῶν ἐν Ἑπιρωπῶν καὶ Ἀλβανίᾳ Ἐ-
παρχιῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινου-
πόλεως, τοὺς ὁποίους ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ
ἔτος 1937 ἐν τῷ 12ῳ Τόμῳ τῶν ἐν Ἰωαν-
νίνοις ἐκδιδοῦντων «Ἑπειρωτικῶν Χρο-
νικῶν» ὁ διαπρεπὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰε-
ράρχης Στ.β. Μητροπολίτης Σάρδεων κ.
Γερμανὸς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τηρουμένων ἐ-
κεῖ Πατριαρχικῶν Κωδίκων, παρατηρήσα-
μεν ὅτι καὶ οἱ Κατάλογοι ἐκεῖνοι παρουσι-
άζουσι κενὰ διάφορα, ἐν πολλοῖς δὲ σκο-
πεινὰ καὶ δυσαναπλήρωτα. Κενὰ τὰ ὁποῖα
διάφοροι κατὰ καιροὺς δασμενεῖς διὰ τὴν
ἱστορίαν τοῦ τόπου περιστάσεις ἐδημιούρ-
γησαν.

Ἐνεκα λοιπὸν τῶν κενῶν τούτων προ-
ήλθομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ
χαράξωμεν τὰς γραμὰς αὐτὰς, χωρὶς οὐ-
δὲλως καὶ νὰ σκοπῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν σή-
μερον ἐδῶ καὶ τὰ αἷτια τὰ ὁποῖα ἐδημι-
ούρησαν τὰ κενὰ αὐτὰ.

Ἡμᾶς ἐνδιαφέρει μόνον τὸ ζήτημα τῆς
συμπληρώσεως, κατὰ τὸ δυνατόν, τῶν κε-
νῶν τούτων, καὶ ἰδίως ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁ-
ποῖον θὰ δυνηθῶμεν νὰ συμπληρώσωμεν
αὐτὰ. Καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὅπως δῆποτε
ὁ σκοπὸς αὐτὸς, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ
προστρέξῃ κανεὶς εἰς τὰς διαφόρους κατὰ
καιροὺς ἐπιγραφὰς καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ τῶν
Ἱερῶν Μονῶν, Ναῶν, καὶ βιβλίων τῶν Ἐ-
παρχιῶν, καθὼς καὶ εἰς ὅτι ἄλλο τὸ προσ-

μαρτυροῦν καὶ ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἐπὶ τοῦ
προκειμένου Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν,
διότι ἀπὸ αὐτὰ καὶ μόνον θὰ δυνηθῶμεν νὰ
ἀρυσθῶμεν τὰς σχετικὰς πηγὰς, καὶ νὰ φέ-
ρωμεν εἰς φῶς ὅτι ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ
καλύπτῃ τὸ σκότος.

Πέντε τοιαῦτα κενὰ μεταξὺ πολλῶν ἄλ-
λων παρατηροῦνται καὶ εἰς τοὺς Καταλό-
γους τῆς Ἐπαρχίας Βελλᾶς, μεταξὺ διαφό-
ρων χρονικῶν διαστημάτων, περὶ τῶν ὁποί-
ων ἡμεῖς πραγματευόμεθα ἐν ἄλλῃ ἐκτενε-
στέρῃ ἡμῶν μελέτῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μικρὰ
συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησια-
στικῆς Ἐπαρχίας Βελλᾶς καὶ Κονίτισης»

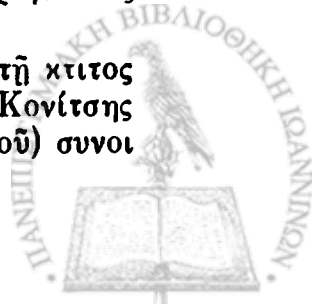
Καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἐκεῖ πραγματευόμε-
θα καὶ περὶ πέντε ἄλλων Ἐπισκόπων ἀπὸ
τοῦ 1656—1822 ἦτοι: περὶ τοῦ Παχωμίου,
Ἰωαννικίου, Φιλαρέτου, Γερμανοῦ καὶ Λεο-
ντίου, ἐν τούτοις ἐδῶ θὰ ὁμιλήσωμεν μό-
νον περὶ τοῦ Παΐσιου.

Τὴν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Ἐπισκόπου ἐρ-
γασίαν μας ταύτην τὴν ἐστηρίξαμεν εἰς τὰς
κατωτέρω τέσσαρας ἐπιγραφὰς, αἱ ὁποῖαι
τυγχάνουσι κύρους ἀναμφισβητήτου. Ἐξ
αὐτῶν μαρτυρεῖται καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι
μετὰ τὸν ἐπίσκοπον Βελλᾶς Νικόδημον ὁ
ὁποῖος κατὰ τὸ ἔτος 1760 ἔλαβε μέρος εἰ-
τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως
Δοσιθέου, Ἐπίσκοπος Βελλᾶς καὶ Κονί-
τισης ἐξελέγη ὁ Παΐσιος, Ἑπειρώτης καὶ
αὐτὸς, καὶ ἐκ τῆς Ὀσδίνης Παραμυθίας
καταγόμενος.

Τοῦτον ἀπαντιῶμεν πρῶτον ἐν τῇ κτιτος
ρικῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐν Μολίστῃ Κονίτισης
Ἱερ. Ναοῦ ἁγ. Ἀθανασίου (παλαιοῦ) συνοι

(1) Αὕτη παραμένει ἀνέκδοτος

(2) Βλέπε Ἑπειρ. Χρονικά 1937 σελ. 57

κίας Μποτσιφάρι «νῦν Μοναστηρίου» κατὰ τὸ ἔτος 1769. Δεύτερον, ἐν τῇ κειτορικῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Βησσάνη Πωγωνίου Ἱερ. Μονῆς Ἐβελ, κατὰ τὸ ἔτος 1770, τρίτον ἐν ἐπιγραφῇ ἐπὶ τοῦ τέμπλου τοῦ Ἱερ. Ναοῦ ἁγ. Νικολάου Γκριζμπανίου «νῦν Ἐλευθέρου»⁽³⁾ κατὰ τὸ ἔτος 1778, καὶ τέταρτον, ἐν ἰδιοχειρῶ καὶ αὐτογράφῳ σημειώσει ἐν τῇ 2α σελίδι ἑξαφύλλου Πεντηκостаρίου τοῦ 1757 τῆς Ἱερ. Μονῆς Στομίου Κονίτης, κατὰ τὸ ἔτος 1778.

Ἐκ τῆς ἰδιοχειροῦ ταύτης ἐνθυμήσεως ἀποδεικνύεται ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ τῆς Ὀσδίνης, χωρίου τῆς τότε Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπαρχίας Ἐλαιῶνος, ὅτι ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐκεῖ, ὅτι ὁ πατήρ του ὠνομάζετο Νικόλαος καὶ ἦτο Ἱερεὺς, καὶ ὅτι εἶχε θείους δύο Ἀρχιερεῖς τὸν τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου, καὶ τὸν τῆς Κορίνθου.

Ἐπίσης ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης ἡ ὁποία ἀναφέρει ὅτι «ἔχει ἀφ' οὗτου ἀρχιερατεύσεν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν χρόνους 16», δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν καὶ τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξελέγη οὗτος Ἐπίσκοπος Βελλᾶς, καὶ αὕτη εἶναι τὸ ἔτος 1762. Κατὰ τὸ ἔτος λοιπὸν τοῦτο, διεδέχθη ὁ Παῖσιος εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Βελλᾶς τὸν Νικόδημον.

Ὑποστηρίζομεν τὴν γνώμην ταύτην λαμβάνοντες πρὸς τοῦτο ὑπ' ὄψιν καὶ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ πρωτόγραφον τῆς ὡς ἄνω ἐνθυμήσεως τὸ ὁποῖον πάνυ εὐγενέστατα μοὶ παρεχώρησε πρὸς ἀντιγραφὴν ὁ τότε Γραμματεὺς τῆς Κοινότητος Κονίτης ἀείμνηστος σήμερον Ἀλέξανδρος Οἰκονομίδης παρ οὗ τοῦτο καὶ ἐφυλάσσετε.

Ἡ ἐνθύμησις αὕτη, ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ Δ. Σάρρου ἐν τῷ 12ῳ Τόμῳ τῶν Ἡπειρ. Χρονικῶν σελ. 144, πλημμελῶς πως καὶ ἀνυπόγραφος.

Δὲν γνωρίζομεν βέβαια ὑπὸ ποίας συνθήκας ἀντέγραψεν οὗτος τὴν ἐνθύμη-

σιν αὐτὴν τῆς ὁποίας τὴν εἰς τὸ τέλος ὑπογραφὴν τοῦ Ἀρχιερέως παρουσιάζει ὡς δυσζύμβλητον. Αὕτη ἀπλουστάτη οὔσα καὶ ὅπως δῆποτε εὐανάγνωστος, ἀλλανθάστως διακρίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Παῖσιον.

Τώρα, τὸν τῆς Βελλᾶς Ἐπίσκοπον τοῦτον Παῖσιον, δὲν πρέπει νὰ συγχέη κανεὶς μὲ τὸν σύγχρονον ἐν ὠρισμένῳ χρονικῷ διαστήματι Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Παῖσιον ὑπὸ τοῦ ὁποίου τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν ὁ Ἐπίσκοπος Βελλᾶς ὑπέπηγετο, διότι, ὁ Ἰωαννίνων Παῖσιος ἐξελέγη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1773, καὶ διετέλεσε μέχρι τοῦ 1780, ὡς πρότερον Πρωτοσύγκελος τῆς Μητροπόλεως ἐκείνης.⁽⁴⁾

Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ ὁ Ν. Μυστακίδης εἰς τοὺς Κιαιλόγους τῶν Ἐπισκόπων Βελλᾶς (Ἐφημερὶς Κόνιτσα 1915 ἀριθ. φύλλου 19) ἀναφέρει Ἐπίσκοπον Βελλᾶς Παῖσιον κατὰ τὸ ἔτος 1782.

Οὗτος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, διετέλεσε μέχρι τοῦ 1788 καὶ εἶτα ἐξελέγη Θεοδόσιος ἐκ τῆς Νήσου Ἰωαννίνων κατεγόμενος, προαχθεὶς κατόπιν εἰς Μητροπολίτην Λαρίσης, κατὰ τὸ ἔτος 1818.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν τότε γνώμην τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρώην Παριμυθίας Ἀθηναγόρα τὴν ὁποίαν διέτύπισεν εἰς τὸν 3ον Τόμον τῶν Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν τοῦ 1928 σελ. 39 περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἰωαννίνων ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ἀρχαχωβίτῃ ἐπιγραφῇ ἐν τῷ Ναῷ Πέτρο καὶ Παύλου ἀπαντᾶται Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος 1778 ὁ Παῖσιος, οὗτη ἀποδεικνύεται ἐσφαλμένη. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν Βελλᾶς Παῖσιον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἰωαννίνων. Ἡ Ἀρχαχωβίτσα, διοικητικῶς μόνον ὑπέγητο εἰς Ἰωάννινα. Ἐκκλησιαστικῶς δὲ, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Βελλᾶς.

Ὑποστηρίζομεν καὶ ἐδῶ τὴν γνώμην αὐτὴν, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς στατιστικούς πίνακας τοῦ Ἀραβαντινοῦ τοῦσποίους ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ τῆς Ἡπείρου 1856 Τόμ. 2ος σελ. 329. Ἐξ αὐτῶν, ἀποδεικνύεται ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἀρχαχωβίτσα, ἀλλὰ καὶ 35 ἄλλα χωρία ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων, εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπαρχίαν Βελλᾶς ὑπήγοντο, κατὰ ὁποία μόλις πρὸ ὀλίγων δεκατηρίδων ἐ-

(3) Δυστυχῶς ὁ Ναός οὗτος ἐκάη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὸ 1943.

(4) Ὁ Ἀραβαντινὸς ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ τῆς Ἡπείρου τοῦ 1856 ἀναφέρει-ἂν δὲν ἀπατῶμαι-Ἐπισκοπὴν Ἐλαίας.

(5) Βλέπε Ἡπειρωτικὰ Χρονικά Τόμος 12ος σελ. 69.

(6) Χωρίον τῆς Ἐπαρχίας Κουρέντων.

σπάσθησαν ἔξ αὐτῆς, καὶ ἄλλα μὲν ὑπήχθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπαρχίαν τῶν Ἰωαννίνων ἐν οἷς καὶ ἡ Ἀραχωβίτσα, ἄλλα δὲ εἰς τὴν νεοσυσταθεῖσαν τότε Ἱερ. Μητροπόλιν Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ πρώην Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, ἀποδεικνύεται ἐσφαλμένη.

Αὐτὰ ἐν ὀλίγοις, φίλοι ἀναγνώσται, περὶ τοῦ Ἐπισκόπου Παΐσιου, τοῦ ὁποίου ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὸν χρόνον τῆς γεννήσεώς του, οὔτε ποῦ ἐμορφώθη, οὔτε καὶ πότε ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος.

Δεδομένου δὲ ὅτι εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐνθύμησιν αὐτὴν ἀναγινώσκονεν ὅτι ὁ Παΐσιος εἶχε καὶ δύο θεῖους Ἀρχιερεῖς, πρῶμα τὸ ὁποῖον φανερῶνει ὅτι οὗτος κατήγετο ἀπὸ λαμπρᾶν καὶ ἐπιφανῆ οἰκογένειαν, εἴμεθα τῆς γνώμης ὅτι ὄχι μόνον παραδόσεις θὰ σώζωνται περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν θεῶν του ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ ἔγγραφοι ἴσως μαρτυραὶ. Διὰ τοῦτο καὶ παρακαλοῦμεν πάντας τοὺς πονοῦντας καὶ ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου, καὶ ἰδίως τοὺς ἐκ τῆς περιφερείας ἐκείνης καταγομένους, ὅπως ἐρευνήσωσιν—ἐκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῆς δυνάμεώς του—τὰ διάφορα οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα τῆς Ὀσδίνας, καὶ συλλέξωσι τὰς περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν θεῶν του Ἀρχιερέων παραδόσεις καὶ λοιπὰ ἀποδεικτικά, καὶ φέρωσι κατὸ πιν εἰς δημοσιότητα, ἵνα διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ὀλοκληρωθῆ κατὰ τὸ δυνατόν τὸ θέμα τοῦτο ἀπὸ πάσης πλευρᾶς.

Εἶναι ἐπιτακτικὸν καθῆκον ὅλων μας νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ τοὺς σκεπάσῃ ἡ λήθη διὰ παντός. Ἀκόμη καὶ τὸ ἐλάχιστον ἱστορικὸν στοιχεῖον καὶ ἂν προέλθῃ ἐκ τῆς ἐρεύνης καὶ περισυλλογῆς αὐτῆς, θὰ εἶναι πολὺ μέγαλον καὶ εἰς ἄκρον ἐπωφελές διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου. Ἄς ἐργασθῆ λοιπὸν ἐκαστος μετὰ ζέσεως καὶ

(7) Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ 1958 εἰς τὸν Εὐν Τόμον τῆς Ἠπείρου. Ἐστίας σελ. 39, ἀλλ' ἐκεῖ, ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας, δὲν συμπεριελήφθη ἡ χρονολογία τοῦ 1769.

(8) Ὁμοίως καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν 4ον Τόμον τῆς Ἠπείρου. Ἐστίας, Ἰούλιος 1955 σελ. 687.

φιλοτιμίας διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ. Ἡ πατρις αὔριον θὰ τὸν εὐγνωμονῆ.

Ἐν τέλει δὲ ἡμεῖς, ἀποβλέποντες πάντοτε εἰς τὸ σύντομον τῆς παρουσίας, καταχωροῦμεν κατωτέρω τὰς ὡς ἄνωθεν ἀναφερομένας ἐπιγραφὰς, καὶ προσεπιδηλοῦμεν ὅτι, κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν αὐτῶν διετηρήσαμεν τὴν διακρίνουσαν αὐτὰς ὀρθογραφίαν καὶ διάταξιν, ἐκτὸς—ἐννοεῖται—τῶν τόνων καὶ διαλυτικῶν.

1

Ἐπαρχία Κονίτσης. ✓

Χωρίον Μόλστα (συνοικία Μποτσιφίρι)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (παλαιὸς).

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς παλαιᾶς κεκλεισμένης εἰσόδου τοῦ κυρίως Ναοῦ ἔσθθεν, χρώματι, καὶ Κεφαλαίοις Βυζαντινοῖς Γράμμασιν:

«Ἀνηγέρθι ἐκ βάθρου καὶ ὑστορίθι ὁ θῆος καὶ πάνσεπτος Ναὸς οὗτος τοῦ ἐν ἀγίῳ Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου Πατριαρχὸν Ἀλεξανδρίας Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου Κυρίου Κυρίου Παΐσιου κὲ εὐημερεύοντος κὲ ἐπιτροπεύοντος Παναγιότι ὑερέος κὲ διὰ σινδρομῆς κὲ ὑπερμαχοῦντος Ἀδάμι».

μικροῖς γράμμασιν:

«σοτίριον ἔτος 1769 νοεμβρίου 9».

2

Ἐπαρχία Πωγωνίου

χωρίον Βήσσανη

Ἱερὰ Μονὴ Ἀβελ.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως Ναοῦ ἔσθθεν, χρώματι, καὶ Κεφαλ. Βυζαντ. Γράμμασιν:

«Ἐπὶ τῷ ὑπερθύρου κὲ ὑστορίθι ὁ θῆος κὲ πάνσεπτος Ναὸς τῆς ἡεραγίας ἐνδόξου Δεσπίνης ἡμῶν Θεοτόκου κὲ ἀὑπαρθένου Μαρίας Ἀβελη ὀνόματι Ἀρχιερατεύοντος Κυρίου Κυρίου Παΐσιου κὲ διὰ σινδρομῆς Νηκοδήμου ὑερομονάχου Ἡγουμένου. Σεραφίμ ἡερομονάχου Ἀνθίμου ἡερομονάχου Θεοφάνη ἡερομονάχου κὲ διὰ ἐξόδου Δεονησίου ὑερομονάχου τοῦ ποτὲ Ἡγουμένου.

Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου Μιχαὴλ Μηχαῖλ ἐκ (κ)όμης Χ(ι)ονάδου».

μικροῖς γράμμασιν:

«κατὰ τῷ 1770 ἰουνίου 25».

3

Ἐπαρχία Κονίτις
χωρίον Γκριζμπάνι (νῦν Ἐλεύθερον)
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ τοῦ Τέμπλου ἀριστερὰ καὶ ἐπὶ τῆς σειρᾶς τοῦ Ἐορτολογίου χρώματι καὶ Κεφαλ. Βυζαν. Γράμμασιν:
«† Ἱστορίθη ὁ θῦς κὲ πάνσεπτος Τέμπλον τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἀρχιερέοντος Παύσιου τῆς Ἁγιοτάτης Ἐπισκοπῆς Βελᾶς ἔτι 1778 μηνὶ Σεπτ(μ)βρίου 18».

4

Ἐπαρχία Κονίτις
Πόλις Κόνιτσα
Ἱερὰ Μονὴ Στομίου

Ἐπὶ τῆς 2ας σελίδος ἐξωφύλλου Πεντηκοσταρίου τοῦ 1759 τῆς Ἱερ. Μονῆς κατὰ τὸ ἔτος 1778.

(9) Οὗτος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἦτο Συνοδικὸς τὸ 1791. Μετὰ τούτου ὡς Ἡπειρώτου, ἴσως καὶ συμμαθητοῦ του, εἶχεν ἀγαθὰς σχέσεις ὁ ἐπίσης Ἡπειρώτης Ἐπίσκοπος Καμπανίας Θεόφιλος, καὶ μέσον τούτου ἐνήργει ὁ Καμπανίας ἐν Κωνσταντινουπόλει δι' ὑπόθεσιν τῆς Ἱ. Μονῆς Βλατέων, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπέτυχε. (α)

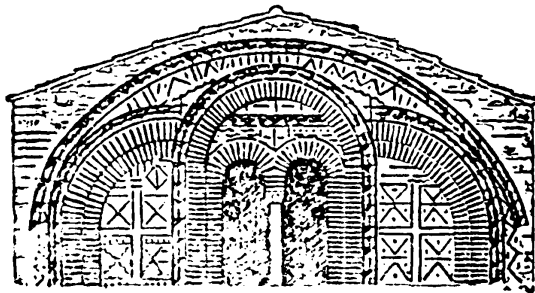
(α) = Σωφρ. Εὐστρατιάδου «ὁ Καμπανίας Θεόφιλος» Ἡπειρ. Χρονικὰ 1927 σελ. 93—94.

«Ἀποφ' μαίτου κθ' ἦλθαμε καγὼ ὁ ἀρχιερεὺς Βελᾶς καὶ Κονίτις ὁμοῦ με τοὺς . . . εὐγενεστάτους ἀρχοντας κὺρ Μιχάλη Παναγιῶτον Πότιζιον καὶ κὺρ μ' . . . καὶ κὺρ Ἰωάννην Διαμαντίου μήνου εἰς ἔτου. το τὸ σεβᾶσμιον μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου γενέσισιον ὀνομαζομέν(ου) καὶ ἡγουμενεύων (ὀσιώτατος Παῖσιος υἱὸς τοῦ ποτὲ γεωργίου βόντα, παπουτζῆ τοῦ ἐκ μποραίτζανης. ἔχομεν ἀφ' οὗ ἀρχιερατεύσαμεν ἕως τὴν σήμερον χρόνους δέκα ἕξ εἰς τὴν ἐπαρχίαν. . . ἡμουν ἐκ τῆς ὁσδήνας Ἐλαιῶνος γεννημα καὶ θρέμα υἱὸς Πα(πα)νικολάου ἐγγονος γεωργίου μιλήτζη καὶ ἀνεψιὸς τῶν Θείων ἀρχιερέων τοῦ Μεγάλου Τυριόβου * καὶ (Κ)ορίνθου καὶ ἔστω εἰς μνήμην παντοτεινῆ.

ὁ Ἀρχιερεὺς Βελᾶς καὶ Κονίτις Παῖσιος ἔγραψεν. »

Σημείωσις:

Τὴν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Ἐπισκόπου Παῖσιου ἐργασίαν ταύτην, παρεδώσαμεν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1939 εἰς τὸν τότε Μητροπολίτην Ἰωαννίνα Σπυριδῶνα ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἐθγασίων, χωρὶς βέβαια νὰ γνωρίζωμεν σήμερον καὶ ποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΟΚΙΜΙΟΝ*

Ιστορικῆς τινὸς περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου
ἡπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης

ΣΧΟΛΙΑ: ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ

46

Ἰγνάντιος Β' ἐν ἔτει 1836, (84) ὅστις ἐπιχωριάζων εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀπέστειλεν εἰς Ἄρτιαν ἐπίτροπον ἰδίωτην τινὰ Γεννάδιον Μοναχόν. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινῶν, μεσιτεύσαντος τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἐξ Ἀκαρνανίας ὀρωμένου Μεγάλου Ποστελνίκου Σωτηρίου Καλλιάρχου (οὐχὶ δὲ καὶ ἀνευ χρημάτων τάληθὲς εἰρήσθω) ἔλαβεν αὐτίς τὴν μὲν ἐπαρχίαν Σαμοκοβίου ὁ Ἰγνάντιος, τὴν δὲ τῆς Ἄρτης.

Νεόφυτος Γ'. τὸ β' ἐν ἔτει 1836. Οὗτος ἀπήλλαξε τὸν εἰς Γλυκὸρριζον κείμενον Ναϊσκὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν ὠραιοτάτου κήπου καὶ ἀγρῶν, κατεχομένων ἀπάντων διαδοχικῶς ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Παπαῖ Κίτσου οὐ καὶ τὸ ὄνομα φέρει, ἀπεναντίας τῆς ἀφιερωτικῆς πρὸς τὴν Μητρόπολιν διατάξεως αὐτοῦ καὶ καθιέρωσε ταῦτα ὡς κτήματα τῆς Μητροπόλεως· φύσει δὲ φιλόμουσος ὢν ὠκοδομήσατο, κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει, τοῦ ἐν ἔτει 1802 ἀνεγερθέντος Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Μπαχαρᾶ, καὶ τῷ ἔτει 1821 πυρπολιθέντος, διὰ συνδρομῆς τῶν εὐαγῶν Μονῶν, πρώτην Ἀλληλοδιδασκτικὴν Σχολήν, (85) ἐν ἔτει 1836, ἀποκαταστήσας ἀλληλοδιδάσκαλον τὸν ἐκ Κεφαλληνίας, Παναγὴν Ἀντίπαν, δι' ἔτησι μισθοῦ 2.000 γροσ. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου ἐκανονίσθη ἵνα ἀφιερῶσιν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, πρὸς βοήθειαν τῶν ἀπόρων διάφορα χρηματικὰ ποσά. Πρῶτος δὲ ἰδρυτῆς ἐστὶν ὁ ἀείμνηστος εὐγενὴς Λογοθετῆς Νικόλαος Δημ. Βλαχούτσης (86) καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ εὐγενὴς Κ. Μαρία, ἀφιερῶσαντες ἀμφότεροι ἅπασαν τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν αὐτῶν, μετὰ θάνατον, εἰς περίθαλψιν πτωχῶν καὶ ἀπόρων οἰκογενειῶν· τὰ ἴχνη αὐτῶν ἐβάδισαν ἀκολούθως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὢν τὰ ὀνόματα προσεχῶς ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἀπελθὼν ὁ Ἱεράρχης οὗτος κατὰ τὸ ἔτος 1838, δι' ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις εἰς Ἰωάννινα, ἤξιώθη μετὰ καὶ ἐτέρων Ἱεραρχῶν, οἶον τοῦ Ἰωαννίνων Ἰωακείμ τοῦ Β', τοῦ Γρεβενῶν Ἀγαπίου, καὶ τοῦ Παραμυθίας κηδεῦσαι Ἀγαπίου κατὰ τὴν 17 Ἰανουαρίου ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως, τὸ μαρτυρικὸν καὶ πολυάθλον σῶμα τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τότε μαρτυρησάντος, ἡγεμονεύσαντος ἐν Ἰωαννίνοις τοῦ Μουσταφᾶ Νουρὶ Πασσᾶ Σίρ Κιατίλι. Κατὰ δὲ τὴν 16 Αὐγούστου 1840 ἔτους ἐφοδιασθεὶς μετὰ 23.000 γρ. ἅτινα ἔλαβεν ἐκ τινῶν Μονῶν λόγῳ δανείου, ἀνεχώρησε διὰ Κων(σταντι)νοῦ μετὰ τινῶν Ἀρταί-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 388

(84) Κοίταξε σχετικὰ τὴν τελευταία σημείωση τοῦ κεφαλαίου τούτου.

(85) Γιὰ εἰς σχολῆς τῆς Ἄρτας κοίταξε παρακάτω κεφάλαιο ΚΕ'

(86) Κοίταξε παρακάτω σὺν περὶ ἐλεοθετῶν Κεφάλαιο ΚΓ'

ων εὐπατριδῶν, ἔχων δίκην μετὰ τε τοῦ προειρημένου Ἰουδαίου Μιχαὴλ Μπέσου καὶ τινος Ἀργυροκαστρίτου Ναΐμ Βέη, ἀπαιτούντων παρ' αὐτοῦ πλέον τῶν 500.000 γρσο., ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ αἰδίδιμος λίαν μοχθήσας οὐδὲν κατορθώσασα, ὡς ὑπερασπιζομένων τῶν ἀντιδίκων ὑπὸ τοῦ πεπτωκότος Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων Μουσταφᾶ Νουρὶ Πασσᾶ, καὶ ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς θλίψεως ἀσθενήσας βαρέως, ἢ ὡς ἕτεροὶ τινες φάσι δηλητηριασθεὶς διὰ τῶν καταδιωκτῶν αὐτοῦ, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν Ἀρχιερατεύσας τὸ β' μετὰ πολλῶν μόχθων καὶ κινδύνων, πενταετίαν σχεδόν· ἀντ' αὐτοῦ δὲ ψήφῳ Συνοδικῇ μετετέθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀρτης, Πατριαρχεύοντος Ἀνθίμου τοῦ Ε' ὁ πρῶτον Πρωτοσύγγελο⁵ τῶν Δέρκων Νικηφόρου καὶ τέως Μητροπολίτης Διδυμοτείχου.

47

Ἀβέρκιος (37) ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δέρκων κειμένου χωρίου Ἀλβανοχωρίου ὀρμώμενος, ἐν ἔτει 1841, ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ, ἀνὴρ ἄμοιρος μὲν γραμμάτων, τοῖς ἡθεσι δὲ ἀπλουστάτος, χρηστὸς, εὐλαβής, ὀσιος, ὄντως καὶ εἰς ἄκρον φιλακόλου θεος καὶ ἐν κορυφῇ ἐλεήμων. Ἀφικθεὶς οὖν οὗτος εἰς Ἀρταν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τινα συμβοηθὸν Ἐπίσκοπον Τιτουλάριον, τὸν Ἐλαίας Ἱεροθέον, δοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν διαχείρισιν τῆς Μητροπύλεως, καὶ πρὸς διατροφήν τὴν ἡγουμένην τῆς κατὰ τὸ Πετροβούνιον ἀνατολικῶς τῆς Ἀρτης κειμένης Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Φανερωμένης ἐξαποστέλλων εἰς τὴν περιοδείαν καὶ εἰς τὰς πλείστας Ἀρχιερατικὰς Ἱεροτελεστίας, καὶ πολυειδῶς αὐτὸν εὐεργετῶν καὶ ἀναπαύων. Οὐκ ἔπαυε δὲ ὁ εὐλογημένος καὶ ἐνάρετος γέρον, (ὑπερεβδομηκοντούτης γὰρ ἦν) ἵνα κηρύττῃ ἀενάως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐκκλησίας, ἀπλουστάταις διδασκαίς καὶ πατρικαῖς παραινήσεσι· καὶ τοι δὲ τῆς θύραθεν παιδείας ἀδαής, λίαν αὐτῆς ἦν ἐραστής, διὸ καὶ πρῶτος μετὰ τὴν καταστροφήν τῆς τοῦ Μανωλάκη Σχολῆς, ὡς προείρηται, τὸν θευέλιον λίθον θείας τῆς, ἐν τῇ θέσει τοῦ πυρκαϊύστου γενομένου Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, (38) κατὰ τὸ ἔτος 1821, Ἑλληνικῆς Ἀρχαίας Σχολῆς ἐν ἔτει 1845, ὑπεχρέωσε τὰς ἐν Ἀρτῇ Ἱερᾶς Μονᾶς ἵνα δίδωσι τὰ δίδακτρα τῶν ἐν αὐτῇ διδασκόντων· φύσει δὲ

(37) Κοίταξε σχετικὰ τὴν τελευταία σημείωση τοῦ κεφαλαίου τούτου·

(38) Καὶ γιὰ τὴν σχολὴ αὐτὴ κοίταξε στὸ Κεφ. ΚΕ'

(ΞΥ) Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου Κυριαρχικοῦ γράμματος δηλοποιεῖται, ὅτι, τὰ Βακούφια τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἀρτης κείμενα εἰς Βαθὺ ἁγίου Γεωργίου χωρίου τοῦ Ναχαε Καρβασσαρᾶ, τὰ ὁποῖα εἶναι Ἐκκλησία ἁγίου Γεώργιος, Νεροτριβεῖα, Μαντάνια, μύλος, χωράφια, ἐλαιόδενδρα καὶ λοιπὰ, ὄντα πρότερον διηρηπαγμένα κακῶς, ὡς μέλαντα δίχα τῶν ἑαυτῶν χοτζετιῶν καὶ λοιπῶν ἐγγράφων τῆς ἀσφαλείας των, ἢ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτη Μητρόπολις πρόνοιαν λαβοῦσα περὶ τούτων, ὡς ἔδει, ἐξηγόρασεν αὐτὰ, καὶ ἐξώδευσε περίπου τῶν δέκα ἑξ̄ χιλιάδων γρσοῖων εἰς ἐπισκευὴν καὶ περιποίησιν αὐτῶν, περὶ τῶν ὁποίων καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες καλὴν διακυβέρνησιν καὶ προστασίαν, δεδώκαμεν ὅλα αὐτὰ τὰ Βακούφια εἰς τοὺς ἐγγχωρίους Ἀγιογεωργίτας ἐπίσης, χωρὶς νὰ λείπῃ τὸ παρσμηκρὸν, καὶ συνεφωνήσαμεν μετ' αὐτῶν, ὅτι νὰ τὰ περιποιῶνται καὶ νὰ φροντίζωσι πάντοτε τὸ ὄφελος καὶ τὴν καλλιτέρευσίν των καὶ ὅτι κατ' ἔτος νὰ δίδωσι πρὸς ἡμᾶς 1250 ἤτοι χίλια δι-ακόσια πενήντα γρόσια εἰς μετρητὰ, καὶ νὰ φροντίζωσι νὰ συνάξουν τὰ εἰσοδήματα τῶν εἰρημένων Βακουφίων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ ἐξωδεύουσιν εἰς πᾶν ὅ,τι ἡ χρεῖα ἀνακαλέσει διὰ τὰ εἰρημένα Βακούφια, ἧγουν εἰς ἐπισκευὰς καὶ διορθώματα, καὶ τὰ περισσεύοντα τῶν εἰσοδημάτων νὰ παραχωρῶσιν εἰς χρῆσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ λοιπὰς ἀγαθοεργίας. Ἐπι δὲ νὰ κεντρῶνωσι τὰς ἐκεῖσε ἀγρίας ἐλαίας καὶ νὰ περιποιῶνται ἀναντηρηθῶς ὅλα τὰ εἰρημένα Βακούφια, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ νὰ συνστῶσιν ἐπιτρόπους των ἀξίους καὶ διὰ τῆς ἀποφάσεώς μας, καὶ νὰ μεταλλάξωσιν αὐτοὺς ἀπὸ καιρὸν εἰς καιροὺς· διὸ καὶ τὰ ἐξονομασθέντα Βακούφια, καλῶς διακυβερνώμενα ἀπὸ τοὺς εἰρημένους Ἀγιογεωργίτας θέλει ἔσονταὶ αὐτοῖς διὰ παντός, ὡς γράφομεν· εἰ δ' ἐξεναντίας παραμεληθῶσί ποτε, νὰ ἀπέχωσιν αὐτῶν, καὶ ἡ συμφωνία ἡμῶν αὐτῇ νὰ μένῃ ἄκυρος· διὸ εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν· καὶ ἐδόθη αὐτοῖς καταστρωθὲν εἰς τὸν Κώδηκα.

αωμβ' Ὀκτωβρίου 18 ἐν Ἀρτῇ

† Ἀρτης Ἀβέρκιος

Γεώργιος Μπόρος

φιλότιμος καὶ φιλόκαλλος ὢν, πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπισκευὰς καὶ καλλωπισμοὺς ἐποιήσατο ἐν τῇ Μητροπόλει, αὐτὸς πρῶτος ἔφερεν εἰς Ἄρτιαν καὶ τὴν συκαμινοφυεῖαν διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς μειάξης, οὗτος, ἐν ἔτει 1842 Ὀκτ. 14, ἐξηγόρασε τὰ εἰς τὸ Βαθὺ Ἅγιον Γεώργιον Βακουφικὰ κτήματα, οἷον Νεροτριβεῖα, Μαντάνια, μύλον, χωράφια, ἐλαιόδενδρα καὶ λοιπὰ δαπανήσας δὲ 16.000 περίπου γρόσια εἰς ἐπισκευὴν καὶ περιποίησιν αὐτῶν, παρέδωκεν εἶτα εἰς τοὺς ἐγγυροὺς συμφωνήσας ἵνα περιποιῶνται καὶ πληρῶνωσιν εἰς τὴν Μητρόπολιν εἰησῶς, καὶ ὡς κτήματα οὗτης, καὶ λόγῳ τόκου τῶν δαπανηθέντων χρημάτων γρόσια 1250(ξγ). Ἐπὶ τούτου ἀφιερῶθη κατὰ τὴν ἐνορίαν Ἁγίου Νικολάου ἐν Πρεβέζῃ ὑπὸ τινος εὐσεβοῦς γραίας καὶ ἀκλήρου Κυριάννας εἰς τὴν Μητρόπολιν, οἰκία τις ἀρκετὰ εὐρύχωρος, ἣν περιποιήθη ὁ ἀοίδιμος καὶ ἐπισκευάσας πρῶτος ἐντὸς αὐτῆς κατώκησεν, Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, τῷ 1844 ἔτει ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἐσυστήθη καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄρτης, τὸ Τανζιμάτιον, διοικοῦντος τοῦ Ἀτὰ Πασσᾶ Πελοποννησίου. Αὐτὸς πρῶτος καθιέρωσε καὶ τὸ ἐπαινετὸν ἔργον, ἐν ἔτει 1846, τοῦ ἱερουργεῖν τὸν Ἀρχιερέα μετὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἄρτης ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ἱερῷ Ναῷ, τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας εἰησῶς, ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπῶς καὶ εὐσεβῶς ἀφιερωσίντων εἰς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἢ τὸ Λάσσον, διάφορα χρηματικά ποσά, ὅπερ ἐπικρατεῖ ἐπαινετῶς ἄχρι τοῦδε. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις πολλάκις ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἐρριψοκινδύνευσεν ἐλέγχων τὰς παρανομίας τοῦ τυραννοῦντος τὴν ἐπαρχίαν Ἀλβανοῦ Τζάμη Σουλεϊμάν, ἀνεψιοῦ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ βαθυκλήμονος Ἀχμέτ Ντίνου, κατὰ τοῦ ὁποίου δις εἰς Ἰωάννινα ἀπῆλθε, τῷ 1842 καὶ 1843, καταγγείλας τὰς θηριώδεις αὐτοῦ τυραννίας καὶ καταβαλὼν τὴν ὄφρυν. Ἀλλὰ μεθ' ὅλων τούτων τῶν φιλογενῶν αὐτοῦ πράξεων οὐκ ἔμεινε ἀμοιρος καταδρομῆς ὁ ἀείμνηστος· ὁ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως εὐεργετηθεὶς Ἐπίσκοπος Ἐλαίας καὶ ἡγούμενος Φανερωμένης, ἀντὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ὧν ἀπῆλαυσεν ἀφειδῶς, πονηρὰ κατ' αὐτοῦ μελετήσας καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τινων Προκρίτων Ἀρταίων καὶ μετὰ τοῦ ἐν Κων)πόλει ἐπιχωριάζοντος Ποστελνίκου Σωτηρίου Καλλιᾶδου, ἔφθασεν εἰς τι σημεῖον, ἵνα μετὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας εἰς τὴν Μητρόπολιν Βάρνης, ὁ δὲ εἰς τὴν τῆς Ἄρτης. Συναναχωρήσας δὲ ὁ ἀείμνηστος Γέρον, μετὰ τε τοῦ ἐκ Κων)πόλεως ἐξάρχου, τοῦ ἐκ Μετσόβου Μ. ἐκκλησιάρχου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Δανιὴλ ἱεροδιακόνου καὶ τοῦ ὑποψηφίου Ἄρτης, λυποῦμενος καὶ ἀδημονῶν καὶ καταρῶμενος ἅμα τοὺς αἰτίους τοῦ ὑποβιβασμοῦ αὐτοῦ, μετὰ Θεοφιλῆ ἱεραρχίαν ἐτῶν 5 καὶ μηνῶν 2, καὶ ἀφίχθεις εἰς τὴν πρωτεύουσιν, ἐν τῷ μεταβαίνειν εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ παροικίαν, ἀσθενήσας αἴφνης ἐντὸς τοῦ πλοίου, μετέβη εἰς τὰς Οὐρανίους Μονὰς κατὰ Μάρτιον, ἀνέβη δέ, ὡς εἴρηται, εἰς τῆς Ἄρτης τὸν Θρόνον ὁ Ἐπίσκοπος Ἐλαίας.

Ἱερόθεος Β' τὸ ἐπώνυμον Μπάλκος, (89) ἐν ἔτει 1846 κατὰ Ὀκτώβριον, ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τὸ α' Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' ἐκ Πρεβέζης ὀρμώμενος, ἀνὴρ λόγιος καὶ φιλότιμος, ἀλλὰ φιλοχρήματος καὶ φιλόδοξος, οὗ ἕνεκα διὰ τὸν καταδιωγμὸν

Νικόλαος Ἀντωνόπουλος ὁμοίως
 Τζόμος Ξεύγιος μάρτυς
 Ἀναγνώστης δῆμος
 Ἐξάρχος Γιάννης ῥίζος ὑπόσχομαι.
 Γεώργιος Τζαλακώστας ὑπόσχομαι.
 Ἀναγνώστης Τζαλακώστας ὑπόσχομαι.
 Γεώργιος Βάσις ὑπόσχομαι.
 Κώστας Τόλης ὑπόσχομαι.
 Γεώργιος Κοτούλης ὑπόσχομαι.

καὶ πάντες οἱ λοιποὶ Ἀγιογεωργίται ὑποσχόμεθα.

89—40. Κοίταξε σχετικὰ τὴν τελευταία σημείωση τούτου τοῦ κεφαλαίου.

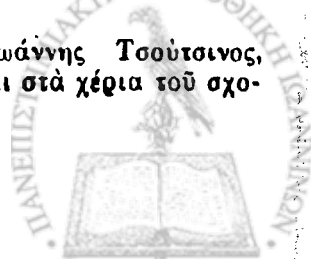

τοῦ ἑαυτοῦ Γέροντος καὶ εὐεργέτου, καὶ ὡς εἶπεν πατρός, πατροκτόνος ἐπωνομάσθη παρὰ πολλῶν καὶ παρὰ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Ἐπισκόπου Περιστερῶς Σεραφεῖμ, καὶ δικαίως ἔχων ὁμως ἀρίστην συμπεριφορὰν, ἠννοεῖτο ἀνεξαίρετως παρὰ τε τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ παρὰ παντός τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου ἐνέσκυψε δυστυχῶς τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἄρτης ἢ κατάρατος ἐπιδημικὴ νόσος χολέρα, ἧς πρῶτον κρούσμα ἐνεφανίσθη τὴν 21 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1848. Ἐκ ταύτης οὖν προσβληθεὶς καὶ οὗτος μετέλλαξε τὸν βίον μεταβάς εἰς τὴν αἰωνιότητα Ἰοβρίου 23 μετὰ Ἀρχιερατικῆν ἐτῶν 2 καὶ μηνῶν τινῶν καὶ ἐτάφη μετὰ παρατάξεως καὶ ἐπισημότητος εἰς τὸν ἐν τῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, κείμενον ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ, τάφον τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Νεοφύτου τοῦ Β'. Τούτου δὲ οὕτως ἀποβίωσαντος, ψήφοις κανονικαῖς τῆς ἐν Κωνσταντινῶν ἀγίας Συνόδου, μετετέθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἄρτης ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας.

49

Σωφρόνιος ⁽⁴⁰⁾ ἐν ἔτει 1849 ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ, πατριαρχεύοντος Ἀνθίμου Α' τὸ β' Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ ὄντως δραστήριος, φοβερός, τοῖς πᾶσι καὶ μεγαλοπρεπής, κάτοχος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς παιδείας διανοητικῆ τε καὶ πρακτικῆ ἱκανότητι πεποικισμένος, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ αὐστηρότητος τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν χριστιανῶν ἐφελκίσαστο ἀδημονίαν καὶ ἀγανάκτησιν. Τρεῖς οὗτος ἐπεσκέφθη τὴν πρωτεύουσαν. Α) Τῷ ἔτει 1853 Μαΐου 12, ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας κυροῦ Γερμανοῦ τοῦ Δ' καὶ ἐπανῆλθεν τὴν 25 Νοεμβρίου 1825. Β) Καταμνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἡπείρου Χουσιῆ Πασσᾶ, μετὰ καὶ τοῦ Δρουβινοπόλεως Παντελεήμονος, ὡς ἀμφοτέρων ἐχόντων δῆθεν, τοῦ μὲν σχέσιν καὶ συνεννόησιν μετὰ τοῦ ληστάρχου Δημητράκη Φώτου Σκαλιτζογιάννη καὶ τὴν συμπεριφορὰν αὐτοῦ περιθάλλοντος, τοῦ δὲ μετὰ τοῦ Περίλη, ἀνέβη οὗτος εἰς τὴν Κωνσταντινῶν ἐν ἔτει 1857. ⁽⁴¹⁾ Ἀπριλ. 7, Πατριαρχεύοντος Κυρίλλου οὗ Ζ' καὶ μόλις, προσισία τοῦ Ἐφόρου αὐτοῦ Μητρο. Κυζικίου Ἰωακείμ, γενικῆ Ἐπαρχιακῆ ἀναφορᾶ καὶ δώροις οὐκ ὀλίγοις ἀπηλλάγη κινδύνου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἄρταν κατὰ τὸ ἔτος 1861 Ἰανουαρίου 11. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατὰ Μσίον, συνεπεία κατακραυγῆς καὶ καταδιώξεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐπαρχιωτῶν, ὑφ' ὧν ἀπεσιᾶλη καὶ εἰς Κωνσταντινῶν ἀντιπρόσωπος Λελοβίτης τῆς Νικόλαος Λογοθετίδης, ἀπεστάλησαν εἰς Ἄρταν ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἔξαρχοι ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν Ἀγάπιος, ὁ Παραμυθίας Διονύσεως καὶ ὁ Μ. Σύγγελος τῆς Μ. Ἐκκλησίας Μητροφάνης ἵνα ἐπιτοπίως ἐξετάσωσι τὰ παράπονα τῶν Χριστιανῶν καὶ εἰ δυνατόν, συμβιβάσωσι τὰ διεστῶτα. Οὗτοι οὖν οὕτως ἐπιλαβόμενοι τοῦ ἔργου, μακρυνθέντος τοῦ Ἄρτης καὶ ἀπελθόντος οὖν τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίῳ Χρηστίδη προσκαίρως εἰς Ἰωάννινα, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς καὶ ἀμερολήπτως ἠδυνήθησαν συμβιβάσαι τοὺς Χριστιανούς μετὰ τοῦ ἑαυτῶν Ποιμένος μετὰ τιμῆς ἐπανελθόντος εἰς τὴν ἔδραν αὐτοῦ καὶ ὑποδεχθέντος μετ' ἀκρας εὐλαβητικῆς δεξιώσεως. Μετὰ δὲ ἐνός ἔτους περίοδον, μὴ δικαιώσαντος τούτου τοὺς συμβιβαστάς, ὡς λέγεται, μὴ δὲ διατηρήσαντος τὰς ἅς δέδωκεν ὑποσχέσεις πρὸς τε τοὺς ἐξάρχους καὶ τοὺς Χριστιανούς, ἠγέρθησαν αὐτῶν σφοδρότερον κατ' αὐτοῦ οἱ Ἐπαρχιωταὶ Πατριαρχεύοντος τοῦ Πατρ. Ἰωακείμ Β' τοῦ ἀπὸ Κυζικίου, ἐν ἔτει 1862, καὶ ἀπέστειλαν ἀναφορὰς διὰ τοῦ Ἀρταίου κ. Κωνσταντίνου Γ. Καραπάνου, ἀπαιτοῦντες ἐπιμόνως τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ. Τούτων οὕτως ἐνεργουμένων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἀνῆλθε τὸ γ' εἰς τὴν Πρωτεύουσαν ἐν ἔτει 1862, κάκει διαμείνας παλαιῶν ὄλων δυνάμεσιν ἵνα διατηρηθῆ εἰς τὸν ἑαυτοῦ Θρόνον, ἐπὶ τέλος, μετὰ διετίαν Συνοδικῆ διαγνώσει, Πατριαρχεύσαντος τοῦ Μητροπ. Ἀμασειᾶς Σω

41. Τὸν Σωφρόνιο συνόδεψε τότε στὴν Κωνσταντινούπολη ὁ Ἰωάννης Τσοῦτσιος, πού τὸ διαβατήριό του, ἀρχετὰ ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς βίβες του, βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ σχολιαστῆ.

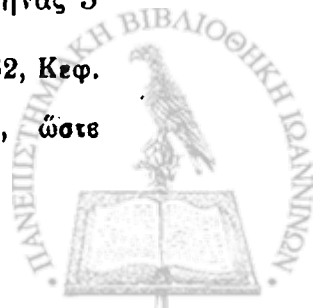
φρονίου τοῦ Γ', μετετέθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀμασείας, Ἀρχιερατεύσας ἐν μέσῳ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐρίδων, ταραχῶν καὶ δαπανημάτων χρόνους 15, ἐξ ὧν μόλις τοὺς ἡμίσεις διέτριψεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ Ἐπαρχίαν. Ἐπὶ τούτου τῷ ἔτει 1854 Ἰαν. 23, ὑποσχέσει καὶ ἀπειλαῖς ἐτι τῶν γειτόνων Ἑλλήνων ἠγέρθη ἐπαναστάσις τις παρὰ τοῦ λαοῦ καὶ ἀ τῶν καθεστώτων ἧτις διήρκησε τρεῖς σχεδὸν μῆνας, ἄχρι τῆς 13 Ἀπριλ. Ἐν ταύτῃ οἱ Χριστιανοί, οἱ φρόνιμοι καὶ ἀμερόληπτοι, καίτοι τῆς Μητροπόλεως φρουρουμένης ὑφ' ἐνὸς λόχου στρατιωτῶν, συνηθροίσθησαν καὶ διετηροῦντο ἐνὸς τῆς Μητροπόλεως, ἐπιτροπεύοντος τότε τὸν Ἀρχιερέα, ἀπόντα εἰς Κων)πολιν, τοῦ ἐκ Σουλίου καταγομένου Ἀρχιμανδρίτου Παρθενίου, τοῦ καὶ μετὰ ταῦτα ἡγουμένου τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Μονῆς Ῥωμανοῦ. Ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαναστάσει ὑπέφερε καὶ ἡ Ἄρτα⁽⁴²⁾ οὐκ ὀλίγας ζημίας καὶ καταπιέσεις, ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν ζημίαν ὑπέστη τὸ ἱστορικὸν καὶ ἀπόρθητον, ὡς ἐκ τῆς θέσεως, χωρίον Πέτα, οἶαν καὶ τῷ ἔτει 1823, παντελῶς καὶ πάλιν καταστραφέν καὶ πυρποληθέν, ἀκατοίκητον μείναν πλέον τῶν 2 ἐτῶν, μέχρι τοῦ ἔτους 1856, ὅτε ἐδόθη παρὰ Κυβερνήσεως ἄδεια ἵνα κατοικηθῇ πάλιν τὸ καταστραφέν χωρίον Πέτα· συνάμα δὲ τῷ αὐτῷ ἔτεικαθιδρύθη ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου τούτου Παρθεναγωγείου ἐν Ἄρτῃ, ὑποχρεωθέντος τοῦ ἡγουμένου τῆς Κατωπαναγίας Διονυσίου ἵνα διατηρῇ αὐτὸ ἐκ τῶν τῆς Μονῆς χρημάτων διὰ Κυριαρχικοῦ Πρακτικοῦ, οὕτινος ὁ διάδοχος εἶτα ὠκοδομήσατο ἐν ἔτει 1857, ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, οἰκίαν, ἣ ὡς εἶπεν, Σχολὴν εὐρύχωρον, διατηρουμένην ἄχρι τοῦ νῦν, καὶ ἐνεργοῦσαν τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν κορασιῶν, δαπάναις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Ἐν τούτοις τοῦ Ἱεράρχου τούτου μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀμασείας, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἄρτης ὁ ἀπὸ δεκαεξαετίας Ἐπίσκοπος Ἀργυροπόλεως διατελέσας ἐν τῷ Κωμοπόλει τῶν Ταταούλων ὁ καὶ συντάκτης τοῦ παρόντος.

50

Σεραφεῖμ Βυζάντιος τὴν πατρίδα,⁽⁴³⁾ ἐν ἔτει 1864 Ἰανουαρ. 27 Πατριαρχεὺντος Σωφρονίου τοῦ Γ' υἱὸς εὐσεβῶν καὶ εὐγενῶν γονέων, πατρὸς μὲν Μιχαῆλ Ξενοπούλου, τοῦ ἐκ Νάξου πατρόθεν καταγομένου, ἀλλ' ἐν Ταταούλοις γεννηθέντος, μητρὸς δὲ Σωσάννης τοῦπύκην Ψιακῆ ἢ Σκρινῆ, μητρόθεν ἐκ Χίου ὁρμωμένης, ἀλλ' ἐν Κων)πόλει τεχθείσης, ὅστις ἐσπούδασε πρῶτον μὲν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πατρίδος, ἐπὶ τῆς Σχολαρχίας Ἰγνατίου Μοναχοῦ τοῦ Λεσβίου, Σαρδέλη ἐπωνυμουμένου, καὶ τοῦ Θεσσαλονικέως Λασκάρεως, εἶτα δὲ ἐμαθῆτευσεν παρὰ τῷ ἀειμνήστῳ σοφῷ διδασκάλῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ Ἰωσήφ Μοναχῷ, τῷ σπουδάσαντι ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν, παρὰ τοῖς ἀοιδίμοις διδασκάλοις Γρηγορίῳ Σαράφῃ καὶ Βενισμῖν τῷ Λεσβίῳ πάντα τὰ ἐγκύκλια, πάρ' αὐτῷ δὲ καὶ τὰ Ἱερά μαθήματα, καθὰ καὶ τὴν Ἱταλικὴν γλῶσσαν, ὑπὸ Παύλου Παπα Νικόλα ὀρθοδόξου, Ἱταλοῦ τὴν πατρίδα, τὴν δὲ ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευσιν ἔλαβε κατ' εὐθείαν πάρ' αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐν ἣ ἔφοιτα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπὸ τῆς νηπιώδους αὐτοῦ ἡλικίας, μελετῶν ἀεννάως, προσέχων ἐνδελεχῶς, καὶ ἀόκνως καταγιόμενος, καὶ κατὰ μὲν τὸ ἔτος 1832 Δεκεμβρίου 24 ἐχειροτονήθη Ἱεροδιάκονος παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου Μελιτινῆς Ἀνανίου ἐν τῷ Ναῷ τῆς ἀναλήψεως ἐν Ὑψωμαθείοις· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1847 Φεβρουαρίου 23 Πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Ἀργυροπόλ. Διονυσίου ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Ταταούλοις· αὐτόθι δὲ ἐν ἔτει 1848 Ὀκτωβρίου 10 προεχειρίσθη Ἐπίσκοπος Ἀργυροπόλεως χειροτονηθεὶς ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ ὑπὸ τῶν Μητροπολ. Νικομηδείας Διονυσίου, Σβορνικίου Ἀγαθαγγέλου (ἤδη Ἐφέσου) καὶ Πρ. Πισιδείας Γερασίμου, μετὰ δὲ ἔτη 15, μῆνας 3

42. Γιά τὴν ἐπαναστάση τοῦ 1854 κοίταξε παραπάνω Κεφ. Α' σελ. 13, σημ. 32, Κεφ. Γ', σελ. 33, σημ. 8, σελ. 37, σημ. 27.—

43. Εἶναι τόσο λεπτομερειακὴ ἢ αὐτοβιογραφία πού παραθέτει ὁ συγγραφέας, ὥστε περιτενεύει κάθε προσθήκη σ' αὐτή.

καὶ ἡμέρας 17 δούς ἐν τῇ Θεολογικῇ τῆς Χάλκης Σχολῇ διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου Σταυρουπόλεως κυροῦ Κωνσταντίνου Τυλάδου, ἐνώπιον τῶν Καθηγητῶν τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις Ἑλληνικῶν, ἱστορικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων, καὶ ἀξιωθεὶς καταλλήλου διπλώματος ἐν ἔτει 1863 Ἀπριλίου 19 (ξδ) μετετέθη ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Σωφρονίου Γ' (ἤδη Πατρ. Ἀλεξανδρείας) εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἄρτης. Οὗτος ἐν ἔτει 1865 μετὰ τὴν κατεύνασιν τῆς ἀνταρσίας, ὡς συν'ελέσας διὰ προτροπῶν καὶ νουθεσιῶν γραπτῶν καὶ προφορικῶν εἰς τὴν καθισύχασιν τῶν πραγμάτων ἀντημείφθη παρὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ Παρασήμου Μεντζιτιέ Δ' βαθμοῦ τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατὰ μίμησιν τῆς Ἄρτης καθιέρωσε τὴν Θεοφιλῆ συνήθειαν τῆς ὑπὲρ τῶν ἐλεοθετῶν ἐτησίου Ἀρχιερατικῆς κοινῆς Λειτουργίας κἂν τῇ Πρεβέζῃ, ἱερουργήσας τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1865, τὴν δευτέραν Κυριακὴν, ἣτις καὶ καθιερώθη, τῆς ἀγίας Τεσσαρακονθήμερου τοῦ Μεγάλου Πάσχα νηστείας, ἵνα μνημονεύωνται εἰς ἀπόφωρον τῇ πατρὶδι βοηθοῦντες καὶ ἀντιλαμβανόμενοι. Ἐπὶ τοῦ οὗ ὠκοδομήθη λαμπροτάτη ἀλληλοδιδασκτικὴ Σχολὴ Προβόλιος (44) κληθεῖσα, ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, χωρητικότητος 300 περίπου μαθητῶν, ἐν ἔτει 1868 καὶ 69 τῷ δὲ ἔτει 1871, Θεοφιλεῖ παρακινήσει τούτου ὠκοδομήθη ἡ ἐρείπιον, λυπηρὸν γενομένη ἀρχαία ἱερὰ Μονὴ τῆς Περιωνύμου καλουμένη (Πρῶν Ἡουδαϊστῶν) καὶ κειμένη παρὰ τῷ εἰς τμήμα Βρύσεως, χωρίῳ Νεχωρακίῳ, ἐπιστάτησαντος εὐσεβοῦς τινος ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Γεωργίου Γούσια καλουμένου τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὠκοδομήθη καὶ ἡ καταστραφεῖσα ἱερὰ ἐν Ἄρτῃ ἀρχαία ἐκκλησία τῆς Ὁδηγητρίας, ἀρχιερατικῇ μὲν προτροπῇ, ἀπιστίας δὲ τοῦ ἡγουμένου Κωνσταντίνου Κατωπαναγίας Ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντίου (45) καὶ τῶν κυρίων Ἰωάννου Ρίζου καὶ Ἀθανασίου Καφετζῆ, καὶ δαπάναις τῆς Ἱερᾶς Μοῦσης Κατωπαναγίας. Ἐπὶ τούτου κατὰ τὸ ἔτος 1870 Δεκεμβρίου 10 ἐγένετο ὀλικὴ ἐκλειψις τοῦ Ἡλίου, καὶ ἐν ἔτει 1871 ὡσαύτως Ὀκτωβρίου 13 κατὰ τὴν 2 ὥραν τῆς νυκτὸς ἐφάνη εἰς Ἄρταν πρωτοφανὲς μετέωρον, τὸ βόρειον σέλας, τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ λαμπρότερον ἔτι, κατὰ Ἰαν. τοῦ 1872. Προτροπῇ τούτου συνεστήθησαν εἰς ἅπαντα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Σχολεῖα, ἐν οἷς ἐδιδάσκοντο οἱ ἑλληνόπαιδες, τὰ πρὸς τὴν Ἐρησκείαν καὶ τὸν κοινωνικὸν βίον ὠφέλιμα, παρ' ὧν προήρχοντο ἀγλαοὶ καρποὶ προχωροῦντος τοῦ χρόνου. Ἀπηλλάγησαν προστασία καὶ ἀόκνη ἐπιμελεία τούτου ὄλαι αἱ ἱερὰι Μοναὶ τῶν ἐπιβαρυνόντων αὐτὰς πρὸ πολλοῦ ὑπερόγκων χρεῶν διὰ τῆς συστάσεως διαφόρων ἐπιτροπῶν καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ τῆς Κατωπαναγίας, οὕσα πρὸ χρόνων κατάχρεος, ἠλευθέρωται, ἐγκαταλειφθέντος μόνον χρέους καθαροῦ τεσσαράκοντα χιλ. γρόσια ὀφειλομένων εἰς τὰ Λάσσα τῆς Πόλεως, καὶ τοῦτο πρὸς ὄφελος αὐτῶν διὰ τὴν ἐτησίαν ἀπόλαυσιν τῶν ἐξ αὐτῶν τόκων. Οὗτος κατὰ τὴν 18 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1871, Πατριαρχεῦντος Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' πρῶτον προσεκλήθη συνοδικῶς ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἶτα δὲ ἐκωλύθη μὴ ἐνδημῆσαι εἰς Πρωτεύουσαν διὰ Πατρ. τηλεγραφήματος, ἐπιμόνῳ ἰαπατήσῃ τῶν ἐπαρχιωτῶν. Προσκληθεὶς δὲ αὐθις τῷ 1873 Φεβρουαρίου 10, Ποτριαρχεῦντος τοῦ Ἰδίου, ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινὴν κατὰ τὴν 8 Μαρτίου, καὶ ἀνέλαβον ἀμέσως τὰ Ἀρχιερατικὰ καθήκοντα ἐν

(ξδ) Ἐπὶ τῆς Α' Πατριαρχείας Ἰωακείμ τοῦ Β' μεσοῦντος τοῦ ἔτους 1861. συνέστη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Προκαταρκτικὸν τι Δικαστήριον, ἵνα προλαϊαῖν ἡ δῆπου καὶ προγνωματεύῃ εἰς τὰς συμπιπτούσας ὑποθέσεις ἐν τῷ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίῳ, παρ' οὗ καὶ ἐξηρτάτο, φέρον ὄνομα «Ἐλισθητικὴ Ἐπιτροπὴ». Ἐν αὐτῷ οὖν, προεδρεύοντος τοῦ Συλλογέως καὶ Συντάκτου τοῦ παρόντος Δοκιμίου, Συνδικασταὶ καὶ συνεργάται ἦσαν ὁ.τε Ἀλέξανδρος Κ. Καραθεοδωρῆς καὶ ὁ Κωνσταντίνος Ν. Λογάδης. Γραμματεὺς δὲ ὁ Στέφανος Τσιφᾶς (ὄρα Κεφάλ. ΛΔ' ἔγγραφον Δ').

44. Κοίταξε σχετικὰ στὸ κεφ. ΚΕ'

45. Ὁ Κωνσταντίνος ἔγραψε πάμπολλες «ἐνθυμήσεις» ποὺ διασώζονται καὶ σήμερα Πολὺς ἀπ' αὐτὰς δημοσιεύτηκαν στὸν «Ἐλεύθερο Λόγον» τῆς Ἄρτας ἀπ' τὸν Κ. Βάγια στὰ φύλλα 1004-1017]1955.

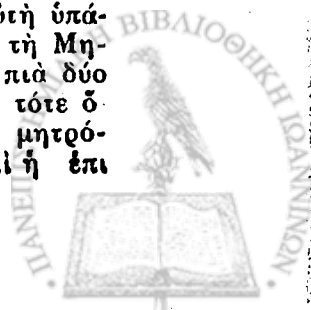
τῇ Συνόδῳ, διορισθεὶς ἅμα μέλος τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου, ὅτε καὶ ἐκοσμήθη κατὰ Πατριαρχικὴν αἴτησιν τῷ τοῦ Γ' βαθμοῦ Αὐτοκρατ. Παρασήμῳ τοῦ Μετζίτιέ' εἶτα Πρόεδρος αὐτοῦ κατὰ τὴν 24 Αὐγούστου 1873. Πρόεδρος τῆς Μουσικῆς Σχολῆς τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν Ἀρχιερατικῶν περιουσιῶν ἐπιτροπῆς καὶ Μέγας σκευοφύλαξ τῶν Πατριαρχικῶν ἱερῶν κειμηλίων. Ἐγκρίσει καὶ ἀποφάσει τούτου Κυριαρχικῇ, ἐνδυμοῦντος, ὡς προεῖρηται, εἰς Κων)πολιν, ὁ Ἀρχιερατικὸς αὐτοῦ ἐπίτροπος ἐν Ἄρτῃ Ἀρχιμ. Στέφανος Κλεόμβροτος, ἐποίησατο τὴν ἀνακομιδὴν τῶν τιμίων λειψάνων τῆς πολιοῦχου τῆς Ἄρτης ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Βασιλίδος Θεοδώρας, συζύγου ὑπαρξάσης, ὡς εἴρηται, τοῦ Δεσπότη Μιχαήλ τοῦ Β', κειμένων ἐν τῷ μνήματι 600 σχεδὸν ἔτη, κατὰ τὴν 20 Μαρτίου τοῦ 1873. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Σεπτεμβρίου 20, παραιτηθέντος τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως Ἀνθίμου τοῦ στ', τὸ γ' Πατριαρχεύοντος, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871 Σεπτεμβρίου 5, διωρίσθη τῷ 1873 Σεπτεμβρίου 30 παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἔθνικῶν ἀντιπροσώπων, ἦτοι τῶν μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου, ἐπικυρωθεὶς καὶ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως Τοποτηρητῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὃν διώκησε ἐπιτυχῶς μέχρι τῆς 1 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Τὴν δὲ 26 Ἰαν. 1874 ἔλαβεν ἐκ χειρὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κ. Ἰωακείμ τοῦ Β', τὸ Αὐτοκρατορικὸν Παράσημον τοῦ ταγματὸς Μετζίτιέ Β' βαθμοῦ, εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν εἰλικρινῶν καὶ πιστῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν ἐν τῇ Τοποτηρητικῇ ὡσαύτως ἐπεδόθησαν αὐτῷ εἰς ἐνδειξιν εὐχαριστίας καὶ δῶμα τῆς Β' ἐκλογικῆς Συνελεύσεως τοῦ Πατριάρχου Πρακτικά, τὸ μὲν παρὰ τοῦ γραφείου ἔξαχθὲν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ δὲ παρὰ τοῦ γραφείου τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου, ἐπικυρωμένα παρὰ τοῦ Πατριάρχου.

Ἐπὶ τούτου παρεχωρήθη, δυνάμει τοῦ Βερολινείου Βασιλικοῦ Συνεδρίου, καὶ ἡ ταλαίπωρος Ἄρτια, μετὰ ἀφόρητον δυναστείαν ἐνιαυτῶν 432 καὶ μηνῶν τριῶν σὺν τοῖς χωρίοις τῶν τμημάτων Βρύσεως, Ραδοβιζίου καὶ πλείστου μέρους τῶν Τσουμέρκων, τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει ἀναιμωτεῖ, ἐν ἔτει 1881 Ἰουνίου 24. Παρὰ δὲ τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἐγένετο Συνοδικῶς, αἰτήσῃ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1882 καὶ συμπράξει τῆς Κυβερνήσεως, ἢ πρὸς ταῖς ἄλλας ἐν Θεσσαλίᾳ παραχωρηθείσαις τῇ Ἑλλάδι ἐπαρχίαις, καὶ ἡ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης κανονικὴ Χειραφέτησις (46) ἐν ἔτει 1882 Μαΐου 19, καὶ ἡ κατὰ Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀναγνώρισις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, κατὰ μῆνα Αὐγουστον, ὁ αὐτὸς Πατριάρχης προεχειρίσατο Μητροπολίτην ἐπὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ διαμεινασῶν χωρῶν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, οἷον Τσουμέρκων, Κάμπου, Ποταμιᾶς, Καραβοσαρᾶ, Λάγκας, Λακκοπούλας, Λάμμαρης καὶ Τσαμοχωρίων, τὴν ἔδραν ἔχοντα εἰς Πρέβεζαν, ἐν τίτλῳ τῆς πάλαι Νικοπόλεως, τὸν ἀπο Σισανίου εἰς Χίον καὶ ἐκ Χίου εἰς Νικόπολιν τῆς Ἠπείρου μαιεθέντα Κ. Ἀμβρόσιον, αὐτάδελφον τοῦ Μητροπολίτου Κυζίκου Νικοδήμου, ὁρμώμενον ἐκ τοῦ εἰς τὸν Θρακικὸν Βόσπορον ὑπάρχοντος χωρίου Βαφεοχωρίου (Βογιατσιόκι). Ἡ δὲ ἐπαρχία τοῦ Μητροπολίτου Ἄρτης ἐπεξετάθη ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ τοῦ τμήματος Τζουμέρκων 22 χωρία, καὶ εἰς τὰ τοῦ Μαλακασίου 3, συμπεριλαμβανομένων

46. Κρίνουμε σκόπιμο νὰ παραθέσουμε α) σύντομο σημείωμα γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Ἄρτας, β) κατάλογο τῶν μητροπολιτῶν τῆς Ἄρτας καὶ γ) βιβλιογραφία σχετικὴ μὲ τὴν μητρόπολιν τῆς Ἄρτας καὶ τοὺς μητροπολίτες τῆς.

α) Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἄρτας

Πρῶτη μητρόπολις στὴ Β.Δ. Ἑλλάδα εἶναι ἡ Μητρόπολις Νικόπολης. Σ' αὐτὴ ὑπάγονταν ὅλες οἱ ἐπισκοπὲς τῆς Ἠπείρου. Ἴσως τὸ βον μ. Χ. αἰῶνα ἀποσκάστηκε ἀπ' τὴν Μητρόπολιν Κορίνθου ἡ Ναύπακτος καὶ ἀπόκτησε δικήν της Μητρόπολιν. Ἔτσι ἔχουμε πιά δύο μητροπόλεις στὴ Β.Δ. Ἑλλάδα. Ὄταν τὸν δέκατον αἰῶνα κατεστράφηκε ἡ Νικόπολις, τότε ὅλες οἱ ἐπισκοπὲς τῆς Ἠπείρου ὑπήχθησαν στὴν μητρόπολιν Ναυπάκτου, ποὺ λεγόταν μητρόπολις παλαιᾶς Ἠπείρου. Τότε, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Νικόπολης, ἐμφανίζεται καὶ ἡ ἐπὶ

καὶ τῶν τῆς Βρύσεως καὶ Ζυγοχωρίων. Ὅτε δὲ ἐν ἔτει 1881 τὴν 16 Σεπτεμβρίου ἐπεσκέφθη τὴν Ἄρταν ἢ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος ὁ Α΄ διαμείνας ἐν τῇ Μητροπόλει μέχρι τῆς 21 τοῦ αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ διὰ Θεσσαλίαν ἐνεχειρίσῃ τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος Μητροπολίτῃ τὸ Βασιλικὸν Παράσημον τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν, εἶτα δε μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον, ἀπέστειλεν αὐτῷ καὶ τὸ κατάλληλον Βασιλικὸν Ἴπποτικὸν Δίπλωμα.

(Συνεχίζεται)

σκοπή Ἄρτας, πού ὑπήχθη καὶ αὐτὴ στὴν μητρόπολιν Ναυπάκτου. Ἔτσι εἶχαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα στὴ ΒΔ Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἄρτα μέχρι τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης στὰ χέρια τῶν Φράγκων (1204) καὶ τὴν ἴδρυσήν τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου.

Μιά ἀπ' τὶς πρώτες ἐνέργειες τοῦ ιδρυτῆ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου, ἦταν νὰ καλέσει στὴν ἑδρα του, τὴν Ἄρτα, τὸν μητροπολίτη Ναυπάκτου Ἰωάννη Ἀπόκαυκο καὶ νὰ τοῦ ἀναθέσει τὴ διοίκηση τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δεσποτάτου. Τότε ὁ Ναυπάκτου πῆρε καὶ τὸν τίτλο «ὑπερίτιμος Ἄρτης καὶ Ναυπάκτου καὶ ἑξαρχος Αἰτωλίας» (Κ. Σάβα, Χρον. Γαλαξειδίου σελ. 15).

Σὲ σύντομο διάστημα, οἱ ἡπειρωτικὲς ἐκκλησίες, κάτω ἀπ' τὴ διοίκηση τοῦ Ναυπάκτου ἀπόκτησαν αὐτοτέλεια ἀπ' τὸ πατριαρχεῖο, μ' ἀποτέλεσμα στὶς χειρνεύουσες θέσεις νὰ χειροτονοῦν ἐπίσκοπους ὄχι ὁ πατριάρχης, ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Δεσποτάτου. Ἔτσι τὸ 1214 χειροτονήθηκε ὁ Δυραχίου Δοκιανὸς κ.λ.π. καὶ ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Δεσπότη Θεοδώρου χειροτονήθηκε ὁ Δημήτριος Χωματιανὸς ἀρχιεπίσκοπος πάσης Βουλγαρίας, ὁ Γεώργιος Βαρδάνης Κερκύρας κλπ.

Εἶναι φανερὸ πὼς οἱ δεσπότες τῆς Ἡπείρου, θέλοντας νὰ ἐξουσιάσουν τοὺς ἀγωνίζονταν νὰ φτιάξουν ἐκκλησία χωριστὴ ἀπ' τὸ πατριαρχεῖο, τὸ ὁποῖο βρισκόταν κάτω ἀπ' τὴν ἄμεση ἐπιρροήν τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Νίκαιας, ἀντίπαλου τοῦ δεσποτάτου. Ἀξίζει νὰ παρατεθῇ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Θεοδώρου Κομνηνοῦ πρὸς τὸν Ἀπόκαυκο, ἡ σχετικὴ μὲ τὴ χειροτονία τοῦ Βαρδάνη: « Σύνελθε οὖν, ὦ σεβασμία μοι κεφαλὴ μετὰ τῶν ὑπὸ σὲ ἀδελφῶν, εἰς τὴν ὑφ' ὑμᾶς χώραν τὴν Ἄρταν, κατὰ τὴν ἰε' τοῦ μέλλοντος Ὀκτωβρίου μηνὸς καὶ καθίσαντες τὸν οὐκ ἀδόκιμον προχειρίσαοθε τῷ Θεῷ. Ἄν δὲ τὸ ἐμὸν οὐκ ἀπόβλητον παρ' ὑμῖν, εἰ δὲ καὶ τὰ κοσμικὰ τοῖς ἱερεῖς παραμιγνύειν οὐκ ἀπηγόρευται, σεινισφῆρω βουλὴν παρ' ὑμῖν, ἀλλ' οὐ τυρανικὴν, ὅτι τέως ἐμοὶ πρόσφορος πορὰ τῇ τοιαύτῃ ψήφῳ λελόγισται ὁ ἐντιμότερος χαρτοφύλαξ Ἀθηνῶν καὶ ἡμῖν ἀγαπώμενος Βαρδάνης» (Βυζ. χρον. τ. Γ' σ. 258).

Τὸ 1220 ὁ αὐτοκράτορας Θεόδωρος Λάσκαρης σκέφτηκε νὰ συγκαλέσει στὴ Νίκαια ἀρχιερεῖς ἀπ' ὅλη τὴν ἄλλοτε Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, γιὰ νὰ ἀποφασίσουν νὰ στείλουν πρέσβεις στὸν πάπα, γιὰ νὰ λυθοῦν οἱ διαφορὲς τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ἔστειλε λοιπὸν ὁ αὐτοκράτορας καὶ ὁ Πατριάρχης προσκλητήρια σ' ὅλους, ἰδιαίτερα δὲ στὸν δεσπότη τῆς Ἡπείρου Θεόδωρο καὶ στὸν «αὐτόστατο μητροπολίτη Ναυπάκτου καὶ Ἄρτας Ἰωάννη Ἀπόκαυκο. Ὁ ἀπόκαυκος—συνεννοημένος βέβαια μετὰ τὸν Δεσπότη Θεόδωρο—ἀπάντησε στὸν πατριάρχη, ὅτι εἶναι δύσκολο οἱ ἀρχιερεῖς τῆς δύσης (δεσποτάτου) νὰ πάν στὴ Νίκαια καὶ ὅτι εἶναι εὐκολώτερο νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ δεσποτάτου οἱ ἀνατολικοί, καθὼς θὰ πηγαίνουν γιὰ τὴ Ρώμη. Παρακάτω ὁ Ἀπόκαυκος τονίζει, πὼς δὲν πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἀποστολὴ στὴ Ρώμη, γιὰ τὴν οἱ λατῖνοι εἶναι διώκτες τῆς πίστεως. Καὶ συμβουλευόντας νὰ ἐνωθοῦν ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου καὶ ὁ αὐτοκράτορας τῆς Νίκαιας κατὰ τῶν Λατίνων, τελειώνει τὸ γράμμα του ἔτσι: « ἡμεῖς πληθύνομεν τὰς εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ παρ' ἡμῖν κρατοῦντος μεγαλοουργοῦ Κομνηνοῦ. . . . ὅστις καθ' ἑκάστην ἐξορμᾷ κατ' αὐτῶν, κοινὸς ἀναιρῶν τυράννων καὶ φονεῶν. Εἰ δὲ εἰς τοιαῦτα καὶ ὅσα τὰς τῶν πολλῶν ἐπλήρωσεν ἀκοάς, τί δ' ἂν εἰργάσαντο δύο, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, συνόντιες ἀλλήλοις καὶ συνασπίζοντες;» (Βυζ. Χρον. τ. Γ' σ. 264-7). Τὸ ἀποκερῶφμα ὁμοίως στὴν ὕψωση τῶν σχέσεων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δεσποτάτου μετὰ τὸ πατριαρχεῖο, ἀποτελεῖ ἡ στέψη τοῦ Θεοδώρου στὴ Θεσσαλονίκη. Ὅταν ὁ Θ. κατέλαβε τὴ Θεοκίη, θέλησε νὰ στεφθῇ Βασιλεὺς. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεοκίης Κωνσταντῖνος Μεσοποταμίτης, φίλος τῆς Νίκαιας, ἀρνήθηκε νὰ τὸν στεφῃ. Τότε ὁ Θ. δέχτηκε νὰ τὸν στεφῃ ὁ ἀρχιεπίσκοπος πάσης Βουλγαρίας Δημ. Χωματιανὸς (κοίτ. παραπάνω κεφ. Γ' σημ. 13), ἀφοῦ βέβαια συγκατατέθηκαν οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ δεσποτάτου, πού συνήλθαν στὴν Ἄρτα καὶ ἐξεδώσαν τὴν ἐξῆς πράξη: «.....ἡμεῖς ἡ κατὰ μοῖραν ταύτην τὴν δυτικὴν βέπισκοποι πάντες...ἐπιστεῦσαμεν εἰς δικαιοσύνην καρδίας, τὴν ἀναγόρευσιν δηλαδὴ καὶ στεμματοφορίαν καὶ χρῆσιν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἰγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως κύρ. Θεοδώρου τοῦ Δούκα....Αὐτὸς γὰρ ἐγένετο ρύστης μετὰ Θεὸν καὶ σωτὴρ ἡμέτερος... πολλοὺς μὲν πόνους ὑπομείνας ἐνεκα τῶν ἐνταῦθα χριστιανῶν, πολλοὺς δὲ ἰδρώτας κενώσας ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τοῦ ποιητοῦ ἐγκαίρως εἰ-

πεῖν, νύκτας ἀπνους λαύων καὶ ἤματα διαμετρῶν αἱματόεντα (Ἰλιάδ. 9.395)...πολλοὺς μὲν καὶ δυσαριθμὸς ἀνακαθάρως ὄχθους Λατινικοῦς τε καὶ Σκυθικοῦς, πολλὰ δ' ἐπισκοπεῖα, Θεοῦ καὶ ἱερὰ μοναστήρια τῆς Λατινικῆς καὶ Σκυθικῆς λυτρωσάμενος μιαρίας... διαφόρων βασιλεῶν ἀπόγονος, καὶ εἰς τὴν βασιλικὴν ἀναγωγὴν δικαιούμενος τὴν τῆς βασιλείας ἀντιμοσίαν ἀντέλασεν ἐπισκοπικαῖς ὁμολογίαις...καὶ εἰς τὸ τῆς βασιλείας οὕτως ἀναβέβηκεν ἀξίωμα. Καὶ τοῦτον μόνον βασιλέα ὁμολογοῦμεν καὶ τοῦτον στέφομεν καὶ τοῦτον χρίομεν καὶ τὰ πιστευθέντα παρ' ἡμῶν καὶ ὁμολογηθέντα εἰς δικαιοσύνην, εἰς ἰσωτηρίαν καὶ ταῖς οἰκείαις ὑπογραφαῖς βεβαιούμεθα. Ἀμήν». (—j. B. Pitra «*Analecta sacra of classica spicilegio Soles mensi parata*» VI, *er* 114, 488—90.—M. Drinof «ἔργα Δ. Χωματιανοῦ» στὸ *Vizantijsky Vremennik*, 11, 1895, 11 καὶ σημ. 1—Vasilievsky «*Epirotica Saeculi XIII*», ὁ. π. III 1836, σ. 285, 299).

Ἔστερα ἀπ' τὴν πράξη αὐτὴ τῆς συνόδου τῶν δυτικῶν ἀρχιερέων στὴν Ἄρτα, ὁ Ἀπόκαυκος ἔστειλε συγχαρητήριο γράμμα στὸν Θεόδωρο καὶ τοῦ εὐχόταν νὰ πατήσῃ τὴ γῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων. Λίγο μετὰ τὴ στέψη τοῦ Θεοδώρου, οἱ δυτικοὶ ἔστειλαν στὸν πατριάρχη τῆς Νίκαιας «πιττάκιον», μὲ τὸ ὁποῖο πληροφοροῦν τὸν πατριάρχη ὅτι ὁ Θεόδωρος δὲν δέχεται στὸ κράτος τὸ ἀρχιερεῖς χειροτονημένους στὴν Ἀνατολὴ «ὡς ἀθέλητόν ἐστι τῷ ἡμετέρῳ βασιλεῖ ἀρχιερεῖς ἐξ ἀνατολῶν πρὸς τὰς ἐν τῇ δύσει χηρεύουσας ἐκκλησίας καὶ χειροτονεῖσθαι καὶ καταπέμπεσθαι». Μὲ τὸ πιττάκιον αὐτὸ οἱ δυτικοὶ παραπονοῦνται στὸν πατριάρχη ὅτι δὲν ἀποκαλεῖ τὸν Θεόδωρο βασιλέα. Θέτουν δὲ τρίμηνη προθεσμία γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ πιττακίου. Ὁ Ἀπόκαυκος δὲν παρέλειψε νὰ γράψῃ ὁ ἴδιος στὸν πατριάρχη, ἐκθειάζοντας τὸν Θεόδωρο καὶ παροτρύνοντας νὰ ἐνωθῇ τὸ ἀνατολικὸ κράτος μὲ τὸ δυτικὸ. «Καὶ εὐξαίμην ἂν ἐγωγε, ὁ τῶν ἐπισκόπων πάντων ἐλαχιστότερος καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἐξουσίαν τῇ δυτικῇ συνελθεῖν καὶ συνασπίσειν». (Βυζ. Χρον. τ. Γ' σ. 286, 291, 293—4).

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ ρόλος τοῦ μητροπολίτη Ναυπάκτου καὶ Ἄρτας Ἰωάννη Ἀπόκαυκου ἦταν τεράστιος καὶ ἐπισημαίνεται χαρακτηριστικὰ ἀπ' τοὺς ἐρευνητὲς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Ὁ Vasilievsky τονίζει ἰδιαίτερα τὸ ρόλο αὐτοῦ τοῦ Ἀπόκαυκου καὶ τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων (*Viž Yrem. CC XXXV III*, 1885, 18—19) στὴν ἐξέλεξη τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Ὁ Vasiliev τὸν θεωρεῖ κλασσικὰ καὶ θεολογικὰ μορφωμένο, μαχητικὸ, ἰδιὰ ἀπ' τὶς πρὸ ἐνδιαφέρουσες μορφές τῆς περιοχῆς. *Ιστ. Βυζ. αὐτοκρ. ἐκδ. 1955*, σ. 693). Κατὰ τὸν Krumbacher ἦταν «ἕνας πολεμιστὴς κατὰ τῶν λατίνων». Κατὰ τὸν Chernousov ἦταν «ὄχι ἕνας κατηφὴς κλόγγος, ἀπομονωμένος στὸ κελλί του, πού ἐνδιέφερετο μόνο γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικά... ἡ σκέψη του, ὁ χαρακτήρ του καὶ ἡ προβολὴ τοῦ δικοῦ του ἐγώ, μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν σὲ μιὰ συσχέτισή του μὲ τοὺς μεταγενεστέρους ἰταλοὺς ἀνθρωπιστὰς» (Δοκ. εἰς *Buzlokul* » 281) Ὁ Wellhofer τονίζει πὺς ὁ Ἀπόκαυκος σὰν συγγραφέας καὶ πολιτικὸς θὰ μελετηθῇ πρὸ πολὺ στὸ μέλλον, παραθέτει δὲ πλούσια βιβλιογραφία («*I. Apokaukos*») *C. 1155—1237*, 1—5, 68—9). Ὁ Vasilievsky πάλι τὸν θεωρεῖ σὰν ἡγέτη τοῦ πατριωτικοῦ τμήματος τοῦ Ἑλλ. Ὀρθοδ. κλήρου τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν γύρω μερῶν, ἀλλὰ καὶ κάτι παραπάνω, σὰν πολιτικὸ ἡγέτη καὶ καθοδηγητὴ τῶν Δεσποτῶν στὸν ἀγῶνα τοὺς κατὰ τοῦ πατριάρχη καὶ τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Νίκαιας («*Epir Saeculi XIII*» στὸ «*Viž. Vremennik*» III. 1896, 234).

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δὲν ἔχουμε μονάχα δυὸ κράτη, τὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ δυτικὸ, ἀλλὰ καὶ δύο αὐτόνομες ὀρθόδοξες ἐκκλησίες. Ἦταν δὲ τόση ἡ ἀγανάκτηση τῶν ἀνατολικῶν γιὰ τὴ στέψη τοῦ Θεοδώρου, ὥστε συνῆλθαν στὴν Νίκαια σαράντα ἀρχιερεῖς καὶ ἔγραψαν στὸν Θεόδωρο «νὰ ἀποθέσει τὴ βασιλικὴ ἀλουργίδα» κ.λ.π.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καὶ οἱ σχέσεις τοῦ Θεοδώρου μὲ τὸν πάπα, πού ἀρχικὰ ἦταν καλές (κοίτ. παραπάνω κεφ. I' σημ. 10, 11), μὰ ἀργότερα χάλασαν. μ' ἀποτέλεσμα ὁ Θεόδωρος ν' ἀφορισθῇ ἀπ' τὸν πάπα (κεφ. I' σημ. 14, 15). Ἔτσι ἀρχισε σκληρὸς πόλεμος τοῦ Θ. κατὰ τοῦ Πάπα.

Γύρω στὸ 1225 ὁ Ἀπόκαυκος πέθανε καὶ τὴ διοίκηση τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀνέλαβε ὁ Χωματιανός. Ὅταν ἐγίνε πατριάρχης ὁ Γερμανὸς Β', ὁ Χωματιανός ἔστειλε συγχαρητήρια ἐπιστολὴ, γιομάτη εὐγένεια, στὴν ὁποία ἀποκαλοῦσε τὸν Γερμανὸ «πνευματικὸ κύριο καὶ πατέρα». Ὁ Γερμανὸς ὁμως ἀπάντησε ὑβριστικά, μὴ συγχωρῶντας τὸ ὅτι ὁ Χωματιανός ἔστειψε τὸν Θεόδωρο βασιλεῖα. Ὁ Χωματιανὸς ἀνταπάντησε ὅτι τὸ γράμμα τοῦ Γερμανοῦ ἦταν «ἡ φωνὴ τῆς προῖσταμένης του πολιτικῆς ἐξουσίας» καὶ ὅτι ἂν ὁ πατριάρχης δὲν συμφωνεῖ, τότε «λέγομεν, τὸ οὐ φροντὶς Ἰπποκλείδῃ».

Ἄλλ' κ' ὁ ἄλλος ἀρχιερέας τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ὁ μητροπολίτης Κερκύρας Βαρδάνης, ἀπάντησε μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα οὐ ὑβριστικὸ γράμμα τοῦ πατριάρχη, τονίζοντας στὴν ἀπάντησή του, «τὸ νὰ λέγητε ὅτι ὁ παρ' ἡμῖν αὐτοτελῶς ἀνάσσει εἶναι ὑπόχρεος πρὸς τὴν ἐπερχομένην γενεάν τοῦ Λασκάρως, ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἐνθύμησις ἀνοηταίνοντας, διότι τὶς συμφωνία δύναται νὰ γίνῃ μεταξὺ λέοντος καὶ χαμαιλέοντος; Τὸ δυτικὸν ἡμῶν βασίλειον εἶναι κῆπος κατὰμεστος ῥόδων καὶ κυπαρίσσων εἰς ὃν εὐκόλως δύναται τις νὰ εἰσελθῇ...».

Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι οἱ ἐπιστολές τοῦ Ἀπόκαυκου, τοῦ Χωματιανοῦ καὶ τοῦ

Βαρδάνη, επανειλημμένα γίνεται χρήση τῶν λέξεων πατριόδα και γένος, ἐνῶ στις ἐπιστολές τοῦ Πατριάρχου δὲν ἀναφέρονται παρὰ μονάχα τὰ προνόμοιά του και ἡ ἐξουσία τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Νίκαιας. Ὅλοι οἱ ἐρευνητές δέχονται πῶς ὁ κληρὸς τοῦ Δεσποτάτου ἔδειξε αὐτῇ τὴν ἐποχὴ ἀνωτερότητα και πατοιωτισμὸν.

Τὸ σχίσμα τῶν δύο ἐκκλησιῶν κράτησε μέχρι τὸ 1232. Τότε ὁ Δεσπότης τῆς Ἡπείρου Μανουήλ, ἀφοῦ ἀπότυχε ἡ προσπάθειά του νὰ καλοπάρει τὸν πάπα, ἀναγνωρίζοντας τὴν κυριαρχία του πάνω στὴν ἐκκλησία τοῦ Δεσποτάτου, ζήτησε τὴν ἔνωση τῶν ἐκκλησιῶν.

Ὁ πατριάρχης Γερμανὸς καταπραῦνθηκε κι' ἀπάντησε ἐκδηλώνοντας τὴ χαρὰ του γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῶν προνομιῶν του....

Στὸ μεταξύ πέθανε ὁ Χωμιστιανὸς και τα πράματα διευκολύνονταν. Τὸ 1235 ὁ Γερμανὸς μὲ σημειώμα του ἀναγνώρισε τὰ δικαιώματα τοῦ ἐπίσκοπου τῆς Ἄρτας Ἰωάννη στὰ μοναστήρια τῆς περιφερείας του και σὲ ἐρώτημα τοῦ ἴδιου ἐπισκόπου, ἀπάντησε, πῶς ὅποια κοπέλλα παντρεύεται πρὶν ἀπ' τὴν ἡβη και παθαίνει «παιδοφθορίαν» μπορεῖ νὰ διαζευχθῆ και ὁ ἱερέας πού τέλεσε τὸ γάμο ἐν γνώσει του...πρέπει νὰ καθαιρεθῆ (*Migne*, Ἑλ. Πατρολ. Τ. ΡΙΘ' σ. 797).

Τὸ 1237, μὲ τὴ διάσπαση τοῦ Δεσποτάτου και τὴν ἐμφάνιση τοῦ Μιχαήλ Β', οἱ σχέσεις τῶν δύο ἐκκλησιῶν μένουν στάσιμες.

Στὸ μεταξύ ὁ Μιχαήλ Β' συνδέθηκε συγγενικά μὲ τὸν ἀντιπαπικὸ Μαρφρέδο (κοιτ. παραπάνω Κεφ. Ι σμ. 26). Ὅταν ὁμως ὁ Μιχαήλ Β. δυνάμωσε ἀρκετά, ἦρθε σὲ σύγκρουση κι' αὐτὸς μὲ τὴν ἀνατολικὴ ἐκκλησία. Ὁ Ἄρσένιος τότε πατριάρχης τῆς Νίκαιας, θέλοντας νὰ φανεῖ ἀρεστὸς στὸν αὐτοκράτορά του Θεόδωρο Β' Λάσκαρη, ἀφώρισε τὸν Μιχαήλ Β' και ὄλους τοὺς κατοίκους τοῦ δυτικοῦ βασιλείου... Ὁ ἀφορισμὸς ὁμως αὐτὸς ἀνακλήθηκε, χάρις στὴν ἐπέμβαση τοῦ σοφοῦ Νικηφ. Βλεμμύδη.

Μετὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς Κων/λης ἀπ' τὸν Μιχ. Παλαιολόγο, αἱ σχέσεις τοῦ Δεσποτάτου μὲ τὸν πατριάρχη ἐξακολουθοῦσαν νὰ μὴν εἶναι καλές. Ὁ ἐνωτικὸς πατριάρχης Ι. Βέκκος πίεζε τὸν Δεσπότη τῆς Ἡπείρου Νικηφόρο ν' ἀναγνωρίσει τὸν πάπα, κι' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀρνιόταν, ὁ πατριάρχης τὸν ἀφόρισε (1277).

Στὰ χρόνια τοῦ δεσπότη Θωμᾶ Α', ὅσο ζοῦσε ἡ μητέρα του Ἄννα Παλαιολογίνα, οἱ σχέσεις τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δεσποτάτου μὲ τὸν πατριάρχη ἦταν καλές. Μετὰ τὸν θάνατό της ὁμως ξανάρχισαν οἱ προστριβές.

Ὅταν τὸ 1285 κατελήφθηκε ἀπ' τοὺς Ἰταλοὺς ἡ Ναύπακτος, ἀνακηρύχθηκε σὲ μητρόπολη ἡ ἐπισκοπὴ Ἰωαννίνων (*—Miklosich—Müller «Acta Patriarchatus» τ. Α' σ. 93, 470—Μύλλερ «Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι» τ. Α' σ. 261 σμ. Ι—Regestum Clementis, ἐκδ. Βενεδεκτινῶν, τ. Β' σ. 89—Χρυσ. Παπαδόπουλου στὴ «Θεολογία» Ε' τχ. Θ. σ. 250 ὑποσ. 2). Ἀργότερα, τὸ 1365, ὑπῆχθησαν στὴν μητρόπολη Ἰωαννίνων ὄλες οἱ ἐπισκοπές τῆς Ἡπείρου, μὲ πατριαρχικὴ και συνοδικὴ πράξη τοῦ πατριάρχου Φιλόθεου, κατὰ τὴν ὁποία «...ἡ μετριότης ἡμῶν...διέγνω και κατεπράξατο, ὡς ἂν ἡ εἰρηφένῃ ἀγιωτάτῃ μητρόπολις, τὰ Ἰωάννινα, ἐπέχη τὸν τόπον τῆς Ναυπάκτου και πᾶσαι αἱ τελοῦσαι ἐπισκοπαί, αἶτε ὑπὸ τὸν Ναυπάκτου και αἱ ὑπὸ τὰ Ἰωάννινα.....μέχρι ἂν ἡ τοιαύτη Ναύπακτος ὑπὲρ τῶν Λατίνων κατέχηται». Ἔτσι κι' ἡ ἐπισκοπὴ Ἄρτας ὑπῆχθη στὰ Γιάννενα. Αὐτὸ ὁμως κράτησε πολὺ λίγο, γιατί τὸ 1367 παρουσιάζεται νέα σειρά μητροπολιτῶν Ναυπάκτου και Ἄρτας μὲ ἔδρα τὴν Ἄρτα πιά.*

Ἡ σχετικὴ συνοδικὴ πράξη δημοσιεύεται στὰ *Acta Patriarchatus* τῶν Miklosich—Müller, τ. Α' σ. 493 και στὰ «Ἡπειρωτικὰ» Βόννης σ. 216 και μεταξύ ἄλλων περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς:..... Ἐνθεν τοι και ἀπολύουσα ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν παρούσαν Συνοδικὴν Πράξιν πρὸς τόνδε τὸν Ἱερωτάτον Μητροπολίτην Ναυπάκτου, ὑπέρτιμον και ἔξαρχον πάσης Αἰτωλίας, ἐν Ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος και συλλειτουργῶν, κῆρ Ματθαῖον, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀνήκουσαν τῇ δὲ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ πᾶσαν τὴν Ἀρχιερατικὴν διεξαγωγὴν, ὡς γνησίῳ ταύτης ἱερατικῇ ὡς δὴ, πρὸς τῷ λαχεῖν τῆς ἐπνυμίας τῆς τοιαύτης Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ναυπάκτου, ἔξει και τὴν ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ συνθρόνου ταύτης ἐγκαθίδρυσιν. νῦν μέντοι γὰ ὀφείλει τὴν εἰσαυτοῦ καθέδραν ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς τῆς ἐν τῇ Ἀχαρνανίᾳ Ἄρτης ἔχειν τε και τὰς ὑπ' αὐτὸν ἑτέραν Ἐπισκοπὰς....»

Ὡστε: ἀπ' τὸν δέκατο αἰῶνα ἔχουμε στὴν Ἄρτα ἐπισκοπὴ, πού ὑπῆχθη στὴ μητρόπολη Ναυπάκτου. Στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ 13ου αἰῶνα ἔχουμε ἐπισκοπὴ στὴν Ἄρτα, ἀλλὰ και Μητρόπολη Ναυπάκτου—Ἄρτας μὲ ἔδρα τὴ Ναύπακτο και μὲ συνόδους τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δεσποτάτου στὴν Ἄρτα. Τὸ 1365 ἡ ἐπισκοπὴ Ἄρτας ὑπάγεται στὴ μητρόπολη Ἰωαννίνων. Τὸ 1267 γίνεται πάλι μητρόπολη Ναυπάκτου—Ἄρτης, μὲ ἔδρα πιά τὴν Ἄρτα. Τὸ καθεοῖς οὗτὸ κράτησε μέχρι τὸ 1808, διὰ ὃ Ἀλλῆ—Πασᾶς ἀξίωσε κι' ἐνώθησαν οἱ δυ

μητροπόλεις Ἰωαννίνων καὶ Ναυπάκτου—Ἄρτας. Ἡ ἔνωση αὐτὴ κράτησε μέχρι τὸ 1818 μονάχα, ὅποτε ἐπανῆλθε τὸ πρηγούμενο ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς.

Στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας κι' ἰδιαίτερα στὰ πρὶν ἀπ' τὸ 1821 χρόνια, ἐπικράτησε στὴν περιφέρεια τῆς Ἄρτας μεγάλη ἀνηθικότητα ἀνάμεσα στοὺς καλόγηρους καὶ στὶς καλογρηές. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἀναφορὰ τῶν κληρικῶν τῆς Ἄρτας κατὰ τῶν μοναχῶν, στὴν ὁποία ἀναφέρονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Οἱ ἐν τοῖς θείοις καὶ σεβασμίσις πατριαρχικοῖς σταυροπηγίοις καὶ τοῖς λοιποῖς μοναστηρίοις ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχοὶ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ πόλει Ἄρτης καὶ περινοστοῦντες ἐν αὐτῇ καθ' ἑκάστην αὐθαδῶς καὶ ἀδεῶς ἐσθίουσι καὶ πίνουσι μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ πολλάκις εὐρίσκονται συμφθειρόμενοι καὶ αἰσχροῦς μιγνύμενοι οὐ μόνον μετὰ κοσμικῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μοναζουσῶν καὶ ὅτι πολλαὶ γυναῖκες κοσμικαὶ καὶ μονάζουσαι εἰσερχόμεναι ἐν τοῖς ἀνδρώοις μοναστηρίοις εὐρίσκονται κοιμώμεναι ἐκεῖσε νύκτας πολλὰς, μῆτε Θεὸν φοβούμεναι, μῆτε ἀνθρώπους εὐλαβούμεναι. (Μ. Γεδεῶν «Κανονικαὶ διατάξεις» Κων|λις 1889 τ. Β' σ' 72)»

Μετὰ τὴν ἐπανάσταση, τὸ 1829, ἡ Ναύπακτος περιλήφθηκε στὸ νέο Ἑλληνικὸ κράτος, ἐνῶ ἡ Ἄρτα ἔμεινε στὴν Τουρκία. Ἔτσι ἡ μητρόπολη Ναυπάκτου—Ἄρτας χωρίστηκε. Ἡ μητρόπολη, Ἄρτας πιά, περιορίστηκε στὰ καθαρὰ ἡπειρωτικὰ ἐδάφη.

Ὅταν τὸ 1881 ἐλευθερώθηκε ἡ Ἄρτα, τότε ἡ μητρόπολή της ἔχασε ὅλα τὰ ἔξω ἀπ' τὴ Γέφυρα μέρη (πού τὸ 1881 Αὐγούστο ἀπέτελεσαν τὴ μητρόπολη Νικόπολης), τ' ἄλλα δὲ πού ἀπόμειναν, ἀνάμεσα στὸν Ἀραχθὸ καὶ τὰ σύνορα τοῦ Ἄννινου, ἀπέτελεσαν τὴ χωριστὴ ἀρχιερατικὴ περιφέρεια Ἄρτας (μητρόπολη) πού ὑπήχθηκε στὴν ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας. Ἡ Ἄρτα ἀπ' τὸ 1881 ὡς τὸ 1894 ἦ' ἔδρι μητρόπολης. ἀπ' τὸ 1894 ὡς τὸ 1900 ἀρχιεπισκοπῆς. Ἀπ' τὸ 1900 ὡς τὸ 1922 ἐπισκοπῆς. Ἀπ' τὸ 1922 καὶ δῶθε πάλι μητρόπολης.

Στὰ συνταγματικὴ τῶν μητροπόλεων ἡ μητρόπολη τῆς Ἄρτας εἶχε τὴν κα' θέση κι' ὁ μητροπολίτης της εἶχε τὸν τίτλο «ὐμέρτιμος καὶ ἑξαρχος πάσης Αἰτωλίας».

ΚΩΝ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΠΗΓΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ*

Ἐπιστολαὶ καὶ ἔγγραφα τοῦ στρατηγοῦ Γ. Τσόντου—Βάρδα
πρὸς διαφόρους καὶ ἐκείνων πρὸς αὐτόν.

117

Ἄρχηγέ μου,

Μεγάλως ἐλυπήθην διὰ τὴν ἀποτυχίαν μας, ἄς εὐχηθῶμεν εἰς τὸν Πανάγαθον Ὑψίστον νὰ τοὺς ἐκδικηθῶμεν τοὺς ἀτίμους καὶ σφαγιαστάς τῶν ἀδελφῶν μας θρασυδείλους καὶ δολοφόνους Ἄλθανοὺς, ἔστω καὶ ἂν εἰς καὶ μόνος μεῖνῃ Ἕλλην, ὅστις ἐνδόξως θὰ ζήσῃ πλέον. Ἐπίσης, Ἄρχηγέ μου, μέγαλως ἐλυπήθην ἡ ψυχὴ μου καὶ λυπεῖται, καὶ θαρέως θὰ τὸ φέρω διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν συναδέλφων μου τῶν φυλασσόντων τὴν γραμμὴν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον τὴν ἀπαίτησιν καὶ οὐτε ἔχω νὰ μᾶς βοηθήσουν μὲ δυνάμεις δπλων, ἀλλὰ τοῦλάχιστον μὲ μία καλὴν ἡμέραν, ἀλλὰ φαίνονται ἐχθροὶ μας, ποιοὶ; οἱ ἀδελφοὶ μας. Ἄρχηγέ μου, ἐνῷ χθὲς ἐἴπεν Ἄνθυπολ. κ. Λιανὸς, ὅστις εἶχεν ἀντιληφθῆ τὴν κατάστασιν, καὶ ἠδύνατο νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ ὡς συνάδελφος, νὰ λάβω τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅχι δὲν μὲ εἰδοποίησεν ἀλλὰ φαίνεται ἤθελε καὶ θὰ ἠσθάνετο εὐχαρίστησιν νὰ μᾶς ἔβλεπεν ὄλους εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀτίμων Ἄλθανῶν, διότι ἐγὼ ἀνέμενον διαταγὴν Σας μέχρι 6 μ.μ. ὥρας, ἔχων συγκεντρωμένους τοὺς ἀνδρας ἀνωθεν τοῦ Ν.Δ. ὑψώματος τῆς Κιουτέζης κἀφοῦ ὁδηγὸς κατάλληλος δὲν ὑπῆρχε νὰ μὲ ὁδηγήσῃ ἀριστέρα, νὰ συνδεθῶ μαζί Σας ἀνύποπτος ἐγὼ πάντοτε περὶ τῶν δσων συνέβησαν καίτοι ἀνησυχῶν διὰ τοὺς δύο συνδέσμους, οὓς εἶχον στείλει ἀπὸ πρῶτας διὰ νὰ μὲ πληροφορήσουν, εἰς ποῖ-

ον σημεῖον εὐρίσκεται τὸ ὑπὸ τὸν Κων. Μελαῖν Σῶμα καὶ οἱ ὁποῖοι ἤλθον τὴν 3 μ.μ. ὥραν χωρὶς νὰ δύνανται νὰ μεθ' ὄψουσαν πληροφορίας κλπ. ὡς ἠγνόησα ἐκ τοῦ πανικου τῶν» μὲ τὸν σκοπὸν νὰ κάμω καρπούλια διανυκτερεύων ἐκεῖ, καίτοι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ἦτον ὀλίγος ἕνεκεν τῆς βροχῆς, διότι ἐκ τῶν χωρικῶν 30 τὸν ἀριθμὸν ἐν ὄψῳ οὓς εἶχον μαζί μου οἱ πλειότεροι δὲν εἶχον κάππες καὶ ἐφυγον νὰ διανυκτερεύουν εἰς τὰ χωρία τῶν, ἀκούω ἐξ ἀποστάσεως 400 μέτρων νὰ μὲ καλῆ ὁ κ. Λιανὸς νὰ μοῦ εἴπῃ, ὅπου πράγματι μετέβην εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτον, μὲ 4 εὐζώνους καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι τί κάνεις αὐτοῦ, καὶ Ὑπολογαγέ; οἱ Ἄλθανοὶ θὰ σὲ πιάσουν γέμισαν τὰ καταράχια, καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι τὰ συμβάντα, ὥστε ἐδέησε νὰ μᾶς εἰδοποιήσῃ πολὺ ἔνωρὶς ὁ κ. συνάδελφός μου. Αὐτὴ ἡ διαγωγὴ τῶν πρὸς τοὺς εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα συμμετασχόντας συναδέλφων τῶν, θὰ τιμωρηθῆ ἔχων πεπορήθῃσιν παρὰ τοῦ Ὑψίστου.

Ἐν τέλει τὴν αὐτὴν ὥραν ἔλαβον τὴν κατεύθυνσιν διὰ Καλεβίστα φθάσας τῆς 8 1/2 μ.μ. Τὴν πολυπόθητόν μοι ἐπιστολήν Σας ἔλαβον σήμερον 8 1/2 πρωϊνὴν ὥραν Ἐκ τῶν 17 ὀπλιτῶν, Ἄρχηγέ μου, μόνος 6 παραμένουν εἰς τὸ Σῶμα (1 δεκ. 1 1/2 ποδ. καὶ 4 Στρατιῶται) οἱ λοιποὶ 11 ἤδη μόλησαν εἰς τὸν ἐν Σλιμίτση Στρατιωτικῆς Σταθμὸν, ἦτοι 3 Δεκανεῖς καὶ 8 Στρατιῶται. Σήμερον προστίθενται εἰς τὴν δύναμιν ἐκ Καστορίας προερχόμενοι 16 τὸν ἀριθμὸν ἐξ ὧν 3 σαλπικταὶ Στρατιῶται, φ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος 69 σελ. 34

ροντες και τον οπλισμόν των.

Ἐν Καλεβίστῃ 25 Ἀπριλίου 1914

δ

Μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης διατελῶν

Π. Γεωργακόπουλος

Ἵπολ. Πεζικοῦ

118

Κύριε Βίμπλη,

εἰς Γ ι α ν ν ο θ ἔ ν ι

Εὐρίσκονται εἰς Σλίμνιτσαν εἰ κάτωθι σημειούμενοι ὀπλίται τοῦ ὕπ' ἐμὲ σώματος. ὅτινες ἠτύχησαν εἰς τὸν ἐν Σλίμνιτση Στρατόν μας, καὶ παρακαλῶ νὰ προσπαθήσητε νὰ τοὺς παραλάβητε τὰ ὅσα ἐκ τῆς Ἐπιτροπῆς ἔχουν λάβει.

1) Δεκ. Ριγανάκος Ζαχαρίας, 2) Δεκ. Βαλαβάνης Β., 3) Δεκ. Παπαγεωργίου Ἀλέξανδρος, 4) Στρατ. Κατοίκας Ἀστέριος, 5) Στρατ. Ἀντωνιάδης Ἐμ., 6) Στρατ. Καλογεράκος Γεώργ., 7) Πατσότης Ἡλίας, 8) Στρατ. Ζερβάκος Σταῦρος, 9) Στρατ. Οἰκονόμου Δημ., 10) Στρατ. Νικόπουλος Ν., 11) Στρατ. Μελιχοῦδης Σπυρίδων.

Ὅθεν παρακαλῶ μεριμνήσατε περὶ τοῦ ἀφροπλισμοῦ των.

Ἐν Καλοθέστῃ τῇ 25 Ἀπριλίου 1914

Σας φιλῶ ὑμέτερος

Π. Γεωργακόπουλος

Ἵπολ. Πεζ.

Ὅστε νῦν ἔχω στρατιώτας

4, ὑποδ. 1, καὶ δεκ. 1, ἤτοι ἐν ὄλῳ 6

(εἰς τὸ περιθώριον):

Ἐπίσης προσετέθησαν εἰσέτι 16 ἄνδρες ἐκ Καστορίας, ἐξ ὧν 3 σαλπικταί, φέροντες ἅπαντα τὰ εἶδη των, μόνον στεροῦνται 4 ὑποδήσεως. Ἐὰν ὑπάρχη καπνὸς νὰ μᾶς στείλετε διὰ τοὺς ἐδῶ 22 ἄνδρας.

119

Χιονιάδες τῇ 25 Ἀπριλίου 1914

Φίλτατε κ. Γ. Τσόντε ἢ Βάρδα,

Τὴν ἀπὸ χθεσινὴν ἡμερομηνίαν ἐπιστολήν σας εὐχαρίστως ἐλάβομεν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀπαντῶντες σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι σήμερον κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν ὁ Διοικητῆς τοῦ 4ου Λόχου ὑπολοχαγὸς κ. Πλατῆς συναθροίσας ἐκ τῶν χωρίων Βουρμπιάνης, Λισκάτσι, Χιονιάδες, Τσηρνόβου ὄλους τοὺς ἐνόπλους ἄνδρας καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὴν Κολώνιαν ἵνα συναντώμενοι μετὰ

τῶν Ἀλβανῶν ὑψώσωσι λευκὴν σημαίαν καὶ συνεενοηθῶσι μετ' αὐτῶν περὶ ἀνακωχῆς. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν ἔθεσε ἀνθυπασπιστὴν τινα. Οἱ ἐνοπλοὶ χωρικοὶ κατέλαβον τὴν Ἐρσέκαν καὶ προχωροῦσιν ἕως ὅτου ἀπαντήσουν τοὺς Ἀλβανοὺς ὅπου θὰ κανονίσουν τὰ περὶ ἀνακωχῆς. Τέλος πάντων πρόκειται περὶ ἀνακωχῆς, τὴν ὅποیان ἢ Εὐρώπη τὴν ἐπέβαλεν ἢ ἐζήτηθή ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦτο δὲν γνωρίζομεν.

Τὸ πρὸς τὸν κ. Πλατῆν σχετικὸν ἔγγραφον ἔχει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Προκειμένου σήμερον τὴν μεσημβρίαν νὰ συνομολογηθῇ ἀνακωχὴ μετὰ ἐπανχστατῶν καὶ Ἀλβανῶν εἶναι ἀνάγκη ἡμέτερα τμήματα νὰ κατέχωσιν ὅσον εἶναι δυνατόν περισσότερον ἔδαφος. Συναθροίσατε ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὄλους τοὺς ἐνόπλους ἄνδρας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀπλῶν νὰ θέσητε εἰδήμονα ἀντάρτην ἢ ἐν ἐλλείψει τοιοῦτου ὑπαξιωματικόν τινα καὶ νὰ τοὺς ἀποστείλητε εἰς Κολώνιαν». Περὶ τῶν αὐτονομικῶν δὲν γνωρίζομεν τίποτε. Μέχρι τῆς χθὲς δὲν ἦτο κανεὶς εἰς Κολώνιαν. Σήμερον ἐὰν διετάχθησαν ἐκ Λεσκοβιζίου νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Κολώνιαν δὲν γνωρίζομεν

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ πάσης τιμῆς

Ἵμέτερος

διὰ Π. Ν. Προντάνην

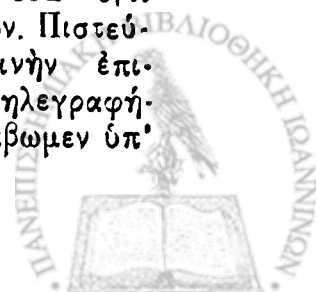
Ὁ γαμβρὸς τοῦ Μιχ Φουριδῆς

120

Ἐν Καστορίᾳ τῇ 25 Ἀπριλίου 1914.

Κύριε Ταγματάρχα,

Σήμερον τὸ πρωτὶ ἔλαβον ἐπιστολήν Κ. Παπαδοπούλου ἀπὸ 8 μ.μ. χθὲς ἐκ Γενοβένης καὶ μοι ἔγραφε τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὰς μεγάλας ἀπωλείας τῆς χθεσινῆς ἐπιθέσεως. Πρὸ ὀλίγου ἐφθασε καὶ ὁ κ. Β. Μελᾶς, τοῦ ὀποίου γνωρίζετε τὸ ἐλαφρὸν τραῦμα. Συμπεραίνω ὅτι μετὰ μεσημβριαν χθὲς θὰ ἐσταμάτηρεν ἡ μάχη καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ θὰ ἔχητε περιμαζεύσει τὰς δυνάμεις εἰς Ζαγάρι ἢ κάπου ἄλλοῦ. Ἀναμένω ὁπωσδήποτε ἐπιστολήν ἰδικὴν σας, διὰ νὰ πράξω καὶ ἐδῶ ὅ,τι ἐνδείκνυται ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Πιστεύω νὰ ἔχητε λάβει ἤδη τὴν χθεσινὴν ἐπιστολήν μου μετὰ τὰ ἐσώκλειστα τηλεγραφήματα. Ἡ ἰδέα μου ἦτο νὰ μὴ λάβωμεν ὑπ'

δψιν τήν περί ἀναστολῆς ἐχθροπραξιῶν σύστασιν τοῦ κ. Ζωγράφου, ἐπὶ τῇ προβλέψει ὅτι θὰ ἐπετύγχανεν ἡ χθεσινὴ ἐπίθεσις καὶ μᾶς συνέφερε θεδαίως τότε νὰ μὴ σταματήσωμεν πρὶν ἢ εὐριθῶμεν ἐπὶ ἀσφαλούς ἐδάφους. Τώρα ὁμως θὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς διαταγῆς αὐτῆς καὶ θὰ παραστήσωμεν ὅτι ἐσταματήσαμεν τὴν προέλασιν συνεπεία τῆς διαταγῆς ταύτης καὶ ἔτσι καλύπτεται δημοσιογραφικῶς τοῦλάχιστον ἡ χθεσινὴ ἀποτυχία μας. Ὁ κ. Β. Μελάς ἀναχωρεῖ σήμερον διὰ Κλεισούραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Θεσπλίαν καὶ Ἀθήνας. Δὲν γνωρίζω τί πράττετε διὰ τοὺς τραυματίας, ἂν ἦλθεν αὐτοῦ ὁ κ. Πασχάλης, Ματλῆς καὶ Ἡλιόπουλος ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν. Παρήγγειλα εἰς τὸν ἐδῶ Ἀργύριον Μακρεβίτην νὰ ἔλθῃ, ἴσως ἔλθῃ. Ὁ κ. Παπαδόπουλος μοῦ γράφει ὅτι ἐξεφράσατε φόβους μὴ μᾶς κατάσχουν τὰ τρόφιμα. Δὲν τὸ πιστεύω. Γράψατέ μοι τί φρονεῖτε περὶ τούτου, ἵνα λάβω ἀνάλογα μέτρα.

Δι' ὅλα περιμένω ὁδηγίας σας.

Σᾶς χαιρετῶ Γ. Μπούσιος

121

Ἐν Καστορίᾳ τῇ 25 Ἀπριλίου 1914
ὥρα 6¹/₂ μ.μ.

Κύριε Ταγματάρχα,

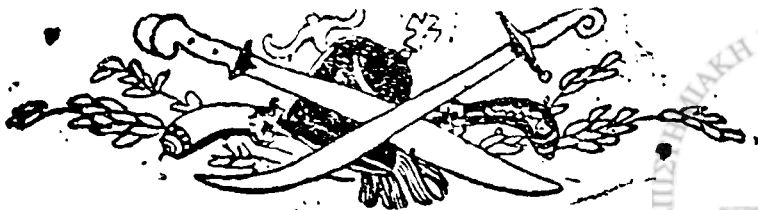
Ἐλαβον τὴν ἀπὸ τοῦ χθεσινοῦ μεσονυκτιοῦ χρονολογουμένην ἐπιστολὴν σας. Ἐγὼ σᾶς ἔγραψα καὶ γθὲς μὲ ἐσώκλειστα τηλεγραφήματα, ἐλπίζω νὰ ἐλάβετε ἤδη γνώσιν αὐτῶν. Θὰ εἶδατε ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ζωγράφου ἀπαντήσεώς μου ὅτι ἤμην συμφωνότατος μαζί σας ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ καταλάβωμεν ἕδαφος αὐτόνομον, διὰ νὰ μὴ ὑποκείμεθα διαρκῶς εἰς τὰς θελήσεις καὶ διαθέσεις τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν. Δυστυχῶς ἡ χθεσινὴ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Ἐκ τῶν ἀναμενομένων ἐπικουριῶν σας ἦλθαν οἱ 100 ἀντάρται τοῦ Παπαδάκη Κελαϊδῆ καὶ Μάντακα. Ἐκ Βεροίας ὁμως καὶ Φλωρίνης ἔχομεν νέαν ἀπογοήτευσιν. Ὁ κ. Γραβάνης ἦλθε μόνος του, δὲν κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ ἄνδρας. Ὁ κ.

Κονδύλης ἐπίσης δὲν κατάφερε τίποτε. Οὔτε ὁ κ. Παπακώστας. Οἱ κ.κ. Γραβάνης καὶ Κονδύλης εὐρίσκονται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐδῶ. Ἀὔριον θὰ ἔλθουν νὰ σᾶς ἴδου αὐτοῦ μαζί μὲ τὸν κ. Μαυραντζᾶν. Περιμένω καὶ τὸν κ. Παπακώσταν, ἐπίσης ἀνεπιστολείας, θὰ σᾶς τὸν στείλω ἀμέσως. Αὐτοῦ θὰ κάμητε σύσκεψιν καὶ θὰ μοῦ ἀγγείλητε τὸ ἀποτέλεσμα. Εἰς Λαμπάνισσαν συνεκεντρώθησαν 160 ἱερολοχίται, μόνον ὁμως 19 ἔνοπλοι. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ὁ Σούλιος μὲ 16 ὄπαδους. Μὲ τοιαύτην δύναμιν ὁ κ. Μαυρατζᾶς δὲν ἠδύναται νὰ κάμη σοβαρὰν τινα ἐπιχείρησιν. Θὺ συνεννοηθεῖτε καὶ περὶ αὐτοῦ, ἅμα ἔλθῃ πλησίον σας. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν λαμβάνω τηλεγράφημα Δούμα ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν κ. Β. Μελᾶν λέγον ὅτι Πλαστήρας μὲ 20 ἔνόπλους ἔτοιμος ἀναχωρήσῃ διὰ Γρεβενᾶ καὶ ὅτι ἐπεμψε φυσιγγία μέσου Καλαμπόκας καὶ χρήματα. Διὰ χρήματα μᾶς ἐτιλεγράφησαν ἐκ Θεσπλίαν ὅτι ἐμβάζου εἰς Μητροπολίτην 10 χιλ. φράγκα ἀποστέλλῃς Ἀθηνῶν. Ἴδικά των φαίνεται ὅτι ξηνητλήθησαν καὶ δὲν ἔχουν. Νὰ πιστεῖσωμεν τὰ περὶ Πλαστήρα; Ἡ μήπως πισθώμεν πάλιν νέαν ἀπογοήτευσιν;

Τὶ φρικτὸν πρᾶγμα μὲ αὐτοὺς τοὺς ἀτροῦς! Ὁ Ματλῆς δὲν ἐφάνη ἀκόμη, Ἡλιόπουλος κάθηται εἰς Λαμπάνισσαν, Πασχάλης μοῦ ἔγραψεν ὅτι περιμένει ἔλθῃ ὁ πατὴρ του ἐκ Λαρίσης. Ἀπετάθη εἰς τοὺς ἐδῶ ἰατροὺς καὶ ὄλοι μὲ διαφόρους προφάσεις ἀπέφυγον νὰ ἔλθουν. Ἐτηλεγράφησα πάλιν εἰς Θεσπλίαν διὰ τὸν ῥυθρὸν Σταυρὸν καὶ δι' ἐπιδέσμους. Τὶ κάμω ἄλλο, δὲν γνωρίζω.

Εἰς τὸν Ἀναστ. Εὐαγγελίου Καλίσισταν ἔστειλα 300 φράγκα. Στέλλω ἄλλο 200 εἰς Βίμβλην. Ἐφορτώσαμεν καὶ χετρόφιμα καὶ λοιπὰ. Ἄμα ἔλθουν ζῶα ἐφορτώσωμεν πάλιν. Ἐξακολοθήσατε τὴν συγκέντρωσιν καὶ χεὶ ὁ Θεός.

Σᾶς χαιρετῶ Γ. Μπούσιος

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΙΖΑΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΝ*

Εἰς τὰ δσα ἐκτενῶς καὶ μετὰ παρησιας οἱ Μονοδενδρίται ἐν τῇ προηγουμένη των ἐπιστολῇ ἐξέθετον, σχετικῶς μετὴν ὑπόθεσιν Δ. Σεμιτέλου, ὁ Γ. Ριζάρης δὲν ἔδωκε πίστιν. Δι' ὅ, δι' ἐπιστολῆς του, ἐξέφρασε τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὴν δοθεισαν ἀπάντησιν πρὸς τὸν Μιχαὴλ Μίσιον, προύχοντα τοῦ Μονοδενδρίου διαμένοντα ἐν Ἰωαννίνοις. Οἱ Μονοδενδρίται, κατόπιν τούτου, ἀναγκάζονται νὰ συμμορφωθοῦν μετὴν ἀπαίτησίν του καὶ νὰ ἀναστείλουν τὸ αἰτηθὲν ἐξωφλητικὸν ἐν γνώσει των ὅτι ἡ πράξις των αὐτῆ θὰ ἀπετέλει ἐν κακὸν προηγούμενον διὰ τὴν Κοινότητα. Δὲν ἤθελαν μετὰ κανένα τρόπον νὰ δυσαρεστήσουν τὸν εὐεργέτην των!

1

Τὴν εὐγενεϊάν της μετὰ βαθυτάτην ὑπόληψιν προσκυνῶμεν.

Τὴν 3 Ἰανουαρίου 1837. Μαναδένδρι

Ἐχοντες ἀφορμὴν νὰ τῆς ἐκθέσωμεν τὰ αἰσθήματά μας, χρέος μας πρὸ πάντων κρίνομεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ νέου ἔτους νὰ σᾶς εὐχηθῶμεν ἀπὸ καρδίας ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν ἀκλόνητον.

Μετὰ λύπην μας ὅχι μικρὰν ἐμάθαμεν ἀπὸ τὸ πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Μιχαὴλ Μίσιον ἐντιμόν της, ὅτι ἡ ἐκ μέρους μας προλαβόντες σταλεῖσα ἐπιστολὴ ἔκαμε δυσάρεστον εἰς τὴν εὐγενεϊάν της ἐντύπωσιν. Εὐγενέστατε ὑποχρεωμένοι νὰ κάμωμεν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀπὸ τὰς τρεῖς τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου χρονολογημένην ἐπιστολήν σας νομίζομεν ὅτι ἠθέλαμεν ἀμαρτήσῃ καὶ εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀποσιωπῶντες τὴν ἀλήθειαν διὸ καὶ ἀπυραιτῶς ἀναγκαῖον ἔκριναμεν νὰ σᾶς γράψωμεν κατ' ἔκτασιν καὶ εἰλικρινῶς πρὸς πληροφορίαν σας καὶ διὰ νὰ ἐξάξωμεν τὴν εὐγενεϊάν του τὸν κύριον Δημήτριον Σεμιτέλον ἀπὸ τὴν ἀπάτην ὑπολαμβάνοντα τὸν ἑαυτὸν του ἀδικημένον κατὰ πολλοὺς τρόπους καὶ διὰ τοῦτο διαθεμέμιον νὰ θεωρῇ τοὺς ἀδελφούς του μετὰ βλέμμα ἀσυμπαθείας προκατειλημένως ἀπὸ πληθτικὰς καὶ ἰδιοτελεῖς διαφορῶν εἰσηγήσεις. Διότι εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ εὐγενεϊα του δὲν ἠθέλε ποτὲ καὶ ἀδεχθῆ οὔτε κἂν νὰ ἀμφιβάλλῃ εἰς τὰς φωνὰς τῆς πολυπαθοῦς πατρίδος του, ἐὰν γνωρίζων καλῶς τὴν ἀξιοδίακρυτον κατάστασίν της δὲν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀπάτην ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν ἀδελφῶν του, καὶ ἐγνωρίζε καλύϊερα τὴν καρδίαν των καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθήματά των καὶ εἴμασθε μακρὰν ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ προσενήσωμεν δυσαρέσκειαν ὅταν ἀποτείνόμενος πρὸς τὴν εὐγενεϊάν της ἐκάμομεν εἰλικρινῆ τῶν πραγμάτων ἐκθεσιν πρὸς πληροφορίαν σας καὶ αἰσθανόμεθα σήμερον τὴν μεγαλυτέραν δυσαρέσκειαν μαθόντες τὸ ἀπροσδόκητον τῆς ἐπιστολῆς μας ἐκείνης ἀποτέλεσμα πέμποντες ἤδη διὰ τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Μιχαὴλ Μίσιου πρὸς τὴν εὐγενεϊάν σας ἐξόφλησιν κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ κυρίου Δημητρίου Σεμιτέλου καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς εὐγενείας σας ἐλπίζομεν νὰ παύσῃ πᾶσα δυσαρέσκεια καὶ νὰ ἀφαιρεθῆ καὶ ἡ μικροτάτη σκιά ὑποψίας, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν συναισθανόμεθα ἀπεριόριστο εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ εὐγενές ὑποκείμενόν σας. Ἐν ᾧ ἄλλως θέτομεν τὸν κύριον Δημήτριον Σεμιτέλον εἰς κατάστασιν νὰ κρίνῃ περὶ τῶν πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτων καὶ ἐλπίδων μας ὅταν ἀφημένος εἰς τὴν αὐτοπροέρετον διάκρισίν του, παραχωροῦμεν ἐξόφλησιν ὁποῖαν ἀδύνατον ἦτο νὰ δώσωμεν καὶ διὰ τὸ δλέθριον τοῦ παραδείγματος καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους κοινωφελεῖς λόγους ἐὰν ξεχωριστὸν τὸ σέβας δὲν μᾶς ὑπεχρέωνεν καὶ ὁ εὐγενὴς χαρακτήρ του δὲν μᾶς

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου τεύχους σελίς 363.

ἐγγιᾶτο εὐτυχέστερον. Ἀναπέμποντες πρὸς οὐρανὸν φωνὰς ἱκετηρίους ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ καλοθελητῶν τῆς Πατρίδος μας μένομεν μετὰς ἐλπίδας καὶ ὑποσημειούμεθα μὲ τὸ ἀνήκον σέβας.

Οἱ ἀδελφοί σας χωριανοὶ Μαναδενδρίται

Ἡ Ριζάρειος Σχολὴ Μονοδενδρίου κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ μία ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων Σχολῶν τοῦ Ζαγορίου. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε τὸ ἀνεγερθὲν εὐρύχωρον οἰκοδόμημα, οἱ ἀριστοὶ διδάκαλοι οἱ διδάσκοντες εἰς αὐτὴν καὶ ἡ διβλιοθήκη της, ἣτις συνεχῶς ἐπλουτίζετο διὰ δωρεῶν τοῦ μεγάλου εὐεργέτου. Δι' αὐτὸ καὶ ἔσπευδον νὰ φοιτήσωσιν εἰς αὐτὴν οὐ μόνον οἱ νέοι τοῦ χωρίου ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν περιχώρων. Οἱ Μονοδενδρίται γράφοντες εἰς τὸν Γ. Ριζάρην διὰ νὰ ἐνήμερώσωσιν αὐτὸν σχετικῶς μὲ τοὺς νέους ἐφόρους τῆς Σχολῆς δὲν παραλείπουν τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἐκφράσωσιν διὰ μίαν εἰσέτι φοράν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς αὐτόν. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσωσιν κατὰ κάποιον τρόπον, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ Γ. Ριζάρης ἐφθασεν ἐκ Τριεσίου ὅπου διέμεινεν, εἰς Ἀθήνας, σπεύδουν νὰ τοῦ ἀποστείλουν ὀλίγα ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ προϊόντα τοῦ χωρίου των, ὡς ἐν τῇ δημοσιευομένῃ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 28 Ὀκτωβρίου 1838 ἐπιστολῇ των ἀναφέρεται.

2

Τὴν εὐγένειάν της ταπεινῶς προσκυνοῦμεν!

Τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1839. Μαναδένδρι

Εὐγενέστατε! δὲν δυνάμεθα νὰ Σᾶς ἐκφρασθῶμεν τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην, τὴν ὁποίαν ἐνδομύχως συναισθανόμεθα πρὸς τὸ ἀξιοσέβαστον ὑποκείμενόν Σας διὰ τὴν εὐεργεσίαν τὰς ὁποίας ἐκάμετε καὶ κάμνετε πρὸς τὴν φιλιότητι νπατρίδα σας, καθὼς καὶ πρὸ μικροῦ ἐπέμψατε εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σχολείου σας δύο σώματα τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου βίων τῆς νέας Κοραϊκῆς ἐκδόσεως, τὸν κάλλιστον τὸν Βάλβη Ἄτλαντα τὸν ὡραιότατον τῆς Ἑλλάδος χάρτην καὶ τὴν διδασκτικωτάτην Γεωγραφίαν τοῦ Λωρέντη ὁμοῦ μὲ τὸν Ἄτλαντά της.

Εὐγενέστατε! θεωροῦντες τὴν ἀκάματον ταύτην προθυμίαν σας καὶ τὸν ἀνυπέβλητον ζῆλον σας διὰ νὰ προικίσητε τὸ Σχολεῖον σας μὲ βιβλία ὠφελιμώτατα συντείνοντα πάρα πολὺ πρὸς μεγαλητέραν καὶ ταχυτέραν ἐπίδοσιν τῶν τέκνων μας, καθὼς καὶ τῶν ὄσων ἀπ' τὰ περίχωρα σπουδάζουν εἰς αὐτό, δὲν παύομεν ἀπὸ τὸ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Παν οδύναμον μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἀκριβεστάτης ἡμῶν ὑγείας τῆς εὐγενείας Σας τοῦ προστάτου καὶ κηδεμόνος τῆς Πατρίδος μας.

Εὐγενέστατε! Οἱ ἔφοροι τοῦ σχολείου σας ὅτε πεπαιδευμένος υἱὸς τοῦ μακαρίτου Μιχαὴλ Μίσιου (ὁ θάνατος τοῦ ὁποίου μᾶς ἐπροξένησε μεγίστην λύπην διὰ τὴν στέρησιν τοιοῦτου ἀνδρὸς ἑναρέτου) ὁ εὐγενέστατος Ἀλέξιος καὶ ὁ ἐντιμώτατος Χριστόδουλος Γεωργίου Κόννιαρης, οἱ φιλοπάτριδες οὗτοι πατριῶται μας διατιτάουσι τὰ τοῦ Σχολείου ἀρμοδιότητα ἀποτεινόμενοι εἰς τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ εὐγενεία σας ἐνεκρίνατε πρὸ χρόνων διὰ νὰ ἀνεγερθῇ εἰς τὴν Πατρίδα σας τὸ ὡραιότατον τοῦτο κατάστημα, ἀπαθάνιασαν σὺν τοῖς ἄλλοις τὸ σεβαστὸν ὄνομά σας, τὸ ὁποῖον θέλη εὐλογεῖται καὶ ἐπαινεῖται ἀπὸ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς εἰς αἰῶνα τὸν ἄπαντα.

Εὐγενέστατε! Θερωῶς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε εὐμενῶς τὸ μικρὸν τοῦτο ὡς ἡ ἐσωκλεισμένη καταγραφή, τὸ ὁποῖον σᾶς προσφέρομεν ὡς δεῖγμα τῆς βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης μας καὶ τοῦ ὑποκλινεστάτου σεβασμοῦ μας πρὸς τὸ ἀξιοσέβαστον ὑποκείμενόν σας. Ἀναπροσκυνοῦντες δὲ μένομεν πρόθυμοι εἰς τὰς εὐγενικὰς προσταγὰς τῆς εὐγενείας Σας.

Δοῦλοι ταπεινοὶ οἱ Μαναδενδρίται

Στίλος Γκούτζια

Γ. Κατζιαδήμας

Κ. Καροῆς

Κ. Σακελλαρίου
Μ. Χρ. Βαρτζώκας
Ίω. Δ. Τζούτζκολας
Γ. Κοντογιάννης
Θ. Κοντογιάννης
Μάνθος Γκαραβέλας

Δημήτριος Ζωγράφος
Δημήτριος Σιατζίκης
Γ. Ἀναστασίου
Μάνθος Κοντοδήμου
Κ. Ίω. Βλάχου
Μ. Παλαγιάννης
Π. Γκαραβέλας

Γ. Ρούσης
Στέφανος Κ. Τζούτζκολα
Ίωάννης Μ. Στέϊας

3

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Γεώργιον Ριζάρη εἰς Ἀθήνας.

Τὴν εὐγενίαν σας ἀδελφικῶς προσκυνοῦμεν.

Τῇ 28 Ὀκτωβρίου 838 Μαναδένδρι

Ἡ παρούσα μας γίνεταί νὰ ἐρωτήσωμε διὰ τὴν ποθηνοτάτην μοι ὑγείαν σας, καὶ ἀκολούθως νὰ σᾶς φανερώσωμε διὰ τὴν εὐγνωμοσὴν ὅπου ἡ πατρὴς ἔχει πρὸς τὴν εὐγενίαν σας σᾶς περικαλεῖ νὰ δεχθῆται ἀπὸ τὰ προηόντα τῆς τὰ κάτωθεν ὅπου μὲ τὸν ἐπιφέρωντα τὸ παρόν μας Κώνσταν Ἀλεξίου σᾶς στέλνει τὰ ὅποια νὰ γευθῆται μὲ ὑγείαν σᾶς ἀναπροσκυνοῦμεν μὲ ὅλον τὸ προοίκον σέβας καὶ μένομε πρόθυμοι εἰς τοὺς ὀρισμούς σας.

οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι σας

Χριστόδουλος Γ. Κόνιاري Μιχαλάκης Χρ. Βαρτζώκας
Γιώργιος Κατζιαδήμας
Στίλος Γκούτζιας
Κωνσταντῆς Σακελλαρίου
Θεόδωρος Κοντογιάννης

Δέκα πέντε Νο 15 ὄκ. οὐρδας
Τέσσαρα Νο 4 χέλια λίτρες 20
μέλι ὄκ. δέκα πέντε Νο 15

Τὸ σταλὲν πρὸς τὸν Δημ. Σεμιτέλον ἐξοφλητικὸν ἐκ μέρους τῶν Μονοδενδρι τῶν ἤργητε νὰ ληφθῆ παρ' αὐτοῦ. Δι' ὃ καὶ οὗτος ἀνησυχῶν καὶ ἀπευθύνονται πάλιν πρὸς τὸν Γ. Ριζάρην καὶ ζητοῦν τὴν γνώμην του περὶ τοῦ πρακτέου. Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν κάμνουν λόγον καὶ διὰ τὸ κληροδότημα τοῦ Χριστοδούλου Κόνιاري —περὶ οὗ εἰς τὸ προηγούμενον τευχὸς ἐγράψαμεν— τὸ ὅποιον εἶχε πολλὰς περιπετείας, ἰδίως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ εὐεργέτου ὅστις ἦτο καὶ ὁ διαχειριστῆς τοῦ κληροδοτήματος. Περὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐκτενέστερον ἄλλοτε.

4

Πρὸς τὸν εὐγ. Γ. Ριζάρην

Τὴν εὐγενίαν σας ταπεινῶς προσκυνοῦμεν

1840 Ἰουνίου 20: Μαναδένδρι

Ζητοῦμεν συγγνώμην, ἐὰν βιαζόμενοι ἀπὸ τὰς ἀνάγκας μας σᾶς δίδομεν ἐνόχλησιν μὲ τὴν παροῦσαν μας. Ἐνθυμῆστε εὐγενέστατε ὅτι διὰ μέσου τῆς εὐγενείας σας, ἐστάθη ἡ παρ' ἡμῶν ἐξοφλησις τοῦ κυρίου Δημητρίου Σεμιτέλου πρὸς τὸν κύριον Θεόδωρον Δούμαν καὶ ἡ εὐγενεία σας μᾶς ἐγράφητε ὅτι πρέπει νὰ συνενοηθῶμεν μετὰ τοῦ κυρίου Δούμα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἡμεῖς δὲ κατὰ συνέπειαν τούτου, ἐγράψαμε ἕν καὶ δύο γράμματα πρὸς τὴν ἐντιμότητά του, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε καμμίαν ἀπάντησιν δὲν ἐλάβομεν. Ὅθεν εὐγενέστατε παρακαλοῦμεν θερμῶς νὰ μᾶς συμβουλευσῆτε τί πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν διότι ἡ ὑπόθεσις αὕτη μᾶς καταταράττει. Παρακαλοῦμεν δὲ νὰ γράψητε ἡ εὐγενεία σας πρὸς τὸν κύριον Δούμαν περὶ τούτου, καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς ἀποκρίσεώς του νὰ μᾶς δοθῆ μία πληροφορία πρὸς ὁδηγίαν μας. Περιττὸν εἶναι νὰ σᾶς εἰπῶμεν πόσο ἀξίζει εἰς τὴν κοινότητά μας ἡ τοσαύτη ἀναβολὴ εἰς τὴν ἐκπεράτωσιν τῆς ὑποθέσεως

ταύτης καὶ ἐπομένως πόσον θέλετε τὴν ὀφελῆσει, ἐὰν διενεργήσητε εἰς τὴν ἀποπεράτωσίν της.

Πρὸς τούτους παρακαλοῦμεν, ἐπειδὴ μανθάνομεν ὅτι ὁ κύριος Ἰωάννης Ἀνασνασίου Κόνιαρης, ἐσήκωσε τὸ ἀφιερωθὲν παρὰ τοῦ Ἀειμνήστου Χριστοδοῦλου Κόνιαρη εἰς τὴν κοινότητά μας λάσσον, ὁμοῦ μὲ τοὺς ἕως σήμερον τόκους του, ἀπὸ τὸ σπητάλι Δόμνο τῆς Μόσχας καὶ οἱ δυσισροπῶν δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ παραδώσῃ ἐπὶ καλοῦ τὰ δίκαιά μας, ἀναπαρακωλοῦμεν νὰ μᾶς δώσετε ὁδηγίας εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ποῖον δηλαδὴ νὰ καταστήσωμεν ἐπίτροπόν μας αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἄλλο ἀποβλέπει τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ὑπόθεσιν. Ἀναζητοῦντες συγγνώμην διὰ τὸ βῆρος τὸ ὁποῖον σᾶς δίδομεν παρακαλοῦμεν νὰ ἀξιωθῶμεν γρήγορα τὴν ἀπάντησίν της· μένομεν μὲ τὸ ἀνῆκον πρὸς τὴν εὐγενεῖαν σας σέβας, οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι σας χωριανοὶ Μαναδενδροῖται.

Χριστόδουλος Κόνιαρης
Πανταζῆς Σακελλαρίου
Κωνσταντῆς Καπρῆς
καὶ λοιποί.

Αἱ κατωτέρω δημοσιευόμεναι ἐπιστολαί, μία τοῦ Γ. Ριζάρη πρὸς τοὺς Μονοδενδρίτας καὶ ἡ ἄλλη ἡ περιέχουσα τὴν ἀπάντησιν τῶν τελευταίων πρὸς αὐτὸν, ἀναφέρονται εἰς ἓν λίαν ἐνδιαφέρον τὸ Ζαγορίον ζήτημα. Αἱ Κοινότητες τοῦ Ζαγορίου, ἀποτελοῦσαι τὰ αὐτοδιοικούμενα κύτταρα, μιᾶς, λόγῳ κτηθέντων προνομίων, ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, αὐτοδιοικουμένης περιοχῆς, διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἐπιβίωσίν των, ἔπρεπε πρωτίστως νὰ λάβωσι μέτρα διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν διαρροὴν τῶν κατοίκων πρὸς ἄλλας περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Εἰς παλαιότερας θέραια ἐποχὰς ἡ ἀποδημία τῶν κατοίκων πρὸς εὐρεσιν καλλιτέρας τύχης ἀντιμετωπιζέτο κυρίως ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν προσδοκωμένων ἐκ τῆς ἀποδημίας ἀγαθῶν καὶ ἀσφαλῶς ἐτίθετο εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ σκέψις περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς περιοχῆς ἐκ τῆς παρατηρουμένης λειψανδρίας. Τὴν ἀνησυχίαν ταύτην ἠμβλυνε καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα ἀτμόσφαιρα ἐκ τῆς εἰσορῆς πλοῦτου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἰδίως, ὅπου εὐγμῆρον σημαντικώταται ἐστὶν ἀποδημίων Ζαγορισίων καὶ εἰς τὴν εἰσορῆν ταύτην ὀφείλεται καὶ ἡ εὐμάρεια τῶν κατοίκων, ἡ πνευματικὴ των συγκρότησις καὶ ἡ ἀνοδος τοῦ πολιτιστικοῦ των ἐπέδου. Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου ἡ ἀποδημία—λόγῳ τοῦ ἀγόνου τοῦ ἐδάφους καὶ πολλῶν ἀντιξίων περιστάσεων—λαβροῦσα διαστάσεις ὀμαδικῆς φυγῆς ἤρχισε νὰ δημιουργῇ ἐντόνους ἀνησυχίας εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Ζαγορίου. Τὶ θὰ ἐγίνοντο τὰ χωρία των ἐφ' ὅσον συνεχίζετο ἡ ἀπογύμισις των ἀπὸ τὰ πλέον ἐπιλεκτὰ καὶ ρωμαλέα στελέχη των; Τὰ φάσμα τῆς ἐρημώσεως ἤρχισε νὰ πλανᾶται παντοῦ καὶ αὐτὴ ἡ ἀνησυχία τῶν Ζαγορισίων διὰ τὸ μέλλον τῆς περιοχῆς των ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ λάβουν δραστικὰ μέτρα πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ. Ὅπως δὴποτε πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἀποφάσεις τῶν προκρίτων τοῦ Ζαγορίου ἀναφερόμεναι εἰς τὸ θέμα τῆς ἀποδημίας τῶν κατοίκων καὶ περιλαμβάνουσαι τὰ μέτρα εἰς ἃ κατέληξαν αἱ ἐπὶ τούτῳ συγκροτηθεῖσαι γενικαὶ συνελεύσεις καὶ κατὰ εἰς χωρίον καὶ εὐρυτέραν κλίμακα. Εἰς τὰς δημοσιευόμενας ἐπιστολάς ὑποδηλοῦται ἔμφανως ἡ ἀγωνία ἧτις συνέχει τοὺς Μονοδενδρίτας διὰ τὴν ἐξ αἰτίας τῆς ἀποδημίας φθίνουσαν κοινότητά των, δι' ἧς καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων, ἀνευ ἀδείας ἀναχωροῦντας «δραπέτας» ἀποκαλοῦν. Μετὰ δυσκολίας δὲ συγκατατίθενται εἰς τὴν ἀναχώρησιν μιᾶς γυναικὸς πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀσθενοῦντος υἱοῦ της καὶ τοῦτο ἵνα μὴ δυσαρρυστήσῃ τὸν εὐεργέτην των, ὅστις τὸ ἐζήτησε καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι αὐτὴ θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα της εὐθὺς ὡς ὁ υἱὸς της θεραπευθῇ.

5

Εὐγενέστατε κύριε Ἀλέξιε Μ. Μίσιου
καὶ λοιποὶ χωριανοὶ Μαναδενδρῖται

Διὰ τῆς παρουσίας μου σπεύδω πρῶτον νὰ ἐρευνήσω διὰ τὴν ποθητὴν μοι ὑγείαν σας. Ἐπειτα νὰ σᾶς εἰπῶ, ὁ υἱὸς τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Κεφαλαῖ Κουκουλιώτη, εὕρσκεται κλινῆρης ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας πάσχων ἀπὸ δεινὴν ἀσθένειαν τοῦ ποδὸς του. Κατ'ἀρχὰς ἀνεφάνη πόνος ὀλίγος καὶ τώρα κατήνητος μέγας καὶ ἠνοίχθησαν πληγαί.

Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἔφθασε εἰς δεινοτάτην κατάστασιν καὶ θὰ ἀργήσῃ νὰ ἀναλάβῃ κατὰ τὴν παρατήρησιν τῶν μεγαλυτέρων ἰατρῶν καὶ χειρουργῶν. Βλέπων τὴν ἔλεεινὴν κατάστασιν τοῦ νέου καὶ τὰς δεινολπαθείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐπαρακινήθην ἵνα σᾶς γράψω καὶ παρακαλέσω νὰ παρακινήσητε τὴν μητέρα τοῦ νέου, νὰ ἐλθῇ ὅσον τάχιστα, ἵνα τὸν ἐπισκέπηται, καὶ προσέχη ὡς μητέρα καὶ σᾶς ὑπόσχομαι, ἀναλαμβάνων ὁ υἱὸς τῆς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, μολονότι καὶ ὁ υἱὸς τῆς ὁ ἴδιος μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ταύτην τοῦ ποδὸς ἔχει ἀνάγκην, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰατροῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα διὰ μερικὸν καιρὸν διὰ τὴν ὑγείαν του.

Εἶμαι εὐελπίς ὅτι θέλετε προφθάσει τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ προσπαθήσῃ διὰ τὴν ἐνταῦθα ταχείαν ἀφιξίν τῆς ὡς ἀνγκαιοτάτην.

Αὐτὸς ὁ νέος εἶναι μὲ χρηστὰ ἦθη καὶ ὠφέλιμος θέλει εἶναι διὰ τὴν πατρίδα του ὡς ἐπληροφορήθην ἀπὸ διδασκάλους καὶ χρεῖαν νὰ τὸν προλάβωμεν.

Ταπεινὸς δοῦλος
Γεώργιος Ριζάρης

6

Τὴν εὐγενεῖαν σας ταπεινῶς προσκυνοῦμεν
1840 Ἰουλίου 2: Μαναδένδροι

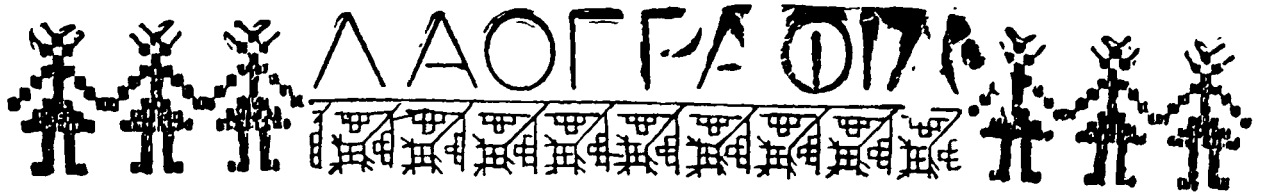
Ἐν καιρῷ ἐδέχθημεν τὴν ἐσχάτην πρὸς τὸν εὐγενέστατον Ἀλέξιον Μίσιον καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιστολὴν σας, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς διατάτετε νὰ δώσωμεν τὴν ἄδειαν εἰς τὴν κυρίαν Ἐλενίτζαν σύζυγον Κ. Κεφαλαῖ νὰ μεταβῇ αὐτόθι πρὸς βοήθειαν καὶ μητρικὴν περιποίησιν τοῦ πάσχοντος υἱοῦ τῆς. Εὐγενέστατε! ἢ τὴν ὁποίαν συναισθανόμενα ἐνδομύχως πρὸς τὸ ἀξιοσέβαστον ὑποκείμενό σας εὐγνωμοσύνη διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας σας μᾶς βιάζει νὰ κάνωμεν παρηχώρησιν τιαούτην, ἥτις εἶναι τόσο ἐπιζήμιος εἰς τὴν ὀλιγάνθρωπον κοινότητά μας. Πεποιθότες ὄθεν εἰς τὴν εὐγενικὴν διαβεβαίωσίν σας, ὅτι θέλει ἐπιστρέψῃ ἀμέσως ἅμα ἀναλάβῃ ὁ υἱὸς τῆς ἐδώκαμεν σήμερον εἰς αὐτὴν τὴν ἄδειαν νὰ ἐλθῇ καὶ εἶθε νὰ συντρέξῃ εἰς τὴν ταχείαν ἀνάρρωσιν τοῦ φιλτάτου τῆς, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀσθένεια μᾶς ἐλύπησε πολὺ. Παρακαλοῦμεν δὲ εὐγενέστατε νὰ πραγματοποιήσητε τὴν ἀνωτέρω διαβεβαίωσίν σας μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του διότι γνωρίζετε πόση προξενεῖται σημαντικὴ ζημία εἰς μίαν κοινότητα ὅταν ἀπ' αὐτὴν ἀναχωρῶσι ἀκέραιαι οἰκογένειαι καὶ ἐξόχως εἰς τὴν ἰδικὴν μας ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰς τὰς παρελθούσας δεινὰς περιστάσεις ἐδραπέτευσαν ἱκανοί.

Ἀναπροσκυνοῦντες μένομεν εἰς τὰς εὐγενικὰς διαταγὰς πρόθυμοι.

Οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι σας
Χωριανοὶ Μαναδενδρῖται

(Συνεχίζεται)

Γ. Β. ΚΑΒΒΑΔΑ

ΓΑΜΗΛΙΑ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΤΟΥ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Εισαγωγικό σημείωμα:

Τὰ γαμήλια ἔθιμα τῶν Σαρακατσαναίων τοῦ Τσεπελόβου, ὅπως τὰ παρουσιάζομε ἐδῶ, ἔχουν σήμερα σημαντικὰ τροποποιηθῆ καὶ ὁ χαρακτήρας τους ἔχει ἀλλάξει.

Ἡ γενικὴ ἰσοπεδωτικὴ τάση ποὺ παρατηρεῖται σὲ παγκόσμια κλίμακα καὶ ποὺ τείνει νὰ εὐθυγραμμίση μεταξὺ τους ὅλες τῆς ἐθνολογικῆς ἢ πολιτιστικῆς τάξεως διαφορὲς τῶν λαῶν τῆς γῆς, ἐπέδρασε κι' ἐδῶ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀπλούστευση τῆς Σαρακατσάνικης ζωῆς καὶ τὴν σχετικὴν ἐξομολώσῃν τῆς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῆς ὑπόλοιπης ἑλληνικῆς κοινωνίας ποὺ τοὺς περιβάλλει.

Εὐτυχῶς, οἱ «γεροντότεροι» ποὺ τὰ ἔζησαν καὶ τὰ ἀκολούθησαν, ζοῦν ἀκόμα, καὶ τὰ θυμοῦνται καὶ τὰ νοσταλγοῦν.

Ἔτσι μπορέσαμε καὶ μεῖς, μὲ βάσῃ τὴς διηγήσεις τους, νὰ τὰ ἀνασυγκροτήσωμε.

Τὰ δίνομε σήμερα δὲ ἐδῶ, στὴν παλαιότερη ἀνόθευτη μορφή τους, προσθέτοντας ὅτι τὴν ἔρευνά μας αὐτὴ, τὴν πραγματοποιήσαμε στὸ Τσεπέλοβο Ζαγορίου, κατὰ τὸν μῆνα Αὐγουστο 1957, ἔχοντας γιὰ πηγὲς πληροφοριῶν τοὺς γεροντιότερους τῶν Σαρακατσαναίων ποὺ κατοικοῦν ἐκεῖ, ἄλλοι μέσα στὰ σπίτια κι' ἄλλοι σὲ καλύβες, καὶ τοὺς ὁποίους εὐχαριστοῦμε ἀκόμη μιὰ φορά γιὰ τὴν βοήθειά τους.

Στὴν ζωὴ τῶν Σαρακατσαναίων, ὁ γάμος, σὰν γεγονὸς κοινωνικὸ κατέχει μιὰ ξεχωριστὴ θέση.

Σὲ μιὰ κοινωνία Πατριαρχικὴ, σὰν τὴν δική τους, ὅπου ὁ οἰκογενειακὸς δεσμὸς παίξει τὸν πρωτεύοντα ῥόλο, εἶναι φυσικὸ ἢ δημιουργία μιᾶς καινούργιας οἰκογένειας νὰ περιβάλλεται ἀπὸ πλῆθος ἔθιμα καὶ τελετουργίες ποὺ συγκροτοῦν ἓνα πλου-

σιώτατο τυπικόν.

Βέβαια, κέντρο τῆς ὅλης γαμήλιας τελετῆς εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἱερολογία, ἡ ὁποία γίνεται πάντα Κυριακῆ.

Ἄλλὰ οἱ γιορτῆς τοῦ γάμου διακοῦν πολλὰς ἡμέρας πρὶν καὶ μετὰ τὴν στέψη.

Ἐχοντίας συνεχῶς ὑπ' ὄψιν μας τὴν ἰδιοτυπία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Σαρακατσαναίων, μποροῦμε νὰ διακρίνωμε στὶς γαμήλιες ἐκδηλώσεις τους τὶς ἑξῆς φάσεις:

1. Τὸ στάδιο τῆς προπαρασκευῆς.
2. Τὴν καθ' αὐτὸ τελετῆ.
3. Τὰ μετὰ τὸν γάμο.

Καὶ τὶς τρεῖς αὐτὲς φάσεις τὶς καθορίζει κατὰ τρόπον ἀποκλειστικὸ ἢ παράδοση. Ἄς ἐξετάσωμε ὅμως καλύτερα ἀπὸ κοντὰ τὴν καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς, προσπαθώντας νὰ παρακολουθήσωμε μέρα μὲ τὴ μέρα κι' ὦρα μὲ τὴν ὦρα τὶς ἐπὶ μέρους τελετεῖς ποὺ τὶς συγκροτοῦν.

1. Ἡ προπαρασκευὴ τοῦ γάμου:

Οἱ Σαρακατσαναῖοι πανταεῦνται νέοι, ἀπὸ 18 ἕως 24 ἐτῶν. Ζώντας πολὺ κοντὰ πρὸς τὴ φύση, λιτοδίατοι κι' ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε εἶδος κοινωνικὲς ματαιότητες καὶ ἐπιφυλάξεις, προσέρχονται στὸ γάμο εὐκόλα καὶ ἐνωρίς.

Ὅπως παντοῦ, ἔτσι καὶ σ' αὐτούς, τὸ γάμου προηγοῦνται οἱ ἀρραβῶνες. Ἄλλοι ἀρραβῶνες εἶναι ἓνα γεγονὸς ποὺ δὲ ἀφορᾷ τοὺς μελλονύμφους, ἀλλὰ τοὺς γονεῖς. Πρέπει ἐκεῖνοι νὰ προπαρασκευάσουν τὸ ἔδαφος, νὰ συμφωνήσουν τὶς λεπτομνερειες, καὶ νὰ δώσουν λόγο. Τοὺς μελλονύμφους κατὰ κανόνα οὔτε τοὺς ρωτοῦν καὶ. Πολλὰς φηρὲς ὁ νέος Σαρακατσάνος ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ μέλλουσα σύζυγον τοῦ τὴν ὦρα τῆς στέψεως μόνο. Συνάντη-

σις, συνομιλία ή άλλη έπαφή των άρραβωνιασμένων πρò του γάμου είναι άδιανόητη.

Αφου δοθη ό λόγος και οι άρραβώνες έπισημοποιηθουν, ορίζεται ή ήμερομηνία του γάμου, συνήθως χειμώνα ή άνοιξη πρò της άναχωρήσεως από τα χειμαδιά, και οι προετοιμασίες αρχίζουν.

—Όπως σημειώσαμε ό γάμος γίνεται πάντα Κυριακή.

Για να προσκαλέσουνσ' αυτόν τους φίλους ή τους συγγενείς, στέλνουν στα κονάκια τους τα «καλέσματα», ένα σύκο ή ένα κουφέτο.

Την Πέμπτη πρην από το γάμο, τα κονάκια του γαμπρού και της νύφης ζωντανεύουν. Κάθε άλλη δουλειά παραμερίζεται κι οι γυναίκες και τα κορίτσια του Τσελιγκάτου, στο όποιο ανήκουν οι μελλονύμφοι, άνασκουμπώνονται κι αρχίζουν να «πιάνουν τα προζύμια» με τα όποια θα φτιάξουν τις κουλούρες του γάμου (όπως θα δούμε παρακάτω).

Όσες γυναίκες δέν συμμετέχουν σ' αυτήν τη δουλειά στέκουν γύρω-γύρω μαζυμέ τους γεροντότερους του Τσελιγκάτου (οί νέοι άντρες και τα παιδιά είναι μακριά, στα πρόβατα, απ' όπου κατεβαίνουν το Σάββατο μόνο για να πάρουν μέρος στη γιορτή), και τραγοδούν:

Εύκησε μαννούλα μου(ή πατέρα μου)
[στο πρώτο κόσκινα μου...
Με την εύκή μου γιόκα μου (ή κόρη μου) ό Θεός να σε προκόψη.

Είναι φανερό πως με το τραγοῦδι αυτό οι παριστάμενοι εκπροσωποῦν τους μελλονύμφους και τους γονείς τους και άναπαριστοῦν για λογαριασμό τους τον εύχετήριο αυτό διάλογο που οι ίδιοι ποτέ δέν λένε απ' ευθείας. Και τραγοῦδώντας «άση-

Οικογένεια Σαρακατοσανάων—όπως είναι σήμερα—στο χωριό Τσεπέλοβον της περιοχής Ζαγορίου Ηπείρου

μώνουν» τὰ προζύμια, ρίχνοντας μικρὰ νομίσματα σ' ἓνα ταψὶ πού εἶναι ἐκεῖ δίπλα.

Ὑστερα τὰ τραγουδιὶ συνεχίζεται, ὄχι πιά μόνο μ' εὐχές ἀλλὰ καὶ μ' ἄλλους ἐπὶ καιρούς στίχους, ὥσπου νὰ τελειώσῃ ὅλη ἡ δουλειά:

Ἀνάχλιο—ἀνάχλιο τὸ νερὸ κι' ἀφρᾶ-
[το τὸ προζύμι....

Κόρι ξανθὴ τ' ἀνάπιανε μέε μάννα
[κιὶ πατέρα....

—Τὴν ἄλλη μέρα τὴν Παρασκευή, οἱ νέες κοπέλλες οἱ συγγένισσες τοῦ γαμπροῦ ξεκινᾶν καὶ πᾶν σιὸ λόγγο γιὰ ξῦλα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ψήσουν τὶς πῆττες γιὰ τὸ γάμο. Οἱ Σαρακατσιάνισσες πηγαίνουν σχεδὸν καθημερινὰ γιὰ ξῦλα. Ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ πεζὴ αὐτὴ ἀσχολία πέρνει ἓνα χαρακτηριστῆρα πανηγυρικό.

Τραβῶντας γιὰ τὸ λόγγο, κάποια ἀπ' ὅλες, πού νᾶχη στὴ ζωὴ τὴ μάννα τῆς καὶ τὸν πατέρα τῆς, ἐτοιμάζει τὸν «μικρὸν φλάμπουρα», δηλ. μιὰ σημαία—σύμβολο τοῦ γάμου, φτιαγμένη μ' ἓνα χειρομάντηλο στερεωμένο στὸ μῆκος ἑνὸς μακροῦ ἴσιου κλαδιοῦ πού, στὴν κορυφὴ του σχεδὸν, φέρει δεμένο ὀριζόντια ἓνα ἄλλο μικρότερο κλαδί. Ἔτσι, τὰ δυὸ κλαδιὰ σχηματίζουν σταυρό, κάτω δὲ ἀπὸ τὸ σταυρὸ ἀνεμίζει τὸ μαντήλι.

Φτιάνοντας τὸν μικρὸ φλάμπουρα τραγοδοῦν:

Κεῖ πέρα θγαίνειῖνας καπνὸς,
σὰν τὶ καπνὸς νὰ βγαίη...
οἱ βλάχοι κάνοιν μιὰ χαρὰ,
παντρεύουνε τὴ Λάμπρω
τὴν παίρνει ἓνα κλεφτόπουλο
(ν) νίγιδς τοῦ καπειάνου...
κι' οἱ βλάχοι τὸ γυρίσανε
τὴ Λάμπρω δὲν τὴ δίνου...
μεῖς τ' Λάμπρω θὰ τὴν πάρωμε
κι' ὅλοι θὰ σκοτωθοῦμε....

Ἐχοντας τὸν μικρὸν φλάμπουρα ἐπὶ κεφαλῆς οἱ κοπέλλες προχωροῦν σιὸ λόγγο τραγουδῶντας καὶ κάποτε χορεύοντας στὸν ἦχο τοῦ τραγουδιοῦ.

Τριανταφυλλιά ξεκίησε νὰ πᾶ
[νὰ κόψη ξῦλα.
Τὰ ξῦλα ἦταν δέντρονα κι' κόρη
[ἦταν μικροῦλα
καὶ κοψε τὸ χερὰκι τῆς μ' ὄλο

[τὸ δάχτυλό τῆς....

Καὶ σὰν μαζευτοῖν ξῦλα ἀρκετὰ καὶ κοντεύει νᾶρθῃ τὸ λιόγεσμα, οἱ κοπέλλες, πάντα τραγουδῶντας, γυρνᾶνε στὰ κονάκια κι' ἐκεῖ χαλᾶνε τὸν μικρὸν τὸ φλάμπουρα...

—Τὴν ἴδια μέρα τὸ βράδυ, σιὸ κονάκι τοῦ γαμπροῦ φτιάνουν τὸν «μεγάλον φλάμπουρα». Τὸ κεντρικὸ αὐτὸ σύμβολο τοῦ Σαρακατσαναίικου γάμου, ἐπαναλαμβάνεται τώρα σὲ ἄλλη μορφή.

Τὰ δύο ἴσια κλαδιὰ πού σχηματίζουν σταυρὸ εἶναι πολὺ μεγαλύτερα. Στὶς τρεῖς ἄκρες τοῦ σταυροῦ μῆγονται τρία κόκκινα μῆλα. Καὶ κατὰ μῆκος τοῦ μεγάλου ἄξονα στερεώνονται δυὸ μαντήλια—σημαῖες.

Τὸ ἓνα εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ σημαία μὲ τὸ Σταυρό. Ὁ σχεδὸν αἰωνόβιος μάρμπα Νίκος Τζουμάνης, ἀπ' τὸ Τσεπέλοβο, πού μᾶς ἔδωσε τὴν περιγραφή αὐτῆ, μᾶς εἶπε:

«Εἶχαμε τόσο τὸν πόθο γιὰ τὸ Ἔθνος, πού τὸν φλάμπουρα τὸν κάναμε σημαία. Οἱ Τοῦρκοι ἀνέχονταν τὴν σημαία μας τὴν ὥρα τοῦ γάμου καὶ δὲν μᾶς πειράζανε. Ἀλλὰ ἐμεῖς κρεμάγαμε μαζὺ κι' ἓνα κόκκινο μαντήλι γιὰ νὰ τοὺς ξεγελάμε».

Ὅπως τὸν μικρὸν, ἔτσι καὶ τὸν μεγάλο φλάμπουρα, φτιάνοντάς τον, τὸν τραγουδοῦν:

—Τίνος εἶν' τὸ φλάμπουρο τ' ἄσπρο
[καὶ τὸ κόκκινο;
—Τοῦ γαμπροῦ εἶν' τὸ φλάμπουλο
[τ' ἄσπρο καὶ τὸ κόκκινο.
—Ποιὸς τὸν ράφτει, ποιὸς τὸν φτιάκει,
[ποιὸς τὸν κατακοκκινίζει;
—Τ' ἀδερφάκια...ὁ πατέρας...
[ἢ μαννοῦλα κ.λ.π.
—Ὅσα ξαδέρφια τοῦ γαμπροῦ,
[ὄλα τριγύρα νᾶν' ἐδῶ,
ὄλα τουφέκια νὰ βαστοῦν, ὄλα
[τουφέκια νὰ ριχνοῦν,
γιὰ νὰ προκόψη ὁ φλάμπουρας...
—Ρᾶψε τον δασᾶ—δασᾶ
θὰ γύρη ράχες καὶ βουνὰ
θὰ τὸν ξεκλίσουν τὰ κλαριά
θὰ τὸν γελάσῃ ἢ πεθερά...

—Καὶ φτιάνομε σιὸ Σάββατο:
Οἱ ἐτοιμασίες κοντεύουν νὰ τελειώσουν
Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐτοιμαστοῦν οἱ ψηστα

αίες, νὰ σουβλιστοῦνε τὰ σφαχτὰ καὶ νὰ
 εὐμίσουν κρασί οἱ τσότρες.

Ὁ παππᾶς καὶ ὁ κουμπάρος εἶναι ἔτοι-
 μοι γιὰ τὴν αὐριανὴν μέρα. Κι' ἂν εἶναι
 κοντὰ κανένα χωριὸ κι' ἔχει ὄργανοπαίχ-
 τες, εἰδοποιήθησαν κι' αὐτοὶ νᾶρθουν γιὰ
 τὸ γλέντι.

2. Ὁ Γάμος.

Ἐημερώνοντας Κυριακῆ, μαζεύον-
 ται στὸ κονάκι τοῦ γαμπροῦ οἱ φίλοι του
 καὶ οἱ συγγενεῖς. Τὸ ἴδιο μαζεύονται καὶ
 στὸ κονάκι τῆς νύφης.

Ὁ γαμπρὸς βγάνει τὰ ροῦχα τῆς δου-
 ρειᾶς, τὴ μπουραζάνα (ἄσπρο χοντρὸ ὕφαν
 ὁ παντελόσι) καὶ τὸ ταλαγάνι ἢ τὴν πατα-
 τοῦκα (εἶδος σακκάκι ἀπὸ χοντρὸ μάλλινο
 ρφασμα) καὶ φοράει φουστανέλλες σιλάχι
 καὶ τσαρούχια βακετένια μὲ χρωματιστὲς
 ποῦντες. Μόλις ντυθῆ, οἱ φίλοι του, ποὺ
 παραστέκουν ἕνα γύρω, τὸν καθίζουν σ' ἕ-
 να σκαμνὶ κι' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἀρχίζει νὰ
 τὸν ξουρίζει. Κι' ὅλοι γύρω τραγουδοῦν:

—Σήμερ' ἀσπροσυγγένεφιασ' ὁ οὐρανὸς

Τώρα ξουρίζετ' ὁ γαμπρὸς

—Ξουράφι ἀπ' τὰ Γιάννενα

κι' ἀκόνι ἀπ' τὸ Τρίκκαλα

—Μπαρμπέρη μ' παῖξ' τὰ χέρια σου

κι' ἔχουμε στρατ' ἀλαργινῆ

ποτάμια νὰ περάσωμε

τὴ νύφ' νὰ πᾶμ' νὰ πάρωμε...

Δίπλα στὸ σκαμνὶ ἔχουν ἀπιθώσει ἕνα
 καψί. Κι' οἱ παριστάμενοι, τραγουδῶν-
 τας, ρίχνουν μέσα νομίσματα γιὰ τὸν κου-
 ρέα...

—Ἐν τῷ μεταξὺ στὸ κονάκι τῆς νύφης,
 οἱ φιλενάδες καὶ οἱ συγγένισσές της, τὴν
 ντύνουν τὴ φαρδεῖα πλισσεδένια φοῦσια
 μὴν ὀλοκέντητη, τὶς κάλτσες, τὸ φαρδι ἄσ-
 προ πουκάμισο, τὴν τραχηλιά, τὰ κίου-
 στέκια, τὴν ἀσημένια ζώνη, κ.λ.π. Ἡ νύ-

φη φοράει κι' αὐτὴ κόκκινα τσαρούχια
 μὲ ποῦντες χρωματιστές.

Οἱ γυναῖκες στολιζοντάς τιν, τὴν τρα-
 γουδοῦν:

—Μωρ' στολίστρα μ' κι' ἀρματωστρα μ'
 ποῖος σὲ στόλιζε καὶ σ' ἀρμάτωνε
 καὶ σ' ἔφκιανε τρυγόνα, κι' ἢ μάννα
 [μάννα μ'....

—Ὁ πατέρας μ' (μάννα, ἀδέρφια,
 [μπαρμπάδες κ.λ.π.) αὐτὸς μὲ στόλιζε
 [καὶ μ' ἀρμάτωνε
 καὶ μ' ἔφκιανε τρυγόνα, κι' ἢ μάννα
 [ἢ μάννα μ'....

—Τώρα στὸ κονάκι τοῦ γαμπροῦ ὅλα
 εἶναι ἔτοιμα. Κι' ὅλας οἱ συμπεθεροὶ τρα-
 γουδοῦν:

—Τὶ καρτερᾶς βρὲ φλάμπουρα
 [καὶ δὲν κινᾶς νὰ φύγης;

—Τοὺς συμπεθέρους καρτερῶ
 [καὶ τὸ γαμπρὸ ν' ἀλλάξη...

—Γιὰ πᾶρτε με, κινᾶτε με,
 [πέστε καλὰ τραγούδια
 ὅσο ν' ἀλλάξη ὁ γαμπρὸς,
 [νὰ συνταχτῆ τὸ ψίκι...

Αὐτὸ τὸ τραγοῦδι εἶναι κι' ὅλας ἕνα
 σύνθημα. Ὁξω ἀπὸ τὸ κονάκι τοῦ γαμ-
 προῦ, τὸ ψίκι—τὸ συμπεθεριό, δηλ. γυ-
 ναῖκες κι' ἄντρες, φίλοι καὶ συγγενεῖς τοῦ
 γαμπροῦ, ἀλλὰ πάντα σὲ μ ο ν ὁ ἄ ρ ι θ-
 μ ὁ μ ε λ ῶ ν—ἔτοιμάζεται νὰ κινήσῃ γιὰ
 τὸ κονάκι τῆς νύφης. Ὅλοι οἱ ἄντρες φο-
 ροῦν φουστανέλλες καὶ κρατᾶνε τουφέκια,
 καὶ ὅλοι—γυναῖκες καὶ ἄντρες—εἶναι κα-
 βάλλα.

Ξουρισμένοι πιά καὶ στολισμένοι ὁ
 γαμπρὸς, ἐνώνεται κι' αὐτὸς μὲ τοὺς συμ-
 πεθερούς, καβάλλα σὲ ἄσπρο ἢ κόκκινο ἄ-
 λογο. Κι' ὅλοι μαζὺ τραγοδοῦ τὸν γαμπρό:

—Κινήσαν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανὰ
 κίνησε κι' ὁ καλὸς μου νὰ πάη
 [στὴ ξενητεία....

—Ὄντας κινάει καὶ πάει,
 [χιόνια καὶ βροχές,
 ὄντας γυρίζει πίσω, ἥλιος, ξαστεριές(!)...

Καὶ τὸ ψίκι κινᾶ νὰ φύγῃ ἀκολουθῶν-
 τας τὴν ἐξῆς τάξη:

—Μπροστὰ—μπροστὰ βαδίζουν οἱ «συ-
 χαριαρέοι»—δυνὴ ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἕνας—ἀπά-

1. Εἶναι φανερὸ πῶς τὸ τραγοῦδι αὐτὸ—τρα-
 γοῦδι τῆς ξενητείας φτιαγμένο γιὰ τοὺς Ζαγορι-
 ούς ποὺ ξενιτεύονται σὲ μεγάλο ἀριθμὸ—τὸ δα-
 νείστηκαν οἱ Σαρακατσάνοι ἀπ' τοὺς χωρικοὺς
 καὶ τὸ προσάρμοσαν στὴ περίστασι. Στὴ Θεσσα-
 λία λένε ἄλλο τραγοῦδι πρὸ ἐπίκαιρο:

Κίνησαν τὰ τσαθόπουλα

[καὶ τὰ καπετανόπουλα

νὰ πᾶν στὸν πέρα μαχαλᾶ

[ποῦν τὰ κορίτσια τὰ καλά...

(Παραλλαγή)

νω σὲ ἀνοιχτόχρωμα ἄλογα.

— Ἀκολουθεῖ ὁ φλαμπουριάρης— ἕνας νέος πού κρατᾶ ὄλο καμάρι τὸν μεγάλο φλάμπουρα, καὶ ὁ ὁποῖος πρέπει νᾶχη στὴ ζωὴ μάννα καὶ πατέρα. Ὁ φλαμπουριάρης εἶναι ξεχωριστὸ πρόσωπο μεσ' σιὸ ψίκι, γι' αὐτὸ καὶ οἱ συμπέθεροι τὸν τραγουδοῦνε:

— Ἐσένα Φλαμπουριάρη μου
[θὲ νὰ σὲ τραγουδήσωμε
νὰ σὲ πολυχρονήσωμε
νὰ σὲ χαρῆ ἢ μαννοῦλα σου
νὰ σὲ παντρέψη ἀγλήγορα
νὰ στήση ἄσπρον φλάμπουρα
ἄσπρον καὶ κατακόκκινο....

— Πίσω ἀπ' τὸν φλαμπουριάρη ἔρχονται οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ.

— Καὶ τὴν πορεία τὴν κλείνει ὁ γαμπρός, τριγυρισμένος ἀπὸ τὶς γυναῖκες.

Σιγὰ—σιγὰ τὸ ψίκι πλησιάζει στὰ κονάκια τῆς νύφης. Καὶ ξαφνικά, οἱ συχαριαροεὶ χτυπᾶνε τ' ἄλογα καὶ καλπάζουν πρὸς τὰ ἐκεῖ, γιὰ ν' ἀναγγεῖλουν ὅτι φτάνει τὸ συμπεθεριό. Ἐκεῖ οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης τοὺς δίνουν γιὰ τὰ «συχαρίκια» ἀπὸ ἕνα μαντήλι, κι' αὐτοὶ γυρίζουν κι' ἐνώνονται με τοὺς συμπεθέρους, καλπάζοντας πάντα καὶ ἀνεμίζοντας τὸ μαντήλι πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους.

Κι' ἔρχεται ἡ στιγμή πού τὸ ψίκι φτάνει στῆς νύφης. Ἐξω ἀπὸ τὰ καλύβια εἶναι μαζεμένοι συγγενεῖς καὶ φίλοι δικοί της. Τότε οἱ συνοδοὶ τοῦ γαμπροῦ «χτυπᾶνε» τ' ἄλογά τους πάνω στὸν κόσμον πού στέκει ἐκεῖ κι' ἀρχίζουν τὶς ντουφεκιές. Οἱ ἄνθρωποι τῆς νύφης ντουφεκᾶνε κι' αὐτοὶ. Μιὰ μικρὴ μάχη ἀρχινᾶ κεῖ πέρα. Τὸ πονάχαιο ἔθιμο νῆς ἀρπαγῆς τῆς νύφης ξαναεῖται καὶ ἀναπαριστάνεται με εὐσυνειδησία κι' ἀπ' τὶς δυὸ μεριές. Κι' ἀφοῦ ρίξουν ἀρκετὲς ντουφεκιές κι' ἀπ' τὰ δυὸ μέρη, οἱ ἄνθρωποι τῆς νύφης προσποιοῦνται ὅτι νικῆθηκαν, καὶ ἀποτραβιῶνται. Καὶ τότε ὄλο τὸ συμπεθεριό ξεκαβαλλικεύει καὶ τραγουδεῖ, γιὰ λογαριασμὸ πάντων τῶν μελλονύμφων:

— Ἐύψα περδικομάτα μου
[κι' ἦρθα σιὸ μαχαλᾶ σου

— Σὰν ἦρθες, καλοσώρισες....

[Σοῦ κάνουμε καὶ τόπο....

Καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς μάχης, καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων πού τὴν ἀκολουθοῦν, ὁ γαμπρός δὲν μετέχει, ἀλλὰ στέκει παράμερα με τὶς γυναῖκες καὶ παρακολουθεῖ τὰ γενόμενα.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ψίκι κινᾶ νὰ μπῆ σιὸ κονάκι τῆ; νύφης.

Ὁ φλαμπουριάρης, πάντα πρῶτος, χαμηλώνει τὸν φλάμπουρα καὶ τότε, κάποιος σ γγενῆς τῆς πλησιάζει, ξεκαρφώνει τὰ μῆλα ἀπ' τὶς ἄκρες τοῦ σταυροῦ, τὰ κρατεῖ καὶ στὴ θέση τους βάζει ἄλλα.

Ὑστερα, ἕνας φίλος τοῦ γαμπροῦ προχωρεῖ κρατῶντας τὴν κουλοῦρα τοῦ γάμου, καὶ τὴν ἀνταλλάσσει με μία ἄλλη κουλοῦρα φτιαγμένη ἀπ' τὴ νύφη.

— Ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ νύφη ἀνήκει σιὸ ψίκι. Οἱ συμπέθεροι εἶν' ἔτοιμοι νὰ τῆ ἀρουνε. Μὰ ἐκεῖνη πρέπει νὰ ἀποχαιρετήσῃ. Καὶ στρέφεται πρὸς τοὺς συμπεθέρους καὶ τραγουδεῖ (δηλ. τραγουδοῦν οἱ ἄλλοι γιὰ λογαριασμὸ τῆ; μιὰ καὶ ὅπως σημειώσαμε πιὸ πάνω οἱ παριστάμενοι παίζουν ῥόλο χοροῦ πού λέει γιὰ τοὺς μελλονύμφους τὰ τυπικὰ λόγια τοῦ γάμου):

— Αἰταῖοι καὶ κοντοκαρτέρε
ν' ἀποχαιρετήσω τὴ μαννοῦλα μου...
[πατέρα, ἀδέρφια, κλπ.

καὶ,

— Κοντοκαρτερεῖτε καινούργιοι

[φίλοι μου
ν' ἀποχαιρετίσω τὴ μαννοῦλα μου...
[πατέρα, ἀδέρφια κλπ.

Κι' ἡ νύφη ἀρχίζει κι' ἀποχαιρετᾶ ὁδους τοὺς δικούς της ἐνῶ ὁ Χορὸς τραγουδεῖ σειρὰ δλόκληρη τραγούδια τοῦ χωρισμοῦ:

— Εὐκῆσε με μαννοῦλα μου

[τώρα σιὸ κίνημά μου

— Μὲ τὴν εὐκὴ μου κόρη μου,

[Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ

Ἄλλο:

— Γέρνει ὁ ἥλιος βασιλεύει

Κλαίει ἡ κόρη ὅταν φεύγει

Ὅλοι θέλουν νὰ τὴ διώξουν

Ἡ μαννοῦλα τῆς (πατέρας,

[ἀδέρφια, κλπ.) δὲν θέλει.

Ἄλλο: (Σὲ μορφὴ διαλόγου μεταξὺ μάν

νας και κόρης).

- Μήλο μου κατακόκκινο
[και ποῦ θὰ μείνης βράδυ;
- Ἐσὺ γιὰ μένα δὲν πονᾷς
[γιατὶ ρωτιᾷς ποῦ μένω;
- Ἐγὼ γιὰ σένα χάνουμε

[κι ἂν δὲ σὲ δῶ πεθαίνω.
— Πᾶρε τὴν ἄκρη τοῦ γυαλοῦ,
[τὴν ἄκρη τοῦ πελάγου
κι δὸ' εὐρησ τρία σιρώματα,
[τρία καλὰ κρεββάτια
σιῶνα κοιμᾷτ' ἡ μάγνα μου

Γαμήλιο ἔν-
δυμα Σαρα
κατοστάνας

(Φωτογραφία
τοῦ Συγγραφέ
ως ἐκ τῆς συλ-
λογῆς κ. Κων)
νου Χατζῆ —
Γιάννενα)

[καὶ σὲ ἄλλο ἢ ἀδελφή μου
σὲ κειὸ μὲ τὰ τριαντάφυλλα
[κοιμᾶμαι μοναχὴ μου...⁽²⁾

* Ἄλλο (στὴν ἴδια μορφή):

— Μάννα μου γλυκεῖά μου μάνα·

Πότ' μαλώσαμε ἀντάμα

Καὶ μὲ διώχνης τόσ' ἀλάργα;

— Γὼ τὸν τόπο δὲν γνωρίζω,
καὶ τὸν κόσμον δὲν τὸν ξέρω.

— Καὶ τὸν τόπο θὰ γνωρίσης
καὶ τὸν τόπο θὰ τὸν μάθης....

* Ἄλλο (παραινετικὸ σὲ μορφή διαλόγου
πάντα, ἀλλὰ μὲ τοὺς καλεσμένους):

— Μωρ' μηλιὰ μηλιὰ

Καὶ τριανταφυλλιὰ

Μὴν μαραίνεσαι

πὺ παντρεύεσαι

κι' ἀπ' τῆ χώρα βγαίνεις

κι' ἀπ' τὸ σπίτι σ' φεύγεις

κι' ἀμάν—ἀμάν....

— Δὲν μαραίνομαι

πὺ παντρεύομαι

κι' ἀπ' τὴν χώρα βγαίνω

κι' ἀμάν—ἀμάν....

Μόν' μαραίνομαι

πὺ χωρίζομαι

τῆ μαγνοῦλα μου

[τ' ἀδέρφια, τὸν πατέρα κλπ.]

Καὶ τὰ προικιά;

Στοὺς Σαρακατσαναίους τοῦ Τσεπελό-
βου, ὁ θεσμὸς τῆς προίκου εἶναι ἀγνωστος.
Σὲ μιὰ κοινωνικὴ δομὴ Πατριαρχική, σὰν
τῆ δική τους, δὲν εἶναι νοητὸ τὰ περιου-
σιακὰ στοιχεῖα (πρόβατα, γίδια, ἄλογα—
γιατὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀξίας δὲν ἔχουν),
πάνο στὰ ὁποῖα καὶ βασίζεται τὸ Τσελιγγά
το, ν' ἀλλάζουν χέρια. Ἡ περιουσία ἀνή-
κει στὸ Τσελιγγάτο, δηλαδή στὴν οἰκογέν-
εια τοῦ Τσελιγγα σὰν σύνολο, καὶ ὄχι σὲ
πρόσωπο. Τόσο, πὺ σὲ περίπτωσι θανά-
του τοῦ Τσελιγγα κληρονομικὰ δικαίωματα
ἔκ μέρους τῶν παιδιῶν των κλπ. δὲν ἀνα-

γνωρίζονται. «Τὸ Τσελιγγάτο μένει Τσελιγγ-
γάτο».

Αὐτὸς εἶναι ὁ κανόνας πὺ ρυθμίζει
ὄλες τὶς σχέσεις, περιουσιακὰς καὶ μὴ.⁽³⁾

* Ἐτοι ἢ νύφη φεύγοντας δὲν παίρνει τὴ
ποια ἀπὸ τὴν πατρικὴ περιουσία. Παίρνει
μόνο τὰ ροῦχα καὶ τὰ σκεπάσματα (βελόν-
τες, φλοκάτες, κλπ.) πὺ ὕφανε μοναχί-
της, χρόνια, καὶ χρόνια, στὸν ἀργαλειό,
ἀπὸ μικρὸ κορίτσι.

Αὐτὰ τὰ ροῦχα βρίσκονται στιβαγμένα
στὴν πόρτα τοῦ κονακιοῦ. Πάνω τους κά-
θεται ἓνα ἀγόρι καὶ τὰ φυλάει. Καὶ γιὰ
νὰ ἐπιτρέψη νὰ τὰ πάρουν, ἔπρεπε ὄλοι οἱ
συμπέθεροι νὰ τοῦ ρίξουν νομίσματα. «Καὶ
ὁ καθένας ἔδινε, ἀναλόγως τὸ μάγουλο
καὶ τὸ μπάτσο».... (Μπάρμπα Τζουμάνης)

— Τώρα, ὄλα εἶναι ἔτοιμα, ὄλα γι' ὄ
ναχώρηση. Οἱ φίλοι τοῦ γαμπροῦ παίρνουν
τὴ νύφη καὶ τοῦ τῆ φέρνουν ἐκεῖ παράμε-
ρα πὺ στέκει. Κι' αὐτὲς χωρίζνὰ πῆ τὴ
ποτα, τὴν ἀφίνει στὶς γυναῖκες τῆς συνο-
δείας του, καβαλλικεύει, καὶ, μὲ μερικὸν
συμπέθερους, ξεκινᾶ καὶ φεύγει γιὰ τὸ κον-
νάκι του.

Τότε, ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμπροῦ τὴ βάζει
πάνω σ' ἄσπρο ἢ ἀνοιχτόχρωμο ἄλογο
πὺ τὸ σέρνει ὁ ἴδιος καὶ συνοδευόμενος
ἀπὸ τὶς γυναῖκες καὶ τοὺς ὑπόλοιπους συμ-
πέθερους, φεύγει κι' αὐτὸς, κάτω ἀπὸ τὴ
εὐχὴ τῶν παρισταμέων.

Τὴ νύφη δὲν συνοδεύει καεῖς συγγι-
νῆς τῆς. Ὀλοκληρο τὸ σπιτικὸ τῆς νύφης
μὲ τοὺς δικούς τους μένουν στὰ κονάκια
τους καὶ κάνουν δικὸ τους γλέντι, ἐνῶ
κόρη τους προχωρεῖ στὴν καινούργια τὴ
ζωὴ ὀλομόναχη.

* Ἐν τῷ μεταξὺ ἢ νύφη μὲ τὴ συνοδεύει
τῆς πλησιάσαν στὰ κονάκια τοῦ γαμπροῦ
Γεμάτοι περηφάνεια ἢ συμπέθεροι ἀρ-
ζουν νὰ τραγοδοῦν παινέματα τῆς νύφης

* Εβγάτε σεῖς γειτόνεσες

[καὶ σεῖς γειτονοπούλες

νὰ ἰδῆτε κόρην ἔμμορφη

[ποῦρθε στὸ μαχαλᾶ μας

* Ἀστράφτουν τὰ μανίκια τῆς

[καὶ λάμπτοι ἢ τραχηλιά τῆς.

— Κι' ἢ νύφη φτάνει.

* Ἡ μάνα τοῦ γαμπροῦ, ἢ, ἂν δὲ ζεῖ
ἀδελφή του, τρέχει κοντὰ τῆς καὶ τῆς

2. Ἴδε καὶ Ε. Τζιάντζιου: Τραγουδιὰ τῶν Σα-
ρακατσαναίων— Ἀθήναι 1928. Παραλαγὴ τοῦ
τραγουδιοῦ αὐτοῦ σελ. 80, Νο 200.

3. Γιὰ τὴν μορφή αὐτῆ οἰκογενεῖας ἴδε Ε.
Durkheim *La famille agnatique*, εἰς *Cours Ine-
dit, ui la famille*, μνημονεύμενα ἀπὸ τὸν μαθη-
τὴν Μ. Η α λ λ α α ε κ σ: *Les casus Sociaux de
la memoire*, Paris P. u. F. 1952, σελ. 159.

νει ένα πιάτο με καρμιέλλες και ρυζί.

Κι' σ'αυτή όπως είναι καθισμένη πάνω στ' αλόγο, τὰ σκορπάει χουφτες—χουφτες, ένα γύρω σταυρωτά.

Μετά έρχεται ο πατέρας του γαμπρού, ο οποίος την πιάνει αγκαλιά και την κατεβάζει στη γη. Και στη θέση της πάνω στ' αλόγο, βάζουν ένα αγόρι που νάχη στη ζωή μάνα και πατέρα.

Υστερα η νύφη προχωρεί στο κονάκι. Τη στιγμή που μπαίνει μέσα, στρώνουν και τὰ γης ένα υψασμα, δίνοντάς της δυο μαστραπάδες γεμάτους κρασί για να τους ἀδειάση πάνω του. Αυτό γίνεται για «υγεία, αφθονία, καλό».

Αμέσως μετά, μπαίνει μέσα στο κονάκι και αρχίζει και προσκυνά, φιλώντας τὰ χέρια όλων των παρισταμένων, ανεξάρτητ' απ' την ηλικία τους, για «Σέβας», ενώ όλοι τραγουδούν:

*Αυτοῦ στο σπίτι που θά μῆς
ἦλιος, φεγγάρι νὰ φανῆς...
καὶ καλὰ τὸ προσκυνήσης
καὶ τὸν κόσμο νὰ τιμήσης...
νὰ τιμᾷς τὴν πεθερά σου
κι' ὅλη τὴν ἀντρογενειὰ σου...
νᾶσαι πάντα τιμημένη
καὶ σὸν κόσμο ξακουσμένη...*

Μετά την ἐκδήλωση αὐτὴ ἀκολουθῆ ἡ στέψη. Ὁ παππᾶς του πιὸ κοντινοῦ χωριοῦ κάνει τὸ μυστήριο ἐνώνοντας τοὺς νεονύμφους γιὰ πάντα.(4)

3. Τὰ μετὰ τὸν Γάμο:

Τὴν στέψη ἀκολουθεῖ γλέντι. Τὰ ψητὰ και οἱ πῆττες εἶναι ἔτοιμα, και οἱ τσόντες κυκλοφοροῦν ἀπὸ χέρι σὲ χέρι.

Τὴ νύφη τὴν ξαναπαίρνουν οἱ γυναῖκες και τὴν κρατοῦν μαζί τους, κι' αὐτὴ, ὅταν δὲν μετέχει στὸ χορὸ, κάθεται παράμερα ὄρθια, ὅσο κρατᾷ τὸ γλέντι, με

σκυμμένο τὸ κεφάλι, γιὰ «Σέβας».

Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ἡ νύφη χορεύοντας μετὸν γαμπρὸ, δὲν τοῦ μιλοῦσε, ἐνῶ μιλοῦσε στοὺς ἄλλους. Κατὰ κάποιον δὲ ἀπὸ τοὺς πληροφοριοδότες μας, ἡ νύφη ἔκανε νὰ ἀποτεῖνη τὸν λόγον στὸν ἀντρα της, ἕναν ὀλόκληρον χρόνον:

“Ὅσο κρατᾷ ὁ γάμος, ἡ νύφη δὲν ἀγγίζει τὰ ψητὰ. “Αν φάη κρέας «τρῶει τὸ σὸί τοῦ γαμπροῦ». Κι' ἀκόμα παραπάνω: Τὶς 3-4 μέρες που προηγοῦνται τοῦ γάμου, ἡ νύφη δὲ τρῶει και δὲν πίνει τίποτα σχεδόν, γιὰ νὰ διακοποῦν οἱ φυσικὲς τῆς ἀνάγκες τῶν ὀπείων ἢ ἐκπλήρωσι στὸ καινούριο σπιτικὸ της, εἶναι ντροπὴ!...

—“Ἐτσι τὸ γλέντι κρατᾷ ὅλη τὴν Κυριακὴ και ὅλη τὴ Δευτέρα και πολλὲς φορὲς και τὴν Τρίτη. Κι' ὅταν πιά δὲν μείνει ἄλλο κρασί στις τσόντες, και τὰ ψητὰ κι' οἱ πῆττες τελειώσουν, κι' οἱ χορευτὲς ἄλλη δὲν ἔχουν δύνομη νὰ σύρουν τὸ χορὸ, ὁ Γάμος σχολαίει, κι' ὁ καθένας κινᾷ γιὰ τὸ κονάκι του.

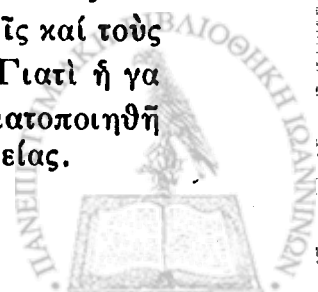
Φεύγοντας ὅλοι περνοῦν και χαιρετοῦν τὴ νύφη, και τῆς βάζουν στὸ χέρι νομίσματα. Κι' αὐτὴ ἀπαντῶντας, «μαντηλώνη» (μοιράζει δηλαδὴ μαντήλια κι' ἄλλα κεντήματα δικὰ της).—

Τώρα πιά οἱ νεόνυμφοι βρίσκονται στὸ κατῶφλι τῆς καινούριας τους ζωῆς. Ὅμως και τούτῃ τῇ στιγμῇ οἱ αὐστηροὶ κοινωνικοὶ νόμοι τῆς ράτσας τους δὲν τοὺς ἀφίνουν μόνους. Ἡ κάθε τους πράξη, ἡ κάθε τους κίνηση εἶναι ρυθμισμένη ἀπὸ τὴν προαιώνια παράδοσή τους.

“Ἐτσι, ἂν ὁ γάμος «χάλαγε» τὴ Δευτέρα, οἱ γυναῖκες κρατοῦσαν τὴ νύφη μαζί τους, νὰ μὴ κοιμηθῆ μετὸ γαμπρὸ, γιὰ τὴ ξημέρωνε Τρίτη. “Αν πάλι «χάλαγε» Τρίτη, τότε κανένα ἐμπόδιο δὲν ὑπῆρχε.

“Ἀλλὰ τὸ νειόπαντρο ζευγάρι περνοῦσε τὴν πρώτη νύχτα του (καθὼς και τὶς ἄλλες) στὸ ἴδιο καλύβι μετὸς γονεῖς και τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ. Γιατὶ ἡ γαμήλια ἐνώση ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῆ μέσα στοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας.

4. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Β. Σκαφιδαῖς: Οἱ Σαρακατσαναῖοι—Ἑπειρωτ, Ἑστία—λέγει ὅτι τὰ παλαιότερα χρόνια, ἐλλείψει παππᾶ, ὁ Τσέλιγ γας εἶχε τὴν ἐξουσία νὰ ἐνώνη ἐκεῖνος τοὺς μελλονύμφους! Τέτοιο ἔθιμο ἔμελλε δὲν ἠδύραμε ποῦθεν.

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΣΙΤΣΑ

Η ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ένα από τὰ συμπαθέστερα γλωσσά μας ιδιώματα είναι ἡ Ρουμελιώτικη γλώσσα. Ένα από τὰ συμπαθέστερα, ἀλλὰ πιδ ἴσως δυσκολοπρόφερτα καὶ δυσκολοιόητα. Έχει γιὰ χαρακτηριστικὸ τῆς σημάδι τῆ συγκοπή τῶν πιδ πολλῶν ἄτονων φωνηέντων. Ἐρῶγονται δηλαδὴ τὰ φωνήεντα στίς συλλαβές πού δὲν τονίζονται. Τὸ φάγωμα αὐτὸ πειθαρχεὶ σὲ σταθεροὺς κανόνες. Έτσι ἀξαφνα ἡ δίφθογγοσ εἰ στήν ἄτονη κατάληξη εἰς τοῦ δευτέρου ἐνικοῦ προσώπου τῶν ἐνεργητικῶν ρημάτων ἀποβάλλεται πάντοτε, δίχως ἐξαιρέση. Έτσι τὰ ρήματα χάνεις, κάνεις, ἔχεις, παίρνεις, δίνεις, πίνεις, γράφεις, χορεύεις, παλεύεις, σὲ στόμα τοῦ Ρουμελιώτου γίνονται: χάν'ς, ἔχ'ς, παίρν'ς, δίν'ς, πίν'ς, γράφ'ς, χουρεβς, παλέβ'ς. Νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ γλώσσα αὐτὴ ὁμιλεῖται σὲ μιὰ εὐρύτατη περιοχὴ τῆς χώρας, ὅπως οἱ νομοί. Φθιώτιδος, Φωκίδος, Εὐρυτανίας, Αἰτωλοακαρνανίας, ἡ ἐπαρχία Λεβαδίας καὶ ἡ ὄρεινὴ Δυτικὴ Θεσσαλία. Ἀκόμα καὶ στήν Ἡπειρο ὁμιλεῖται τὸ ἴδιο σχεδὸν γλωσσικὸ ἰδίωμα, μ'ἐλάχιστες παραλλαγές. Στίς πόλεις καὶ τ'ἀστικά κέντρα τῆς Ρούμελης ἔχει νοθευθῆ ἡ τοπικὴ γλώσσα. Ἀνόθευτη καὶ... καθαρὰ ἰμὴ ὁμιλεῖται στήν ὕπαιθρο, σὲ χωριὰ τῶν κάμπων καὶ τῶν βουνῶν, στή ρουμελιώτικη ἀγροτιά.

Στὸν κανόνα πού ἀναφέραμε παραπάνω γιὰ τὴν ἄτονη ρηματικὴ κατάληξη εἰς ὕπάρχει αὐτὴ ἡ ἐξαιρέση: Ὅταν πρὶν ἀπ' αὐτὴ ὕπάρχει τὸ γράμμα Ζ, τότε ἀποβάλλεται τὸ σύμφωνο αὐτὸ καὶ διατηρεῖται ἡ δίφθογγοσ εἰ. Έτσι τὰ ρήματα παίζεις, διαβάζεις, φωνάζεις, σκανιάζεις, ποτίζεις, μπουχτίζεις, κλπ. γίνονται: παίεις, διαβάεις, φωνάεις, σκανιάεις, πουτῖει, μπουχτίεις κλπ.

Βασικὸς κανόνας τῆς τοπικῆς αὐτῆς γλώσσας εἶναι ἡ μεταβολὴ σ'ὄλες τίς ἄτονες συλλαβές τῶν μὲν φωνηέντων ο καὶ ω σὲ ο υ, τῶν δὲ ε καὶ αἰ σὲ ι. Παράδειγμα: Πουτήρι (π ο τήρι)—ρακουπ ὀ τηρου (ρακοπότηρο) π ι θιρὸς (πεθερὸς)—συμπέ θ ι ρους (συμπέθερος)—συμπι θ ἔ ρα (συμπεθέρα) φουνάζου (φωνάζω)—φώναξου γράφου (γράφω) σ ο ο τηρία (σωτηρία) γι ράματα (γεράματα) κ ι ρὸς (καιρὸς) π ι δ (παιδὶ—παίδαρους (παίδαρος), τ ι ριάζω (ταιριάζω), παίζου—ἔ π ι ξα (ἔπαιξα) κλπ.

Οἱ ἄτονες ὅμως συλλαβές λ ε, λ αἰ ν ε καὶ ν αἰ, δὲν μεταβαλλοῦνται σὲ λῖ καὶ νῖ ἀλλὰ σὲ ἀδρὴ προφορὰ λ'ι καὶ ν'ι. Παράδειγμα: λ'ιμὸς (λαίμδος) λ'ιρουμένοι (λερωμένος) ν'ιρὸ (νερὸ), ἀν'ιμία (ἀναιμία) κλπ.

Ὅμοια μὲ τὸν παραπάνω σταθερὸ κανόνα συγκοπῶν ἀκολουθεῖ τὸ φωνήεν ἡ στήν κατάληξη ἡς σὲ παροξύτονα ὄνματα—οδισιαστικά καὶ ἐπίθετα—τῆς πρὶ τῆς κλίσεως ὅπως τὰ τσαγκάρης, δραγτσης, κλέφτης κλπ. Ὅλα αὐτὰ γίνονται τσαγκάρ'ς, δραγάτ'ς, κλέφτ'ς, μουσαφίρ, χουριάτ'ς, χασάπ'ς, διαβάτ'ς κλπ. Σχετικὰ ἕνα ἀνέκδοτο λέει τὰ ἔξης: Τὸ ψω. παραπονέθηκε κάποτε σὲ Θεὸ, καὶ κάπου στή Ρούμελη τ'ὀνομάζουν χλευασκὰ χάφτ'ς, ἀπὸ τὸ χάφτω, δηλαδὴ χότης. Κι' ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τὸ παρηγορήσῃ τοποκρίθηκε: «Έσένα σὲ λένε χάφτ'ς. Ἀμμένα πού μὲ λένε ἀστραφτ'ς. Ἐπειδὴ, λίστέλνω τίς ἀστραπές;»

Ἀλλὰ οἱ συγκοπές φωνηέντων καὶ δίφθωγων δὲν γίνονται μονάχα στίς καταλήξεις τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ρημάτων. Γίνονται καὶ σὲ θέμα τῶν λέξεων, πάντοτε δυεῖς εἶπαμε, στίς ἀφωνες συλλαβές. Έτσι ἴνε δ'λώνου, ἀντί δουλώνω, π'ράξου, ἀντί κ.

ράζω, μ'τζώνου, αντί μουντζώνω, κ'τσός, κ'φός, κ'τός, αντί κουφός, κουτσός, κουτός. Όταν όπως πάρουν τόνο οι συγκοπτόμενες συλλαβές, ξεναφάνονται στη ζωή. Έτσι ο άβριστος του μ'τζώνου, β'λώνου κά νει μούντζουσα, βούλουσα. Όμοια έχουμε ξικ'λιάζου (ξεκοιλιάζω) ξικολιασα, τ'νάζου-τίναξα, π'στεύου—πίστεψα, δ'λεύου—δούλεψα κ.κ.ε.

Σε μερικές πολυσύλλαβες λέξεις, που έχουν συγκοπτόμενο θέμα και συγκοπτόμενη, ταυτόχρονα, κατάληξη, τρώγονται έτσι δύο συλλαβές μαζί και οι λέξεις αυτές από τρισύλλαβες καταντούν μονοσύλλαβες. Π.Χ. το 'δουλεύεις γίνεται μονοσύλλαβο, δ'λεύς. Το βουλώνεις γίνεται β'λώνς, το τετρασύλλαβο παλουκώνεις γίνεται δισύλλαβο παλ'κών'ς. Κάποτε ο δάσκαλος ρώτησε το ρουμελιωτόπουλο να του πη μερικές μονοσύλλαβες λέξεις. Έκείνο αποκρίθηκε: ζ'μάρ'ς (δηλαδή ζημιάρης) κ'τσιάφτς'ς (δηλαδή κουτσιάφτης) μπλαρ' (δηλαδή μουλάρι). Υπάρχουν πολλά ανέκδοτα γύρω από τις δυσνόητες φράσεις της Ρουμελιώτικης γλώσσας, έξ αιτίας των συγκοπών στα φωνήεντα. Έτσι ήταν κά-

ποτε ένας νεαρός χωρικός ρουμελιώτης έγύρισε από την πόλη, όπου είχε πάει να καταταγεί κληρωτός φαντέρος, με έτησία αναβολή και τον ρώτησαν τι έγιναν οι άλλοι όμήλικοι σγχωριανοί του, απάντησε με τη λέξη: Τ σ έ ν τ σ α ν τ σ ά λ ι', που θυμίζει... πικαντίλυ. Σ'αυτή τη σιβιλική τρισύλλαβη λέξη καταχωνιάστηκε δλόκληρη φράση από τέσσερες λέξεις: Τ ο ύ ς έ ν τ υ σ α ν τ ο ύ ς ά λ λ ο υ ς Τ'ς έντ'σαν τ'ς άλλοι...

Δυσνόητη και δυσκολομελέτητη, από πρώτη όψη ή ρουμελιώτικη γλώσσα. Και όμως γίνεται πολύ άπλη και εύκολονόητη, όταν γνωρίση κανείς το μηχανισμό των άπλων γραμματικών κανόνων της. Ο Μηχανισμός αυτός μαζί με το αλφαβητικό γλωσσάριο των ιδιωματικών λέξεων της Ρούμελης δίνεται στις 32 σελίδες ενός μικρού βιβλίου με τον τίτλο «Η Ρουμελιώτικη γλώσσα» Είναι ανάπτυπο από σχετική δημοσίευση, αυτού που γράφει αυτές τις γραμμές στο ρουμελιώτικο νομαρχιακό περιοδικό «Η Φθιώτις»

Σ. Τσιτσάς

ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ

Άνάμεσα τρεις θάλασσες, πύργος θεμελιωμένος
(τριανταφυλλάκι μ' κόκκινο,
νεράντζι και λεμόνι).

Και μέσα κόρη κάθονταν και τὰ φλωρι' αρμαθιάζει,
Άρμαθιάζε ξαρμαθιάζε, έννια αρμαθοϋλες φκιάνει.
Τις πέντε βάνει στο λαιμό, τις τέσσαρις στο χέρι,
(χειμών' και καλοκαίρι).

Και με τον ήλιο μάλωνε, με τον ήλιο μαλώνει.
Για έβγα ήλιε για να βγώ, για λάμψε για να λάμψω,
(πολλές καρδιές να κάψω)

Και σὺ ἄν λάμψης ήλιε μου, μαραίνεις τὰ χορτάρια
(τριανταφυλλάκι μ' κόκκινο
νεράντζι και λεμόνι).

Κι' εγὼ ἄν λάμψω, ήλιε μου, μαραίνω παλληκάρια,
(μέσα στα φυλλοκάρια).

Δημοτικό

[Συλλογή Πύργου Νάρα]

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΖΥΓΟΥΡΗ
Γεωπόνου—Γαλακτολόγου

ΤΑ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ*

(ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 1913—1958)

Ἐπίσης ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου Νόμου τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς διεγράφη καὶ ἡ διάταξις δι' ἧς ὠρίζετο ὅπως προσλαμβάνονται εἰς τὴν Σχολὴν, ἐπὶ ἐπιμισθίῳ, ἰατρὸς καὶ δημοδιδάσκαλος, ἀνατίθεται δὲ ἡ διδασκαλία τῆς κτηνιατρικῆς, ἐπὶ ἐπιμισθίῳ ἐπίσης, εἰς τὸν Νομοκτηνίατρον Ἰωαννίνων. Ἡ ἀνάγκη τοῦ δημοδιδασκάλου κατενοήθη βραδύτερον καὶ προσελήφθη ἐσχάτως τοιοῦτος. Ἡ ἐπιψήφισις τοῦ ἀνωτέρω Νόμου ἦτο σπουδαιότατον βῆμα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς· ἀλλ' αὕτη μόνον δὲν ἦτο ἀρκετὴ διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς λειτουργίας της, ἐὰν ἐκ παραλλήλου δὲν ἀνεγείρετο καὶ κατάλληλον κτίριον τὸ ὁποῖον νὰ ἐφωδιάζετο διὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐργαλείων, μηχανημάτων, ὀργάνων καὶ σκευῶν. Καὶ ἀπεφασίσθη μὲν ταυτοχρόνως ἡ ἀνέγερσις τοιοῦτου κτιρίου, ἀλλ' αὕτη ἤρχισε νὰ ἐκτελεῖται παρὰ τὴν γνώμην τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς, εἰς τὸ παρὰ τὸ χωρίον Κατσικὰ κτῆμα τοῦ Γεωργοκτηνοτροφικοῦ Σταθμοῦ ὅπερ παρουσίαζε μυρία μειονεκτήματα συνεπεία τῶν ὁποίων ἡ Σχολὴ ἦτο ἐκ τῶν προτέρων κατεδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν.

Ἡ ἀπόφασις περὶ ἀνεγέρσεως τοῦ κτιρίου τῆς Σχολῆς εἰς τὴν ἀνωτέρω θέσιν ἐγένετο τῇ εἰσηγήσει προσώπων ἀδαῶν καὶ ἀνευθύνων χωρὶς νὰ ἔχωσιν εἰς χεῖρας τῶν μελέτην τινὰ δικαιολογοῦσαν τὴν ἐκεῖ ἐγκατάστασίν της, ἐνῶ εἶχον τοιαύτας μελέτας τοῦ μόνου ἀρμοδίου διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς εἰς τὰς ὁποίας ἐξετίθετο μετὰ πάσης λεπτομερείας ὁ τρόπος τῆς λειτουργίας μιᾶς τοιαύτης Σχολῆς, τὰ πολλὰ μειονεκτήματα ἅτινα παρουσίαζεν ἡ ἐν Κατσικᾷ ἐγκατάστασις της καὶ ἐπομένως, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτολμηθῇ ἡ ἐκεῖ ἀνέγερσις αὐτῆς διὰ προχείρων καὶ ἀμελετήτων ἀποφάσεων αἵτινες θὰ ἐλαμβάνοντο τῇ εἰσηγήσει προσώπων ἀγνοούντων τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς ἀσκεῖται ἡ τυροκομία ἐν γένει καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ἑλληνικὴ τυροκομία. Ἐν συνόψει, ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς Σχολῆς ἐτονίζετο ὅτι πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ ἰδρύματος τούτου, θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὅλαι αἱ προϋποθέσεις ἐκεῖναι αἵτινες θὰ ἐξησφάλιζον τὴν κανονικὴν λειτουργίαν της καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ καταλλήλου τεχνικοῦ προσωπικοῦ διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπανδρωθῶσιν σὺν τῷ χρόνῳ ὅλα τὰ συνεταιρικὰ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ τυροκομεία ὥστε νὰ παρασκευάζωσι βελτιωμένα προϊόντα· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον θὰ ἦτο ἀπαραίτητον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς, ἦτοι:

1ον) Θὰ ἔπρεπεν ἡ Σχολὴ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς μέρος ὑγιεινὸν ἵνα μὴ προσβάλλωνται ὑπὸ τῆς ἐλονοσίας οἱ μαθηταὶ καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ ἐλῶδες γήπεδον τοῦ Γεωργ. Σταθμοῦ, ὅποτε θὰ ὑφίστατο ἀσφαλῶς καὶ τὸ ἴδρυμα τοῦτο τῇ τύχῃν τόσων ἄλλων γεωργικῶν ἰδρυμάτων, κατὰ τὸ παρελθόν, ἅτινα κατηργήθησαν λόγῳ τῆς ἐγκαταστάσεως τούτων εἰς νοσηρὰς περιφερείας καὶ περὶ τῶν ὁποίων

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 407.

ων ἐγένετο λόγος εἰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς.

2ον) Τὸ ὑπέδαφος τοῦ γηπέδου εἰς ὃ θὰ ἐγκαθίστατο ἡ Σχολὴ καὶ θὰ κατεσκευάζοντο τὰ ὑπόγεια τοῦ τυροκομείου αὐτῆς, θὰ ἔδει νὰ ἔχη μιστρίαν ὑγρασίαν, ἐνῶ εἰς Κασικὴν ὅπου τὸ ὑπέδαφος ἦτο ὑγρὸν, τὰ τυροκομικὰ προϊόντα θὰ κατεστρέφοντο ἐκ τῆς σήψεως καὶ τῆς μούχλας, ἐπομένως, δὲ, ἀπεκλείετο ἡ ἐκεῖ ἐγκατάστασις τῆς Σχολῆς. Ἐπηλήθευσαν δὲ αἱ προβλέψεις αὗται ὅταν, μετὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὑπογείων ἐπληρώθησαν ταῦτα δι' ὑδάτων. Καὶ μολονότι ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς γεωργίας κ. Ἀλεξανδρῆς ὅστις μετ' ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου ἐπεσκέφθη τὸν Γεωργ. Σταθμὸν καὶ ἀντελήφθη ἰδίους ὄμμασι τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐν τούτοις, παραπεισθεὶς παρ' ἀναρμοδίων παραγόντων, ἄφησε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ κατασκευὴ τοῦ κτιρίου εἰς τὴν τόσον ἀκατάλληλον ταύτην θέσιν. Ἐὰν δὲ βραδύτερον διὰ τοῦ χάνδακος ὅστις διηνοίχθη πρὸς μεταφορὰν τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης διὰ τὴν ἄρδυσιν τοῦ κτήματος καὶ ὅστις ἀπέτυχε μὲν διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλεστραγγίζετο ὅμως μέρος τῶν ὑδάτων καὶ ἐπετεύχθη σχετικῶς ὁ μετριασμὸς τῆς ὑγρασίας τοῦ ὑπεδάφους, δὲν δύναται τὸ τυχαῖον τοῦτο γεγονός νὰ δικαιολογήσῃ ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν ἀρχικὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεως τῆς Σχολῆς, ἐφ' ὅσον καὶ πάλιν ἡ ὑγρασία ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τοὺς τυροὺς οἵτινες θὰ ἐναπεθηκεύοντο εἰς τὰ ὑπόγεια αὐτῆς.

3) Θὰ ἦτο ἀπαραίτητον μετὰ τοῦ κτιρίου τοῦ τυροκομείου νὰ προβλεφθῇ καὶ ἡ ἀνέγερσις κατοικιῶν διὰ τὸ προσωπικὸν ὡς καὶ οἰκοτροφεῖον διὰ τοὺς μαθητὰς· ἐνῶ οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἐκεῖ ἐγκατάστασιν τῆς Σχολῆς εἶχον τὴν ἐξωφρενικὴν γνώμην ὅτι θὰ ἐξυψηρετοῦντο αἱ ἀνάγκαι τῆς Σχολῆς ἐὰν τὸ μὲν προσωπικὸν μετεφέρετο καθ' ἑκάστην ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν Σχολὴν καὶ τὰνάπαλιν διὰ τῆς ἀμάξης τοῦ Γεωργ. Σταθμοῦ ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ θὰ ἐξοικονομοῦντο εἰς διαφόροις οἰκίας τῶν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς καὶ πλέον χιλιομέτρου εὐρισκομένου χωρίου Κασικᾶς κλπ. Διὰ δὲ τὴν τροφοδοσίαν αὐτῶν θὰ εὐρίσκετο ἐπιχειρηματίας τις ὅστις θὰ ἐγκαθίστα πλησίον τῆς Σχολῆς καντίναν(!) ἐκ τῆς ὁποίας οἱ μαθηταὶ θὰ ἐπρομηθεύοντο τὰ τρόφιμα. Πάντα ὅμως ταῦτα θὰ ἦσαν ἀπραγματοποίητα, α) διότι τὸ προσωπικὸν τῆς Σχολῆς θὰ ἔδει νὰ εὐρίσκετο ἐντὸς αὐτῆς ἵνα παρακολουθῇ τὴν κατεργασίαν τοῦ γάλακτος, τὴν περιποίησιν τῶν προϊόντων καὶ διὰ τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν κατὰ τὰς περισσοτέρας ὥρας τοῦ εἰκοσιτετραώρου καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὰς ὥρας καθ' ἃς θὰ μετέβαινεν ἐκεῖ τὸ προσωπικὸν τοῦ Γεωργ. Σταθμοῦ. β) Διότι οἱ μαθηταὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εὐρίσκωνται ἐν τῇ σχολῇ ἀπὸ τῆς 6^{ης}, πρωῒνης ὥρας μέχρι τῆς 8^{ης} ἑσπερινῆς κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας, καὶ ἀπὸ τῆς 5^{ης}, πρωῒνης μέχρι τῆς 10^{ης} ἑσπερινῆς ὥρας κατὰ τὸ θέρος. Ἐπομένως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μεταβαίνωσι καὶ νὰ ἐπιστρέφωσι δις τῆς ἡμέρας εἰς τὸ χωρίον Κασικὴν. Διὰ δὲ τὴν τροφοδοσίαν τῶν δι' ἣν ἐξεφράζετο ἡ ἐλπίς ὅτι θὰ εὐρίσκετο κάποιος ὅστις θὰ ἐπεχειρεῖ τὴν διοργάνωσιν καντίνας, θὰ ἦτο ἀστεῖον καὶ νὰ τὸ διανοηθῇ τις νὰ στηρίξῃ τὴν ἐπιτυχίαν ἑνὸς σοβαροῦ ἰδρύματος εἰς παρομοίας ὑποθέσεις. Μὲ τοιαύτας λοιπὸν ἀνεδαφικὰς προϋποθέσεις ἀπεφάσιζον νὰ θεμελιώσουν ἕνα ἴδρυμα ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἔχῃ τόσον σοβαρὸν προορισμὸν.

4ον) Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἔδει προτίστως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ἦτο ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀναγκαιούσης διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν ποσότητος γάλακτος ἣτις ἐν τῇ πόλει θὰ ἦτο εὐκολωτάτη λόγῳ τοῦ ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὸ γαλακτοκομικὸν κέντρον τῆς περιφερείας ὅπου συγκεντροῦται τὸ γάλα ἐκ μεγάλης ἀκτίνος καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἠγόραζον οἱ γαλακτέμποροι οἵτινες θὰ τὸ μετεπώλουν εἰς τὴν Σχολὴν ὑποβαλλόμενοι εἰς ὅλας τὰς ἀπαραιτήτους διὰ τὰς κρατικὰς προμηθείας ὑποχρεώσεις (προκαταβολὴν ἐγγυήσεως, διαφόρους κρατήσεις, χάρτωση κλπ.) καὶ οἵτινες θὰ ἐπληρώνοντο διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γάλακτος ὅταν θὰ

ἔξειδίδοντο τὰ σχετικὰ χρηματικὰ ἐντάλματα, ἐνῶ διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Σχολῆς εἰς Κατσικὰν, ἐφ' ὅσον τὸ γάλα ὅπερ θὰ προήγετο ἐν τῷ Γεωργ. Σταθμῷ θὰ ἦτο τελείως ἀνεπαρκές, θὰ ἦτο ἀδύνατος ἢ παρὰ τῶν περίεξ χωρικῶν προμήθεια γάλακτος, διότι οὗτοι ἵνα παραδώσωσι γάλα εἰς τὴν Σχολὴν, θὰ ἀπῆτουν νὰ λάβωσι μεγάλας προκαταβολάς, ὡς συμβαίνει μὲ τὰς συναλλαγὰς αὐτῶν μετὰ τῶν τυρεμπόρων καὶ οὐχὶ νὰ καταθέσουν ἐγγυήσεις διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν εἰς τὰς δημοπρασίας, ὡς ἀπῆτει ὁ Λογιστικὸς Νόμος. Ἐπίσης θὰ ἦτο ἀδύνατος ἢ παραγωγὴ ἐν τῷ κτήματι τοῦ Γεωργ. Σταθμοῦ, ὡς διετείνοντο οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἐκεῖ ἐγκατάστασιν τῆς Σχολῆς τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς ποσότητος γάλακτος, διότι, ὡς ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς ὑπεστήριξε καὶ ὡς ἀπεδείχθη βραδύτερον, τὸ ποσὸν τοῦ γάλακτος ὅπερ θὰ ἦν δυνατόν νὰ παραγάγῃ ὁ Γεωργ. Σταθμὸς δὲν θὰ ἐφθάνεν οὔτε εἰς τὸ ἐν δέκατον τῆς ποσότητος τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνάγκην ἡ Σχολὴ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ της, λόγῳ τῶν ἀνεπαρκῶν ἐκτάσεων αὐτοῦ πρὸς ἐκτροφὴν ἀναλόγου ἀριθμοῦ ζώων, ὡς ἀπεδείχθη βραδύτερον, καὶ ὅπερ δὲν παρεδέχοντο οἱ θιασῶται τῆς ιδέας τῆς ἐν Κατσικᾷ ἰδρύσεως τῆς Σχολῆς.

Τὰ ἀνωτέρω ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα, καθίστων ἀδύνατον τὴν λειτουργίαν μιᾶς τοιαύτης Σχολῆς εἰς τὸ κτῆμα τοῦ Γεωργ. Σταθμοῦ καὶ θὰ ἠχρηστεύετο αὕτη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐγκαταστάσεώς της.

Τέλος, κατόπιν ἐπιμόνων σκληρῶν ἀγώνων ἐπὶ μίαν τριετίαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀντιδράσεων ἃς παρενέβαλλον, πλὴν τῶν ἀδαῶν ἀρμοδίων καὶ ξένα πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν πρόσωπα διὰ λόγους ἰδιοτελεῖς ἀτινα ἐπηρεάζον τοὺς ἀρμοδίους οἵτινες παρεσύροντο ὑπ' αὐτῶν λόγῳ τῆς ἀγνοίας τῶν, διότι τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν ἐπεθύμουν νὰ ὑπάρχῃ εἰς μέρος καταφανὲς ἴδρυμα ὀφειλόμενον εἰς τὴν πρωτοβουλίαν ἄλλων ὅπερ νὰ δοῦν τελεσφόρως καὶ ἐπωφελῶς διὰ τὴν πρόοδον οὐ μόνον τῆς περιφερείας ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς χώρας καὶ διότι, ὡς συνήθως συμβαίνει δὲν ζητεῖται δυστυχῶς ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου λόγος παρ' ἐκείνων οἵτινες εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐκ πείσματος γίνονται πορραῖτιοι ζημιῶν εἰς αὐτὸ καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, ἐδέησε νὰ πεισθῶσιν οἱ ἀρμόδιοι περὶ τῆς ζημίας ἣτις θὰ ἐγένετο εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους καὶ τοῦ κλάδου τῆς τυροκομίας ἐὰν ἐξηκολούθει ἡ ἀνέγερσις τοῦ κτιρίου εἰς τὴν ἀκατάλληλον ἐκείνην θέσιν καὶ οὕτω διεκόπησαν αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι. Περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ ἔτους 1934 ἤρξατο ἡ ἀνέγερσις αὐτοῦ εἰς τὴν παρὰ τοὺς Ἀμπελοκήπους θέσιν, ἣν ἀρχικῶς εἶχεν ὑποδείξει ὁ ἀρμόδιος διευθυντὴς τῆς Σχολῆς καὶ ἣτις ἐγένετο τμηματικῶς βάσει ἰδιαίτερων σχεδιαγραμμάτων, κατὰ πρῶτον τοῦ κεντρικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἐλήθουν αἱ πιστώσεις θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ αὐτοτελῶς, κατόπιν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος καὶ τέλος τῆς δεξιᾶς τοιαύτης, διότι, λόγῳ τῆς σπατάλης μεγάλου μέρους τῆς πιστώσεως εἰς τὸ ἀχρηστευθὲν κτίριον τῆς Κατσικᾶς, δὲν ὑπῆρχε χρηματικὴ εὐχέρεια καὶ θὰ ἐκινδύνευε νὰ παραμείνῃ ἡμιτελὲς τὸ κτίριον. Κατωρθώθη ὅμως κατόπιν πολλῶν προσπαθειῶν ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς οἰκοδομῆς, ἣς ἡ ἀνέγερσις ἐπερατώθη περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1936, ἀποτελεσθεῖσα ἐξ ὀκτῶ διαμερισμάτων ἰσογείων, δύο γραφείων ἀνωθεν καὶ ἐξ διαμερισμάτων ὑπογείων, πλὴν τῶν διαδρόμων, Ἐπίσης κατεσκευάσθη καὶ δεξαμενὴ πρὸς συλλογὴν τῶν ὑδάτων τοῦ κτιρίου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Σχολῆς, καθόσον δὲν εἶχεν εἰσέτι τότε ἐγκατασταθῆ τὸ δίκτυον τῆς ὑδρεύσεως τῆς πόλεως. Ἐσχάτως δέ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐχρηαίετο πλέον ἡ δεξαμενὴ, ἡ νέα διευθύνσις τῆς Σχολῆς, πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ χώρου ὃν κατελάμβανεν αὕτη μετέτρεψε τούτον εἰς διαμέρισμα ὠριμάνσεως τῶν λευκῶν τυρῶν τῶν κατασκευαζομένων κατὰ τὸν χειμῶνα λόγῳ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἕνεκα τοῦ ψύχους, δυσχεραίνεται ἡ ὠρίμανσις τῶν τυρῶν καὶ ἡ ἀποβολὴ τῆς πλεοναζούσης ὑγρασίας καὶ οὕτω διὰ τοῦ μέτρου τούτου κατωρθοῦται ἡ ταχεῖα παράδοσις τῶν

τυρῶν εἰς τὴν κατανάλωσιν.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ κτιρίου καὶ τὴν ἐπιχωμάτωσιν τοῦ περίξ αὐτοῦ γηπέδου ὅπερ ἦτο χαμηλόν, τὴν κατασκευὴν τοῦ μανδροτοίχου κλπ., ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῷ ἡ Σχολὴ ὅπου ἤρchiσε πλέον ἢ τακτικὴ λειτουργία της. Οὕτω δὲ ἡ πρώτη Γαλακτοκομικὴ Σχολὴ ἦν πρὸ εἰκοσαετίας (1916) εἶχεν ἀποκτήσῃ ἡ Ἑλλάς, ἐγκατεστάθη πλέον εἰς κτίριον πληροῦν ὄλους τοὺς ὄρους τῆς καλῆς λειτουργίας της ὥστε νὰ καταστῇ ἴδρυμα ἐφάμιλλον τῶν εἰς τὰ ξένα προηγημένα κράτη ὑφισταμένων. Τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς σχολῆς ἐγένοντο ἀρκούντως εὐρύχωρα μὲ τὴν προοπτικὴν ὅπως δύνανται νὰ κατεργάζωνται ποσότητα γάλακτος ἐπαρκῆ διὰ τὴν ἀρτίαν ἐκπαίδευσιν 50—60 μαθητῶν, συνάμα δὲ καὶ ἵνα δυνηθῇ σὺν τῷ χρόνῳ αὕτη νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς Γαλακτοκομικὸς Σταθμὸς Ἐρεῦνης τοῦ ὁποίου ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἡ Ἑλλάς πρὸς μελέτην τοῦ γάλακτος ἐν γένει καὶ κυρίως τοῦ προβείου τοιοῦτου, ὅπερ παράγεται εἰς μεγαλύτεραν ποσότητα ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ τῶν ὄρων ὑφ' οὓς διὰ τῶν πειραμάτων καὶ τῶν παρατηρήσεων, θὰ ἐπιτυγχάνετο ἡ βελτίωσις τῶν ἐγχωρίων ἐν γένει γαλακτοκομικῶν προϊόντων καὶ πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διαφόρων προβλημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Τυροκομίας.

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, ἠναγκάσθημεν νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ἰδρύσεως τῆς Γαλακτοκομικῆς Σχολῆς, διότι δι' οὐδὲν ἄλλο ἴδρυμα παρουσιάσθησαν τόσαι δυσκολίαι ὅσαι διὰ τὸ ἴδρυμα τοῦτο, λόγῳ τῶν ἐμποδίων ἅτινα παρενεβάλλοντο ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως πεπειραμένου εἰδικοῦ ἐν αὐτῷ ὅστις νὰ προβαίη εἰς ὀρθὰς καὶ μεμελετημένας εἰσηγήσεις καὶ συνετεία τοῦ ὁποίου ἐπηρεάζετο τοῦτο διὰ τῶν ἐπεμβάσεων προσώπων ἅτινα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἠθέλον νὰ βλέπουν ἄλλους δρῶντας ἐπωφελῶς διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου, νομίζοντα ὅτι ἐπεσκιάζοντο ὑπ' αὐτῶν καὶ διότι τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἰδρύσεώς του, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας ἃς συνήντα ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀπαραιτήτων μέσων καὶ τῆς ὑπὸ τὰς χειρίστας συνθήκας ἀρχικῆς λειτουργίας τουεἰς τρώγλην ἀκατάλληλον διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν ὠρίμανσιν τῶν τυρῶν, κατέστη γνωστὸν διὰ τῶν ἐργασιῶν του ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον καὶ πολλὰ ὑπέσχετο διὰ τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς τυροκομίας ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἰδρύσεώς του, ἐὰν ἀφίνετο ἀνεπηρέαστον καὶ ἐὰν τῷ ἐχορηγοῦντο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του. Καὶ δὲν ἐδίσταζον οἱ ὑπεύθυνοι νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπιπολαίως τὴν διασπάθισιν μεγάλων ποσῶν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου πρὸς ζημίαν τοῦ ἰδρύματος, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ κράτει, ὡς προαναφέραμεν, δὲν ζητοῦνται συνήθως εὐθῦναι παρὰ τῶν ὑπαιτίων τῆς κατασπαταλήσεως τοῦ δημοσίου χρήματος ἐὰν δὲν εἶναι καταφανῆς ἡ πρόθεσις καὶ ὁ δόλος, καίτοι, ἔν ἐν προκειμένῳ εἶναι ἀνομφισβήτητος ἡ πρόθεσις, ὅταν λαμβάνωσι τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκτελέσεως ἔργων ἀνευ ὑπευθύνου μελέτης, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν κέκτηνται σχετικὴν εἰδικότητα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς μελέτας τῶν εἰδικῶν οἵτινες ἀντιτίθενται εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει θὰ ἠνυχόμεθα ὅπως αἱ περιπέτειαι ἃς ὑπέστη τὸ ἴδρυμα τοῦτο καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς ὅπως ὑπερπηδήσῃ ὅλα τὰ ἐμπόδια πρὸς ἐπικράτησιν μιᾶς ὀρθῆς γνώμης βασιζομένης εἰς πλήρη γνώσιν τοῦ ζητήματος καὶ ἀπόκρουσιν τῆς ἐπιβολῆς ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων, χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς νεωτέρους καὶ πρὸ πάντων εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ὑποστῶσι καὶ προσωπικὰς ζημίας χάριν ἑνὸς εὐγενοῦς σκοποῦ.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς σχολῆς ἐν τῷ νέῳ κτιρίῳ ἤρchiσε νὰ πλουτίζηται αὕτη βαθμιαίως διὰ τῶν τελειοτέρων, κατὰ τὸ δυνατόν, ὀργάνων, μηχανημάτων καὶ σκευῶν ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν, πλὴν τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας, νὰ ἐξασκῆ πρακτικῶς καὶ περὶ τοὺς 50—60 μαθητὰς ἀντὶ τῶν 10—15 τοιούτων

τούς όποιους μετά δυσκολίας κατώρθωνε νά καταρτίζη πρότερον μέ τὰ πρωτόγονα μέσα άίτινα διέθετε· συνάμα δέ ήδύνατο εύχερέστερον νά έκτελή πειράματα, νά προβαίνη εις παρατηρήσεις και μελέτας άφορώσας τήν βελτίωσιν τών προϊόντων, τήν δυνατότητα τής έπιτυχούς κατασκευής ξένων τυρών και ποίων έξ αὐτῶν και τήν προαγωγήν έν γένει τής τυροκομίας έν Έλλάδι.

Τοιαύτα πειράματα δέν έπαυσε νά έκτελή και κατά τὸ παρελθόν, άπό τής ίδρυσέως της, συνεχίζουσα τὰ πειράματα και τās μελέτας τās όποιās είχεν άρχίσει ὁ διευθυντής τής Σχολής εις τὸ γαλακτοκομείον τών πρώην βασιλικῶν κτημάτων Λάππα—Μανωλάδες ὅπερ, ὡς έλέχθη ήδη, έλειτούργει και ὡς Σχολή· άλλ' έν τῷ νέῳ κτιρίῳ έγινοντο ταῦτα συστηματικώτερον και έν εύρύτερα κλίμακι, τὰ δέ πορίσματα τούτων και αί παρατηρήσεις περιλαμβάνοντο εις διάφορα άρθρα δημοσιευόμενα εις περ οδικά ὡς και εις έκδιδόμενα παρὰ τοῦ διευθυντοῦ τής Σχολής συγγράμματα. Ὁρισμένα έργασίαι τής σχολής άφορῶσι τούς έλληνικούς τυρούς άναφέρονται και εις ξένα συγγράμματα (Ίταλικά κλπ.). Ἐπί πλείον δέ ή Σχολή παρείχεν ὄδηγίās προφορικās ὡς και έγγραφους δι' άλληλογραφίας εις διαφόρους παραγωγούς τής χώρας και εις ὁμογενείς τής Ἀλβανίας, τής Κύπρου, τής Ἀμερικῆς, τής Αἰγύπτου μέχρι τής Κεντρικῆς και τής Νοτίου Ἀφρικῆς άσχολουμένους εκεί εις τήν γαλακτοκομίαν και τήν τυροκομίαν και τούς όποιους διὰ τών συμβουλῶν της έβοήθει εις τās έργασίās των.

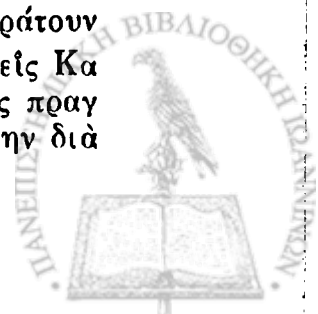
Ἡ σημαντική βελτίωσις τής ποιότητος τών έλληνικῶν τυροκομικῶν προϊόντων ὡς και ή δημιουργία νέων τύπων έξευγενισμένων τυρών ήτις παρατηρήθη και τὰ τās τελευταίās πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου δεκαετηρίδας έν Έλλάδι, ὀφείλονται κυρίως εις τās έργασίās τής Γαλακτοκομικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων ήτις, διὰ τών άποφοίτων μαθητῶν της προερχομένων έξ ὄλων τών έπαρχιῶν τής έλευθέρας και τής άλυτρώτου Έλλάδος οὗς έξεπαίδευσεν εις τήν τυροκομίαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τής λειτουργίας της ὡς και τών δημοσιευμάτων της, έβοήθει και διεφώτιζε τούς παραγωγούς, συνετέλεσε δέ μεγάλως ή Σχολή και εις τήν ίδρυσιν γαλακτοκομικῶν συνεταιρισμῶν ὡς και μονίμων συστηματικῶν τυροκομείων εις διάφορους περιφερείας τής Έλλάδος, εις τὰ όποια προσλαμβάνοντο άπόφοιτοι τής Σχολῆς και κατασκεύαζον βελτιωμένους τυρούς έκ τών όποιων κατεκλύζοντο καιά τὰ τελευταία πρὸ τοῦ πολέμου έτη αί έγχώριοι άγοραι και άπεκλείοντο οί ξένοι βελτιωμένοι τυροί συνεπεία τοῦ όποιου έξοικονομείτο μεγάλη ποσότης συναλλάγματος ὅπερ έβοήθησεν έν τινι μέτρῳ τήν χώραν εις τὸν έφοδιασμόν της διὰ πολεμικῶν ειδῶν έκ τοῦ έξωτερικοῦ κατά τās παραμονάς τοῦ πολέμου.

Διὰ τών έργασιῶν της τούτων ή Γαλακτοκομική Σχολή Ἰωαννίνων κατέστη έφάμιλλος πολλῶν ξένων τοιαύτων Σχολῶν και τὸ μόνον κατά τήν έποχήν εκείνην έν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ και ταις χώραις τής Ἀνατολικῆς Μεσογείου ίδρυμα έν τῷ όποιῳ έγινοντο συστηματικαί έργασίαι επί τοῦ καλύτερου τρόπου τής εκμεταλλεύσεως τοῦ γάλακτος τοῦ προβάτου κυρίως και τής επιλύσεως πολλῶν προβλημάτων σχετικῶν μέ τήν τυροκόμησιν τοῦ γάλακτος τούτου και έν γένει τήν τυροκομίαν τών μεσημβρινῶν χωρῶν, διὸ και έπιστήμονες έκ τών γειτονικῶν χωρῶν (Αἰγύπτου, Συρίας, Γιουγκοσλαβίας) έπεσκέφθησαν τήν Σχολήν πρὸς παρακολούθησιν τών έργασιῶν της.

Μετά τήν τακτοποίησιν τής Σχολῆς έν τῷ νέῳ κτιρίῳ, ήρχισαν νά γίνωνται ένέργειαι πρὸς εγκατάστασιν έν τινι τμήματι αὐτοῦ, ψυχείου άπαραιτήτου διὰ τήν διατήρησιν τών προϊόντων τής Σχολῆς συνάμα δέ και τήν μελέτην περὶ τής επιδράσεως τοῦ τεχνικοῦ ψύχους εις τās διαφόρους θερμοκρασίας επί τής συντηρήσεως τών προϊόντων τής γαλακτοκομίας και τής τυροκομίας, έγένητο δέ και σχετικῶς πρὸς τοῦτο μελέτη παρὰ τοῦ άρμοδίου ειδικοῦ τοῦ ύπουργείου Γεωργίας πρὸς τὸ όποιον ύπεβλήθησαν παρὸ τής Σχολῆς προσχέδιον και σχετικαί πληροφορίες. Δυσ-

τυχῶς, λόγω τοῦ παρεμπεισόντος πολέμου δὲν κατορθώθη ἡ κατασκευὴ του τότε, μόλις δὲ μετὰ πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν κατοχὴν καὶ κατόπιν ἐπανειλημένων ὑπομνήσεων καὶ ἐνεργειῶν παρὰ τῆς νέας διευθύνσεως τῆς Σχολῆς, ἐπετεύχθη ἡ ἀποπεράτωσις του, ἀλλὰ δὲν ἤρχισεν εἰσέτι ἡ λειτουργία του διότι δὲν συνεκροτήθη ἡ ἀρμοδία πρὸς παραλαβὴν του ἐπιτροπή.

Ἐπίσης μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Σχολῆς εἰς τὸ νέον κτίριον, ἐγένοντο ἐνέργειαι καὶ πρὸς ἀνέγερσιν εἰς τὸ κάτωθεν αὐτῆς γήπεδον ὅπου ἦτο πρότερον ὁ Σταθμὸς Ἐπιβητόρων, Οἰκοτροφείου διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς καὶ πρὸς τοῦτο, ἐξεπονήθησαν τὰ σχετικὰ σχεδιαγράμματα. Ἄλλ' ἐνῶ ἀπεφασίσθη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, ἐπισκεφθέντος τῷ 1938 τὴν Σχολὴν, ὅπως προτιμηθῆ τὸ σχεδιάγραμμα ὅπερ εἶχε προτείνει ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς καὶ γίνῃ ἑναρξίς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνεγέρσεως, αἰφνηδίως τὴν ἐπομένην, ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῶν τότε Μητροπολιτικῶν κύκλων μεθ' ὧν ἦλθεν ἐν τῷ μεταξύ εἰς ἐπαφὴν, μετέβαλε γνώμην καὶ ἀπεφάνθη ὅτι κακῶς ἀνηγέρθη ἡ Σχολὴ παρὰ τὴν πόλιν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀνεγερθῆ αὕτη εἰς Δουρούτην παρὰ τὸ ἐκεῖ Γεωργικὸν Σχολεῖον. Ἐπανελήφθη, δηλαδή, ἡ ἰδία ἱστορία ἣτις, ἐξ αἰτίας τῶν αὐτῶν κυρίως κύκλων, ἐταλαιπώρησε τὴν Σχολὴν πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν ὅτε, ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀρμόδιος τοῦ ὑπουργείου εἶχεν ἀποφανθῆ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκατασταθῆ ἡ Σχολὴ εἰς Κατσικᾶν καὶ ὅτι δῆθεν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς περὶ τῆς ἀκαταλληλότητος τῆς θέσεως ταύτης, περὶ ἀνεπαρκείας τῆς ποσότητος τοῦ γάλακτος ὅπερ θὰ παρήγετο ἐν τῷ κτήματι ἐκείνῳ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν κλπ., δὲν ἦσαν ἰσχυρά. Ἐνῶ δὲ αἱ συνθήκαι καὶ εἰς Δουρούτην ἦσαν ἐξ ἴσου δυσμενεῖς διὰ τὴν ἐκεῖ ἐγκατάστασιν τῆς Σχολῆς καὶ ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς ποσότητος γάλακτος, ἐν τούτοις ὁ ἀρμόδιος διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου ἐπέμεινε εἰς τὴν ἰδέαν του καί, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὴν γνώμην του, κακῶς ἡ Σχολὴ ἐγκατεστάθη παρὰ τὴν πόλιν, θὰ ἔπρεπεν οἱ μαθηταὶ νὰ ἐνοικιάζωσι δωμάτια εἰς τὰ ὅποια νὰ παραμένωσι καὶ μόνον ἐὰν, ὡς ἔδει, ἡ Σχολὴ ἐγκαθίστατο εἰς μέρος ἀπέχον πολὺ τῆς πόλεως θὰ ἐδικαιολογεῖτο ἡ κατασκευὴ οἰκῆματος πρὸς κατοκίαν αὐτῶν. Θὰ ἔπρεπε δηλαδή, νέοι ἡλικίας 15—20 ἐτῶν ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος προερχόμενοι, νὰ διαμένωσιν εἰς δωμάτια εὐρισκόμενα εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως, ἐντελῶς ἀνεπιτήρητοι καὶ ὑποκείμενοι εἰς τόσους ἀναποφεύκτους κινδύνους! Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἰσχυρισμῶν του τούτων τῷ ἀνεφέρθησαν ὅσα καὶ διὰ τὴν ἐν Κατσικᾶ ἀπειλουμένην ἐγκατάστασιν τῆς Σχολῆς εἶχεν ἐκθέσει ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς, τὰ δὲ ἐπιχειρήματά του ταῦτα ἐπανέλαβε καὶ δι' ἐγγράφου ἐκθέσεως ἐν ἧ' διὰ μακρῶν ἀναφέρει τοὺς λόγους δι' οὓς δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐγκατάστασις τῆς Σχολῆς εἰς Δουρούτην. Διὰ νὰ λάβῃ δέ τις ἰδέαν τινα περὶ τῆς πλήρους ἀγνοίας ἣτις ἐπεκράτει εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Κέντρου διὰ τὰ ἀφορῶντα τὴν Σχολὴν ζητήματα καὶ συνεπείᾳ τῆς ὁμοίας οἱ ἀρμόδιοι ἐπηρεάζοντο εὐκόλως ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰσηγήσεων, ἀναφέρομεν ὅτι, καίτοι ἡ Σχολὴ παρελάμβανε ὀλόκληρον τὴν ποσότητα τοῦ παραγομένου γάλακτος τόσον παρὰ τοῦ Γεωργ. Σταθμοῦ ὅσον καὶ παρὰ τοῦ Γεωργ. Σχολείου Δουρούτης καὶ τὰ ὅποια συνολικῶς δὲν ὑπερέβαινον τὰς 60—80 δκ.ίδες ἡμερησίως, ἠναγκάζετο αὕτη, διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας της, νὰ προμηθεύηται παρὰ τοῦ ἐμπορίου τὸ ὑπόλοιπον, δηλαδή περὶ τὰς 300—400 δκ. ἡμερησίως, καίτοι καὶ ἡ ποσότης αὕτη ἦτο ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν, λόγω τῶν περιορισμένων πιστώσεων αἵτινες ἐχορηγοῦντο παρὰ τοῦ Ὑπουργείου. Ἐκ τούτων καὶ μόνον δύνανται τις νὰ κρίνῃ ποία τύχη ἀνέμενε τὴν Σχολὴν ἐὰν ἐπεκράτουσαν τελικῶς αἱ γνώμαι τῶν ἀρμοδίων τοῦ Κέντρου καὶ ἐγκαθίστατο ἡ Σχολὴ εἰς Κατσικᾶν ἢ εἰς Δουρούτην. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα, παρὰ τὰ λογικώτατα καὶ ἐπὶ τῆς πραγματικότητος βασιζόμενα ἐπιχειρήματα τοῦ μόνου ἀρμοδίου νὰ ἔχῃ γνώμην διὰ

τὰ ζητήματα ταῦτα διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς, ἦτο νὰ σταματήσῃ πᾶσα ἐνέργεια πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ οἰκοτροφείου καίτοι καὶ τὸ σχέδιον ἀρκούντως πρακτικὸν καὶ μεμελετημένον, ἦτο ἔτοιμον καὶ αἱ σχετικαὶ πιστώσεις ὡσαύτως.

Ἡ νέα αὕτη περιπέτεια ἐταλαιπώρησε τὴν σχολὴν μέχρις ὅτου ἐκηρύχθη ὁ β' παγκόσμιος πόλεμος καὶ ἐν συνεχείᾳ τούτου ὁ ἑλληνοϊταλικός, ὅποτε διεκόπη πᾶσα σχετικὴ προσπάθεια· κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς κατοχῆς, τμῆμα τοῦ προοριζομένου διὰ τὴν ἀνάγερσιν τοῦ οἰκοτροφείου γηπέδου κατελήφθη παρὰ γείτονος, καίτοι διὰ προσωρινῶν μέτρων εἶχε κατακυρωθῆ τοῦτο εἰς τὸ Δημόσιον, ἐχρεώσθη δὲ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νέα δικαστικὴ ἐπέμβασις διὰ νὰ ἐπανακτίσῃ τοῦτο ἡ σχολή.

Πρὶν κλείσομεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσωμεν ὅτι ἡ ἴδρυσις τῆς Γαλακτοκομικῆς Σχολῆς καὶ αἱ προσπάθειαι πρὸς καλυτέραν ὀργάνωσιν καὶ ἐγκατάστασιν αὐτῆς εἰς κατάλληλον κτίριον κ.λ.π., οὐδέποτε ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς ὡς σκοπός, ἀλλ' ὡς μέσον πρὸς ἐπίτευξιν δι' αὐτῆς τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς τυροκομίας· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς λειτουργίας ἐν γένει τῆς Σχολῆς, κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὸ σύστημα τῆς κτηνοτροφίας τῆς καὶ ἐν γένει πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς συνθήκας καὶ συνηθείας ὥστε, ὁ δ. δασκόμενος ἐν Ἰωαννίνοις νὰ δύναται νὰ ἐργασθῇ ἐπιτυχῶς καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Κρήτῃ, Λέσβῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἐπικρατοῦσιν ἐκεῖ κατὰ τι διάφοροι συνθῆκαι. Διὰ τῶν πολλῶν δέ, ὡς ἐγένετο ἤδη μνεία, κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντων συγγραμμάτων ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀπόρροια τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ περιελάμβανον ὅλας τὰς παρατηρήσεις· αἵτινες ἐγένοντο ἐν τῇ Σχολῇ ὡς καὶ τὰς ἐντυπώσεις ἅς ἀπεκόμιζεν ἐκ τῶν περιοδειῶν του εἰς τὰς διαφόρους περιφέρειας τῆς Ἑλλάδος, ἐλαμβάνετο φροντὶς ὅπως περιγράφεται ἐν αὐτοῖς ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ὁ τρόπος καθ' ὃν θὰ ἔδει νὰ ἐργασθῇ ὁ τυροκόμος εἰς οἵανδήποτε περιφέρειαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἂν εὐρίσκετο. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς ἔσχον πανταχοῦ ὅπου εἰργάσθησαν μεγάλας ἐπιτυχίας σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐγίνοντο καὶ γίνονται περιζήτητα.

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὰ ἀνωτέρω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ διεύθυνσις τῆς Σχολῆς δὲν πεφωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ ιδρύματος δρασίαν, ἀλλ' ἐπεξέτεινε τὰς ἐνεργείας τῆς καὶ εἰς ἄλλας περιφέρειας ὅπου, διὰ τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω μέσων, ἐγίνοντο γνωσταὶ αἱ προοδευτικαὶ ἐργασίαι τῆς Σχολῆς καὶ, πλὴν τῶν μαθητῶν οἵτινες προσήρχοντο εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν διαφόρων περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ τοῦ ἑξωτερικοῦ (Κύπρου, προπολεμικῶς δὲ καὶ ἐξ Ἀλβανίας), ἐζητοῦντο πανταχόθεν τεχνῖται τυροκόμοι καὶ προσεκαλεῖτο ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς ἵνα μεταβαίῃ ἐπὶ τόπου πρὸς παροχὴν ὀδηγιῶν ὡς καὶ διοργάνωσιν συνεταιρικῶν κυρίως τυροκομείων, ἐβροήθει δὲ διὰ τῶν συμβουλῶν του καὶ ἰδιωτικὰς τυροκομικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἡ δις μετάβασις τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς εἰς Κρήτην πρὸς διοργάνωσιν ἐκεῖ προτύπων τυροκομείων καὶ γαλακτοκομικῶν συνεταιρισμῶν, ἡ πολλάκις ἐπίσης μετάβασις του εἰς Κέρκυραν πρὸς παροχὴν ὀδηγιῶν διὰ τὴν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ γάλακτος τῆς ἀγελάδος καὶ τῆς καταλλήλου χρησιμοποίησεως τοῦ ἀπάχου γάλακτος ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Μαργαρίτου πρὸς παρασκευὴν ἡμιπάχων τυρῶν, καζέινης καὶ δξυγάλακτος ὡς καὶ ἡ παρὰ συνεταιρικῶν ὀργανώσεων ἐκμετάλλευσις τοῦ γάλακτος τῆς νήσου, ἡ ἀποστειλὴ του παρὰ τοῦ ὑπουργείου εἰς Κεφαλληνίαν, Ἀργολίδα, Κορινθίαν, Κυκλάδας κ.λ.π., εἰ-

χον σκοπόν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τῇ Σχολῇ διδασκομένων, τὴν μελέτην τῶν ἐκασταχοῦ συνθηκῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιτοπίων ἐρευνῶν σύνταξιν κανόνων πρὸς προσαρμογὴν τῶν μεθόδων τῆς κατεργασίας τοῦ γάλακτος, ἀναλόγως τῶν ἐπιτοπίων συνθηκῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς πολλὰς περιφερείας ἔχουσιν ἐντοπίους τύπους τυροῦ τοὺς ὁποίους κατασκευάζουσι κατ'ἴδιον τρόπον, ἐλήφθη φροντίς ἐκ μέρους τῆς Σχολῆς ὅπως, χωρὶς νὰ καταργήσῃ τοὺς τύπους τούτους, νὰ τοὺς βελτιώσῃ διὰ τροποποιήσεως ἐν μέρει τῶν λεπτομερειῶν τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, διατηροῦσα τὰς γενικὰς γραμμὰς καὶ ὑποδεικνύουσα τὴν χρῆσιν καλύτερων ἐργαλείων καὶ μεθόδων ὅπως παρασκευάζουσι τοὺς ἰδίους τύπους τυρῶν, ἀλλὰ βελτιωμένους καὶ μεῖλιωτέρας ἀποτυχίας. Εἰς δὲ τὴν Σχολὴν, πλὴν τῶν συνήθων τύπων τυρῶν, κατασκευάζοντο ἐν μικρῷ κλίμακι καὶ τυροὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατο οἱ μαθηταὶ νὰ βελτιώσωσι τοὺς ἐγγχωρίους τυροὺς οἵτινες κατασκευάζοντο εἰς τὰς περιφερείας εἰς τὰς ὁποίας θὰ εἰργάζοντο.

Μεγάλας προσπαθείας κατέβαλεν ἡ Σχολὴ πρὸς ἵδρυσιν γαλακτοκομικῶν συνεταιρισμῶν πρὶν ἢ εἰσέτι ψηφισθῆ ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, ὁ Νόμος 602 (1915) περὶ Γεωργ. Συνεταιρισμῶν καὶ τοῦτο διότι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι διὰ τῶν Συνεταιρισμῶν κυρίως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεγερθῶσι μόνιμα συστηματικὰ τυροκομεῖα-θροῦ θὰ ἠδύνατο οἱ τυροὶ νὰ κατασκευάζωνται μετὰ ὅλους τοὺς τεχνικοὺς κανόνας ἐνῶ παρὰ τῶν τυρεμπόρων οἵτινες δὲν τυροκομοῦσι κατ' ἔτος εἰς τὴν αὐτὴν περιφέρειαν, δὲν ἦτο δυνατόν τοῦτο καὶ θὰ ἦσαν πάντοτε ὑποχρεωμένοι οὗτοι νὰ τυροκομῶσιν εἰς προχείρους καλύβας ὅπου ἡ τυροκόμησις γίνεται ὑπὸ τὰς χειρίστας συνθήκας. Διὰ τοῦτο, πλὴν τοῦ εἰς Λάππα Μανωλάδος ἰδρυθέντος Συνεταιρισμοῦ τῷ 1912 τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ κατόπιν διευθυντοῦ τῆς Γαλακτοκομικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων Ν. Ζυγούρη ὡς καὶ εἰς Κρήτην, Ἀργολίδα καὶ ἀλλαχοῦ, ἰδρύθησαν τοιοῦτοι τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Σχολῆς καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Ἰωαννίνων ἅμα ὡς ἰδρύθη ἡ Ἀγροτική Τράπεζα, καίτοι ἀπὸ πολλῶν εἰῶν πρότερον κατεβάλλοντο παρὰ τῆς Σχολῆς σχετικαὶ προσπάθειαι καὶ ἐκαλλιεργεῖτο ἐντατικῶς παρ' αὐτῆς ἡ συνεταιριστικὴ ἰδέα, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις πιστωτικοῦ ἰδρύματος πρὸς χρηματοδότησιν τῶν συνεταιρισμῶν, καθίστα ἀνέφικτον τὴν ἵδρυσίν των.

(Συνεχίζεται)

ΠΕΤΡΟΥ ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Θά μιλήσουμε με απλά λόγια για τὸ κοινωνικὸ ἐκεῖνο φαινόμενο, ποὺ ὄλος ὁ κόσμος ὀνομάζει Τέχνη.

Τὶ εἶναι ὁμῶς Τέχνη; Στὴν πιὸ γενικὴ ἔννοιά της ἡ λέξη αὐτὴ σημαίνει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς γνώσης στὴν πράξη. Εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μεταχειρίζεται τὴ νόησή του γιὰ νὰ τροποποιήσῃ τὴ φύση, ὥστε νὰ ἱκανοποιήσῃ τελειότερα τὶς ἀνάγκες του καὶ αὐτὸ τὸ κάνει μεταμορφώνοντας τὸ ὕλικὸ τῆς φύσης σὲ ἀντικείμενο χρήσιμο. Εἶπε κάποιος: «Τέχνη εἶναι ὁ ἄνθρωπος προστιθέμενος στὴ φύση».

Ἰπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἡ τέχνη ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα. Ὅμως πολὺ συχνὰ ὁ ἄνθρωπος μεταχειρίζεται τὸ μυαλό του γιὰ νὰ παραγάγῃ ἀντικείμενα ἀνώφελα, ἀντικείμενα τῶν ὄποιων ὁ μόνος σκοπὸς εἶναι: νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀνάγκη τῆς ὁμορφιάς. Καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ πάλι ἡ δημιουργία ἐκφράζεται μὲ τὴ λέξη «Τέχνη». Λοιπὸν ἔτσι μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ, ὅτι ἡ τέχνη εἶναι μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴ δημιουργία κάλλους. Ὁ ζωγράφος, ὁ μουσικὸς, ὁ ποιητὴς εἶναι καλλιτέχνες. Καὶ ἂν δὲ φτάνει ἀκόμη πάντοτε ὁ καλλιτέχνης νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁμορφιά, ὁμῶς πάντοτε σ' αὐτὴ ἀποβλέπει.

Ἀλλὰ πὼς γίνεται, ὥστε στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ποὺ τόσο ἰδιαίτερα ἀποβλέπει στὸ χρήσιμο, νὰ ἐμφανίζεται μιὰ ἰδιότητα καθαρὰ ἀντιδιωτελής, ἡ καλλιτεχνική; Ἀς τὸ ποῦμε μὲ απλά λόγια: ὁ ἄνθρωπος, ὅπως καὶ τὸ ζῶο, προσανατολίζεται πρὸς τὴ δράσιν. Ἡ δράσις εἶναι μιὰ ὀργανικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πιὸ βασικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ δὲν ἐξαντλεῖται μ' αὐτὴν τὴν δραστηριότητα ἡ ἀνθρώπινη δράσις. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῶο ἀκόμα ἔχουν δυνάμεις ποὺ περισσεύουν

ἀπὸ τὴν προσπάθεια γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπιτύχῃ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς κινδύνους ποὺ τὸν ἀπειλοῦν καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὶς στοιχειώδεις ἀνάγκες του, ἀπὸ τὴν στιγμὴ ἐκεῖνη τείνει νὰ ξεδέψῃ τὸ περίσσευμα τῶν δυνάμεών του σὲ μιὰ δραστηριότητα ἐντελῶς ἀντιδιωτελής. Ἡ πιὸ ἀπλή μορφή αὐτῆς τῆς ἀνώφελης δραστηριότητος εἶναι τὸ παιχνίδι.

Βέβαια τὸ παιχνίδι, κυρίως στὸ παιδί καὶ τὸ μικρὸ ζῶο, ἔχει μιὰ χρησιμότητα βιολογικὴ καὶ ψυχολογικὴ: ἀναπτύσσει τὶς φυσικὰς δυνάμεις ὅπως καὶ τὶς διανοητικὰς καὶ τὴ δραστηριότητα. Ἀποτελεῖ λοιπὸν μιὰ προπαρασκευὴ γιὰ τὴ σοβαρὴ ζωὴ. Ὅμως αὐτὴ σὲ ζωὴ ἡ ἀσύνειδη δὲν εἶναι ἄλλο, παρά ἓνα ξόδεμα τῆς περισσεύουσας δυνάμεων.

Πολλοὶ διανοούμενοι ἔχουν πλησιάσῃ τὸ νόημα τῆς Τέχνης μὲ τὸ παιχνίδι καὶ «τέχνη γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι ἄλλο παρά μιὰ ἀσχολία εὐχάριστη, ποὺ δὲν βρῖσκει ἄλλο σκοπὸ παρά τὸν ἑαυτὸ τῆς, μιὰ ἀσκοπιμότητα».

Αὐτὴ τὴ θεωρεῖ ἀναπτύσσοντας ὁ Σίλερ ἔγραψε: «ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει πρὸ νὰ παίζει μὲ τὸ ὦρατο» καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα: «ὁ ἄνθρωπος δὲν παίζει, παρά ὅταν εἶναι ἀληθινὰ ἄνθρωπος καὶ δὲν εἶναι ἀληθινὰ ἄνθρωπος, παρά ὅταν παίζει».

Μία ἄλλη θεωρία δέχεται ὅτι ἡ Τέχνη προήλθε ἀπὸ τὸ χορὸ, ποὺ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς τὸ πιὸ ἁρμονικὸ παιχνίδι.

Στὰ παιδιά πάλι, γράφει ὁ F. Challa τὸ παιχνίδι εἶναι ἓνα μίγμα ἀπὸ δράσιν καὶ ὄνειρο. Τὰ παιδιά ποὺ παίζουν, ζοῦσιν ἓναν κόσμον φανταστικόν, ὅπου μεταμορφώνουν κατὰ τὸ γούστο τους τὰ πράγματα καὶ τὰ ὄντα. Τὰ παιδιά, ὅταν παίζουν μὲ ζῆλον, ἐφευρίσκουν πρόσωπα φανταστικά,

ὅποια ἀνακατώνουν μὲ τὴ ζωὴ τους, ἐφευ-
ρίσκουν περιπέτειες διάφορες φανταστικές,
θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι συνθέτουν μυθιστόρη-
μα. Ἀπ' αὐτὴ λοιπὸν τὴ μεριὰ τὸ παιχνί-
δι συγγενεῦει μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ δημι-
ουργία. Ἡ Τέχνη ἔτσι θὰ εἶναι ἓνα παιχ-
νίδι, ἀλλὰ ἓνα παιχνίδι πῶς περιπλοκο-
πῶς λεπταίσθητο, παρὰ τὰ συνηθισμένα
παιχνίδια τῶν παιδιῶν καὶ τῶν μεγάλων.
Ἀλλὰ θὰ εἶναι πάντοτε κάτι αὐλοῦ: ἡ ὀ-
λη πλοκὴ δὲν θὰ ἔχει τίποτε τὸ πραγμα-
τικὸ, μόνον θὰ χρησιμεύει νὰ διεγείρει αἰσ-
θήματα καὶ εἰκόνες.

Ἄς κοιτάξουμε τώρα ἀπὸ πῶς κοντὰ,
τί εἶναι αὐτὸ τὸ «παιχνίδι» ποῦ δημιουρ-
γεῖ εἰκόνες καὶ συναισθήματα πλάσματικά.

Θὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν παιγνιώδη, τὴν
ἀνιδιοτελεῖ ἀντίληψη τοῦ κόσμου στὸν καλ-
λιτέχνη, πῶς δηλ. ὁ καλλιτέχνης βλέπει
τὸν κόσμον ὡς ἓνα δράμα, ὅμως ἓνα
δράμα ποῦ δὲν ἔχει τίποτε τὸ χρησιμο-
συνηθισμένη του ζωὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔρχε-
ται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμον, παρὰ γιὰ νὰ
δράσει καὶ νὰ διατηρήσει τὸ εἶδος του. Τὸ
ἴδιο καὶ στὰ ζῶα. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἓνα
χορτοφάγο ζῶο, εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ χόρ-
το καὶ ἡ χρησιμότητά του. Τὸ ἀντίθετο
συμβαίνει μὲ τὸν καλλιτέχνη. Ὁ καλλιτέχ-
νης βλέπει τὴ φύση καθαυτὴ, γιὰ τὸν ἑ-
αυτὸ της, στὴν πρωταρχικὴ της καθαρότη-
τα, τὴ βλέπει, τὴν ἀκούει καὶ τὴν σκέπτε-
ται παρθενικά.

Ἀλλὰ ὁ καλλιτέχνης δὲν μπορεῖ ν' ἀ-
ποσπασθεῖ ἐντελῶς ἀπὸ τὴν πραγματικὴ
ζωὴ. Τὴν αἰσθάνεται, ἀλλὰ τὴν αἰσθάνεται
ξεχωριστά. Ὁ ἓνας καλλιτέχνης αἰσθάνε-
ται καὶ ἀγαπᾷ τὰ χρώματα καὶ τὶς μορ-
φές, ὁ ἄλλος αἰσθάνεται καὶ ἀγαπᾷ τοὺς ἥ-
χους. Ἀγαπᾷ τὴ λέξη, τὸ λόγο.

Ὅμως ὑπάρχει κάτι πῶς πέρα: ὁ καλ-
λιτέχνης, μετουσιώνει τὰ χρώματα, τὶς μορ-
φές τοὺς ἤχους τὸ Λόγον σὲ ὁμορφιά καὶ
πνεῦμα. Δὲν τοῦ ἀρκεῖ ὁ ἐξωτερικὸς κόσ-
μος, ἡ ἐξωτερικὴ ὁμορφιά, ἀλλὰ ἀναζητεῖ
μέσα του ἓναν ἄλλον κόσμον, ἐσωτερικόν, ποῦ
ὕφαινεται ἀπὸ ψυχὴ καὶ πνεῦμα καὶ πάει
νὰ γίνῃ ὁμορφιά.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν θὰ ποῦμε, ὅτι
γιὰ τὸν καλλιτέχνη ἐννοημένο πλατύτερα
«ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος ὑπάρχει» κι αὐτὸς εἶ-
ναι ποῦ πάει νὰ γίνῃ ὁμορφιά.

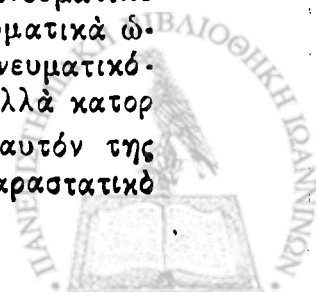
Ὁ κόσμος λοιπὸν γιὰ τὸν οὐσιαστικὸν
καλλιτέχνη ἔχει μεταφερθῆ στὸ ἐσώψυχο
καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θὰ βγεῖ ὡς πνεῦμα μαζί καὶ
ὁμορφιά, ὡς πνευματικὴ ὁμορ-
φιά, ὡς ἓνα «κάλλος οὐσίας».

Σ' αὐτὴ τὴν οὐσιαστικὴν περίπτωσιν ὁ
κόσμος χάνει τὰ περιγράμματα τοῦ ὡς δ-
νειρο, τὶς καθαρὲς μορφές, ποῦ διατηροῦν
τὰ πράγματα καὶ γίνεταί ἑνιαῖος καὶ ἀδιαί-
ρετος, ὡς ὄραμα πνευματικὸν μαζί καὶ
κοσμικόν. Τὰ ὄρανα ἀνάμερα στὸ ἐγὼ καὶ τὸν
κόσμον καταλύονται καὶ ἐπικρατεῖ ἓνα δρα-
μα, μιὰ ἀποψη ἀδιαίρετη καὶ ἀδιάσπαστη.

Καὶ ὑπάρχει μιὰ ἀνταπόκριση ἀπόλυ-
τη ἀνάμεσα στὸ ἐγὼ καὶ τὸν κόσμον, μιὰ
«σμπάθεια». Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ συμ-
βαίνει, ὅτι τόσο τὸ ἐγὼ μας προβάλλεται
στὸν κόσμον γιὰ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ καὶ νὰ
τὸν ἐννοήσῃ, ὅσο καὶ ὁ κόσμος εἰσέρχεται
ἐντὸς μας μὲ ὀλη τὴν ποικιλία καὶ τὸ θάμ-
πος του.

Αὐτὸ τὸ «παιχνίδι» τῆς ἀμοιβαίας ἀν-
τιδραστικότητος τοῦ ἐγὼ καὶ τοῦ κόσμου εἶ-
ναι μιὰ κατάστασις σμπάθειας. Ἴδου πῶς
ὁ Γερμανὸς φιλόσοφος Κάντ ἐκφράζει αὐ-
τὴ τὴν κατάστασιν: «Ἐγκαταλείπομαστε
γιὰ μιὰ στιγμὴ στὴν παιδικὴ ἀυταπάτη, ὅ-
τι αὐτὸ τὸ τοπίον εἶναι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι: αὐτὰ
τὰ δένδρα εἶναι οἱ σκέψεις μας, ποῦ ὑψώ-
νονται πρὸς τὸν οὐρανόν: τὸ τραγοῦδι τῶν
πουλιῶν εἶναι ἡ μελωδικὴ φωνὴ τῆς ψυ-
χῆς μας, ἐλευθερωμέναι ἀπὸ τὶς ἀσχολίας
τὶς ταπεινὲς καὶ τὴ συμβατικὴ ζωὴ».

Πέραν τούτου τοῦ γεγονότος, ὅτι
ἡ ψυχὴ μας ἐνώνεται μὲ τὸν Κόσμον, τὸ
πνεῦμα μας τίθεται εἰς ἐνέργεια μέ-
σα σ' αὐτὸ τὸ παιγνιώδες καὶ ὄνειρι-
κὸ μείγμα, ὅπου τώρα ἡ ψυχικὴ
καὶ αἰσθαντικὴ οὐσία ὑπερβαίνεται ἀπὸ τὴν
πνευματικὴν. Κι ἂν τώρα πολλοὶ εἶναι οἱ
καλλιτέχναι, ποῦ θὰ μπορούσαν πιστὰ νὰ
ἀποδώσουν τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, καὶ λιγώ-
τεροι ἀκόμα εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ θὰ μᾶς ἔδι-
ναν ἓνα ἑνιαῖον καλλιτεχνικὸν δράμα, ἀκό-
μα πῶς λίγοι εἶναι ὅσοι θὰ μᾶς καλοῦσαν
νὰ παραστῶμε σὲ ἓνα δράμα πνευματικόν
μαζί καὶ αἰσθητικόν, σὲ μιὰ πνευματικὰ ὄ-
ραμα παρουσία, ὅπου ὅμως ἡ πνευματικὴ
ἐνέργεια δὲν εἶναι κάτι πρόσθετον, ἀλλὰ κατορ-
θώνει νὰ ἀφομοιώσῃ πρὸς τὸν ἑαυτὸν της
καὶ νὰ ὑποτάξῃ ὄλον τὸν παραστατικόν

κόσμο.

Θά πούμε τώρα λοιπόν μαζί με τον Έμερσον: «ή ζωή για τον καλλιτέχνη είναι μια έκσταση» και θα συμπληρώσουμε: «δμως πάντα μια πνευματική έκσταση». Τρυφερότητα, αγάπη «συμπάθεια», τάση να τὰ ενώσει και να τὰ ἀγκαλιάσει όλα, βρίσκεται στο βάθος της κάθε καλλιτεχνικής ψυχής, όμως αυτή ή αγάπη, που είναι βαφτισμένη εν «ἀληθεία» και εν «πνεύματι» πρέπει να είναι πάντα βαφτισμένη.

Τελικά, όταν ο καλλιτέχνης ενώσει τον αισθαντικό και πνευματικό εαυτό του σε μια υπέρτατη δημιουργική χηρά, έπειτα έπιστρέφει πάλι στο ιδιαίτερο μεμονωμένο έγώ του.

«Η μεγάλη Τέχνη», λέει ο Γκυγιώ, «συνίσταται στο να συλλάβει και να αποδώσει κανείς το πνεύμα των πραγμάτων δηλ. να ενώσει το άτομο με το όλον και κάθε μια στιγμή με την όλική διάρκεια».

Αυτή την κατάσταση την εξέφρασε ένας καλλιτέχνης Ιάπωνας γράφοντας: «πρέπει να τὰ εγκαταλείψουμε όλα, για να τὰ έχουμε όλα».

Έννοείται, ότι αυτή ή αισθητική και πνευματική καθολικότητα αφορά από τις τέχνες του λόγου μόνον την ποίηση. Στην πεζογραφία εκείνο που υπάρχει κυρίως, είναι ο διηρημένος κόσμος, ο κόσμος των συγκεκριμένων μορφών και των περιγραμμάτων, των όποιων όμως ή αποτίμηση θά γίνεται πάντοτε, χωρίς συμβατικότητα, μόνο για την αλήθεια, για την αλήθεια, για την ομορφιά και για το πνεύμα.

Λοιπόν θα συμπεράνουμε, ότι ή τέχνη καθεαυτή είναι πράξη ανιδιοτελής, μια πράξη συμπάθειας και αγάπης και μια άσκοπη σκοπιμότητα. Και είναι ένα δράμα άκείρας στιγμής, που προβάλλεται από τη φαιάσια και από το πνεύμα.

ΟΛΑ ΤΑ ΔΕΧΟΜΑΙ

Όλα τὰ δέχομαι,

το φόβο, την κραυγή των ανθρώπων, τὰ δάκρυα,
το θάνατο που τρεμίζει στα χείλη τους,
τη σιωπή τη μυστική στην καρδιά τους.

Όλα τὰ δέχομαι στο σφαλιχτό μου το βλέφαρο,
στο στόμα το πικρά σφαλιχτό,
στις σκοτεινές των ώρων μου καμάρες.

Κεϊ ν' απομείνουν καρούς

σαν τους καρπούς να ωριμάσουνε,
ώσπου σαν άνθη σε ρέματα σιωπηλά,

με τη δική μου φωνή πάλι στο φως να ύψωθουνε'

Όλγα Βότση

ΜΙΚΡΗ ΕΛΕΓΕΙΑ

Ἐφυγες μ' ἓνα ὄραμα σὴν ψυχὴ
καὶ μιὰ πληγὴ—ματωμένο λὲς ρόδο—στὴν καρδιά σου.

Ἐπειτὰ πήραμε ἀπὸ σένα μηνύματα
μ' ἓνα σύννεφο μαῦρο.

Ἦσαν τὰ δάκρυα τὰ πικρά, πὺ δὲν στερεύουν.

Ἐμεῖς δὲ σοῦ στείλαμε τίποτε.

Τίποτε δὲν εἶχαμε νὰ σοῦ στείλουμε.

Μόνο μιὰ θύμηση ἀπὸ πυρκαϊά.

Ὅμως σοῦστειλε ἓνα γαλάζιο κῦμα τὸ Αἰγαῖο πέλαγο.

Ἐνα χρουσαφένιο σιάχνι ὁ κάμπος τῆς Θεσσαλίας.

Ἐνα λεβέντικο τραγοῦδι τὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου.

Σοῦστειλε καὶ ἡ Θεὰ Ἀθηνᾶ ἓνα ἀσημένιο φύλλο
ἀπὸ τὴν ἔλητὰ πὺ φύτευε στὴν Ἀκρόπολη.

Νὰ τὰ δείχνης σι' ἀστέρια καὶ νὰ καυχίεσαι.

Νὰ λές: μὴ κυττάτε τὴν πληγὴ τῆς καρδιάς.

Κυττάτε τὰ σημάδια τῆς Γῆς μου.

Κυττάτε τῆς ψυχῆς μου τ' ὄραμα.

2

Ἡ μνήμη σου στὸν καθρέφτη τῆς μέρας

ἔμεινε σὰν μιὰ ματωμένη φωτογραφία

σιτὸ στῆθος κάποιου σκοτωμένου στρατιώτη.

Σὰν ἓνας ἅγιος ξεθωριασμένος κι' ἀγνώριστος

στὸν τοῖχο μισογκρεμισμένης ἐκκλησιᾶς.

Σὰν μιὰ μολυβένια γοργόνα

σιτὸ χέρι πνιγμένου ναυτικοῦ.

Τὶ νᾶηταν αὐτὰ πὺ λατρεύτηκαν τόσο

θ' ἀναρωτιέται ἡ μέρα γιὰ χρόνια πολλὰ

καὶ τώρα τρεμίζουν οἱ ἴσκιοι τους

καθὼς τρεμίζουν στὰ νερὰ τῆς λίμνης,

τὰ πένθιμα μαλλιά

τῆς Ἰτιάς τῆς κλωνόγυρτης

ὅταν τ' ἀνακατώνουν οἱ νοτιάδες;

3

Ἐφυγες ὅταν τὰ σύννεφα

σκέπαζαν τὸν οὐρανὸ μας.

Ὅταν οἱ καταιγίδες ἔδερναν τὰ δάση μας.

Ὅταν οἱ λύκοι κυνηγοῦσαν τὰ ὄνειρά μας.

Ὅμως ἐγὼ σὲ θυμοῦμαι

ὅταν ἔρχονται τὰ χελιδόνια.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι προσεύχονται

κάτω ἀπ' τὸν ἴδιον ἥλιο.

Ὅταν καλημερίζονται οἱ λαοί.

Σὲ θυμοῦμαι

ὅταν τὸ οὐράνιο τόξο στεφανώνει τὸν οὐρανὸ μας.

Χρυσάνθη Ζιτσαία

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

Στὴ Δαμασκὸν ὄδεύεις,
 μὲ τὴ νύχτα πάμφωτη μέσα στὴν καρδιά σου.
 Βαρειά κι' ὀργίλα ἤχουὺν τὰ βήματά σου.
 Στὸ ἔμφοβο πνεῦμα βασιλεύεις,
 ἐνὸς λαοῦ ποὺ μέλλεται ἡ ἀγάπη
 πλούσιο ποτάμι νὰ χυθῆ ἐντός σου!

* *

Νύχτα ἔναστρη. Πρὸς τὸ σκοπὸ σου
 πόντα τραβᾶς. Μακρὺς ὁ δρόμος.
 Ἦ κακὴ βουλὴ ἔννοια καὶ τέρμα ἔμπρός σου!
 Κι' ὦ! θάμα καὶ τῆς γῆς τρόμος!
 Ἦ παρουσία τοῦ Κυρίου φράγμα!
 Φωτιὰ καὶ λόγος κόβει τὴν ὁρμὴ σου!
 —Σαοὺλ, Σαοὺλ, τὶ μὲ διώκεις;
 Κάνε τὴν ἀγαθὴ, τὴ δύναμή σου!

* *

Διαλυθῆκαν τῆς νυχτιάς τὰ σκότη.
 Ἦλιος λαμπρὸς τὴν πολιτεία φωτίζει.
 Καινούργια λὲς προβάλλει ἀνθρωπότη.
 Νέος ἀνθρώπος σὲ νέα ζωὴ βαδίζει!

Ἀντιγόνη Γαλανάκη—Βουρλένη

ΑΝΙΑ

Τὸ τραπέζι μὲ τὸ ἄσπρο τραλεζομάντηλο.
 Ὁ χλωμὸς γυμνὸς τοῖχος τὸ ἀδιάφορο ρολοῖ στὴν ἑταξιέρα:
 (Τίκ—τάκ, τίκ τάκ... —Ποιὸς τὸ κορδίζει τόσο καλά;)

Τὶ νὰ ἐπιθυμήσης ἀπὸ τ' ἀνεπλήρωτα....
 Κάθεσαι ἔτσιδά, μὲ ἀδιάφορα χέρια—σχεδὸν
 μὴ ὑπάρχοντας.

* Ἄν κατακόρυφα ὑψωνόταν ἓνα χέρι—ἓνα μαχαίρι.
 κρατῶντας, κι' ἔπεφτε
 στὸ κέντρο ἐιούτης τῆς καρδιάς, δὲ θάβγαινε
 ἀπόψε, μῆτε μιὰ
 σταγόνα αἷμα.

Δένα Παππά

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΝΑ*

(Ἀνέκδοτοι στίχοι τοῦ Ρήγα Γκόλφη,
Ἀνακοίνωση κ. ΔΗΜ. ΓΙΑΚΟΥ)

Μικρὸ παιδάκι κι ἄπλερο μὲς στῆς ζωῆς τὸ δρόμο
παραπατῶ, ἀντιστήριγμα γυρεύοντας τῆς σκέψης,
κι' ἐνῶ τριγύρω μου ἀγρυπνοῦν ἡ δειλία μὲ τὸν τρόμο,
στὴν ἀγκαλιά σου σφίξε με, μάνα, νὰ μ' ὀρμηνέψεις.

*

Ὁ ἄγουρος νιὸς δυνάμωσε, κ' ἐσὺ καρδιά πού δρίζεις
φίλτρα, γητειὲς τῆς νιότης μας, μὴν πᾶς νὰ τὰ γυρέψεις
σὲ ράχες κακοτράχαλες, πού κρύφια τριγυρίζεις.
Στὴν ἀγκαλιά σου σφίξε με, μάνα, νὰ μ' ὀρμηνέψεις.

*

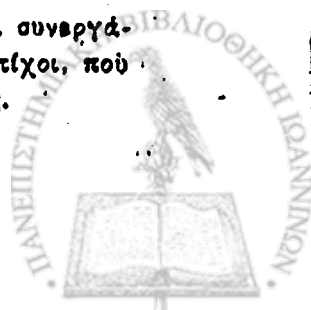
Μὰ πάλι πού ἄντρας ἔγινα κ' ἔγειρα* στὸ μαράζι
μ' ἐσέ, τοῦ κόσμου ἀνεγνωμιά, πού θές νὰ μὲ παιδέψεις
καὶ τυρανᾶ τις μέρες μου ἔγνια ἄδικη πού σφάζει,
στὴν ἀγκαλιά σου σφίξε με, μάνα νὰ μ' ὀρμηνέψεις.

*

Καὶ τώρα πού ἴσκιος πέταξες κι' ἀπόσβησε τὸ φῶς σου,
τὴ θέλησή σου δὲν ξεχνῶ τὰ πάντα νὰ μαντεύεις.
Γιὰ νᾶναι ἡ θύμηση πισιή στὸν πόθο τὸν κρυφὸ σου
μὲς στὴν ψυχὴ μου σ' ἔβαλα, μάνα, νὰ μ' ὀρμηνεύεις.

Ρήγας Γκόλφης

(*) Ἑδλαβικὸ μνημόσυνο τοῦ ἀξέχαστου Ρήγα Γκόλφη, πού ὑπῆρξε καὶ συνεργάτης μας, στὸ πρῶτο ἑξάμηνο ἀπ' τὸ θάνατό του, ἀποτελοῦν οἱ ἀνέκδοτοι αὐτοὶ στίχοι, πού τοὺς παραχώρησε εὐγενικὰ στὴν «Ἠπειρ. Ἡστία» ὁ συνεργάτης μας κ. Δημ. Γιάκος.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΡ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΗ

Ἐκπαιδευτικοῦ

“Ἡ ΑΚΟΙΜΗΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ,”

Ὅλιγα βήματα ἀπὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μ(ελσουργῶν) φέρουσι τὸν ἐπισκέπτην εἰς ἀλλήν τετράγωνον, ἣ ὁποία κατὰ τὰς τρεῖς μὲν πλευρὰς πλαισιούται ὑπὸ τῶν κελλίων ὑπνου καὶ ὑπηρεσίας τῶν μοναχῶν, ἀνατολικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ «Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου».

Εἰς τὸ βάθος τῆς ἀλλῆς καὶ ὀπισθεν τοῦ κοσμοῦντος τὸν Ναὸν προστυλίου ὑπάρχει ὁ δυτικὸς τοῖχος τοῦ προνάρθηκος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται τὸ μικρὸν κωδωνοστάσιον. Κατὰ τι δὲ χαμηλότερον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄψεως, ἀέτωμα μετὰ γεισώματος στεγάζει εἰκόνα τῆς «Παναγίας» πρὸ τῆς ὁποίας—ἀνέκαθεν καίουσα—ἐφώτιζεν ἀκοίμητος κανδήλα.

Ὁλονυκτίως αὕτη ἔστειλε τὸ μελιχρὸν τῆς φῶς εἰς ὀλόκληρον ἡμικύκλιον ἔκτασιν, περιλαμβάνουσαν τὸ ἔναντι τοῦ Μοναστηρίου χωρίον καὶ ἀπασαν τὴν περὶ αὐτὸ πολυσύχναστον περιφέρειάν του, ἀπὸ τοῦ Ν. Ἀνατολικοῦ μέχρι καὶ τοῦ Β. Δυτικοῦ ἄκρου τῆς περιοχῆς του.

Ὅποιοι θάρρος ἐνέπνεε τὸ ἅγιον ἐκεῖνο φῶς εἰς πάντα βαθύτερον αἰσθανόμενον τὴν εἰς τοὺς πιστοὺς παρεχομένην θείαν προστασίαν! ὦ, πόσον τοῦτο ἐνίσχυε ψυχικῶς, ἀπέτρεπε δὲ ἀπὸ πάσης κακίας, καὶ συνεχράτει τοὺς χριστιανοὺς ἐντὸς τοῦ

πλαισίου τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων.

Ὁ ἐργάτης μετὰ τὸ ἡμερήσιον κάματον, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἐστίαν του, ἀνακούφισιν ἀμα καὶ ἀνεσιν ἠσθάνετο, εὐθύς ὡς ἀντίκρυζε καὶ πάλιν τὸ ἱερὸν φῶς σύμβουλον τοῦτο—κατ’αὐτὸν—συμπαραστάσεως καὶ θείας ἐπιδραβεύσεως τῶν μόχθων του.

Οἱ ἐν νυκτὶ ποτίζοντες ἢ θερίζοντες τοὺς ἀγρούς τὸ μέχρις αὐτῶν ἐξικνούμενο ἀμυδρὸν φῶς ἐθεώρουν εὐνοϊκὸν καὶ πρόθυμον συμβοηθὸν, συμπαθῆ παρατηρητὴ καὶ εὐμενῆ προστάτην τοῦ κομπιῶδους ἔργου των.

Ὁ ἐν ὑπαίθρῳ, κατὰ διαλείμματα ἐν νυκτὶ, ἀφυπνιζόμενος καὶ προσέχων τὸ βόσκοντα ὑποζύγιό του, ὁ τοὺς βοῦς τε συνοδεύων εἰς τὴν βοσκήν γεωργός, ἢ εἰς τὸν «σκάρον»⁽²⁾ ὀδηγῶν τὸ ποίμνιον του, ἀντικρύζοντες αὐτὸ, ὑπελόγιζον ὁ προσεκτικὸν φίλον καὶ σύντροφον.

Ἡ εἰς τὴν ὑφαντουργίαν⁽³⁾, ἢ ἄλλην τινὰ βιοτεχνικὴν ἐργασίαν ἀσχολουμένη κοκυρὰ, ἀτενίζουσα τὸ ἱερὸν φῶς ἠγρύπνη ἐργαζομένη, ἐκ τῆς ψυχῆς τῆ δὲ ἀνήρχτο ἡ ἐλπίς, ἢ μᾶλλον ἡ πεποίθησις, ὅτι εἶχε συμβοηθὸν τὴν «Ἀντιλήπτορα»⁽⁴⁾ εἰς τὴν εὐδῶσιν τοῦ ἔργου τῆς. Ὅσα δὲ καὶ ἐν ὥρᾳ βαθείας νυκτὸς ἠναγκασμένη νὰ παρακολουθῆσθαι τὴν εἰς τὰ ὑδροκίνητα ἐργαστήρια⁽⁵⁾ κατεργασίαν τῶν μαλλίων ὑφασμάτων τῆς, ὅπως ἀφόβως μετέδενεν.

Ἡ διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν ἐπείγουσας ἀγροτικῆς, ἢ ἄλλης ἐν ὑπαίθρῳ ἐργασίας τῆς ἐπιδραδύνασα καὶ ὑπὸ τοῦ σκότους

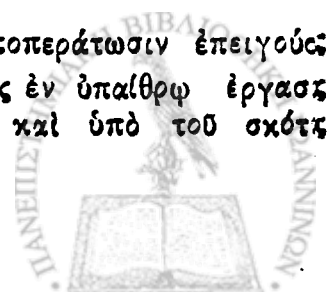
1) πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγάλης θερμότητος καὶ τριβῆς τῶν στάχυων.

2) ἡ μεταμεσονύκτιος βοσκή τῶν ζῶων, ἰδίᾳ τῶν προβάτων.

3) λινάρισμα, γνέσιμο, τοικρίκι, ὑφανσις κλπ.

4) ἐπιθετὰ ἰδιοτήτων τῆς Παναγίας: Ἀντιλήπτωρ, Γρηγοροῦσα, Θεοτόκος, Θεομήτηρ, Πάνταγνος, Ἰπέρμαχος Στρατηγός.

5) τὰ παρὰ τὸν μύλον «νεροτριβὶς καὶ μαντάνια».

καταληφθεῖσα, κατὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐπιστροφὴν ἔσπευδε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ ἐμφανῆ μέρη, ὅθεν βλέπουσα τὸ φῶς τῆς «Γρηγορούτης»⁽⁴⁾ ἐθεώρει τοῦτο ὡς τὸν εἰλικρινέστερον καὶ πιστότερον συνοδὸν ἀσφαλείας τῆς.

Ἡ στερηθεῖσα τῶν γονέων καὶ οἰκείων τῆς, ὄρφανὴ καὶ μόνη ἐνοικοῦσα, μετὰ τὴν θερμὴν τῆς προσευχὴν, ἀτενίζουσα ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὴν ἀκτίνα τοῦ στοργικοῦ φωτός, διέβλεπεν ἐν αὐτῇ τὸν προστάτην, τὸν ἀληθῆ φρουρὸν τῆς περιουσίας τῆς, τῆς ζωῆς τῆς, τῆς τιμῆς τῆς.

Ἡ νεαρὰ μήτηρ «νανουρίζουσα» τὸ δρέφος τῆς ὀπόσας ἐλπίδας διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ εὐτυχές μέλλον του ἔτρεφε, στηρίζουσα ταύτας εἰς τὴν στοργικὴν προστασίαν τῆς Ἀγνοτέρας τῶν μητέρων!

Ἡ παρὰ τὸ ἀσθενοῦν τέκνον τῆς ἀγρυπνοῦσα μήτηρ, ἡ περισσότερον τούτου ψυχικῶς πάσχουσα, καὶ διὰ τῶν δακρῶν τῆς δρέχουσα τὸ προσκέφαλόν του, στρέφουσα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν διὰ τοῦ παραθύρου εἰσερχομένην ἀκτίνα τοῦ φωτός τῆς ἱερᾶς κανδήλας, ἐλάμβανε θάρρος καὶ ἐλπίδα, τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ Μάννα τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐτοίμη τῶν πιστῶν ἀντίληψις, δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ ἀπαλλάξῃ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀσθενείας.

Ποσάκις ἡ μήτηρ, ἡ ἀδελφὴ ἢ ἡ σύζυγος τῶν ἐν τῷ μετόπῳ πολέμου ὑπεραπιστῶν, τῶν φρουρῶν τῆς Ὀρησκείας καὶ τῆς Πατρίδος, βλέμμα ἰκεσίας πρὸς τὴν ἀφειτηρίαν τοῦ ἱεροῦ φωτός ὑψοῦσαι καὶ ἐνδόμυχον ἀπευθύνουσαι παράκλησιν, ἐπίστευον, ὅτι⁽⁴⁾ ἢ «Ἵπέρμααχος στρατηγός», ὁ ἄγγελος φύλαξ τῶν ἀγαπημένων, θὰ ἐπαναφέρει αὐτοὺς σώους καὶ ὑγιεῖς εἰς τὰς ἀγκάλας των.

Πόσοι καὶ πόσοι ἄλλοι! Κληρικοὶ ἢ κοσμικοὶ, ποικίλων ἐπαγγελματίων, ἀσχολιῶν καὶ ἰδιοτήτων, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας καὶ φύλου, ὑπὸ διαφόρους συνθήκας ἐν νυκτὶ εὐρισκόμενοι εἰς τὸ ὑπαιθρον—καὶ ἢ εἰς χρόνους ἐλλειπούσης ἢ ἀπουσιαζούσης Κρατικῆς ἀσφαλείας—ἀντικρύζοντες

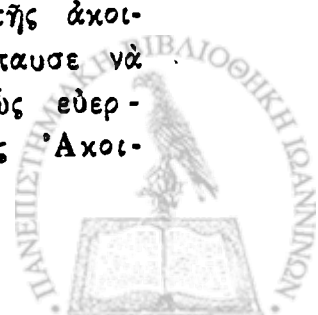
τὸ εὐεργετικὸν φῶς ἐπίστευον, ὅτι καὶ αὐτοί, ὡς ἀληθεῖς καὶ πιστοὶ χριστιανοὶ περιελαμβάνοντο εἰς τὸ ἀπέραντον πλασίον τῆς Θείας προστασίας καὶ ἀντιλήψεως.

Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κακοποιῶν ἦσκει εὐεργετικὴν ἐπενέργειαν τὸ φῶς τῆς Παναγίας. Ὁ πέπλος τοῦ σκότους εἶναι ὁ προστάτης τῶν κακῶν πράξεων ὑπ' αὐτὸν δρωσιν αἱ σατανικαὶ ἐπινοήσεις. Ὑπ' αὐτὸ τὸ σκότος ἀνδροῦνται καὶ ὑπ' αὐτὸ συνήθως ἐκδηλοῦνται αὐταὶ καὶ ἐκτελοῦνται ὑπὸ μορφὴν ἀπαισίων κακουργημάτων. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ αὐτοὺς τοὺς κακοποιούς, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ φῶς εἶναι μισητὸν, τὸ φῶς τῆς ἱερᾶς κανδήλας οὐχὶ σπανίως συνεκράτει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν μελετωμένων κακῶν πράξεων, ὁσάκις ἐτύγχανε νὰ ἀντικρύσωσιν αὐτὸ. Κατ' ἐκείνην τὴν κρίσιμον στιγμὴν ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, τὴν θεῖαν δίκην ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν των τὸ ὅτι ὑπάρχει καὶ ὀφθαλμὸς «δὲ τὰ πάνθ ὄρα».

Καὶ ἅπασα αὕτη ἢ τόσον θαυμαστὴ ἢ τόσον ἀγαθοποιὸς ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας ἐπίδρασις ἐγένετο ἀνευ τινὸς δαπάνης ἢ ζημίας τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Μοναστηρίου. Εὐσεβεῖς ἄνθρωποι, εὐλαβεῖς γυναῖκες—καίτοι διὰ τὸ ὄρεινόν του ἐδάφος καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦ κλίματος, τὸ ἱερὸν τῆς ἐλαίας δένδρον δὲν εὐδοκιμεῖ ἐν τῷ τόπῳ—προθύμως εἰς φιαλίδια κομίζουσαι ἔλαιον, διετήρουν πάντοτε πλήρες μὲν τὸ παρὰ τὴν Ἀγίαν εἰκόνα δοχεῖον, ἀκοίμητον δὲ τὸ φῶς τῆς ἱερᾶς κανδήλας.

Ἀπὸ δύο καὶ πλέον αἰώνων, ἀφ' οὗ χρόνου ἐγένετο ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἡ κανδήλα τῆς εἰκόνας τῆς «Παναγίας» μὲ τὸ μελιχρὸν τῆς φῶς ἐνέπνεε θάρρος καὶ ἐλπίδα εἰς τοὺς χριστιανούς, δὲν ἔπαυε νὰ ἐνισχύῃ τὴν ψυχικὴν δύναμιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν τῶν κατοίκων. Ἄλλ'—ἀτυχῶς—ἀπὸ τῆς ἐκπονήσεως τῶν Μοναστηριακῶν περιουσιῶν) μένει πλέον ἐσβεσμένον τὸ φῶς τῆς ἀκοίμητου κανδήλας, σὺν αὐτῷ δὲ ἔπαυσε νὰ γίνηται προσηκόντως αἰζητὸν—ὡς εὐεργετικὴ ἐπίδρασις—καὶ τὸ φῶς τῆς Ἀκοίμητου προστασίας.

6) ἀποκοιμίζουσα δι' ἄσματος «νάινι—νάινι»
7) ἀπὸ τοῦ 1930 διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν κεφαλαίου πληρωμῆς μισθῶν τοῦ κλήρου, τοῦ κατωτέρω ὁμως μὴ ἱκανοποιηθέντος.

ΚΩΣΤΑ ΑΓΝΑΝΤΗ

ΜΠΕΚΡΗΔΩΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ*

ΔΙΗΓΗΜΑ

Όλα τὰ πράγματα στὸν κόσμον ἔχουν ἀρχὴ καὶ τέλος. Πόσο, λοιπὸν, ρακὴ θὰ μπορούσε νὰ βαστάξει τὸ ἀδύνατο καὶ μικροκαμωμένο κείνο κορμάκι τοῦ Ρόντου. Καὶ τώρα δὲν ἦταν τὸ σῶμα ἀρρωστο! Τσακίστηκαν τὰ νεῦρα του καὶ βαρεῖα μελαγχολία τοῦ καταπλάκωνε τὴν ψυχὴ. Κοίτονταν ἀπὸ μέρες στὸ χαμηλόσπιτό του κι' οὔτε ὕπνο, οὔτε φαΐ, μήτε μιλιὰ ἔβγαζε! Τσιγάρα μόνο κάπνιζε ἀράδα, παρ' ὅλες τὶς γκρίνιες τῆς φαμίλιας καὶ τοῦ Γιατροῦ τὶς συμβουλὲς νὰ μὴ φουμάρει τόσα πολλὰ.

Ὁ Γιατρὸς ἔξον ἀπὸ τὴν θεραπεία καὶ τὶς ἐνέσεις ποὺ παράγγειλε—τότε εἶχαν πρωτοβγεῖ οἱ ἐνέσεις—προσπάθει μὲ κάθε τρόπο νὰ τοῦ τονώσει τὸ ἠθικόν. Οἱ προσπάθειές του ὅμως, παρ' ὅλο ποὺ κρατοῦσαν πάνω ἀπὸ μῆνα, δὲν φαίνονταν νὰ φέρνουν κανένα ἀποτέλεσμα. Βαρεῖα, καταθλιπτικὴ ἢ μελαγχολία. Κι' ἀπάνω σὲ τοῦτο, ἡ φτώχεια ἢ μεγάλῃ φτώχεια μὲ τὸ σακκί.

—Γιατρέ, σὰν πεθάνω λάβε ἔγνοια γιὰ τὰ παιδιά μ', τούειπε μιὰ μέρα ποὺ ἀποφάσισε ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του.

—Δὲν ντρέπεσαι; τί νὰ πεθάνεις; ἐπειδὴ ξεκουράστηκαν λίγο τὰ νεῦρα σου; κάμε ὑπομονή. Δεῖξε καὶ σὺ λίγο θέληση καὶ θὰ ἴδεις πόσο γρήγορα θὰ γίνεις καλά.

Ὁ Ρόντος κούνησε λίγο τὸ κεφάλι καὶ πάλι βουβάθηκε, ὅπως πάντα! τρώμαζες νὰ τοῦ βγάλεις λέξη! σὲ κύταζε ἐπίμο-

να στὰ μάτια σὰν τὸν κουβέντιαζες, μὰ μιλιὰ καθόλου

* *

Τὸ φεγγαρόλουστο κείνο Αὐγουστιᾶτικο βράδυ, ὁ Γιατρὸς βγήκε στὴν ταράτσα νὰ δροσιστεῖ καὶ νὰ ξεκουραστεῖ ἀπὸ τὴν κούραση τῆς ἡμέρας.

Καὶ πάντα, μὰ τὶς σεληνοφώτιστες ἰδίως βραδυές, χαιρόσουν νὰ κάθεσαι στὴν ταράτσα τούτῃ τοῦ σπιτιοῦ του.

Μπρὸς ἓνας στακτοπράσινος κάμπο χλοερὸς ἀπὸ ψηλὰ καλαμπόκια ξετυλιγόνταν στὰ μάτια σου. Κεῖ παρέκει, ἀνάμεσα τοῖς, ἔρρεε τὸ ποτιστικὸ νερό, ἀφθονοποῦ πέφτοντας ἀπὸ ἓνα μικρὸ ὑψωματάκι ὡς εἶδος μικροῦτσικου καταρράκτη, ἐποίκιλε μὲ τὸν ἦχο του τὴ μονότονη ἡσυχία τῆς νύχτας! ἀπόπερα στὴν πλαγιά, διαγράφαται μέσα στὸ σεληνόφωτο τὰ σχήματα τῶν δύο ἀντικρουῶν σπιτιῶν ποὺ πρόβαλλε μέσα ἀπ' τὰ γύρωθε πυκνὰ καρποκλάρα σὰν μιὰ παραμυθένια ἔπαυλη Ἄρχοντι τσανοῦ. Ποῦ καὶ ποῦ ἀνάμεσα φώτιζε κανένα παραθύρι γιὰ στόλισμα τῆς φυσικῆς τούτης ζωγραφιάς. Πάνω ἀπάνω, στυπαρὴ τῆς ράχης κι' ἀπὸ τὴν μιὰ ἀκρὸς τὴν ἄλλη, ὅλο ἔλατα, ποὺ ἄγγιζαν τὸ οὐρανὸ μὲ τὶς δλοῖσες κορφές τους. Δίπλα πρὸς τὸ μέρος τοῦ βουνοῦ, ὁ μυτερὸς δισωμένος λόφος μὲ τὸν «Ἀη-λιά» στὴν κρυφή, μέσα κρυμένο στὰ φουντωτὰ κατσουπωτὰ κλαριά. Καὶ περὶ παραπάνω, βουνό! τὸ πανέμορφο βουνό, κάθετο μὲ τὶς γυμνὲς πανύψηλες κορφές καὶ τὶς πλαγιές του καταπλούμιστες ἀπὸ φωτιές ποῦ ἀνέβανε τὶς νύχτες οἱ τσομπαναράιοι. Μὰ τὸ

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου (σελ. 415) καὶ τέλος.

ρακάτω όμως μαύρο τὸ βουνό, κατάμαυρο·
 λές και πινελλιά πέρισε ἀπὸ χέρι ὑπερφυ-
 σικό, ὡς κάτω, σ' ὄλην τὴν ὑπώρεια, πέρα
 ὡς τὴν «'Ανάληψι» και δέξια ὡς τὸ «Διά-
 σέλλο». Ἔτσι πρόβαλλε μέσα στὸ φεγγα-
 ρόφωτο τὸ δασωμένο ἀπὸ ἔλατα βουνό.

Ἄ! τὶ ὄραμα! τὶ χάρδεμα ματιοῦ! τὶ
 μυχικό ἀγάλλισμα ἦταν ἐκεῖνο;

Σὲ μικροκύματα ἀπαλὰ ἀπ' τὶς κορ-
 ρὲς κατέβαινε ἀνάλαφρο τ' ἀγέρι κι' ἀγκά-
 λιαζε μὲ τὴ φρεσκάδα του ὀλόβολο τὸ σῶ-
 μα τοῦ Γιατροῦ, ποῦ ἀκόμα και στὸ σού-
 ρουπο φλογίζονταν στὴν κάψα, πὸν ὄλα
 γύρω σκόρπιζαν, τὰ πέτρινα ντουβάρια
 αὐτά, ζεστά πῶς γίνονταν στοῦ ἡλιοπυ-
 ριοῦ τὴ φλόγα.

Γι' αὐτὸ, κεῖ στὴν ταράτσα περνοῦσε
 πάντα τὰ βράδνα του.

Τοῦτο ὅμως, τὸ μοιραῖο τοῦτο βρά-
 νη ἦταν ἀλλοιῶς. Ἦταν πανσέληνος· εἶχε
 μ' ἓνα λόγο παραπάνω νὰ βγεῖ στὴν τα-
 ράτσα· ἤθελε ν' ἀποθαυμάσει τὸ ξεκάμπι-
 μα τοῦ φεγγαριοῦ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ ἔλατα·
 ἴσως φορὲς τὸ χρόνο μποροῦσε νὰ χαρῆ
 ὁ τέτοιο θέαμα: Μέσα ἀπὸ τὰ ἔλατια ποῦ
 κλαισίωναν τὶς κορφὲς ἀντίκρου και πρό-
 θυαλαν στὸν οὐρανὸ σὰν ψηλόκορμες λυγε-
 ρὲς νεράϊδες σὲ χίλια δυὸ σχήματα και
 κύριες ἀλλαξιές, νά! κι' ἀρχίζει νὰ φωτί-
 ζεται κεῖ γύρω ὁ οὐρανὸς σὰν ἀπὸ πυρο-
 τέχνημα κρυμένο πίσω ἀπ' τὴ ῥάχη, ποῦ ἡ
 ἀνταύγειά του καταυγάζει τὸν οὐρανὸ μὲ
 τὴν ἀργυρὴ του λάμψη· ὕστερα λίγο—λίγο,
 μέσα στὴν ἀσημένια τούτη λαμπράδα, ξε-
 κροβάλλει στὴν ἀρχὴ μιὰ μυτσίτσα ἀστρα-
 ρετὴ και λίγο—λίγο, κατόπι ὄλο τὸ φεγ-
 γαρί σὰν ἓνας μεγάλως λαμπερὸς δίσκος
 κού ὄλο κι' ἀνεβαίνει ἀνάμεσα στὰ ἔλατα·
 ὥρα προσπερνάει τὶς κορφὲς τους· καβαλ-
 λικεψε τὶς νεράϊδες κι' ὄλο ὕστερα ψήλωνε
 —ψήλωνε κατὰ τὸν οὐρανὸ, ἀπάνω, στὸ
 στερέωμα.

Σὰν ἀποσύρθηκε ἔπειτα ἀπὸ ὥρα στὴν
 κάμαρά του, εἶχε δὲν εἶχε ἀποκοιμηθεῖ και
 αὐτὸς ἀκούστηκε στὴν ἔξω πόρτα· σὰν
 μουρμουρητὸ κουβέντας τοῦ φάνηκε πῶς
 ἴκουε. Τὶ τάχα νὰ συμβαίνει; σκέφτηκε·
 κάποιος σίγουρα ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους του
 δὲν πάει καλά.

—Κοιμᾶσαι, Γιατρέ; τοῦ φωνάζει ἡ κα-
 λὴ του Μάνα μπαίνοντας.

Τί' ναι, Μητέρα;

—Τί' νά' ναι παιδί μου. Ἡ θειά σου ἡ
 Ἄρετὴ εἶναι ἀπ' ὄξω μὲ τὴν πεθερά της·
 ὁ Γιῶργος, λέει, σηκώθηκε στὸ σπῆτι, ἄ,
 νοῖξε τὴ θύρα και βγῆκε χωρὶς παπούτσια.
 μὲ τὰ τσουρέπια μόνο και ξεσκούφωτος.
 Εἶπαν πῶ; βγῆκε πρὸς νεροῦ του· μὰ πε-
 ρόμεναν—πεοίμεναν νὰ ξαναμπεῖ· τίποτε
 Βγαίνουν στὸν κῆπο, ψάχνουν μέσα στὰ
 καλαμπόκια, πουθενὰ Γιῶργος· χάθηκε.

—Γιατρέ μου—Γιατρέ μου τί πάθαμε,
 βάζει σιγαλὲς φωνὲς ἡ Ἄρετὴ σὰν μπῆκε
 κι' αὐτὴ μὲ τὴν πεθερά της μέσα στὸ δωμά-
 τιο τοῦ Γιατροῦ. Ποῦ νὰ βάλω κακὸ στὸ
 νοῦ μου ἡ χαντακομένη· εἶπα βγῆκε γιὰ
 τὴν ἀνάγκη του· ποιὸς τόηξερε νὰ τὸν πά-
 ρω ἡ δόλια ἀπὸ κοντά.

—Ἐψάξατε καλά; εἶπε ὁ Γιατρός.

—Παντοῦ Γιατρέ μου, παντοῦ, σιὰ κῆ-
 πια και στὸ κατώϊ και στὴν ἀχυρῶνα. Νὰ
 πῆρε λὲς τὰ πλάϊα νὰ πάη νὰ γκρεμιστεῖ
 πουθενά; τί νὰ κάμωμς τώρα, Γιατρέ μου;

Κι' ἔκλαιε· ὄλο ἔκλαιε. Παρέκει στέ-
 κονταν ἡ Μάνα του ἀκίνητη σὰν «σιτήλη ἄ-
 λατος» λέξη δὲν μποροῦσε νὰ βγάλει ἀπ'
 τὸ στόμα της· λὲς κι' ἦταν ἓνα πτώμα καρ-
 φωμένο ὀρθὸ στὸ πάτωμα.

Ὁ Γιατρός κατάρτησε γρήγορα ἓνα
 συνεργεῖο ἀπὸ συγγενεῖς. Τοῦτο θὰ ἐρευ-
 νοῦσε ὄλη τὴ χαράδρα κεῖ πλησίον και τὰ
 πεῖδ ἀπότομα ἰδίως μέρη της. Θάπαιρνε
 και φονάρια νὰ βλέπουν καλά στ' ἀπό-
 σκια.

Ὅλη τὴ νύκτα κράτησε ἡ ἔρευνα τού-
 τη· ἴσαμε τὸ πρωί. Μὰ τίποτε δὲν ἀπέδω-
 κε. Ὁ Ρόνιος δὲ βρέθηκε πουθενά. Ἄν
 γρεμίζονταν θὰ τὸν εὔρισκαν κάπου κάτω
 στὸ βάθος τῆς χαράδρας.

Πάει αὐτὸς, κάπου πῆγε και γκρεμίστηκε,
 εἶπε ὁ Γιατρός στὴ Μάνα του· ἡ μπορεῖ
 και νὰ πῆγε νὰ πνιγεῖ κάτω στὸν «Μέ-
 γα»⁽¹⁾.

Πρὸς τὸ μεσημέρι διαδόθηκε πῶς τά-
 χα κάτι ἀγωγιάτες τὸν εἶδαν μπονόρα πά-
 νω στὴ «Σκέξα» κι' ὅταν τὸν ῥώτησαν «κα-
 τὰ ποῦ πατριώτη» τοὺς ἀπάντησε πῶς πά-

1. «Μέγα» λένε οἱ ντόπιοι τὸν ποταμὸ Ἄ-
 ραθο.

ει στο Σκλούπου.

Ἡ εἶδηση φάνηκε ἀπίθανη· νὰ κάμει τί; στο Σκλούπου, τὸ ἀπομακρυσμένο τοῦτο χωριό;

Ὑστερα ρίχτηκε ἡ γνώμη πῶς μπορεῖ καὶ νὰ κατάφυγε στο Μοναστήρι τῆς «Ἀη-Αἰκατερίνης»

Τὸ Μοναστήρι τῆς »Ἀη-Αἰκατερίνης» βρίσκεται στο διπλανό χωριό, πάνω πρὸς τὸ ῥιζοβοῦνι καὶ κοντὰ κι' ἀντίκρου κεῖ στὸν μεγάλο Καταράκτη «Σοποτὺ» τῶν Τζουμέρκων, ἀπὸ τοῦτον πῆρε τὸ ὄνομα ὕστερα καὶ τὸ χωριό.

Ὁ δεύτερος Βασιληᾶς μας περνώντας μετὰ τὴν προσάρτησι τοῦ ὄγδοῦντα ἓνα ἀπὸ τὰ μέρη κείνα, τὸν ἐπεσκέφτηκε, κατὰ πῶς λέν, καὶ στάθηκε μετὰ τὴν ἀκολουθία του ὥρες πολλὰς ἐκεῖ νὰ τὸν ἀποθυναμάσει ἀπὸ κοντὰ.

Τὸ Μοναστήρι, λοιπὸν, αὐτὸ ἦταν πασίγνωστο σ' ὅλη τὴν περιοχὴ γιὰ τὴ θαυματουργὸν τοῦ στοὺς ψυχοπαθεῖς ἐπίδραση. Μὲ τοίχους, ψηλοὺς καλὰ γύρω-γύρω μαντωμένο καὶ μετὰ πόρτες ποὺ ἀσφάλιζαν γερὰ, ὄχι μόνον γιὰ νὰ μὴ βγαίνουν ἔξω οἱ τρελλοὶ ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ μπαίνουν μέσα οἱ κλέφτες κι' οἱ ληστὲς, ἦταν τόπος μοναδικὸς γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀρρώστων τούτων. Ἡ ὑποβλητικὴ ἱερότητα τοῦ χώρου μαζὶ καὶ μετὰ τὴν ἀπομόνωση ποὺ ἀναγκαστικὰ γινόταν στὰ κελλιὰ τοῦ μοναστηριοῦ ἐξασκοῦσαν μιὰν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν στοὺς πάσχοντας καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εὗρισκαν ἐκεῖ τὴν γιατροειά τους.

Ὁ Γιατρὸς ποῦχε ἀναλάβει τὴν φροντίδα τῆς ἐξιχνίασης τοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ Ρόντου, ἔστειλε δυὸ πεζοὺς· τὸν ἓνα στο Σκλούπου καὶ τὸν ἄλλον στο Μοναστήρι. Τὸ βράδυ ἐπέστρεψαν χωρὶς νὰ βροῦν τὸν Ρόντο πουθενὰ ἢ νὰ μάθουν κάτι τὴν σχετικόν. Μόνον λέει ἀπάνω στὴν «Σκέζα» βρέθησαν κάτι πατησιές σὰν ἀπὸ ἀνθρωποξυπόλυτο.

Ὁ Γιατρὸς τὰ ἄκουε ὅλα τοῦτα χωρὶς νὰ δίνει καὶ μεγάλη σημασία, γιὰ τὴν κατάλαβει πόσο ἡ φαντασία τοῦ κοσμάκη ὀργιάζει σὲ τέτοιες περιστάσεις.

Σημέρωσε ἡ ἄλλη μέρα καὶ καμμιά εἶδηση ἀπὸ πουθενὰ.

Τὰ τηλέφωνα στὰ γύρω χωριὰ ποῦ εἶ-

χαν εἰδαποιοθεῖ ἀπαντοῦσαν ὅλη τὴν ἡμέραν, πῶς τίποτε τὸ σχετικόν δὲ μαθεύτηκε. Χίλιες δυὸ ὑποθέσεις διαδίδονταν, ἀλλὰ ὡς περὶ πιθανὲς στέκοντο ἢ θὰ πνίγηκε στὸν Ἀραχθὸ ἢ γκρεμίστηκε στοὺς γκρεμοὺς τοῦ Σκλούπου· τὸ τελευταῖο τοῦτο σκεπτικὸν καὶ μετὰ τὴν πληροφορίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πούειδε πατημασιές, φαινόταν τὸ περὶ πιθανόν.

Ὁ Γιατρὸς προσανατολιζόταν τὴν ὥραν πρὸς τὴν ἰδέαν, πῶς ἴσως στοὺς γκρεμοὺς τούτους τοῦ Σκλούπου προτίμησε νὰ γκρεμιστεῖ, γιὰ σιγουριά· τοὺς ἤξερε καλὰ ἐκεῖνους τοὺς γκρεμοὺς. Ἦταν ἓνα τεράστιον πετροβοῦνι κομμένο κάθετα καταμεσίς, σὰν μετὰ μαχαίρι· μὰ σὲ τὴν ἀπότομην πλευρῶν τῆς σχισματικῆς προβάλλουν βράχια μυτερά· ποὺ καὶ ποῦ καὶ κοντοκλάρια ἀνάμεσά τους εἶνε φυτρωμένα.

Κάτω, πολὺ βαθειὰ κάτω, στο κάτω βαθὸ τοῦ χάους περνάει ἡρεμὸν τὸ Καλαρρυτινὸ ποτάμι μετὰ τὰ κατακάθαρα νερά τοῦ ποῦ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν Πίνδο· παρακλάδι καὶ τοῦτο τοῦ Ἀραχθοῦ, λίγο κεῖ παρέκκλιση σμίγουν τὰ νερά τους.

Σὰν τύχαινε διαβατικὸς νὰ βρίσκεται κανένας στο χωριόν, πάντα ἐκεῖ σὲ τὴν μεγάλην χαράδρην τὸν πῆγαιναν οἱ κάτοικοι, σὲ κάτι τὸ ἀξιοθέατον. Ξεθεμέλιωναν κτερόνια ὀγκώδη καὶ τὰ κυλοῦσαν καὶ στοὺς γκρεμοὺς γιὰ ν' ἀπολαμβάνουν τὸ ἄμα ἀπὸ τὰ μεγάλα χοροπηδήματα ποῦ εἶναν κτυπώντας ποτ' ἔδω καὶ πότ' ἐκεῖ σὲ βράχια καὶ ν' ἀκοῦν τὸν κρότον καὶ τὸ βροῦν τὸ ποῦ γίνονταν μέσ' σὲ τὴν χαράδρην, δὲ νὰ φτάσουν συντριμια πειὰ κάτω βαθειὰ στὸν Καλαρρυτινόν.

— Ἄν πῆγε, ἀλήθεια, κατὰ τὸ Σκλούπου, σὲ τούτους ἀσφαλῶς τοὺς γκρεμοὺς θὰ γκρεμίστηκε, ἔλεγε ὁ Γιατρὸς ποῦ ἤξερε καλὰ τὰ μέρη κείνα· τὸν καλοῦσαν σὲ νὰ γιὰ νὰ ἐπισκέπτετε ἀρρώστους στο χωριόν.

Τὴν ἄλλη μέρα ἦταν Κυριακή. Ἰμάνη τοῦ Γιατροῦ μπῆκε φουριόζα πρῶτον— πρῶτον καὶ τὸν ξύπνησε γιὰ νὰ τοῦ ἀνιγείλη πῶς βρέθηκε ὁ Γιώργος μέσα σὲ κῆπο τῆς κουμπάρας του, τῆς Μπίμπτσνας· ἀπὸ κοντὰ μπαίνει κι' ἡ Μπίμπτσα.

— Πῆγα, Γιατρέμ' λέει, μπονώρα σὲ

«ἤπο νὰ μάσω λίγα φασολάκια, πρὶν πάω πρὶν ἐκκλησιά, ὅπου σὰν ἑφτακα στὴν ἄκρη, κατὰ τὸ φράχτη, κυτάζω, τί νὰ ἴδου; Ἦταν ὁ κουμπάρος, χωρὶς σακάκι, μόνο μὲ τοῦ πουκάμισου, ξυπόλυτος καὶ χουρὶς ταπέλλον. «Κουμπάρε» τοῦ φωνάζου, «ἔ- δῶ ἴσει καὶ μεῖς σὶ κλαῖμε τρεῖς μέρις τῶ- ρα; σὶ δὲν ἀκουῖς τὰ κλάματα καὶ τίς φω- ρὲς ἀπὰ πάνω, σὶδὸ σπῖτι σου; σήκου γλή- ρορα νὰ πᾶμι κρῖμα δὲ σούρχεται ἀπ' τὰ παιδάκια σ' καὶ τὴ φαμλιά σ';»

«Κουμπάρα» ν' λέει, μὲ μιὰ φωνού- λα ἀδύνατη, «σ' ἔξουρκίζου στοῦ λάδ' πούρ- ριξα τ' παιδιοῦς, σὶ κανένα, π'θινὰ μὴν κῆς πὼς μὶ βρῆκες' νὰ μ' ἀνοίξεις μονάχα τοῦ κατώϊ σου νάμπω μέσα καὶ νὰ μὲ κλεί- ρης νὰ πεθάνω' αὐτὸ θέλω, νὰ πεθάνω».

Ὁ Γιατρὸς σὰν ἄκουσε τούτη τὴ στι- μουθία, σχημάτησε ἀμέσως τὴν πεποίθη- ῆ πὼς ὁ Ρόντος ἤθελε ν' αὐτοκτονήσει, καὶ τούλειπε τὸ θάρρος· τίς οἶδε, σκέφτη- ρε, πὸς περιπλανήθηκε τρεῖς μέρες τώρα καὶ τοῦτον τὸν σκοπὸ, ἀλλὰ δείλιασε καὶ ἔβρισε πάλι. Δὲν τούμενε καμμιά ἀμφιβο- ρία πὼς κείνη τὴν νύκτα ἔφτασε κεῖ, ποιὸς ἔφει ἀπὸ ποῦ.

Σηκώθηκε, πλύθηκε, ντύθηκε κι' ἔ- πειλε τίς γυναῖκες νὰ φωνάξουν τοὺς δυὸ ὄνιადους τοῦ Ρόντου νὰ πᾶνε μαζί, ὅλοι μαζί, μὲ τὴν Μπίμπτσιαινα νὰ τὸν πάρουν μὲ τὸ καλὸ νὰ τὸν πᾶνε στὸ σπῖτι του κι' ἵπ' ἐκεῖ νὰ τὸν στείλουν στὸ Μοναστήρι- οῦς «Ἄη—Αἰκατερίνης» μὲ συνοδεία μό- νο τὴ Μάνα του.

Ἐφτασαν στὸν κῆπο ἀργά. Τὸν βρῆ- ραν κρεμασμένο ἀπὸ ἓνα κλωνάρι τῆς κερα- μῆς. Μιὰ τριχιά κεῖ στὴν ἄκρη τοῦ κήπου τοῦ τὴν εἶχαν γιὰ ν' ἀπλώνουν ροῦχα τὴν χρησιμοποίησε γιὰ θηλειά.

Ὁ Γιατρὸς σὰν ἔφτασε μὲ τοὺς ἄλ- λους πιστοποίησε τὸν «δι' ἀπαγχονισμοῦ» θάνατό του.

Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Γεώργου Ρόντου δὲν ὀρφάνεψε μόνο ἡ φαμίλια του. Ἡ γυ- ναῖκα του· τὰ παιδιὰ του προπαντός. Ὁρ- φάνεψε κι' ὁ Γεώργου Κόντος πὸς ἔχασε τὸ ταῖρι του· μὲ ποιὸν θὰ συντρόφευε τῶ- ρα τὸ πιτό; Θαρρεῖς πὼς ἦταν εὐκόλο;

μὲ ποιὸν θάκανε τίς νυκτερινὲς πατινάδες; μὲ ποιὸν θὰ μουρμούριζε τραγουδιστὰ «κι' ἀπ' τὸν Ρόντο κι' ὡς τὸν Κόντο»;

Δὲν ἦταν πὸς ἔκλεισε τὸ ρακοπωλειό· ρακοπωλειὸ ξανάνοιξε κι' ἄλλο κεῖ· μὰ ἔ- λειψε ἡ ψυχὴ, ἔλειψε ἡ προσωπικότητά!

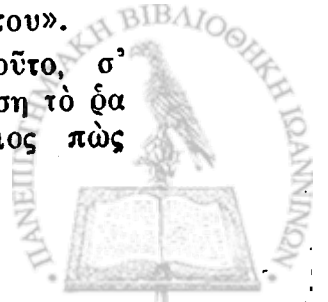
Σὰν σκέπτονταν τούτα ὁ Κόντος, μέ- ρες τώρα, ἔπεσε νὰ πεθάνει ἀπ' τὸ κα- κό του. Ἐκλεισε τὸ ρακοπωλειὸ του· δὲν τοῦκανε ἡ καρδιά νὰ τὸ ἀνοίξει. Κλείστη- κε στὸ σπῖτι του καὶ δὲν ἔβγαινε ἔξω στὴν ἀγορά.

Κατὰ τὸ βραδάκι σὰν «ἔλεπτε τὸ τό- πι» ἄρχιζε μέσα στὸ σπῖτι τίς σπονδὲς του· κι' ἄμα, κατέβαζε κάμποσα ρακογυάλια ρακῆ, βούρκωναν τότε τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ θύμηση τοῦ συντρόφου. «Νὰ κρεμαστεῖ» μονολογοῦσε, «ἀκουῖς νὰ κρεμαστεῖ» κι' ὁ- σο κατέβαινε τὸ ρακὴ μέσα στὴν κούπα, τόσο ἀνέβαιναν τὰ δάκρυα στὰ κατακόκκι- να μάτια του, καὶ τὰ ματόκλαδά τους λιγω- μένα καὶ λίγο σὰν παραλυμένα μισόκλει- ναν καὶ τὰσπρωχναν· κάτω πρὸς τὰ μάγου- λα. Προφτανε τότε καὶ μὲ τὴ ῥάχη τοῦ χε- ριοῦ του, τὰ σφούγγιζε γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέ- πουν, ἡ Γεώργαινα καὶ τὰ παιδιὰ, νὰ κλαί- ει, πίνοντας, τὸν Γεώργου Ρόντο.

Ἐπειτα ἀπὸ μέρες ἀποφάσισε νὰ πα- ρατήσει ὀλοτέλα τὸ ρακοπωλειὸ στὸν μεγά- λο γυιό, πούχε ἀρχίσει, ἀπὸ κάμποσο και- ρὸ τώρα νὰ βαδίζει, πρόωρα, στ' ἀχνάρια τοῦ πατέρα· μὰ τοῦτος σὰν νέος, ἔπινε μο- νάχα οὔζο· ἀργότερα, εἶχε καιρὸ, θὰ προ- βιβάζονταν στὸ τσίπουρο καὶ τὸ κούμαρο! Φαίνονταν τὸ παιδί πὼς εἶχε μέλλον καὶ θὰ ξεντρόπιαζε καλὰ τὸν πατέρα! Ὁ πατέ- ρας ὅμως ἦταν ἀπὸ γερὴ ῥάτσα· ποῦ νά- χει τοῦτος τὴν κρᾶση του· ἦταν χλωμός, κι- τρινιασμένος καὶ στάλα ἀπὸ αἷμα δὲν φαί- νονταν στὰ μάγουλά του· ἓνα παιδί ἰσχνὸ καὶ κοκαλιάρικο, πεσι καὶ κόκκαλα ποῦ λέ- ει ὁ λόγος. Οἱ κακὲς γλῶσσες ἔλεγαν πὼς ὅταν πιάστηκε ἦταν ποτισμένος ὁ σπόρος ἀπὸ τὸ ρακὴ τοῦ μεθυσμένου πατέρα.

«Τέτοιο θάνατο πάντα· παιδί ἀλκολι- κοῦ πατέρα» εἶπε ὁ Γιατρὸς μιὰ ἡμέρα· «ποτέ του δὲ θὰ τὸ πάρη ἀπάνω του».

Ὁ πατέρας ὅμως, μ' ὅλον τοῦτο, σ' αὐτὸν τὸν γυιὸ ἀποφάσισε ν' ἀφήσῃ τὸ ρα- κοπωλειὸ, παρ' ὅλο πούηταν βέβαιος πὼς

θὰ συνέχιζε ἐπάξια τὸ ἔργον του.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ χαμὸ τοῦ σύντροφου ἄλλαξε σύστημα ὁ Γεώργιο Κόντιος. Ἐπινε τώρα ὅλη τὴν ἡμέρα· διακριτικὰ ὁμως. Περνοῦσε τὰ ῥακοπωλεῖα καὶ τὰ μπακάλικα ὄλα, ἓνα—ἓνα· μὲ τὴν ἀράδα· κι' ἐκεῖ μπρὸς στὸν μπεξαχτὰ ἔπινε, ὀρθὸς πάντα, τρία—τέσσαρα ρακιά· ποτὲ καθιστός· ὄχι πλειότερα· κρατοῦσε βλέπεις, μέτρο. Σὰν τὰ ἐπισκέπτονταν ὕστερα ὄλα μὲ τὴ σειρά, μέχρι τὸ ἀκροτελεύταιο, γίριζε τότε ἀιάστραφα καὶ μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ ἔφτανε τέλος στὸ πλησιέστερο πρὸς τὸ σπίτι του μπακάλικο· ἐκεῖ ποῦ πρωταρχίνισε καὶ ποῦ ψώνιζε βερεσέ, γιατί ὁ Παπᾶς εἶχε πίστιωση. Αὐτοῦ πειὰ γινόταν πλήρης ὁ κορεσμός τοῦ πάθους καὶ ὕστερα, ὄλο καὶ τρικλίζοντας, κατάφτανε καμμιὰ φορὰ στὸ σπιτικό του.

Ἡ δόλια ἢ Γεώργαινα τὸν περιμένε τὴν ὠρισμένη πάντα ὦρα.

Ἄ! ὄλα κι' ὄλα· ὁ Γεώργιος τῆς ἦταν ταχτικός! εἶχε τὸ πρόγραμμα του καὶ τὸ τηροῦσε πιστά! Τὸ πολὺ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας νάπεφτε ὕξω. Ὅσο γι' αὐτὸ δὲν τούτρωγε κανεὶς τὸ χάρι.

Καὶ μὴ θαρεῖς πῶς ἄμα ἔμπαινε στὸ σπίτι ἄρχιζε τὶς αὐτὸς ἢ ἔκανε τίποτε ἀσχήμιες. Ποτές. Ἐπινε κεῖ δὲ τὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ, ἀμίλητος πάντα καὶ μὲ τὸ χαμόγελο, ὦρα πολλή, μὲ τὸ κορμὶ ντεροκομμένο, τὰ ματόκλαδα μισοπεσμένα καὶ μὲ τὴ γάτα, τὴ μαύρη γάτα ἀπ' τὶς δυὸ—τρὶς ποῦχε τὸ σπίτι, ἐπάνω στὰ γόνατά του. Ἐκεῖνη πάλι ἤξερε καλὰ τὸ γιατάκι τῆς· πήγαινε μόνη τῆς. Πλησίαζε ναζιάρικα μὲ τὴ ῥάχη τῆς καμπουριασμένη καὶ τὶς τρίχες ἀνασηκωμένες, σὰν τοῦ σκαντζόχοιρου, καὶ τρίβονταν χαϊδάρικα μέσα στὰ πόδια του· ὕστερα μ' ἓνα ἀπότομο πηδηματάκι, πάτ!, ἀνέβαινε στὰ γόνατά του καὶ μὲ τὴ μουτσούνα τῆς ἀποζήταε τὸ χέρι του καὶ τὴν χαϊδεύει, νὰ τῆς λέει ψι—ψι—ψι!

Σὲ λίγο δυὸ ροχαλιτὰ ἀκούονταν στὸ μανιζάτο: τὸ ροῦροῦροῦ τῆς γάτας καὶ τ' ἀνάλαφρο γρ—γρ—γρ τοῦ Κόντιου ποῦ γύρω σκόρπιζε μὲ τὴν ἀνάσα τοῦ ρακιοῦ τὴ μυρωδιά.

Ὁ Κόντιος ἦταν τώρα βαρεῖα ἀρρω-

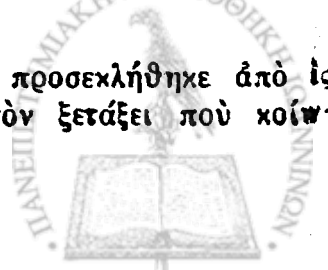
στημένος· τοῦχε ἔρθη ἢ σειρά. Πόσο θ' ἀντεχαν τὰ σπλάχνα του ποῦ τὰ ἔχε κατακάψη τὸ ρακί.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ὁ γεροπατέρα του ὁ σεβάσμιος Παπᾶς ἐγκατέλειπε τὰ ἐγκόσμια ὄλα τὰ βάρη τοῦ σπιτιοῦ εἶχε οὐ τοῦτον πέσει. Δὲν εἶχε πειὰ ἀποκοῦμπ' ὅπως πρῶτα. Ὅσο ζοῦσε ὁ Παπᾶς ἦταν στήριγμα γιὰ τὴ φαρμία· δὲν ἦταν μόνος ὁ μεγάλος ἴσκιος τοῦ σπιτιοῦ, ἦσαν καὶ χορηγός· μὲ τὴν παπαδωνύμη του, τοῦτο ἔτρωφε σχεδὸν τὴν φαρμία τοῦ γιου του τοῦ μπεκρη. Τώρα πῶς θὰ τὰ βγάζε πέρα μὲ τὸ ρακοπωλεῖο τοῦ γιου του ποῦ τὸ ἰρισσότερο ρακί τῶπινε πατέρας καὶ γιὸς.

Τοῦτα σκέπτονταν ὁ Γεώργιο—Κόντιος κάθε πρωτὶ ποῦ ξύλναγε νηφάλιος καὶ λάβαινε πρωινὲς ἀποφάσεις, «θὰ τὸ κόψω ἔλεγε μέσα του, «θὰ τὸ κόψω αὐτὸ τὸ αἶμα τὸ ρακί· ἀπὸ σήμερα κι' ὄλας· σταλδὲν θὰ ξαναβάλω στὸ στόμα μου».

Σὰν ἔβγαινε ὕστερα ἀπὸ τὸ σπίτι ἔπαινε στὸ πρῶτο μπακάλικο ἀγέρωχος σὰν τὸν «Ἄη—Γεώργη τὸν Καβαλλάρη» πῶς καρφωμένο τὸν Δράκοντα μὲ τὸ δόρυ τῆς κάτω στὰ πόδια του· ἀποφασισμένος· μὴ ξαναπιεῖ. Πάει· τέλειωσε αὐτὴ οἱ δόλια. Τοῦ φαίνονταν πῶς ἦταν καὶ τοῦτο καβαλλάρης σὰν τὸν «Ἄη—Γεώργη» καὶ πῶς κάρφωνε ὅπως ἐκεῖνος, τὶς μπουτλες καὶ τὸ ρακογυάλια μὲ τὴ σιδερένια μτερὴ κάτω ἀκρὴ τοῦ μπαστουνοῦ του· ὄλο πλησίαζε στὸν μπάγκο. Μὰ μόλις ἐτίκρυζε ἀραδιασμένες κεῖ ὁμορφα τὶς μωκύλες μ' ἐκεῖνα τὰ βουλώματα ποῦ ἔμοζαν μὲ τὸ στόμα τῆς πάπιας, τοῦ φαίνονταν πῶς ἀνοιγαν μόνα τους καὶ τὸν καῖσαν, τὸν ἔπινε ξαφνικὰ μιὰ τρεμουλά· ἀμέλη του παρέλυναν μονομιᾶς κι' ἰδρῶς κρύος τὸν ἔκοβε στὸ κούτελο· μόλις ἔμπόραε νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του κι' οὐ ἢ ρομφαία του ἦταν ἱκανὴ νὰ τὸν στήξει καλά. Κι' ἔπινε τὸ πρῶτο ῥακογυράκι ρακί. Αἰ! ἓνα· ἓνα δὲν πειράζει· ἔπειτα χονταν τὸ δεύτερο κι' ἔτσι ἄρχιζε πάλιν ἴδια «Παντελάκη μου τὰ ἴδια Παντελάκη μου».

Ὁ Γιατρός προσεκλήθηκε ἀπὸ ἑς πρῶτες μέρες νὰ τὸν ξετάξει ποῦ κοίω-

ταν ἄρρωστος βαρειά στὸ στρῶμα. Τοῦδω-
σε μπόλικα γιατρικὰ καὶ τοῦ καθώρισε
καὶ τὴ διαίτα· μὰ πρᾶμα παραῖξενο εἶπε
νὰ πίνει καὶ τρία κονιάκ τὴν ἡμέρα.

—Γιατρέ μ' τούειπε ὄξω σιτὴ σκάλα,
σὰν ἔφευγε, ἡ Γεώργαινα ἡμεῖς εἶπαμε νὰ
σὲ φέρουμε νὰ τ' κόψεις καὶ τὸ πιοτί, κι'
ἡ ἀφεντιά σ' τ' δίνῃ κονιάκ δὲ ν εἶ
δὲ ν εἶ ν ι τὸ ἴδιου κι' χειρότερου αὐ-
τίνο ἀπ' τὸν ῥακή;

“Οχι· δὲν ἔπρεπε ν' ἀποκόψῃ ἀπότο-
μα τὸ ῥακή· θὰ πάθαινε κακὸ· «λίγο—λίγο
θὰ τὸ ἐλαττώναμε» τῆς ἀπάντησε ὁ Για-
τρός.

Δυὸ μῆνες ἔμεινε τότε στὸ σταῖμα ὁ
Γεῶργο Κόντος· μὰ τὰ τρία ἀρχικὰ κονιάκ,
ἔλειναν πάντα τρία.

Τὰ τρία εἶχε παραγγεῖλει ὁ Γιατρός
νὰ γίνουν δύο, τὰ δύο ἓνα καὶ τὸ ἓνα κανέ-
να, σὲ διαλείμματα. Μὰ τοῦτος, σὰν ἀνά-
λαβε λίγο ἀπὸ τὴν ἄρρώστεια, χάρις στὴ
μεγάλη τοῦ Γιατροῦ προσπάθεια, τὰ ρούφα
γε πόντα τὰ τρία του, ἓνα τὸ πρωτὶ, ἓνα
τὸ γιόμα καὶ ἓνα τὸ βράδυ.

—Τοῦτα τὰ τρία μοναχὰ θὰ πίνω στὸ
ἔξῃς, σοῦ ὀρκίζομαι Γιατρέ μου· κανένα
παραπάνω. Κι' αὐτὰ θὰ τὰ πίνω ἐδῶ, στὸ
σπίτι· ἔξω σταλιά δὲ θὰ ξαναβάλω στὸ
στόμα· πίστεψέ με, Γιατρέ μου.

—Τώρα ποῦ εἶσαι ἀκόμα μέσα ἔτσι
λές, τοῦ ἀπάντησε ὁ Γιατρός· μὰ ἅμα βγῆς
ἔξω στὴν ἀγορὰ κύταξε μὴν κάμεις ὅ,τι ἔ-
καμε ὁ μπαρμπαγιάννης τῆς παροιμίας.

—Τὶ δηλαδή; τί ἔκαμε αὐτός;

—Νά· εἶπε ὁ Γιατρός, ἄκουσε:

‘Ο Μπαρμα—Γιάννης ἦταν ἓνας με-
γάλως μεκρηῆς, μεγαλύτερος κι' ἀπὸ σέ-
να. Κάποτε ἄρρώστησε καὶ ἐκεῖνος βαρειά
καὶ τὴ γλύτωσε στὸ τέλος ἀπὸ τοῦ χάρου
τὸ στόμα. Στὴν ἀνύρρωση ὁ Γιατρός του
δὲν ἔπαυε νὰ τοῦ λέει πὼς πρέπει νὰ κόψῃ
τὸ ρακή.

—Εἶδες; τούλεγε, παρὰ τρίχα γλύτωσες
αὐτὴ τὴ φορὰ· ἂν ξαναπιεῖς, εἶσαι σίγου-
ρα χαμένος· θὰ πεθάνεις.

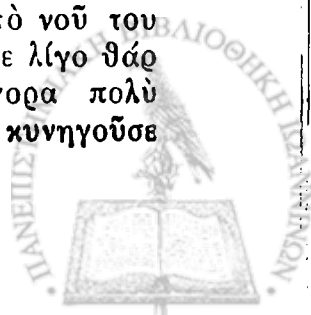
Ἐκεῖνος ἔκανε ὄρκους, τὸν ἓνα ἀπάνω
στὸν ἄλλον πὼς ποτέ του δὲ θὰ ξανάβαζε
πειὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ φαρμάκι στὸ στόμα του.
Καὶ φαίνωνταν πὼς ἦταν ὁ καυμένος ἀπο-
φασισμένος πραγματικὰ ν' ἀντιδράσῃ στὸ

πάθος του τοῦτο.

Ἦλθε, τέλος, καὶ ἡ μεγάλη ἡμέρα ποῦ
θὰ βγαίνει στὴν ἀγορὰ, γιὰ πρώτη φορὰ
ὑστερα ἀπ' τὴν ἄρρώστεια του. Ἐκαμε τὸ
σταυρό του· εὐχαρίστησε τὸν Ὑψιστο ποῦ
ὄχι μόνο βοήθησε τὸν Γιατρό του νὰ τὸν
γιατρέψῃ, μὰ τούδωκε καὶ τοῦ ἴδιου τὸ
κουράγιο νὰ κόψῃ αὐτὸ τὸ παληόρακο,
τοῦτο τὸ δηλητήριο, ποῦ κόντευε νὰ τὸν
στείλῃ στὸν ἄλλο κόσμο. Ξουρίστηκε, ὕστε-
ρα, ἔβαλε τὰ καλά του τὰ ῥοῦχα καὶ βγῆκε.
Μὰ σὰν προχώρησε λίγο κι' ἀντίκρουσε, ἀ-
πὸ μακρὰ ἀκόμα τὴν ταβέρνα, ἐκεῖ ποῦ
ἐπὶ χρόνια ἦταν συνειθισμένος νὰ σταμα-
τάει καὶ ν' ἀρχίζει τὸ μεκρηλίκι μὲ πεντέ-
ξη πρωῖνὰ κονιάκ, ἔνοισε κάτι τὸ φοβερὸ
μέσα του· τοῦτο τὸ κάτι ὅσο καὶ πλησίαζε
τόσο καὶ μεγάλωνε· ἦταν μιὰ μεγάλην ἔλξη,
ἓνας μέγας μαγνήτης ποῦ τὸν τραβοῦσε
πρὸς τὰ ἐκεῖ.

«Τίποτε» ἔλεγε μέσα του· «θὰ τὸ προσ-
περάσω τὸ ῥακοπωλεῖο χωρὶς νάμπω μέ-
σα· κουράγιο—Μπαρμπαγιάννη» μονολο-
γοῦσε μὲ τὸν ἑαυτὸ του· καὶ προχωροῦσε
λίγο. Βρίσκονταν τώρα στὴν ἐπικίνδυνη
ζώνῃ· κόντευε νὰ φτάσῃ ἀπ' ὄξω ἀκριβῶς
ἀπὸ τὸ ῥακοπωλεῖο. Τὰ πόδια του ἀρχι-
ζαν νὰ σιγοτρέμουν κι' ἔνοιωθε μέσα του
μιὰ ἀκατανίκητη ὄθηση νὰ τὸν σπρώχνῃ
πρὸς τὸ μέρος τοῦ μαγαζιοῦ· κάποια δύνα-
μη ὑπερτερῆ τὸ πάθος. «Μὰ ὄχι» σκε-
πτόνταν, «ὄχι· δὲ θὰ μπῶ· θὰ τὸ προσπε-
ράσω χωρὶς νὰ μπῶ»· ἴδρωσε λίγο ἀπ' τὴ
μεγάλη τούτη προσπάθεια ποῦ κατέβαλλε.
«Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ» φώναξε δυ-
νατὰ καὶ προχώρησε λίγο ἀκόμα. «Κουρά-
γιο, Γιάννη· κουράγιο· κάμε γιουρούσι
Γιάννη» εἶπε πάλι στὸν ἑαυτὸν του.

Γιὰ μιὰ στιγμή, ἀποφάσισε νὰ στρίψῃ
τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ ἐκεῖ· μὰ πάλι δίστα-
σε· φοβόταν μήπως βλέποντας τὰ μπουκά-
λια καὶ τὰ ῥακογυῖα στὸ βάθος, δὲ θὰ
μποροῦσε στὸ τέλος ν' ἀντισταθεῖ στὸν πει-
ρασμό. Ἐτρεμε τώρα σύγκορμος· ἔκανε ἔ-
να βηματάκι καὶ κοντοστέκονταν· χρειάζον-
ταν μεγάλη προσπάθεια, ἰσχυρὴ αὐτοκυρι-
αρχία. Τοῦ ἦρθε τότε ἔξαφνα σιὸ νοῦ του
ἡ πρωῖνὴ προσευχὴ του καὶ πῆρε λίγο θάρ-
ρος· κι' ἀμέσως κατόπι μὲ γρήγορα πολὺ
γρήγορα βήματα, σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσε

κάποιος, κατώρθωσε τέλος νὰ τὸ προσπεράσει.

Στάθηκε τότε ἀλαφιασμένος κι' ἀποκαμωμένος ἀπ' τὴν τόση ἀγωνία καὶ τὴν τόση προσπάθεια πὺ ἔριξε γιὰ νὰ ὑπερνικήσει τὴν ἔλξη τοῦ πάθους, ἀτένισε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ ῥακοκαπηλεῖο καὶ μὴ πιστεύοντας κι' ὁ ἴδιος πὺς κατώρθωσε νὰ τὸ περάσει, γύρισε γεμάτος αὐτοθουμασμὸ καὶ κομπασμὸ κι' εἶπε δυνατὰ στὸν ἑαυτό του:

—Πέρασες ὁρὲ Γιάννη; πέρασες.

Ἔμ σοῦ ἀξίζει ἓνα τώρα!!!

Καὶ μπῆκε τρεχάτος στὸ ῥακοπωλεῖο!!

* * *

Ὁ γνώριμός μας ταξειδεμένος ξανάρχονταν ὕστερ' ἀπὸ κάμποσα χρόνια πάλι στὴν Πατρίδα.

Περνοῦσε πάλι ἀπὸ τὰ Κουτέικα.

—Ζῆ ὁ Παπαλάμπρος; ρώτησε τὸν ἀγωγιάτι του.

—Τώωωρα Παπαλάμπρος; πὺ νὰ ζῆ πέθαναν ἔλοι οἱ Κονταῖοι.

—Πέθανε κι' ἐκεῖνος ὁ μπεκοῦρης ὁ Γεώργος;

—Τοῦτος πέθανε πὺ πέθανε, ἀπάντησε ὁ ἀγωγιάτης, μὰ πέθανε κι' ὁ γυιὸς του; καὶ δυὸ κοπέλλες π' ἀφῆκε κι' αὐτὲς τ' χάρου νερὸ κουβαλᾶν. Ἄν ἴδεις καὶ τὰ παιδιὰ τς' εἶνι νὰ σὲ πιᾶν τὸ κρῖμα!

Ἡ συνοδεία γίνηκε λίγο σὰν πένθιμη τώρα.

Ὁ ταξειδεμένος μας δὲ ξαναμίλησε; μὰ σὰν ἔφτασε στὴ χώρα, τὸ ἔβαλε σκοπὸ νὰ γίνῃ ὁ πολέμιος τοῦ πιοτιοῦ.

Κάθε Κυριακὴ ἔκανε κήρυγμα στὴν Ἐκκλησίᾳ γιὰ τὰ κακὰ πὺ φέρνει τὸ ρακὴ καὶ πάντα ἔφερε γιὰ παράδειγμα τὸ τέλος; τὸ κακὸ πὺ εἶχαν οἱ δυὸ μπεκοῦδες; ὁ Γεώργο—Κόντος κι' ὁ Γεώργο—Ρόντος.

ΚΑΙ ΣΥ

Καὶ σύ!

Πὺς σταμάτησες αὐτοῦ, ἔτσι δά;

Σὰ μαρμαρωμένη σκιά;

σὰν ξεθωριασμένη παλιὰ ἀξιοπρέπεια.

Μοιάζεις νεκρὸς.

Μὴ στέκεσαι...Σύρε...Κουνήσου!...

Σκῦψε στὴ Γῆς. Φάε ἀπὸ τὸ χῶρα της;

ἀπ' τὴν οὐσία της

ναί!

Πιὲς ἀπὸ τὸ γῆινο πιοτό της.

Χόρτασε ἀπ' τὸν πόνο καὶ τὴν ταλαιπωρία της.

Κι' ἀπ' τὴν χαρὰ της...Κι' ἀπὸ τὴν τρέλλα της

—Γιὰ νὰ ζήσεις.

Καὶ σκύψε κι' ἀφουγκράσου

τὸ θεόρατο ἔρχομό.

* Ἀγγελικὴ Γάττου

“ΠΙΣΤΕΥΩ ΚΥΡΙΕ!”

(Κατὰ Ἰωάννην, 9, 87)

Στὸ γυιό, Κύριε, πιστεύω τ' ἀνθρώπου.

Ἄπ' τῆ Φάτνη τὸν εἶδα τὰ χέρια ν' ἀπλώνη
σιτὸν αὐλὸ τοῦ τζομπάνη·
καὶ νὰ μὴ θαμπώνη τὸ μάτι του
ἀπ' τῶν Μάγων τὰ δῶρα.

Στῆ μορφῇ του,
δὲν εἶχεν ἀκόμα τίς γραμμές της χαράξει
ἢ ἔγνοια,
διὰν εἶχε τὰ χέρια πληγώσει;
καθὼς ἐργαζόταν
σιτὸ πλευρὸ τοῦ Ἰωσήφ.

Ἡ ψυχὴ—καὶ τὰ μάτια!...—του,
ἦταν γαλάζια.
Ἄπ' τὸ ρῦπο καθὼς ὁ λαὸς ἀγνιζόταν
σιτὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη,
βαφτιζόταν μαζὴ τους
καὶ ὁ ἄσπιλος γυιὸς τῆς Παρθένας.

Ὁ Τρανὸς Πειρασμός,
—ὡς ἐκεῖνος πεινοῦσε—
τὸ Παγκόσμιο τοῦ πρόσφερε Κράτος·
—εἶχε πιά, στῆς ζωῆς του τὸ θέρος
ἀνατεῖλει ὁ Σταυρὸς—
ὅμως, μόνο λυγμὸς ἀποκρίθη
ἀπ' τὸ Ὄρος.

Στοῦ κακούργου τῆ θέση, ὁ Ἀθῶος σταυρώθηκε.
Μὲ χολὴ τὸν ἐπότισαν κί ὄξος,
γιατὶ ἦταν ἄγνος.

Στὸ γυιό, Κύριε, τοῦ ἀνθρώπου πιστεύω,
ὡς τὸν εἶδα,
ματωμένα τὰ χέρια ν' ἀπλώνη,
καὶ καθὼς ξεψυχοῦσε,
μιὰ φωνὴ νὰ ὑψώνη:
—Ἄ Αφες αὐτοῖς!...»,
σιτὸν Πατέρα.

Δ. Σαλαμάγκας

ΛΑΦΟΝΤΑΙΝ

Ο ΜΠΑΛΩΜΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΑΠΕΖΙΤΗΣ Η ΝΥΦΙΤΣΑ ΠΟΥ ΜΠΗΚΕ ΣΤΟ ΚΕΛΛΑΡΙ

Ὁ Μπαλωματής καὶ ὁ Τραπεζίτης (II βιβλίο 80) καὶ ἡ Νυφίτσα πού μπήκε στὸ κελλάρι (XVII. Βιβλίο 30) εἶναι ἀπὸ τοὺς ωραιότερους μύθους τοῦ Λαφονταίν.

Τὸ θέμα τοῦ πρώτου εἶναι παλαιό. Βρίσκεται στὶς «ἐπιστολές» τοῦ Ὁρατίου καθὼς καὶ σὲ μιὰ Νουβέλλα τοῦ Μποναβαντύρ ντὲ Περίε, ποιητῆ καὶ δημοσιογράφου τοῦ 16ου αἰῶνα, πού χρημάτισε γραμματικὸς τῆς Μαργαρίτας τῆς Ναβάρρας.

Τὸ θέμα τοῦ δευτέρου εἶναι ἐπίσης στὸν Ὁρατίο, καθὼς καὶ στὸν Αἰσωπο. Παρουσίαζε ὅμως, ὅταν γράφτηκε ὁ μῦθος, ἐξαιρετικὴ ἐπικαιρότητα, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἐπιμύθιο. Ὁ μέγας Κολμπέρ εἶχε συστήσει τὸ τρομερὸ ἐκεῖνο ἐκτακτὸ Δικαστήριον, γιὰ τὸν διαχειριστικὸ ἔλεγχο τῶν λογαριασμῶν τῶν ἀνωτάτων οἰκονομικῶν ἑπαλλήλων, πού θύμα του ἔπρεπε καὶ ὁ Φουκέ, φίλος τοῦ Λαφονταίν καὶ τοῦ Μολιέρου, μαζί μὲ ἄλλους ἐκείνους πού εἶχαν ὑπερβολικὰ παχύνει τρώγοντας τὸ δημόσιον χρήμα.

Α. Γ.

Τραγούδαγε ὁ Μπαλωματής
ἀπ' τὸ πρωτὶ ὡς τὸ βράδυ.
Κι' ἦταν χαρὰ νὰ τόνε ἰδῆς,
χαρὰ ἦτανε ν' ἀκοῦς
τὶς τρίλλιες τῆς γλυκειᾶς φωνῆς.
Κι' ἔμοιαζε πιδὸ καλότυχος κι' ἀπ' τοὺς ἑπτὰ Σοφοὺς,
κι' ὁ γείτονάς του, ἀντίθετα, ραμμένος στὸ χρυσάφι,
τραγούδαε λίγο καὶ πιδὸ λίγο ἀλαπανόνταν,
γιατὶ ἔκανε τὸ μεγαλοσαράφη.
Καὶ ποῦ καὶ ποῦ, ἄν τὴ χαρὰν γὴ λαγοκοιμόνταν
τοῦ γείτονα ἢ γλυκειὰ φωνὴ νὰ σηκωθῆ τὸν διάζει.
Καὶ τῶχε ὁ τραπεζίτης μας μαράζι,
πὼς ἀπ' τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ δὲν ἦσανε γραφτό,
νὰ θροῖσκεις εἰς τὴν ἀγορὰ τὸν ὕπνο,
μαζὶ μὲ τὸ φαί καὶ τὸ ποτιό.
Καὶ στὸ κονάκι του καλεῖ, μετὰ ἀπ' τὸ δεῖπνο,
τὸν γείτονα καὶ λέει: «Μαστρο—Γρηγόρη,
πές μου τὶ βγάζεις, χρόνον μὲ τὸ χρόνον»;
«Τὸν χρόνον, ἀφέντη; λέει ὁ φίλος μας κι' ἐθώρει
τὸν πλούσιον πρόσχαρον. Ἐγὼ δὲν τοὺς σηκώνω
τέτοιους λογαριασμούς· σ' ἓνα φτωχὸ δὲν πάει
τῶνα μερόνυχτο νὰ μπλέκεται μὲ τ' ἄλλο·
μοῦ φτάνει ἔμένα μεροδοῦλι—μεροφαί».
«Ἄς εἶναι βγαίνει μεροκάματο μεγάλο»;
«Μιὸ λίγο, μιὰ περισσότερο· μὰ τὸ ἄσκημα εἶναι πάλι,
(ἄλλοιῶτικα, θὰ πῆγαιναν καλύτερα οἱ δουλειές)

πού οί σκάλες ἔρχονται κοντά ἢ μιὰ στήν ἄλλη.
 Κλειοῦμε πολὺ μᾶς ρέβουν οἱ γιορτές,
 κι' ὁ Αἰδεσιμώτατος, ὁ ἄξιός μας Λευίτης,
 σοῦ ξετροπώνει νέους ἄγιους σιὸ συναξάρι,
 καὶ λειτουργάει ξωκλήσια καὶ μετόχια!
 Καὶ κάττισε ξού». Γελάει ὁ τραπεζίτης,
 «ἔγνοια σου, λέει, τὸ πρᾶμα τέλος θὲ νὰ πάρῃ
 ἀπόδω κι' ὑστερα θ' ἀφήσης γειὰ στή φτώχεια.
 Πάρε, σοῦ δίνω τοῦτα τὰ ἑκατὸ δουκάτα
 κρύφτα, καὶ σὲ μιὰ ἀνάγκη, ξέθαφτα καὶ φάτα».
 Τὰ οὐράνια ἀνοίξανε· ὁ φίλος μας πιστεύει
 πῶς βλέπει ἔμπρὸς του ὄλο τὸ βίος πού ἢ φύση
 σ' ἑκατὸ χρόνια γιὰ τὸν κόσμον ἔχει γεννήσει.
 Τρέχει σιὸ σπίτι· σιὸ κατωῖ του σιγουρέβει
 τὸ χρῆμα του, καὶ τῆ χαρὰ μαζί του.
 Πᾶν τὰ τραγούδια. Στέρεψε ἡ φωνή του,
 ἀφ' ὄντας πλούτησε. Ἀρχίσανε οἱ λαχτάρεις·
 σὲ γλυκὸν ὕπνο πιά δὲν μπόρεσε νὰ γύρη·
 εἶχε τίς ἔγνοιες μοναχὲς γιὰ μουσαφίρη,
 τὴν κακὴν ὑποψία, τίς πικρὲς τρομάρες.
 Τῆ μέρα φύλαε καρασούλι, καὶ τὸ βράδυ,
 ἂν κάποιος γάτος σάλενε, ἡμεῖς σιὸ βαθὺ σκοτάδι,
 ἔτρεμε αὐτός. Τέλος, σιὸν πλούσιο γείτονα κινᾶ,
 πού ἦσυχος πιά χαιρόντανε τὸν ὕπνο τὸν πουρνίσο:
 «δὲς μου, τοῦ λέει τὸν ὕπνο μου, τὸ γέλιο μου ξανά,
 καὶ πάρε τὰ ἑκατὸ δουκάτα πίσω».

*

Νυφίτσα, ἡ νύφη ἢ μακρουλή, ἢ μικροκαμωμένη,
 ἀπὸ μιὰ τρύπα ὀλόστεινη σ' ἓνα κελλάρι μπαίνει.
 Μέρες κακῆς ἀρρώστειας εἶχε ἰδῆ,
 μά, θρίσκοντας κειμέσα τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα,
 σοῦ κάνει ἡ ἀρίφισα χρυσὴ ζωή.
 Ροκάνιζε, ἔτρωγε· ποιὸς ξαίρει τὶ λαρδί
 σιὰ φαγοπότια της θυσιάστη τὰ μεγάλα!
 Καί, νάτην, γιὰ νὰ μὴ τὸ σέρονουμε πολὺ,
 μαγουλάτη, χοντρή καὶ στρογγυλή.
 Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἑφτάμερο γλέντησε καθὼς εἶπα,
 ἄκουσε κάτι, καὶ κοιτάει νὰ φύγη ἀπὸ τὴν τρύπα·
 μὰ ἄδικα δέρονται χωρὶς νὰ τὸ μπορέση.
 Λέει πῶς γελάστηκε· γυρίζει ἐδῶ κι' ἐκεῖ.
 «Μπά! λέει εἶναι κανεὶς γιὰ ν' ἀπορέση,
 ἀπὸ δωμέσα ἐπέρασα τὴν ἄλλη Κυριακή».
 Κι' ἓνα ποντίκι βλέποντας τὴν ταραχὴ τὴν τόση:
 «δὲν εἶχες τότε τὴν κοιλιὰ, τίς λέει, παραφουσκώσει.
 Ἀχαμνὴ ἔμπῆκες, θάβγης ἀχαμνὴ».

Αὐτὸ πού τῶρα ἀκοῦτε ἰσεῖς, τῶχουν ἀκούσει κι' ἄλλοι,
 μὰ ἄς μὴν ἀνακατεύουμε, βαθαίνοντας πολὺ,
 τίς δουλειές μας, μὲ αὐτὰ πού κάνουν οἱ μεγάλοι.

[Ἀπόδοση: Α. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΥ]

ΑΝΤΙΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ & ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

(Ἡ ρεαλιστικὴ κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία τοῦ Ὀμήρου)

ΙΧ ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΠΕΣΣΙΜΙΣΜΟΥ

Οἱ διάφορες ἀπαισιόδοξες στιγμὲς τῆς ζωῆς βρίσκουν τὴ γενικὴ θεωρητικὴ σκοπιὰ τῆς ἄρσης τους μέσα σ' ἓνα πνεῦμα ἀδέσμευτης χρονικᾶ ἔννοιας τοῦ ὑπάρχειν.

Ἡ δυστυχία καὶ τὸ κάθε λογῆς κακὸ ἀντιμετωπίζονται συνθετικὰ καὶ διαλεκτικὰ ὥστε νὰ μὴν ἐληρεάζουν τὸν χαρούμενο ρεαλισμό. Τὸν φόβον τὸν ἐμπνέει ἡ χρονικὴ ἰσότης μετὰ τοὺς περιορισμοὺς τῆς καὶ τὴν μεταχρονικὴ ἀδηλη προέκτασή της.

Ἡ θλίψη γεννιέται στὸ ἀνθρώπινο γένος, ὅταν ἀντικρούζη τὸ μέλλον σ' ἀντέλως. Οὔτε τὸ Κακὸ τυχὸν ἢ βασανισμένο παρὸν, οὔτε τὸ Ἄγνωστο μέλλον σαλεύουν τὸν καλοθεμελιωμένο κόσμον τοῦ ρεαλισμοῦ. Στὴν ψυχὴ μας κουρνιάζει ὁ πόνος καὶ δηλητηριάζει τὴ ζωὴ, ὄχι ὅταν τὴν ζοῦμε σ' αἰσθητὴ, ἀλλὰ ὅταν τὴ θεωροῦμε σ' ἀποχρονικὸ σύνολον καὶ μέλλον. Ἐνας περίεργος πεσσιμισμὸς ποὺ λὲς καὶ θέλει νὰ δώσῃ ἀξία σ' ὅ,τι μέσα στὴν ἱστορίαν καταπίεσε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ διαμόρφωσε σὲ ἄρνηση καὶ κείνου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ θέση τῆς ζωῆς θέτει καὶ τὸν πισσιμισμὸν δηλ. ἡ αἰσιοδοξία τὴν ἀπαισιοδοξία.!

Ἡ ζωὴ στὸν Ὀμηρὸν εἶναι ὁλοζωή. Στὴν περίπτωσίν του τὸ πεσσιμιστικὸ πνεῦμα δὲν ἀποτελεῖ φιλοσοφικὸ πρόβλημα, ἀλλὰ καθαρὴ ψυχολογικὴ θέση—σχέση, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ρεαλιστικὴ ἀξιολόγησιν τῶν οὐσιαστικῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς—θανάτου. Ζωὴ εἶναι ἐκείνο ποὺ ὑπάρχει, ἡ πραγματικότης, ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀξία, ὁ θάνατος, τὸ μὴ ὄν, ἢ τουλάχιστον τὸ ἄγνωστο μιᾶς ὑπαρξῆς ποὺ παύει νὰ εἶναι καλὴ Ὑπαρξῆς, ἐφ' ὅσον δὲν τὴν διέπουν οἱ ἀξίες, οἱ σχέσεις τῆς ζωῆς καὶ γενικὰ δὲν τὴν διέπει ἡ μέγιστη τῶν ἀξιῶν ἡ Ζωή.

Ὁ ὑπερβατισμὸς τόσο τῆς γνωσιολογίας ὅσο καὶ κῆς μεταφυσικῆς καὶ δεοντολογίας τὶς περισσώτερος φερὲς στὴν πορείαν τοῦ πνεύματος καταλήγει σὲ μιὰ ἀπάρνησιν τῆς ἀξίας τῆς Ζωῆς, ἀν' ὅχι κ' αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς ὄντοότητάς της. Ὁ ἰδεαλισμὸς καὶ ὁ ρομαντισμὸς ζητῶντας τὴν ἰδανικὴ οὐτοπία τοῦ νοητικοῦ Ἀπολυτοῦ (Ἀλήθεια), ἡ Θεολογικὴ (φιλοσοφικὴ καὶ ἠθικὴ) σκέψιν μετὰ τὴν δογματικὴν τῆς τάσης γιὰ ἀπολύτρωση ἀπὸ κείνον ποὺ εἶναι κακὸ, ἀλλὰ δὲν τὸ προκαλεῖ ἡ Κακὴ συσχέτιση τῶν ἐγκόσμιων καταστάσεων, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Ζωή, ἡ ἐγκοσμιοτήτης ἡ μηχανοκρατία μετὰ τὴν ἐπίσης μονομέρειά της, κατάφεραν λοιπὸν ὅλα τούτα νὰ διώξουν ἀπὸ τὴν ὄψιν τῆς Ζωῆς τὸ χαμόγελον καὶ νὰ τὴν κάνουν ἀποκρουστικήν.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 429.

κή ή τουλάχιστον αδιάφορη στους ανθρώπους. Όλοι ζητούν και θα ζητούν μια κάποια αξία πέρα από τη ζωή που θα καταξιώση τη Ζωή. Κι' αν αυτή ή αξία είναι ή 'Αλήθεια του μη Όντος ζωϊκά, ή αλήθεια της άρνησης μακαριότητα μιās κατάστασης ζωϊκού και πνευματικού υπερβατισμού, και πάλι δέν πειράζει.

Η φιλοσοφία ακόμα και στο πραχτικό μέρος της, την ήθική πολιτική κλπ., έκτος από τις εξαιρέσεις, που τώρα όλο και πληθύνονται ξεφεύγοντας από τον ιδεαλισμό, ξεχνοῦσε ότι ό άνθρωπος είναι δεμένος με τη Ζωή και όχι το 'Απόλυτο (έκτος αν πανθεικά θεωρήσουμε το απόλυτο), ότι ή επίδιωκόμενη τελειότητα δέν πάει με το σκοπό να αφαιρέση, το δικαίωμα του ζην θετικά, φυσικά, χρονικά. Το λογικό παιγνίδι της αλήθειας για το Είναί μπορεί να τραβήξη όσο ψηλά και υπερουράνια θέλει, μα με πλατωνικά άρματα, όταν προσπαθῆ να έρμη νέψη την 'Αρχή της 'Υπαρξης και την 'Υπαρξή του την ίδια. Δέ μπορεί όμως να γίνεται το ίδιο και με τη Ζωή. Το πνεῦμα, ή πορεία προς τις 'Αξίες (και ή σύλληψη ή τους αν είναι δυνατόν), είναι μία 'Αξία που τελειώνει το νόημα της ζωῆς, μα που με κανένα τρόπο δέ μπορεί να το υποκαταστήση. Το είναι μπορεί να είναι πνεῦμα, ή Ζωή όμως είναι υποκείμενο που θεωρεί το πνεῦμα. Η Ένωση, ή κατάλυση της σάρκος, ό αφανισμός του χρόνου φέρνουν τη μη Ζωή. Τα συστήματα που άρνιούνται την Ζωή κάνοντας σκοπό τον έαυτό τους είναι φυσικά να έμποτίζουν τον άνθρωπο με άπαισιοδοξία για την σχετικότητα του, την ανικανότητα να φτάση στην κορυφή του πανώριου οικοδομήματος που άλλιμονο, δέ βλέπουν, ότι ή ζωή τους το έστησε!

'Αντίθετα μ' όλα τούτα ό Όμηρος, χρονικός και ρεαλιστικά πνευματικός, στέκει πρωτοπόρος μ' όλη του την παλαιότητα, στην 'Αλήθεια του τι είναι Ζωή και ποιά ή 'Αξία της. Δέ φαίνεται από το έργο του να έχη ανησυχίες και σύμπλεγμα κατωτερότητας για την 'Υπαρξή μας πάνω στη γῆ. Πιστεύει σε μιάν αξία—τη Ζωή, πούναί και ή μόνη και βασική. Έχοντας μέσα του όλος εκείνος ό κόσμος μιā Πίστη, ξέρει που βαδίζει και βαδίζει αισιόδοξα. Δέν τον παιδεύουν τα φανερώματα της σχετικότητας. Αυτά όλα θα πολεμηθούν αισιόδοξα στη διάρκεια της 'Ιστορίας. Οί αντίθεσεις κάνουν το Ένα, τη Ζωή. Η έλλειψη τους, έλλειψη της χρονικής ύπαρξης, τυρανιά το ανθρώπινο πνεῦμα και βαραίνει την ρεαλιστική αισιόδοξία. Η ζωή έχει τέρμα. Η άπαισιοδοξία αρχίζει από το άπειρο Βαθύ αλήθεια το πλήγμα για τους παραδοσιακούς δογματισμούς. Η χαρά και ή έπιθυμία για έντατικό βίωμα και θετική αξιολόγηση εκείνου που υπάρχει διαπλασιάζονται όσο μικραίνει το μήκος της ζωῆς και σβύνονται οί άφταστοι μεταθανάτιοι όρίζοντες....

Καταλαβαίνουμε καλά τι σημασία αποδίνει ό Όμηρος στο Ζην, αφού θεωρώντας το άκρα ρεαλιστικά, αναγνωρίζοντάς του όλες τις δυσκολίες, τον πόνο που ρίχνει ή σκιά του σταματήματος της χρονικής ιστορικότητας και κάθε άλλη θλίψη υλική ή ψυχική, μ' όλο τούτο το όρθώνει με πιο αγάπη άπέναντι στη μόνη αιτία του αληθινοῦ πεσσιμισμοῦ, την Μη 'Υπαρξή.

Και ξαναγυρίζουμε στην αρχική αιτία των ελάχιστων έξ άλλου σύννεφων του ρεαλιστικού μας πεσσιμισμοῦ. 'Υπάρχουν δύο χωρία στην 'Ιλιάδα και την 'Οδύσεια που φαινομενικά αντιφάσκουν—ένω στην οὔτια τα έμφορει το ίδιο πνεῦμα.

«τόν δ' ήμείβετ' έπειτα Θέτις κατά δάκρυ χέουσα'
ώ μοι, τέκνον έμόν (ό 'Αχιλλέας), τί νύ σ' έτρεφον
[αίνα] τεκοῦσα;

»αἴθ' ὄφελος παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων
ἦσθαι, ἐπεὶ νύ τοι αἴσα μίνυνθά περ, οὐ τι μάλα δὴν·
νῦν δ' ἅμα ὠκύμορος καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων
ἔπλεο· τῷ σε κακῇ αἴσῃ τέκνον ἐν μεγάροισιν».

(Α, 413—8)

(«Καὶ τότε δάκρυα χύνοντας ἀπολογιέται ἡ Θέτη·
"Αχ γυιέ μου, τί σ' ἀνέθρεφα τὸν πικρογεννημένο;
"Ας ζοῦσες δίχως κἄν καῦμούς καὶ δάκρυα στὰ καρᾶβια,
ἀφοῦ κοντεύει ἡ ὥρα σου, πολὺ μακρὰ δὲν εἶναι.
Μόν τώρα πὶο λιγὸζωος καὶ πὶο πικρὸς ἀπ' ὅλους
μοῦγινες...θᾶτανε ἡ στιγμή κακῇ σὰ σὲ γεννοῦσα»).

«Βουλοίμην καὶ ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλω
ἀνδρὶ παρ' ἀκ' ἧρω, ὧ μὴ βίωτος πολὺς εἶη
ἢ πᾶσι νεκύεσσι κοταφθιμένοισιν ἀνάσσειν».

Ἰδ. λ, 488—90)

«Θᾶθελα νᾶμαι χωρικὸς καὶ νὰ ξενοδουλεύω
σὲ ἀφέντη δίχως κτήματα, πούναι τὸ βίος του λίγο,
παρὰ νὰ βασιλεύω ἐδῶ στοὺς πεθαμένους ὅλους».

(Μιτρ. Ζ. Σιδέρη—Ἐκδ. Ζαχαροπούλου)

καὶ ἄλλα διάφορα μὲ περισσότερη ἢ λιγότερη δύναμη ἔκφρασης χωρὶα τῶν ἁμερικῶν ἐπῶν, ὅπως:

(«οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανατοῖσι φανείη
σμερδαλέ, εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι Θεοὶ περ» κλπ. κλπ.)

καὶ «ψυχὴ δ' ἐκ ρεθέων παμένη Ἀϊδόσδε βεβήκει,
ὄν πότμον γούωσα, λιπούσ' ἀνροτῆτα καὶ ἦβην» κλπ. κλπ.)

Στὸ πρῶτο χωρίο ἡ Ζωὴ τίθεται, στὸ δεύτερο αἴρεται «*Bonus Homerus dormitat*» λέγει ὁ Ὀράτιος. Ναι εἶχε δίκιο, ἀλλὰ μόνο σὲ ἱστορικὰ πραγματολογικὰ σημεῖα τῶν ἐπῶν. Τὸ πνεῦμα του δὲν ἀφαιρεῖται κι' ὅταν ἀκόμα κοιμᾶται. Μὰ κι' ἂν ἀφαιρεθῆ ποτέ, τί σημασία ἔχει; Ἐξωτερικὲς μειώσεις θὰ προκαλέση, τεχνικὲς. Τὸν ἑαυτὸν του δὲ μπορεῖ νὰ τὸν ξεχάσῃ καὶ νὰ αὐτοαναιρεθῆ, γιατί εἴτε ἔχει αὐτοσυνειδησία εἴτε βρῖσκεται σὲ νάρκη, ἡ οὐσία του, τὸ Ἐγὼ του μένει τὸ ἴδιο. Εἶναι, Ὑποκείμενο, καὶ ποτὲ Ἀντικείμενο. Ἡ ἰδιοσυγκρασία δὲν ἀλλάζει....

Βέβαια καὶ οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι στὰ συστήματά τους περικλείουν ἀντιφάσεις. Οἱ ἀντιφάσεις ὁμως αὐτὲς ἔχουν γιὰ ἀφορμὴ τὴ Νόηση τὴν πολὺπλοκὴ κουρασμένης λογικῆς, πού στὸ πολυδαίδαλο συλλογιστικὸ ἀγωνιστικὸ της πεδίο ξεχνᾶ ποτὲ—ποτὲ ποῦθε πέρασε μιὰ φορά... Στὸν Ὀμηρὸ ὁμως τὸ σύστημα (ἄς ἀφήσουμε πού δὲν ὑπάρχει κἄν σύστημα), δὲν εἶναι λογικὸ. Ἡ θεώρηση τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου εἶναι φυσικὴ. Ἡ σκέψη δὲν ὑπάρχει αὐτοτελῶς ἀλλὰ τὴν συμπεραίνουμε, τὴ συγκεντρώνουμε ἐμεῖς μέσα ἀπὸ τὰ *data* τῆς στάσης πού δείχνει ἀπέναντι στὴν ὑπαρξή.

Τὸ ζῆν ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ φιλοσοφεῖν. Τὸ ὁμηρικὸ λοιπὸν πνεῦμα δὲν κρίνει τὴν ὑπαρξή του, δὲν τὴν ἐρμηνεύει παρὰ μονάχα τὴν ζῆ καὶ μὲ τὸ νὰ τὴ ζῆ τὴν παρουσιάζει ἀθελά του στὰ μάτια μας, στὴν κρίση μας.

Πῶς ὅμως συμβαίνει τὸ Ζῆν, ἐνῶ στὸ (λ, 498—90) ἀδιάφορα ἀπὸ τὸ εἰδικό του ποιὸν νὰ ὑπερμαχῆ τῆς ἐννοίας τοῦ Ζῆν ὅπωςδὴποτε, στὸ (Α, 413...) κρίνεται τόσο αὐστηρὰ γιὰ τὸ ἀρνητικὸ ποιοτικὰ περιεχόμενό του; Γιατὶ τόση ἀπαισιοδοξία γύρω ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴ λύπη; Πῶς νὰ χτυπηθῆ ἡ Ζωὴ μὲ τὸν Ἄδη, ὅταν βαρεῖα στενάξῃ κάτω ἀπὸ τὸ βῆρος της. Ἡ ἀπαισιοδοξία τῆς ζωῆς δὲν καταφεύγει στὸ τέλος ἀπὸ ρωμαντισμὸ τοῦ ἀγνωστοῦ στὸν θάνατο; Ἔτσι λέν οἱ στίχοι... ἀλλὰ ἄλλα λέει τὸ νόημά τους. Ἡ ἀπαισιοδοξία ποὺ τονίζει τὸ Κακὸ—τὴν θλίψη τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ἀντικειμενική, ἀλλὰ προβολὴ στὰ ἀντικείμενα μιᾶς ἐσωτερικῆς φιλοσοφικώτερης ἀπαισιοδοξίας, ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ἀγάπη ὀλῶν αὐτῶν ποὺ μᾶς φαίνονται πόνο.

Στοὺς στίχους αὐτοὺς περικλείεται μιὰ ἀντίθεση ποιοῦ καὶ ποσοῦ. Ὁ χρόνος καὶ οἱ τρόποι τῆς ὑπαρξῆς εἶναι οἱ πρωταγωνιστὲς τῆς πύλης τοῦ ρεαλισμοῦ συνθετικῆς αἰσιοδοξίας (Καλὸ—Καλὸ τῆς γῆς) καὶ ρωμαντισμοῦ τῆς ἀπαισιοδοξίας.

Ὁ στόχος τῆς ἀγνοίας εἶναι καὶ πάλι ὁ Χρόνος. Ἡ μόνη κακὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὰ ὄρια τῆς Ζωῆς του.

Ἐπειδὴ

«... ἐπεὶ νύ τοι αἴσα μίνυν θάπερ, οὔ τι μάλα δὴν»

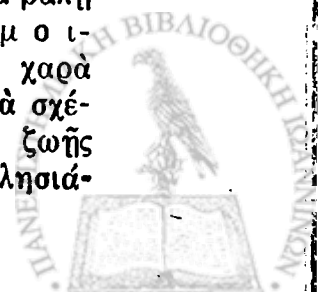
δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπῆρχε στὸν κόσμον ὁ πόνος.

«αἶθ' ὄφραες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων ἦσθαι».

Ὁ Μέγας Πόνος εἶναι τὸ Τέλος τῆς Ζωῆς, ἡ Ἀγάπη γιὰ τὴ Ζωή. Αὐτὸς δεσπόζει πεσομιστικὰ τὴν ὀλόψυχη αἰσιόδοξη κατάφασή μας πρὸς τὴ ζωή. Ἀλλὰ ὁ ὁμηρικὸς ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος κι' ὄχι ἰδέα ἢ μάρτυρας. Ὡς πότε θὰ θυσιάζεται καταφάσκοντας ἀρνήσεις; Κάποτε, δίχως νὰ τὸ θέλῃ (κι' οὐτὸ πάλι ἀπὸ τὴ μεγάλη του ἀγάπη γιὰ τὴ Ζωή) ἀρνιέται μιὰ ἀρνηση τὶς δυστυχίες τῆς ἐπίγειας Ζωῆς, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὸν πόνο τῆς ἀγιάτρευτης Πληγῆς, τοῦ μοιραίου τέλους καὶ τῆς ἀγνωστῆς—ἴσως καὶ ἀνύπαρχτης ἀζωίας (δὲ λέμε ἀνυπαρξίας, γιατί τοῦτο θὰ συγκρουόνταν μὲ τὶς προφιλισοφικὲς θρησκευτικὲς ἢ δεισιδαιμονικὲς παραδόσεις γιὰ τὸν ἄλλο κόσμον καὶ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς μας ἐκεῖ (οικίες κλπ).

Δὲν πρόκειται γιὰ λογικὴ ἢ συναισθηματικὴ καταδικαστικὴ κριτικὴ τῆς Ζωῆς, ἀλλὰ γιὰ ἐπανάσταση τῆς Βούλησης ἐνάντια στὴν κακὴ μοῖρα, τὴν ντετερμινιστικὴ χρονικότητα τῆς Ζωῆς. Τὸ κακὸ ὑπάρχει στὸν κόσμον, δὲν τὸ ἀρνιέται κανεὶς, δὲν κατορθώνει ὅμως νὰ κατασιρέψῃ τὴν ὄρεξη γιὰ τὴ Ζωή. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ ἀπὸ ἀντίδραση στὴ χρονικότητα (ἐκταση) νὰ αὐξήσῃ τὴν ἐνταση τῆς ζωικῆς του χαρᾶς, ἀφανίζοντας τὸν περιπτωσιακὸ πόνο. Ἔτσι θὰ ξεχνᾶ κάπως τὸ Μοιραῖο.

Ὁλοζωὴ τραβᾷ ἐμπρὸς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Ὀμηροῦ. Δὲ μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὸ Πεπρωμένο. Θὰ τὰ βάλῃ μὲ κάτι ποὺ δὲν εἶναι μοιραῖο. Θὰ διαμορφώσῃ τουλάχιστον τὴν ὄρισμένην χρονικότητα. Γιὰ τὴ χαρὰ τοῦ Ζῆν θὰ τὸ κάμῃ καὶ αὐτό. Ὁ φόβος τοῦ θανάτου δὲν τοῦ ματαιώνει τὰ σχέδια, δὲν τοῦ χαλαρώνει τὴ ζωικότητα. Ἀλλὰ οὔτε ἡ ἀρνητικὴ ὄψη τῆς ζωῆς (=πόνος), ποὺ φαίνεται νὰ μὴν εἶναι εὐκαταφρόνητο τὸ μερικὸ της, τὸν πλησιάζει.

ζει μαλακώτερα στο Μοιραίο. Ἡ λύπη τὸ κακὸ τοῦ κόσμου δὲν εἶναι φόβητρο, ἔμπνευστὴς ἀπαισιοδοξίας, ἀλλὰ ἐχθρὸς ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξοντωθῇ.

Ἀπλοϊκὴ ἴσως ἢ σκοπιὰ τούτη. Ἀπλοϊκὸς ρεαλιστὴς δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὁ παρατηρητὴς Ὅμηρος. Γι' αὐτό, δοσμένος ὅπως εἶναι ὀλόκληρος στὴν ἐπιθυμία του γιὰ τὴ ζωὴ, δὲ βλέπει ὅτι σκοτώνοντας τὸν πόνο τῆς δυναμώνει τὸν πόνο τοῦ Μοιραίου. Ἡ πονεμένη ζωὴ εἶναι πιὸ μεγάλη καὶ δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴ γεύση τῆς ἀνύπαρκτης ζωῆς. Ἡ χαρὰ κυλάει γρήγορα καὶ διαφέρει βασικὰ ἀπὸ τὸ αἰώνιο σκοτάδι τοῦ τάφου. Ὁ μεγάλος ποιητὴς Δάντης λέγει κάπου στὴ «Θεία Κωμῶδία» του, ὅτι δὲν ὑπάρχει χειρότερο πρᾶγμα ἀπὸ τὸ νὰ θυμᾶσαι στὶς ὥρες τῆς δυστυχίας τὶς εὐτυχισμένες στιγμὲς τοῦ παρελθόντος. (Κόλαση). Προτερόχρονα κάπως ἐδῶ θὰ σφίγγεται ἡ καρδιά ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τοῦ θανάτου μὲ τὶς ἀναμνήσεις.

Μὰ ἡ αἰσιοδοξία δὲν ἔχει μάτια γιὰ νὰ τὰ δῇ ὅλα τούτα... Ἐφ' ὅσον βρίσκεται στὴ ζωὴ κανεὶς θὰ τὴ ζῆ ὅσο μπορεῖ καλύτερα, γιὰτὶ εἶναι μικρὴ. Ἡ μικρὴ μας ζωὴ φταίει γιὰ ὅλα αὐτά. Ἡ αἰσιοδοξία ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ νικήσῃ τὴν πίκρα τοῦ τέλους, θὰ νικήσῃ τοὺς λάχιστον τὴν πίκρα τῆς στιγμῆς. Ἄς μὴ θυμίζουσι ὅλα τὴν καταστροφὴ τῆς χαρᾶς. Ὁ ρωμαντικὸς βλέπει κάπου ἄλλοῦ τὴν εὐτυχία του... Ὁ πσιμιστὴς πουθενά... Ὁ ρεαλιστὴς αἰσιόδοξος σὲ κάθε στιγμῆ, ἔστω καὶ ἂν δὲν προσφέρῃ τίποτε τὸ θετικὸ ἢ στιγμὴ αὐτῆ. Εἶναι ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας καθὼς καὶ τῆς σχετικῆς κοσμοθεωρίας. Ἡ νίκη τοῦ πόνου στὸν Ὅμηρο δὲν ἔχει βέβαια καμμιά ἀνακαινιστικὴ, ἐπαναστατικὴ ἠθικὴ ἢ κοινωνικὴ σημασία. Τὸ βίωμα σὰν ὑποκειμενικὴ οὐσία, ἄσχετη ἀπὸ τὸ περιεχόμενο ποὺ τὸ γέννησε, ὀφείλει νὰ δῇ αἰσιόδοξα τὸν κόσμον ὅπως ἔχει, νὰ τὸν δῇ σὰν συνθετικὴ πραγματικότητα χαρᾶς καὶ λύπης. Ἡ χαρὰ γιὰ τὴ Ζωὴ εἶναι ἡ θετικὴ, διαλεκτικὴ ψυχικὴ διάθεσις ἀπέναντι σὲ μιὰ καὶ μόνη οὐσία, πέρα ἀπὸ τὶς δευτερεύουσες ἐπιφαινομενικὲς τῆς οὐσίας (πόνος—χαρὰ τὴ Ζωὴ).

Ἡ χαρὰ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ θὰ ἐπισκιάσῃ κάθε πόνο, κάθε τάση ἀπαισιοδοξίας. Ἴσως βέβαια ἔτσι νὰ καταντᾶμε σὲ μιὰ αἰσιόδοξη Μοιρολατρεία θεικοῦ ὑπαρξισμοῦ, ἐπικίνδυνου γιὰ τὴν ἐξέλιξη καὶ προοδευτικὴ ἀναμόρφωση τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν πειράζει ὅμως...Κάθε ἀγάπη πρὸς τὴ ζωὴ ἔστω καὶ τυφλὴ καὶ ἀδικαιολόγητη καὶ ἀδρανὴς εἶναι προτιμώτερη ἀπὸ τὴ βásiμη ἔστω ἀπαισιοδοξία. Ἡ ἀπαισιοδοξία εἶναι μιὰ καταστροφὴ, ἓνα μάρασμα, ἓνα τέλος. Ἡ αἰσιοδοξία ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο σκαλὶ γιὰ κάθε ἀνέβασμα, τὸν καλὸ οἰωνὸ γιὰ ἓνα μελλοντικὸ ἔστω ξεκίνημα θετικὸς ὅσο κανεὶς ἄλλος στὸν πόνο του γιὰ τὴν περιορισμένη χρονικότητα καὶ στὴ χαρὰ του γιὰ τὴ ζωὴ, ὁ Ὅμηρος ζητᾶει μὲ κάθε τρόπο νὰ δυναμώσῃ τὸ αἰσιόδοξο βίωμα τῆς Ζωῆς.

Ἡ ἄγνωστη μεταθανάτια χρονικότητα δὲν τοῦ προσφέρει τὸ ἀπατηλὸ μέσο τῆς ἰδεολογίας τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν ψυχῶν καὶ τῆς ἱκανοποίησις τοῦ γήινου κακοῦ, ποὺ μὲ τόσο ζῆλο κηρύχτηκε ἀπὸ φιλοσοφίες καὶ θρησκείες. Βλέπει ὅτι τὸ καλὸ ὅσο καὶ τὸ κακὸ θὰ ὑπάρχῃ στὴ ζωὴ, γιὰτὶ ὁ θάνατος δὲ δίνει ἄλλη ζωὴ. Βέβαια δὲν τολμάει ν' ἀρνηθῇ τὴν μεθύπαρξην κατὰ μέτωπο ἀλλὰ πλάγια ἐκεῖ καταλήγει. Τὸ μέγιστο κακὸ εἶναι τὸ νὰ μὴ ὑπάρχῃς στὴ γῆ, γιὰ τοῦτο καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀλλάζει μὲ τίποτε τὴ ζωὴ του αὐτῆ. Τὸν πόνο δὲν τὸν ἀρνιέται σὰν ἀναγκαία τῆς ὑπαρξῆς θετικὴ οὐσία. Ἐπομένως δὲν εἶναι ὁ πόνος τοῦ Ἄδη ποὺ προκαλεῖ τὴν ἀρνητικὴ στάσι μας ἀπέναντί του. Οὔτε καὶ θὰ σταματοῦσε ὁ πόνος ποτὲ τὴν ὑπαρξὴ, γιὰτὶ εἶναι καί

αὐτὸς μέρος της. Ὁ Ὅμηρος ἀρνιέται τὴν ὑπαρξὴ συνέχειας τῆς ζωῆς ὀλοκρηω-
τικὰ καὶ σὲ οἰαδήποτε μορφή. Ὁ Ἄδης ἀποτελεῖ μίαν ἄρνηση καὶ βέβαια ἡ ἄρ-
νηση δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι Ζωή, ἐφ' ὅσον ἡ Ζωὴ καταφάσκει τὸν ἑαυτὸ της, τὴν
οὐσιαστικὴν.

Ὁ Πλάτωνος βγάζει ἀπὸ τὴν Ἄρνηση τὴ θέση καὶ τὸ ἀντίθετο. Ἡ ἀθα-
νασία του βεβαιώνεται λογικά, πρᾶγμα πού ὁ ἐμπειρισμὸς (ἔστω καὶ ἀπλοϊκὸς)
δὲν τὸ δέχεται. Καὶ ὁ Ὅμηρος εἶναι ἐμπειριστὴς στὸ εἶδος του. Ἡ παράδοση μέ-
σα του πιστεύει, ὁ ἴδιος ὅμως δυσπιστεῖ ὀλοφάνερα. Ἡ ἴδια του ἢ ἰδιοσυγκρα-
σία ἀποροίπτει ἀπὸ αἰσιοδοξία καὶ ρεαλισμὸ τὴν ἀθανασία, ἢ κι' αὐτὴν ἔστω τὴν
σηματικὴ καὶ ἀόριστη μορφικὴ ὑπαρξὴ ζωῆς μετὰ θάνατον.

Ὁ θάνατος δὲν ἀκολουθιέται ἀπὸ Ζωὴ σκοτεινὴ καὶ θλιβερὴ στὸ βασίλειο
τοῦ Ἄδη. Ὁλος ὁ Ἄδης εἶναι ὁ πόνος γιὰ τὴν ἄρνηση κι' αὐτοῦ τοῦ ἑαυτοῦ
του. Στὴν περίπτωσι τῆς Ζωῆς, ὅπως εἶδαμε κι' αὐτὸς ὁ Πόνος εἶναι ἀφή, αἴ-
σθησι θετικὴ τοῦ Ὑπάρχειν. $\text{Ἐ ν ὦ ἔ δ ὦ ὁ π ὶ ν ο ς κ α τ α ν τ ᾱ ἄ ρ -}$
 $\text{ν η σ η καὶ α ὕ τ ῆ ς τ ῆ ς ἄ ρ ν η σ η ς, π ο ὗ ἢ π εῖ ρ α δ εῖ χ ν η ὅ τ ι δ ἔ ν εἶ ν α ι}$
 $\text{δ υ ν α τ ὸ ν ν ᾶ σ χ ε ι σ τ ῆ ῖ μ ἔ τ ῆ ν Ἄ ρ ν η σ η τ ῆ ς Ζ ω ῆ ς. Ὁ θ ᾶ ν α τ ο ς δ η λ. καὶ ἡ μ ε τ α θ α -}$
 $\text{ν ᾶ τ ι α ζ ω ῆ ἀ π ο ρ οῖ π τ ο ν τ α ἰ ἀ π ὸ τ ῆ Ζ ω ῆ ὄ χ ι ἀ π ὸ φ ὶ ο β ο καὶ δ εῖ λ ι α ἀ λ λ ᾶ ἀ π ὸ ἔ λ λ ε ι -}$
 $\text{ψ η ὠ ρ ι σ μ ἔ ν ο ὗ χ ρ ο ν ι κ ο ὗ ο ὐ σ ι α σ τ ι κ ο ὗ ὑ π α ρ χ τ ι κ ο ὗ δ ε δ ο μ ἔ ν ο ὗ. Ἡ σ τ ᾶ σ η τ ο ὗ Ὅ μ η -}$
 $\text{ρ ο υ εἶ ν α ι κ α τ ᾶ β ᾶ θ σ ο ὕ σ ι ο λ ο γ ι κ ᾶ ἄ ρ ν η τ ι κ ῆ ἀ π ἔ ν α ν τ ι σ τ ὸ μ υ -}$
 $\text{σ τ ῆ ρ ι ο τ ῶ ν μ ε τ ᾶ θ ᾶ ν α τ ο ν (δ η λ. γ ν ω σ τ ι κ ῆ) καὶ ὄ χ ι κ ρ ι τ ι κ ᾶ ἄ ρ ν η τ ι κ ῆ. Σ τ ρ ἔ φ ε ρ τ α ἄ -}$
 $\text{π ο κ λ εῖ σ τ ι κ ᾶ σ τ ῆ ζ ω ῆ ἔ π εῖ δ ῆ ὁ θ ᾶ ν α τ ο ς δ ἔ ν π ρ ο σ φ ἔ ρ εῖ τ ῖ π ο τ ε. Δ ἔ ν τ ὸ ν β λ ἔ π εῖ μ ἔ}$
 $\text{τ ρ ὸ μ ο ἀ λ λ ᾶ μ ἔ π ὶ ν ο, γ ι α τ ῖ θ ᾶ τ ο ὗ σ τ α μ α τ ῆ σ η τ ῆ ν χ ρ ο ν ι κ ὴ τ ῆ τ α. Ὁ φ ὶ ο β ο ς π ρ ο ὕ π ο -}$
 $\text{θ ἔ τ εῖ κ ᾶ τ ι τ ὸ ο ὐ σ ι α σ τ ι κ ὸ π ο ὗ τ ὸ ν π ρ ο κ α λ εῖ. (Κι' α ὗ τ ὸ τ ὸ ἄ γ ν ω σ τ ο σ ᾶ ν ὑ π α ρ χ η, ὄ -}$
 $\text{χ ι σ ᾶ ν π οῖ ὶ, εἶ ν α ι κ ᾶ τ ι τ ὸ θε τ ι κ ὸ). Π α ρ' ὅ λ ο λ οῖ π ὸ ν ὅ τ ι σ τ ὸ λ, 488—90 μ ι λ ᾶ εἰ}$
 $\text{γ ι ᾶ μ ο ρ φ ῆ τ ῆ ς μ ε τ α θ ᾶ ν ᾶ τ ι α ς ζ ω ῆ ς, ὁ π λ ῆ ρ ω ς ἄ ρ ν η τ ι κ ὸ ς τ ρ ὶ ο ς π ο ὗ τ ῆ ν π α ρ ο υ σ ι -}$
 $\text{ᾶ ζ εἰ τ ῆ ν αἰ ρ εἰ. Τ ὸ π ρ ὶ ο β λ ῆ μ α εἶ ν α ι μ ε τ α φ υ σ ι κ ὴ τ ἔ ο ο ἀ π' ὅ τ ι μ οῖ ᾶ ζ εἰ. Δ ἔ ν ὑ π ᾶ ρ χ εἰ}$
 $\text{τ ῖ π ο τ ε, κ α μ μ ι ᾶ ἄ ρ ν η σ η ἔ σ τ ω μ ε τ ᾶ τ ὸ θ ᾶ ν α τ ο καὶ ἀ ν α γ κ α σ τ ι κ ᾶ σ τ ρ ε φ ὶ μ α σ τ ε π ρ ὶ ο ς}$
 $\text{τ ῆ ζ ω ῆ καὶ μ ὶ ν ο σ' α ὗ τ ῆ. Σ τ ὸ Α, μ ᾶ λ ι σ τ α ἡ σ χ ἔ ψ η τ ο υ μ ε τ α ν ο εῖ γ ι ᾶ κ ὸ Α,}$
 414—415.

«αἶθ' ὄφελος παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων
ἦσθαι.»

Καὶ ἡ νιεντεςμινιστικὴ χρονικὴ καὶ ἡ ὀποιαδήποτε ποιότητά της ἢ κακὴ προ-
τιμοῦνται ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἡ ἄρνηση τοῦ παντός θέτει αὐτόματα τὴν ἀποδοχὴ
τοῦ θετικοῦ παντός. Αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τῆς Ζωῆς, ἢ Ὑπαρξὴ, κι' αὐτὴ μόνη ἀν-
τιτίθεται ἀμείλικτα στὸ Θάνατον.

Ὁ ἰδεαλισμὸς τοῦ Πλάτωνα δὲν κατώρθωσε νὰ μῆ στὸ πνεῦμα τοῦ ὀμη-
ρικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ σχημάτισε τὴν κακὴ ἀντίληψη ὅτι ὁ Ὅμηρος κατέχεται ἀπὸ
τὸ φόβον τοῦ μετὰ θάνατον Ζῆν. Οἱ ἄνθρωποι τῆς «Πολιτείας» του (οἱ φύλακες εἰ-
δικὰ) πρέπει νὰ ἀνατρέφονται χωρὶς φόβους, γιὰ τὸν φόβον «γενναῖον θυμὸν ἄμα
χόν τε καὶ ἀνίκητον, οὗ παρόντος ψυχῆ πᾶσα πρὸς πάντας ἄφοβός τε ἔστι καὶ
ἀήττητος». (II 385 B). Γιὰ τὸν Πλάτωνα ὁ Ἄδης εἶναι κατὰ ὑπαρχτό, ἀφοῦ πι-
στεύει στὴ μετὰ θάνατον Ζωή, ἀν καὶ λογικὰ βέβαια κι' ὄχι μορφολογικὰ οὐσια-
στικά. Μόνον πού ὁ Ἄδης ἀντιπροσωπεύει αἰσιοδοξία πνευματικὴ, κι' αὐτὴ ἢ αἰ-
σιοδοξία οἰστρηλατεῖ τὸν φιλόσοφον (τὸν ἄνθρωπον γενικὰ) πρὸς τὸ Ἄγαθόν. Ἡ πα-
ραδοσιακὰ πάλι αἰσιδόξη ἀθανασία τονώνει τὸν «θυμὸν», κάνει τὸν φύλακα γεν-
ναῖον, τοῦ ἐμπνέει τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῆς ζωῆς. Δὲν καταλα-
βαίνει τάχα ὁ Πλάτωνας ὅτι ὁ Ὅμηρος ἀρπάζεται ἀπὸ τὴν ζωὴν, γιὰ τὸν δὲν ὑπάρ-
χει, δὲν ἔχει βρεῖ νὰ ὑπάρχη τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπ' αὐτήν; Γιὰ τὸν λοιπὸν νὰ λέη

ἔτσι ἄδικα:

«Τὶ δὲ εἰ μέλλουσι εἶναι ἀνδρείοι; ἄρα οὐ ταῦτά τε λεκτέον καὶ οἷα αὐτοὺς ποιῆσαι ἥκιστα τὸν θάνατον δεδιένοι; ἢ ἡγεῖ τινα ποτ' ἂν γενέσθαι ἀνδρείον ἔχοντα ἐν αὐτῷ νοῦτο τὸ δεῖγμα, Μὰ Δία, ἢ δ' ὅς οὐκ ἔγωγε. Τὶ δέ; τὰν Ἄϊδου ἠγούμενον εἶναί τε καὶ δεινὰ εἶναι οἷε τινα Θανάτου ἀδαῆ ἔσεσθαι καὶ ἐν ταῖς μάχαις αἰρήσεσθαι πρὸ ἡττης τε καὶ δουλείας θάνατον; Οὐδαμῶς. Δεῖ δὴ, ὡς ἔοικεν, ἢ μᾶς ἐπιστατεῖν καὶ περὶ τούτων τῶν μύθων τοῖς ἐπιχειτοῦσι λέγει καὶ δεῖσθαι μὴ λοιδωρεῖν ἀπλῶς οὕτως τὰ ἐν Ἄϊδου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαινεῖν, ὡς οὔτε ἀληθῆ ἂν λέγοντας οὔτε ὠφέλιμα τοὺς μέλλουσι μαχίμοις ἔσεσθαι. Δεῖ μέντοι, ἔφη. Ἐξαλείψομεν ἄρα, ἢν δ' ἐγώ, ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἔπους ἀρξάμενοι πάντα τὰ τοιαῦτα (ἀκολουθεῖ ὀβελισμὸς τῶν σχετικῶν «ἀντιθανατικῶν» χωρίων τοῦ Ὀμηροῦ). Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα παραιτησόμεθα Ὀμηρόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς μὴ χαλεπαίνειν ἂν διαγράψωμεν, οὐχ ὡς ποιητικὰ καὶ ἡδέα τοὺς πολλοῖς ἀκούειν, ἀλλ' ὅσῳ ποιητικώτερα, τοσούτῳ ἦτον ἀκουσιέον παισὶ καὶ ἀνδράσιν ἕως δεῖ ἐλευθέρους εἶναι, δουλείαν θανάτου μᾶλλον πεφοβημένους.» (Πολιτεία Πλάτωνος, Γ, 386 α—β).

Καὶ ὁ Ὀμηρὸς ποτέ του δὲν ἔδειξε σημεῖα φόβου γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ Θανάτου. Ὁ ἥρωάς του εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τῆς περιφρόνησης τοῦ Φόβου—Θανάτου καὶ ἡ προσωποποίηση τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ ἀνδρισμοῦ. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐρμηνεῖα ποὺ θὰ δώσουν οἱ πολλοὶ στοὺς σχηματικὸς τρόπους ποὺ ἐκφράζει τὶς ἰδέες του, δὲν ἔχει συνδέσει τὰ πρὸ τοῦ Θανάτου μὲ τὰ μετὰ θάνατον. Ἡ ζωὴ μπορεῖ πολλὰ φορὲς πάνω στὸν ἀγῶνα νὰ ὀδηγῆ στὸ θάνατο. Ὁ θάνατος ὁ μὲν οὔτε ὁ ἴδιος εἶναι ζωὴ (ζωϊκὴ ὑπαρξή) οὔτε φέρνει ποτέ καμμιά ζωὴ. Ὅπως λοιπὸν καὶ νᾶναι ἡ Ζωὴ θὰ προτιμηθῆ ἔστω καὶ σὰν φορέας τοῦ τέλους θάνατος.

(Συνεχίζεται)

ΒΛΕΠΩ. . .

Βλέπω τὸ θρίαμβο ἄγονο καὶ τὸν ὀρίζοντα στενὸ συμβατικὸ καθ' αἴσθημα—σύμβολο τὴν ἀνία—τὴν ἀδιαφορία διάχυτη τὸ τέλος μας κοινὸ καὶ μὲς τὴν πόλι ἀμφίβολη παντοῦ τὴν ἁρμονία.

Κι' ὅπως προβάλλει ἐκδηλη στὰ πάντα ἡ φθορὰ καὶ βλέπω κούφια κι' ἄχαρη νᾶναι πολλῶν ἢ ζήση μὴ μυστικὴ ζητῶ φωλῆα ποὺ θᾶβρω τὴ χαρὰ σ' ἓνα σπιτάκι ἔξοχικὸ νὰ χαίρουμε τὴ φύση.

ΜΙΜΗΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΛΠΑΖΕΙ ΜΙΑ ΘΥΕΛΛΑ

Ὁ χρόνος διέβρωσε ἀθρόυβα
τὴν αἴσθησή μας!
Ποῦνοι ἢ παιδική μας ρέμβη,
ποῦ ξεδίπλωνε τὰ λανιὰ τῶν καϊκιῶν,
καθὼς περίμεναν στὸ λιμάνι
οὐριό ἄνεμο;
Ὁ χρόνος λάξενσε παράξενα
τὰ πρόσωπά μας
κι' ἀφάνισε τ' ἀβέβαια σχέδια
ποῦ ἐγκυμονοῦσαν οἱ θηλυκὲς νύχτες!
Ποῦναι ὁ κῆπος
μὲ τὸ φεγγάρι κρεμασμένο στὴν ἀκακία,
μὲ τὶς μυστικὲς λόχμες ὕπου, κρύψαμε μιὰ λέξη,
ποῦ δὲν εἶπαμε στὴ μικρὴ μας ἀγάπη,
ποῦταν ντυμένη γιασεμιὰ
κι' εἶχε στὰ μάτια της
ἀστραπὲς ἀπὸ ψυχάλες ἀστεριῶν;
Ὁ χρόνος ἐρήμωσε τὴ μνήμη
ἀπὸ ἀγαπημένα πρόσωπα!
Ποῦ θὰ ξαναβροῦμε τὰ βήματά μας,
ἐκεῖ ποῦ κυνηγοῦσαμε τὴν ἔκσταση
ἀπὸ βράχο, σὲ βράχο,
ἐκεῖ ποῦ ξεχάστηκαν οἱ σκιές μας
σὲ σχήματα ἐφηβικά;
Τώρα, ποῦ δὲν ὑπάρχει θέση
γιὰ λίγη τρυφερότητα
ἀπὸ τὰ χέρια ποῦ θέριζαν
τὰ στάχνα τοῦ ἡλίου μας,
τώρα, ποῦ μᾶς βαραίνουν οἱ κυρτοὶ τοῖχοι
τοῦ σπιτιοῦ μας
καὶ μᾶς τυραννοῦν οἱ ῥυτίδες στὴν καρδιὰ τοῦ πατέρα,
μέσα μας, κάθε γυμνὸ ἀπόγευμα
καλπάζη μιὰ θύελλα,
ποῦ μᾶς ἐρημώνει σὰν θάνατος
καὶ μᾶς συνηθίζει, πὼς θ' ἀπουσιάσουμε!...

Κώστας Τσέτης

ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ

Καὶ μὴν ξεχνᾶς, κάθε ποῦ συναντᾶς μιὰ Τροία
θὲ νὰ σαλεύει μπρὸς κι' ἓνας Δούρειος ἵππος.

ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ

Σὲ βράδυα φεγγαρόλουστα κι' ἐαρινὲς λαγνεῖες
θυμήσου θάμα. Ἡ θάλασσα Δανάη, φεγγάρι ὁ Δίας.

Κώστας Τσιλιμαντὸς

ΘΡΗΝΗΣΗ

Σὲ πόθησα—θλιμμένο ἀγοιοπερίστερο—
 μ' ὄλον τὸν κοχλασμό τῆς πρώτης ἀνθήσης
 μὰ δὲ σὲ χάρηκα γιὰ πολὺ.
 Ἐμεινε μονάχος ὁ πόθος
 νὰ συνδυαλίζει μέσα μου
 τὴν ἀκοίμητη φωτιά τῆς θρήνησης!

Σοῦ χάρισα τὴ ζωὴ μου
 μὲ τὴ μεγαλοπρέπεια ἑνὸς ἀτέλειωτου πάθους
 μὰ πάλι δὲ σὲ κράτησα.
 Πέρασες σὰν ἔξωτικό ἀντιλάμπισμα
 καὶ θαμπώνοντας τὰ μάτια μου
 ἔξαφανίστηκες
 ἀκολουθώντας τὴν τροχιά
 τῆς κοινῆς μοίρας τῶν ἀνθρώπων.

Σὲ λίχνισα σιτὴν καρδιά μου
 καὶ σὰν μιὰ καλόβολη Μοῖρα
 σὰπεκοίμισα μὲ τὰ χάρδια μου....
 Μὰ ξύπνησες κι' ἔφυγες...

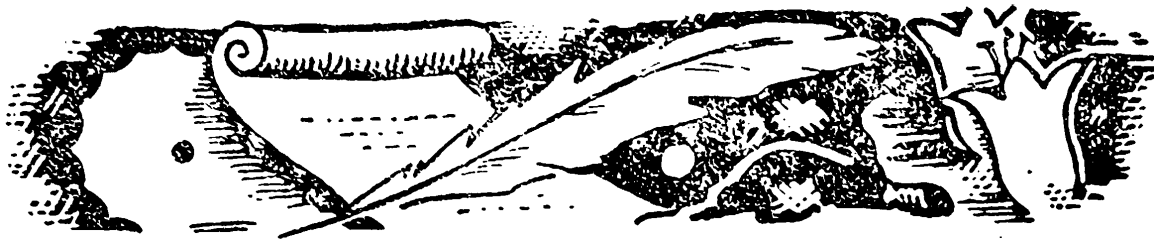
Ἐφυγες τὴν ὥρα π' ἀνθίζανε τὰ δένδρα,
 τότε πού τὰ πουλιά
 ψέλναν τὸν ὄρθο τῆς ἀγάπης,
 τ' ἀστέρια μαρμαίρανε περισσότερο
 στὸ γλυκύτατο φόντο τ' οὐρανοῦ
 καὶ σκιροῦσεν ἡ ζωὴ
 μπροστὰ στῆς ἀνοιξης τὰ θέλητρα...

Σὲ θρήνησα
 μὲ τὰ γλυκέλογα τῆς Παναγίας
 κι' ἔψαλα τὸν πόνο μου
 πετώντας κι' ἐγὼ
 μὲ τ' ἀπνύχτερο πουλιά
 πάνω στὰ ἐρείπια τῶν ὄνειρων μου.

Τώρα,
 σιτὴν πένθιμη συμφωνία τοῦ πόνου μου,
 προσκυνήτρα εὐλαβικὴ ἢ θύμησή μου
 ἀγιάζει τὰ δάκρυα μου
 σιτὴν κολυμβήθρα τῆς θρήνησης
 μεταβάλλοντος αὐτὰ
 σὲ νόστου ἀγίασμα..

Ἀνθούλα Α. Ζολιῆ

Μ. ΒΑΛΣΑ

ΜΟΙΧΕΙΑ

(ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΡΟΪΔΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΧΤΗ)

ΡΟΛΟΙ

(ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΠΟΥ ΠΡΩΤΟΜΙΑΟΥΝ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ)

ΚΑΙΚΙΛΙΑ

Η ΚΟΝΤΕΣΣΑ (Όρτενσία

Η ΜΑΡΚΗΣΙΑ (Δαγοδέρτη)

ΟΥΓΟΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ (Άρχιβάλδος)

Ο ΚΟΝΤΕΣ (Γοδοφρείδος)

ΣΚΗΝΗ Α'

ΚΑΙΚΙΛΙΑ, ΟΥΓΟΣ

Ένα πάρκο, όσο το δυνατό θεατρικόπερα σχηματοποιημένο. Ένας κηπόδρομος στριφτός διατρέχει ήμικυκλικά το σανίδωμα της σκηνής, αφήνοντας στή μέση ένα χλοερδύψωμα όπου στέκει, σαν άπιθωμένο, ένα μικρό ήμικυκλικό έπισης περίπτερο με κολώνες. Καναπές και διπλωτά ματαλλικά καθίσματα. Στο βάθος πίσω, φαίνονται τα νερά μιās τεχνητής λιμνούλας. Παντού όλοτριγυρα πυκνές φυλλωσιές. Καλοκαιριάτικο άπόγεμα στην αίγλη της κάψας του. Ο Ούγος και ή Καικιλία είναι ξαπλωμένοι στή χλόη, στή μέση στή σκηνή σιό ύψωμάτακι, κάτω από τις στήλες του περιπτερου. Στα κάτασπρα κι' οί δυό τους, έχουν γυρίση άπό τό τέννις με τις ρακέτες ριγμένες πλάϊ τους. Αποροσφημένοι άπό την έκσταση του φίλιου τους, δέν άντελήφθησαν πώς σηκώθηκε ή αυλαία και τούς καμαρώνουν οί θεατές. Τό φίλι βασιτάει κάμποση ώρα, ως πού φαίνεται κάπως νά τραβιέται ό Ούγος.

ΚΑΙΚ. . . . άκόμα. . . . κι' άλλ-

λο. . . .

ΟΥΓΟΣ . . . μή μās δή κανείς. . . .

ΚΑΙΚ. Κανένας δέ μās βλέπει....

έδω είμαστε θεομόναχοι.... Τό φίλι σου!.... (Ξαναρχίζει τó φίλιμα)... Α. . . . (σέ λίγο πάλι) Α. . . . (Τά κεφάλια τους χωρίζονται και ή Καικιλία σιάζει τά μαλλιά της. Είναι ένα νεότατο κορίτσι, σιό δεκαεννιά. Ο Ούγος ίδιας άκριβώς ηλικίας).

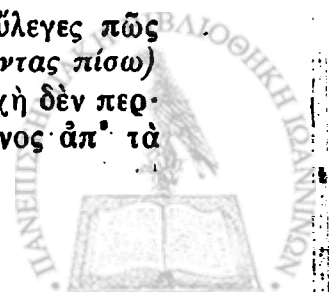
ΟΥΓΟΣ Όπου και νάναι, θά μās φωνάξουν.

ΚΑΙΚ. Άκόμα έχουνε τρεις μόνες παρίδες νά παίξουν, πριν αρχίσουμε τή ζευγαρωτή. (Παύση) (Γλυκοκνιτάγματα). . . . Που τή διάλεξες, διαβολόπαιδο, αυτή τή γωνιά! . . . (Γυρω βλέπει). . . .

ΟΥΓΟΣ Είδες;... Δυό βήματα πλάϊ σιό τέννις κι' ανάμεσα σιό σπιτία μας.

ΚΑΙΚ. (Άνήσυχα) Είσαι βέβαιος πώς δέ μās είδε κανένας;

ΟΥΓΟΣ Τώρα μόλις μούλεγες πώς είμαστε θεομόναχοι. . . . (Δείχνοντας πίσω) Πίσω άπό τó χαρούζι ψυχή δέν περνά. . . . ό δρόμος είναι κρυμμένος άπ' τά δέντρα. . . .

ΚΑΙΚ. Ἀλήθεια. . . .

ΟΥΓΟΣ Δεξιά κι' ἄριστερά μας πρὲς πει νὰ στρίψῃ κανεὶς ἀπότομα γιὰ νὰ μᾶς βρῆ καὶ πρὶν μᾶς τσακώσῃ θ' ἀκούσουμε τὰ βήματά του....

ΚΑΙΚ. Καλά, μὰ ἀπ' ἐδῶ;.....
(Δείχνει τοὺς θεατῆς.

ΟΥΓΟΣ Ἀπ' ἐδῶ; Τρελλή εἶσαι; Πίσω ἀπὸ τὰ φυλλώματα εἶναι ὁ ἀρχαῖος τοῖχος τοῦ παλαιοῦ κάστρου. Ἀπ' αὐτοῦ δὰ εἶναι βέβαιο πὼς ἀδύνατο κανεὶς νὰ μᾶς παραμονέψῃ....(Φίλημα). . ἔχτος πειὰ ἂν εἶναι τίποτες ὑπερφυσικὸ πρόσωπο... ὄχι πλάσματα σὰν ἐμᾶς..

ΚΑΙΚ. Τότε τὶ τραβήχτητες ἀπ' τὶς ἀγκαλιές μου κι' ἀνησυχοῦσες;...

ΟΥΓΟΣ Μὲ ζάλισε τὸ φίλ σου...κι' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί.....(Παύση μικρή).

ΚΑΙΚ. Οὐγο, μίλησες τῆς μαμᾶς σου;...

ΟΥΓΟΣ Ναί...

ΚΑΙΚ. Καὶ τὶ σοῦ ἀπάντησε;

ΟΥΓΟΣ Ἀνένδοτη...κι' οὐτὴ τὰ ἴδια.

ΚΑΙΚ. Δὲν ἐννοεῖ κι' αὐτὴ λοιπόν.

ΟΥΓΟΣ Λές κι' ὄλοι τοὺς συνεννοηθήκανε νὰ πνίξουν τὴν εὐτυχία μας. Κανεὶς τοὺς.—Κανεὶς τοὺς!.....Καικίλια μου, ἐσύ...

ΚΑΙΚ. Ποτέ τοὺς δὲ θυμοῦμαι νὰ συμφώνησαν σ' ἓνα ζήτημα ὁ μπαμπᾶς μὲ τὴ μαμά. Μονάχα ὅταν πρόκειται νὰ μὲ καταντήσουν δυσισχυρισμένη...λὲς καὶ τὸ κάνουν ἐπιτηδες. Φαντάσου, μόλις ἔμαθαν πὼς ἀγαπιούμαστε, ἀμέσως συμφώνησαν νὰ μὲ παντρέψουν μὲ τὸν Τανκρέδο, πού ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή δὲ χώνευαν...

ΟΥΓΟΣ Ἄμ' ἐγὼ τὶ νὰ πῶ; Ξέροντας τὸ χαραχτῆρα τοὺς, ἅμα πρωτομίλησα τοῦ πατέρα καὶ εἶδα πὼς ἀρνήθηκε, κρυφὰ χάρικα λογαριάζοντας πὼς αὐτὸ ἀρκοῦσε γιὰ ν' ἄχω οὐμμάχο πεισματωμένο τὴ μαμά. Φαντάσου πειὰ τὴν ἐκπληξή μου, ἅμα εἶδα πὼς κι' αὐτὴ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα συμφωνοῦσε μὲ τὸν μπαμπᾶ. Σὰν νὰ συννενοήθηκαν κι' αὐτοὶ πού ποτέ τοὺς δὲ μονοιάζον.

ΚΑΙΚ. Δὲν χωρεῖ τὸ κεφάλι μου γιὰ τοιοῦς λόγους....(Παύση ἀφουγκράζεται... Μιὰ στιγμή....

ΟΥΓΟΣ Τὶ τρέχει;

ΚΑΙΚ. Ἄρχισαν τὴ δευτέρα παρτίδα τένις...ὁ Γοντράνος μὲ τὴν Ἑλγκα...

ΟΥΓΟΣ Ἀκόμα ἔχουμε καιρὸ γιὰ τὴ διπλὴ παρτίδα...τουλάχιστο μισὴ ὥρα.

ΚΑΙΚ. Πρέπει λοιπὸν ἀμέσως τώρ ν' ἀποφασίσουμε τὶ πρέπει νὰ κάνουμε.

ΟΥΓΟΣ Νὰ ξαναρχίσουμε τὴν ἐπίδραση.

ΚΑΙΚ. Γιὰ νᾶχουμε τὴν ἴδια ἄρνηση πάλι; Ὁχι.

ΟΥΓΟΣ Δὲν ἐννοῶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο...ν' ἀλλάξουμε μέθοδο.

ΚΑΙΚ. Μὲ τὰ λόγια εὐκόλα τελειώνουν τὶς δουλειές

ΟΥΓΟΣ Δὲν καλοβλέπω...

ΚΑΙΚ. Ξέρεις τί; ν' ἀπειλήσουμε.

ΟΥΓΟΣ Τὶ ἐννοεῖς;

ΚΑΙΚ. Δηλαδή νὰ ψευτοαπειλήσομε.

ΟΥΓΟΣ Γιὰ λέγε....

ΚΑΙΚ. Νὰ ποῦμε πὼς θὰ σκοτωθοῦμε...

ΟΥΓΟΣ Δὲ θὰ κολλήσῃ.

ΚΑΙΚ. Ποῦ ξέρεις; Καμμιά φορὰ... (Συλλογή)...Τὶ θὰ χάσουμε νὰ δοκιμάσομε;...Ἄν δὲν κολλήσῃ, θὰ πῆ πὼς ἄσκαμα παίξαμε τὸ ρόλο μας. Θὰ πῆ ἄφισαρ νὰ καταλάβουν πὼς οἱ ἀπηλῆς μας ἦταν φούμαρα.

ΟΥΓΟΣ Βέβαια, εὐκόλο πράμα εἶναι...

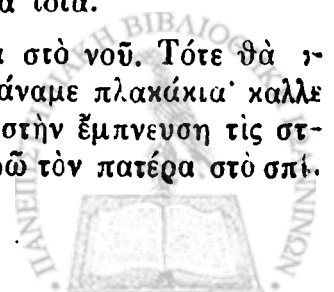
ΚΑΙΚ. Καλά, ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν εὐτυχία μας, δὲν πρέπει τὸ κάθε τὶ νὰ κάνουμε γιὰ νὰ ὑπερνικήσομε κάθε δυσκολία; Δὲν πρόκειται νὰ ἐξαντλήσομε τὰ μέσα ποῦ διαθέτομε γιὰ νὰ πείσομε τοὺς δικούς μας;

ΟΥΓΟΣ Ἄμα τοὺς ἀπειλήσομε πάλι θὰ σκοτωθοῦμε δίχως νὰ τὸ κάνουμε, ἰδῆς τὶ κορόιδο θὰ γίνουμε. Ἐγὼ λέω τοὺς ἀπειλήσομε πὼς θὰ ἀλληλοπαχθοῦν.

ΚΑΙΚ. Κι' αὐτὸ καλὴ ἰδέα. Τρέμον τὸ σκάνδαλο.

ΟΥΓΟΣ Πάντως δὲν πρέπει κι' ἐγὼ καὶ σύ νὰ ποῦμε τὰ ἴδια.

ΚΑΙΚ. Κοντὰ στοὺς νοῦ. Τότε θὰ καταλάβουν πὼς τὰ κάναμε πλακάκια· καλὰ εἶναι νὰ βασιστοῦμε στὴν ἐμπνευση τὶς στιγμῆς... Τρέχω νὰ βρῶ τὸν πατέρα στοὺς σπῆ.

ΟΥΓΟΣ Ἡ μαμά σου εἶναι σὲ μᾶς.

ΚΑΙΚ. Ἐμα δῶ πὼς ὁ μπαμπᾶς ἔξακολουθήσῃ νὰ μένη ἀνένδοτος, θὰ τοῦ πῶ πὼς θὰ σκοτωθῶ κι' ὅτι ἄλλο μοῦ κατέβη... Τέτοια λόγια σὲ μιὰ ἀπελπισμένη ἀγαπητικὰ στέκοιν θανμάσια.

ΟΥΓΟΣ Κι' ἐγὼ θὰ τραβήξω ἴσια στὴ μαμά καὶ θὰ τῆς πῶ πὼς θὰ σὲ κλέψω.

ΚΑΙΚ. Ὑπέροχο!...

ΟΥΓΟΣ Μιὰ ἀπαγωγή στέκει πειὸ ἱπποτικὸ γιὰ ἓναν ἄνδρα... ἂν καὶ γιὰ νὰ εἶμαι εὐτυχησμένοι δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε νὰ σκοτωθῆς, οὔτε νὰ σὲ κλέψω. (Φιλιῶνται).

ΚΑΙΚ. Ἐχω ἀνάγκη νὰ σκοτωθῶ ἅμα πεθαίνω στὰ φιλιά σου;

ΟΥΓΟΣ Ἐχω ἀνάγκη νὰ σὲ κλέψω ὅταν ἔσὺ μοῦ ἄρπαξες καρδιὰ καὶ νοῦ;..... (ἄλληλλοκτυάζονται κάμποσο καὶ σὲ λίγο σποῦν στὰ χάχανα, λέγοντας ταυτόχρονα)

ΟΙ ΔΥΟ ΤΟΥΣ Τὸ ρίξιμε στὸ ρωμαντισμό!.....(Παύση).....

ΚΑΙΚ. Ὡστε καθὼς εἶπαμε.

ΟΥΓΟΣ Ναι, γλυκειά μου.

ΚΑΙΚ. Τὸ γληγορότερο καὶ τὸ καλλίτερο.

ΟΥΓΟΣ Σιωπή!...(Δείχνοντας ἀριστερά). Ἀκούω βήματα. Ἀπὸ κεῖ....

ΚΑΙΚ. Ἐχει γοῦστο νάσαι ὁ μπαμπᾶς!

ΟΥΓΟΣ Ἐκτακτα λοιπόν!

ΚΑΙΚ. Σὰν νὰ μοῦ φαίνεται τὸ πάτημά του. Ἐκεῖνος θὰ εἶναι ἀσφαλῶς. Φύγε, φύγε γλήγορα. Θὰ ξαπλωθῶ μπρούμυτα, θὰ κάνω πὼς κλαίγω. Τρέχα...Κύτταξε νὰ βρῆς τὴ μαμά σου καὶ καθὼς μείναμε σύμφωνοι....(Βγαίνει ὁ Οὔγος δεξιά. Ἡ Καικιλία στρώνεται κατάμουτρα καὶ κουνᾷ τὶς πλάτες τῆς κἀνοντας πὼς κλαίει. Μπαίνει ὁ Μαρκήσιος).

ΣΚΗΝΗ Β'

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ, ΚΑΙΚΙΛΙΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ

(Γερομπαίχτης. Ἀνοιχτὸ κουσιόμι, μονοζῆμι, ἄσπρα μαλλιά καὶ μοισιᾶκια, πομαδιασμένος, φρεσκοξουρισμένος, καμέλια

στὴν κουμπότρυπα, γκέτες ἄσπρες, ξεσκουφωτος, λαδωτὴ χωρίστρα. Ὅσο τὸ δυνατὸ ὁ συμβατικώτερος θεατρικὸς τύπος τοῦ ρόλου. Πάει νὰ διασχίση σβέλτα τὴ σκηνὴ φιλοσφουρίζοντας, ὅποταν σταματᾷ στὴ θέα τῆς κόρης του) Καικιλί—...(Οἱ ὦμοι τῆς Καικιλίας σὰν νὰ σεῖονται δῆθεν ἀπὸ τὸ κλάμα, δίνουν τὴ μόνη βουβὴ ἀπάντησιν) Καικιλία μου!...Παιδί μου! Τὶ τρέχει;...Γιὰ ἄκουσέ με!... (Τὴν σκουντάει μαλακά)...Τὶ κλαῖς;...Τὶ ἔπαθες, Καικιλία μου; Σὰν τὸ μωρὸ παιδὶ νὰ κλαῖς στὰ καλὰ καθούμενα!...(Τὴν μισσοσηκῶνει, αὐτὴ καθιστῆ, ἐκεῖνος μισογονατιστός). Ἐδῶ δὲς δάκρυα τὸ προσωπάκι σου!... (Τῆς τὰ σκουπίζει) Κύτταξε χάλια!.. Καὶ σὺ μὲ τὰ νεῦρα τῆς μιμᾶς σου!...Πέ μου λοιπόν, τὶ τρέχει; Τὶ σὲ λύπησε; ποιὸς σὲ χολάσκασε;

ΚΑΙΚ. Ποιὸς μὲ χολάσκασε; Ὅλοι σας!

Ο ΜΑΡΚ. Τὶ ἐννοεῖς; Ὅλοι μας, ποιοὶ ὅλοι μας; Κι' ἐγὼ;

ΚΑΙΚ. Ἐσὺ πρὸ πάντων...

Ο ΜΑΡΚ. Ἐγὼ; Γιὰ ἐξηγήσέ μου... Ἐλα κατὰ δῶ...σιᾶξε λίγο καὶ τὰ μαλλιά σου... (Τῆς περνᾷ ἓνα καθρεφτάκι) Συγυρίσου...Πᾶ!...(Τὴν ὀδηγεῖ καὶ κάθονται σ' ἓνα μπάνκο)...Νά...Τώρα εἶσαι πειὸ ἡσυχῆ... Μύρισε λίγη λεβάντα... (Τῆς βάζει στὸ ρουθόφι ἓνα μεταξωτὸ μαντηλάκι).

ΚΑΙΚ. (Μυρίζοντας) Ἄααα...Πατέρα, ἴσως μὲ βλέπεις γιὰ τελευταία φορὰ...

Ο ΜΑΡΚ. Τὶ ἀνοησίες εἶναι αὐτές;.. Θὰ φύγης;...Ποῦ θὰ πᾶς;...

ΚΑΙΚ. Δὲ θὰ φύγω' θὰ σκοτωθῶ!

Ο ΜΑΡΚ. Θὰ σκοτωθῆς!...(Γελᾷ)... Αὐτὸ εἶναι μονάχα; Καὶ γιὰ τὴν θὰ σκοτωθῆς παρακαλῶ;...γιὰ ποιὰν αἰτία;

ΚΑΙΚ. Ἡ αἰτία; Ἐσὺ.

Ο ΜΑΡΚ. Πάλι ἐγὼ!...

ΚΑΙΚ. Ἐσὺ, ποὺ κατάντησες περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁ αἴτιος τῆς δυστυχίας μου...Ἡ μαμά, πού κι' αὐτὴ δὲ θέλησε νὰ μ' ἀκούσῃ, μπορεῖ νάχη δίκαιο λέγοντας πὼς δίχως ἐσένα, καὶ ἅμα στέρξῃ, εἶναι σὰ νὰ μὴ γίνῃκε τίποτε.

Ο ΜΑΡΚ. Κατάλαβα· πάλι ἡ ἴδια προχεισινὴ φασαρία. Αὐτὸ τὸ τρελλὸ τὸ σχέδιο νὰ πάρῃς τὸν Οὔγο, εἶπα μιὰ γιὰ πάντα ὄχι, καὶ ὅλοι μας εἶπαμε ὄχι καὶ ὁ

κόντες κι' ή κόμησα κι' ή μαμά σου. Καλ-
λίτερα νά μὴν ξανασιάσουμε τή συζήτηση.
...Τι διάβολο, οὔτε εἶσαι γροντοκόρη στά
δεκαεννιά, οὔτε χάθηκαν οἱ γαμπροί!...

ΚΑΙΚ. Καί γιατί νά μὴν παρθοῦμε
μέ τόν Οὔγο, ἀφοῦ ἀγαπιούμαστε;

Ο ΜΑΡΚ. Γιατί, ξεγιατί δὲν ἔχει. Ἐ-
να κορίτσι πρέπει νά ὑπακούει τοὺς γονι-
οὺς του.

ΚΑΙΚ. Καί ἀκόμα ὅταν οἱ γονιοὶ του
βουλήθηκαν τή δυστυχία του;

Ο ΜΑΡΚ. (Κομματάκι στεναχωρημέ-
νος) Νάσαι βέβαιη Καικιλία μου, πὼς κά-
θε ἄλλο ἐπιθυμῶ παρὰ νά σέ δῶ δυστυχι-
σμένη.

ΚΑΙΚ. Τότε δὲν μπορῶ νά καταλάβω
γιατί ή στάσι σου ἀντιβαίνει τόσο μέ τῆς
ἐπιθυμίες σου....(Σιωπή)..... Ἐπειτα θέ-
λεις νά σοῦ πῶ καί κάτι ἄλλο, παπάκη;
Ἐχω τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν ἔχεις κανένα
σοβαρὸ λόγο νά μοῦ ἀρνηθῆς τὸν Οὔγο!

Ο ΜΑΡΚ. (Ξαφνιαίνεται) Δὲν ἔχω σο-
βαρὸ λόγο!... Ἴσως ἐγὼ νάχω τὸ σοβαρώ-
τερο λόγο ἀπὸ κάθε ἄλλο γιὰ νά μὴ στέρ-
ξω σ' αὐτὸ τὸ συνοικέσιο.

ΚΑΙΚ. Τότε δὲ χωράει τὸ μυα-
λό μου γιατί μοῦ κρύβεις τέτοιο σπουδαῖο
λόγο. (Νευρικά)....Τι θὰ πῆ ἕνας σοβαρὸς
λόγος ποῦ τὸν κρύβεις—ξέρω γώ;—σάν
ντροπή!... Ὅλα τὰ ὑποθέτει κανένας!

Ο ΜΑΡΚ. Τέτοια λόγια δὲ στέκουν
στὸ στόμα ἐνὸς καλοαναθρεμμένου κορι-
τσιοῦ, ἅμα μιᾶ τοῦ πατέρα της.

ΚΑΙΚ. Μὰ ἔχεις τίποτα νά πιαπο-
νεθῆς ἀπὸ τὸν Οὔγο;

Ο ΜΑΡΚ. Τὸν Οὔγο; Τὸν ἀγαπῶ
καί τὸν συμπαθῶ σάν νάτανε παιδί μου!..

ΚΑΙΚ. (Τὸν ἀγκαλιάζει) Καλέ μου
πατέρα!... Γιατί λοιπὸν νάγαπᾶς λιγώτερο
τὴν κόρη σου; Δὲν εἶναι κι' αὐτὴ παιδί
σου;

Ο ΜΑΡΚ. Καικιλία, κόρη μου, μὴ
μέ στενοχωρῆς!

ΚΑΙΚ. Τότε θάναί για τοὺς γονεῖς
του πὺ δὲ θέλεις νά παρθοῦμε.

Ο ΜΑΡΚ. Θαρρῶ πὼς κι' ἐκεῖνοι δὲν
καλοβλέπουν αὐτὸ τὸ γάμο.

ΚΑΙΚ. Ἀδιάφορο ἐκεῖνοι τί σκοπεύ-
ουν. Ἐσύ, ἂν ἔστεργαν ἐκεῖνοι, θὰ ἔστερ-
γες;

Ο ΜΑΡΚ. (Πολὺ βεβαιωτικά) Ἄπο-
λύτως ὄχι!

ΚΑΙΚ. Ὡστε βλέπεις πὼς ή ἀρνησί-
σου δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ δική τους.

Ο ΜΑΡΚ. Εἶσαι τρομερή.... Διαβό-
λισσα!..

ΚΑΙΚ. Πάει νά χάσει κανεὶς τὰ μυα-
λά του. Δυὸ οἰκογένειες ἀχώριστες, δυὸ πα-
διά πὺ γνωρίζονται ἀπὸ μικρά, καί ὅταν
πρόκειται νά παντρευτοῦν, ἐπειδὴ ἄλληλο-
αγαπήθηκαν, οἱ τέσσαρις σκληρόκαρδοι γο-
νιοὶ προβάλλουν ἕνα ἀδυσώπητο ὄχι!....
Γιατί;... Γιατί!... (Εἶναι ἐτοιμη νά κλά-
ψη στά ἀληθινά).

Ο ΜΑΡΚ. Μὴν ἐξάπτεσαι ἔτσι....

ΚΑΙΚ. Καμμιά φορά, ἕνα κορίτσι
μπορεῖ νά κάνη καμμιά τρέλλα, μά σαυτὸ
δὲ φταῖνε καί λίγο οἱ γονιοί. Θαρρεῖς πὺ
συνωμοτήσατε ὅλοι σας, μπαμπάδες καί μα-
νάδες, νά μᾶς σπρώξετε σιτὴν ἀγκαλιά τὸ
ἕνα τοῦ ἄλλουνοῦ καί νά κάνουμε ὅ,τι....Σ-
βεβαιώνω, παιέρα, πὼς ἂν γίνη καμμιά ἀ-
παγωγή, σεῖς θὰ εἰστε οἱ αἴτιοι.

Ο ΜΑΡΚ. (Πολὺ ἀπότομα) Αὐτὸ πο-
τέ!... Ἐνα τέτοιο πράμα θάταν τερατώ-
δες!...

ΚΑΙΚ. Ἄν νομίζεις πὼς ή στάσι
σου εἶναι πειὸ φυσική!...Καί πὺ ξέρεις
ἂν ἤδη μέ τὸν Οὔγο....

Ο ΜΑΡΚ. (Σὲ ξαφνική ἀγωνία) Πὺ
εἶπες;... Ἐκυμες τέτοια τρέλλα; Για τὸ
θεοῦ!...Καικιλία, παιδί μου!... Ἀστειεύτη-
κες γιὰ νά μέ πειροξεις! Πὺς πὺς τὸ πὺ
ἐπίτηδες γιὰ νά μέ στεναχωρέσης!...Πὺ
πὺς εἶναι ψέμματα αὐτὸ πὺ μοῦ εἶπες!

ΚΑΙΚ. Πὺς ταράχτηκες ἔτσι ξαφνι-
κά, πατέρα!...

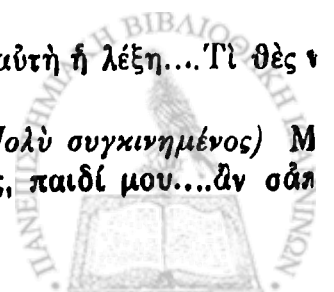
Ο ΜΑΡΚ. (Συνέρχεται) Τίποτε...
Ποιὸς ταράχτηκε;

ΚΑΙΚ. Ἀδύνατο. Κάτι μοῦ κρύβει
Αὐτὴ σου ή ξαφνική ταραχὴ εἶναι κάθε ὅ-
λο παραφυσική!... (Σιωπή)....Γιατί δὲ
ἀπαντᾶς; Ἄφοῦ ἀγαπιούμαστε μέ τὸν Οἰ-
γο, εἶναι ἀφύσικο νά παρθοῦμε!...

Ο ΜΑΡΚ. Εἶναι, σοῦ λέγω, τερατώ-
δες!..

ΚΑΙΚ. Πάλι αὐτὴ ή λέξη!...Τὸ θεὸς ν-
πῆς;

Ο ΜΑΡΚ. (Πολὺ συγκινημένος) Μ-
ζητᾶς νά καταλάβης, παιδί μου!...ἂν σὰπ

μεινε λίγο σέβας για τόν πατέρα σου.

ΚΑΙΚ. Δέν πρόκειται για τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη μου για σᾶς. Μὰ κινδυνεύει ἡ εὐτυχία μου πού μου ἀρνιέσαι τόσο ἄπονα καὶ πεισματωμένα...Θὰ τολμήσω τὸ κάθε τι για νὰ μάθω τοὺς ἀληθινούς λόγους πού ἔχετε ὄλοι σας, σὰν τις ὕαινες, νὰ σπαράξετε τὴ χαρὰ μας.

Ο ΜΑΡΚ. Μά, Καικιλία μου, ὄλοι μας, ἄλλο τίποτε δὲ ζητοῦμε παρὰ νὰ σᾶς κάνουμ' εὐτυχισμένους. Στὸ ξαναλέγω ὁμως πὼς ἓνα συνοικέσιο μὲ τὸν Οὐγο εἶνα.... (κόβεται)....

ΚΑΙΚ. Τερατώδες. Δέν εἶναι ἀνάγκη νὰ μασήσης τὴ λέξη.

Ο ΜΑΡΚ. Ἡ ἐπιμονή σου κάπως ὑπερβαίνει, βλέπω, τὰ ὄρια. Καὶ ἂν σοῦ ἐλεγα πὼς ἔτσι θέλω καὶ τελείωσε καὶ πὼς κανένας πατέρας δέν ἔχει νὰ δώση λόγο τῶν παιδιῶν του, τί θὰ ἀπαντοῦσες;

ΚΑΙΚ. Πὼς τῆς περισσότερες φορές εἶναι οἱ γονοὶ πού σπρώχνουν τὰ πράματα στὸ ἀπροχώρητο.

Ο ΜΑΡΚ. Λόγισι χιλιοειπωμένα στα μυθιστορήματα!

ΚΑΙΚ. Καὶ ἂν σοῦ βεβαίωια ἐγὼ τώρα πὼς εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ στεφανωθοῦμε μὲ τὸν Οὐγο. ΑΠΟΛΥΤΗ ΑΝΑΓΚΗ, ἀκοῦς, για νὰ μὴ φανερωθῇ ἀργότερα κανένα σκάνδαλο, τί θ'ἀλεγε;

Ο ΜΑΡΚ. Μήπως;...

ΚΑΙΚ. Ὅτι ἔγινε δέν ξεγίνεται. Δέν παίζει κανεὶς μὲ τὴ φωτιά δίχως νὰ καῖ!

Ο ΜΑΡΚ. (Ἀπότομα, τίς πιάνει τὰ χέρια) Καικιλία, Καικιλία.....τί ἔκαμες; Τί ἔκαμες!

ΚΑΙΚ. Τὸ φυσικώτερο καὶ τὸ τιμιώτερο πράμα πού μπορεῖ νὰ κάνη μιὰ γυναῖκα πού ἀγαπᾷ!

Ο ΜΑΡΚ. Μὰ ξέρεις πού ὁ Οὐγος... (Σταματᾷ).

ΚΑΙΚ. Λοιπόν; ὁ Οὐγος;...Τί;...

Ο ΜΑΡΚ. Ὅχι, ὄχι!... Μὲ κάθε ἄλλον παρὰ μὲ τὸν Οὐγο!...Δυστυχία μας!... Τερατώδες!... Φρικαλέο!..

ΚΑΙΚ. Μὰ γιατί; Μήπως ὁ Οὐγος εἶναι ἀδερφος μου; Τί διάβολο;

Ο ΜΑΡΚ. Ἀκριβῶς!...Εἶναι ἀδερφός σου!

ΚΑΙΚ. "Εεεεε;... (Παύση) (Κρύβει τὸ πρόσωπό της)...

Ο ΜΑΡΚ. Κατάλαβες τώρα ποιους λόγους....Νοιώθης τὴ ντροπή μου προστά σὲ σένα, τὴν κόρη μου...ἐγὼ, ἓνας πατέρας, νὰ κάνω τέτοια ἐκμυστήρευση...

ΚΑΙΚ. (Πάντα μὲ κρυφτὸ τὸ πρόσωπο) Ἀδύνατο.... ἀδύνατο....

Ο ΜΑΡΚ. Δέν εἶσαι σὲ θέση νὰ ξέρεις καλλίτερα ἀπ' τὸν πατέρα σου...

ΚΑΙΚ. Καὶ ὁμως ἡ καρδιά μου σφάζεται μέσα μου καὶ δέν μπορεῖ νὰ πιστέψη τέτοιο πράμα!

Ο ΜΑΡΚ. Ὅσο μεγάλη κι' ἂν εἶναι ἡ ἀγάπη σας, δέν μπορεῖ νὰ σβύση τὴν πραγματικότητα. Τίποτε δέν μπορεῖ νὰ ξεγράψη ὅτι ἔγινε...δυστυχῶς.

ΚΑΙΚ. Καλὰ λένε λοιπὸν πὼς ἡ ἄμαρτίες τῶν γονέων βασανίζουν τὰ παιδιά.... (Σηκώνει τὸ κεφάλι της) Μὰ πὼς ὁ Οὐγος εἶναι...ἀδερφός μου;...Εἶσαι λοιπὸν ἐσὺ πατέρας του; (Τώρα ὁ Μαρκήσιος σκύβει τὸ κεφάλι καὶ ἀπαντᾷ μόνο μὲ γνέματα)...καὶ δικός μου πατέρας κι' ἔρριξες στὴ δυστυχία τὰ παιδιά σου.... Ὅστε ὁ πατέρας του δέν εἶναι πατέρας του.... Δέν εἶναι γυιὸς τοῦ κόντη καὶ τῆς κοντέσσης, παρὰ γυιὸς ἐκείνης καὶ δικός σου.... Ἀλλοιῶς δέν μπορεῖ νὰ ναι τὰ πράματα..... (Παύση)....

...Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἡ μητέρα του τόσο ἐπίμονα ἀρνήθηκε τὸ συνοικέσιό μας. Ἦξερε κι' ἐκείνη...φυσικά...γι' αὐτὸ δέν ἔστεργε....Φρίκη...φρίκη...καὶ τώρα πληρώνουμ' ἐμεῖς οἱ νέοι...Πατέρα...γιατί δὲ μιλάς;...Γιατί δὲ λὲς τίποτα;...Γιατί νὰ μοῦ κάμης αὐτὴ τὴν τρομερὴ ἐκμυστήρευση;

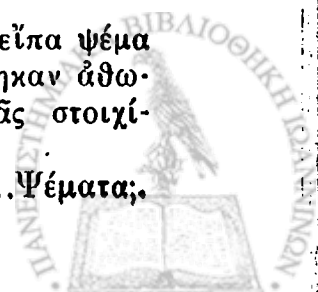
Ο ΜΑΡΚ. (Σηκώνει τὸ κεφάλι) Πὼς μποροῦσα νὰ κρατηθῶ νὰ μὴ στὸ πῶ, ὅταν δέν μπόρεσες νὰ μοῦ κρύψης πὼς μὲ τὸν Οὐγο....Τί φταίτε σεις; παιδιά εἴσαστε....δίχως νὰ τὸ θέλετε....καὶ μεῖς παιδιά εἴμασταν, τότες...

ΚΑΙΚ. Μὲ τὸν Οὐγο...τί;

Ο ΜΑΡΚ. Ὅτι ἦταν φυσικὸ καὶ μοι ραῖο νὰ πογίνη.

ΚΑΙΚ. Μὲ τὸν Οὐγο; Σοῦ εἶπα ψέματα, πατέρα. Ἡ σχέσεις μας στάθηκαν ἀθωότατες....καὶ ὁ Θεὸς ξέρει τί μᾶς στοιχίζει τέτοια προσπάθεια!

Ο ΜΑΡΚ. Ψέματα, εἶπες;...Ψέματα;

...Ὡστε λοιπὸν δὲν ἔγινε τίποτε; Δόξα σοι ὁ Θεός! Πάλι καλὰ πού ἀπότρεψε τὴν αἵμο μιξία ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μας!.. (Παύση)... Μονάχα τὴν μοιχεία δὲν ἀπόδιωξε!...

ΚΑΙΚ. Ἐπρεπε νὰ πῶ ἓνα ψέμα γιὰ νὰ λάμψη ἡ ἀλήθεια!...

Ο ΜΑΡΚ. Εὐλογημένο ἓνα τέτοιο ψέμα ποῦ σᾶς σώζει ἀπὸ τὸ χειρότερο ἁμάρτημα!

ΚΑΙΚ. Τὸ νάμαρτάνη κανεῖς δίχως νὰ τὸ ξέρει δὲν εἶναι κριμα.

Ο ΜΑΡΚ. Κολάζεται ὅμως κανεῖς γιὰ τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα...

ΚΑΙΚ. Δίχως νᾶφταιγε, ἐνῶ...φταῖν ἄλλοι...

Ο ΜΑΡΚ. (Στανάχωρα) Μὴν πολυ-σκαλίζεις τὰ πράματα... Αὐτὴ εἶναι ἡ ὕψη λὴ διδαχὴ τῆς θρησκείας μας!

ΚΑΙΚ. Ὅταν μᾶς συμφέρη... Καί τῶρα τί θὰ γίνη;

Ο ΜΑΡΚ. Πρέπει, ὅσο σκληρὸ και νᾶναι, νὰ κάμης τὸ καθῆκο σου.

ΚΑΙΚ. Ἐπειδὴ, σύ, λησιμόνησες τὸ δικό σου!

Ο ΜΑΡΚ. Καικιλία, μὴ λησιμονῆς πὼς εἶμαι πατέρας σου...

ΚΑΙΚ. Βέβαια, δὲ μπόρεσες νὰ ὑποθέσης ποτὲς πὼς μιὰ μέρα θᾶγαπιοῖνταν τὸ νόμιμο μὲ τὸ ἐξώγαμο παιδί σου!

Ο ΜΑΡΚ. Μὴ χύνης λάδι στὴ φωτιά και μὲ παιδεύης στὴν ἀπόγνωσή μου!

ΚΑΙΚ. Ἄμ' ἔμένα τὴν ἀπελπισία μου ποῖος τὴ λογαριάζει; Τί θὰ γίνη ἡ ἀγάπη μας πού σκότωσαν οἱ ἔρωτές σας;

Ο ΜΑΡΚ. Δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ κάνομε τὸ καθῆκον μας, ὅλοι.

ΚΑΙΚ. Ὅλοι, ποιοί; Μόνο ἐμεῖς οἱ νέοι; Πάντα οἱ νέοι ἔτοιμοι νὰ ὑποβληθοῦν σὲ θυσίες γιὰ τοὺς ἠλικιωμένους. Ὅπως και ὅταν γίνεται πόλεμος πού προκαλοῦν οἱ γέροι και κάνουν οἱ νέοι... Φαίνεται πὼς τὴν ἠθική σας τὴ φτειάζατε σεις οἱ γέροι γιὰ τὸ συμφέρο σας!

Ο ΜΑΡΚ. Κόρη μου, καταλαβαίνω τὴ δίκαιη παραφάρα σου και σὲ συγχωρῶ. Ὅ,τι κι' ἂν πῆς ἔχεις, δίκαιο.

ΚΑΙΚ. (Κάπως ἡσυχώτερα) Δὲ μοῦ λέ, πατέρα. Ὁ Οὔγος φυσικά δὲν ξέρει τίποτα... Πρέπει ὅμως νὰ τὸ μάθη. Πρέπει νὰ ξεσπάση ἡ ἀλήθεια, γιὰ νὰ ἡσυχάσουμε ὅλοι μας.

Ο ΜΑΡΚ. Ἡ ἀλήθεια θὰ δημιουργήση σκάνδαλα και φασαρίες.

ΚΑΙΚ. Ὡστε φοβᾶσαι τώρα.. ἐσύ και ἡ κοντέσσα... βέβαια, πὼς θὰ ἀντικρούσετε τὴ μητέρα και τὸν κόντη, οἱ δυὸ ἔνοχοι τῆς δυστυχίας μας!... Φαντάσου και τὸ σκάνδαλο μιᾶς κοσμικῆς μονομαχίας μὲ τὸν κόντη!... Πρέπει λοιπὸν ὅλη μου τὴ ζωὴ νὰ σκάσω μέσα στὴν ψευτιά, νὰ σοφισθῶ μιὰ ψευτιά γιὰ τὸν Οὔγο, γιὰ νὰ τὸν κάνω νὰ μᾶφιση, και αὐτὸ τὸ λένε ἠθική!... Ἡθική γιὰτὶ σιάζει τῆς μικροδουλειῆς ἐκείνων πού...

Ο ΜΑΡΚ. Καικιλία, ὁ πόνος σου μπορεῖ νὰ σὲ κάνη νὰ πῆς λόγια πού δὲν ξελέγονται. Ἐτσι γιὰ ἀλλοιῶς, μονάχα μιὰ διέξοδο μᾶς μένει. Ὁ Οὔγος δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθη τίποτε. Ὅσο κι' ἂν σοῦ στοιχίζη, πρέπει νὰ τὸν καταφέρης νὰ πάψη νὰ σᾶγαπᾶ.

ΚΑΙΚ. Ἀπολύτως ἀδύνατο.

Ο ΜΑΡΚ. Ὡστε προτιμᾶς νὰ σμίξης μὲ τὸν ἀδερφό σου...

ΚΑΙΚ. Στοχάζομαι κατὰ πόσο ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ λογαριάση ἀνθρώπινους φραγμούς.

Ο ΜΑΡΚ. Δὲν ντρέπεσαι, Καικιλία;

ΚΑΙΚ. Ἄν πρόκειτ' ἐγὼ νὰ ντραπῶ!... (Τὸν ἀγκαλιάζει) Συγχώρεσέ με, πατέρα... Μὰ ὅ,τι μοῦ ζητᾶς εἶναι πολὺ σκληρὸ, οἰχτρό... Τώρα, αὐτὴ τὴ στιγμή, δὲν μπορῶ νὰ πάρω ἀπόφαση στὴν ταραχὴ πού βρίσκομαι... Ἀργότερα, ἴσως... νὰ σκεφτῶ... Ποῖος ξέρει τί μπορεῖ νὰ βγῆ στὴ μέση;...

Ο ΜΑΡΚ. Ἄς εἶναι δὲ θέλω νὰ σὲ δέσω μὲ πρόχειρες ὑποσχέσεις... Μόνο κάτι ζητῶ... Μὴν πῆς τίποτε ἀκόμα τὸν Οὔγο...

ΚΑΙΚ. Εἶναι τόσο ἐξωφρενικό, πού και νὰ τοῦ τὸ πῶ, δὲ θὰ τὸ πιστέψη... (Ἀκούγονται φωνὲς «Καικιλία»!... «Καικιλία»!... «Ἡ σειρά σου σὲ περιμένουμε!»)

Ο ΜΑΡΚ. Τὸ τέννις...

ΚΑΙΚ. Ὅρεξη πού ἔχω νὰ παίξω... Ὅυτε εἶναι ἡ σειρά μου... Δὲ θᾶπαιτῆς βέβαια γιὰ τὰ προσχήματα και γιὰ νὰ γλυτώσουμε τὸ σκάνδαλο πὼς πρέπει νὰ πάω νὰ παίξω στὴν ψυχικὴ κατάσταση πού μὲ φερεις;

Ο ΜΑΡΚ. Πήγαινε νὰ ξεσκάσης στὴν

καμαρά σου. Θα πάγω να τους βρω να τους πω πως μιὰ ξαφνική ζαλάδα...

ΚΑΙΚ. Ἀκόμα ἓνα ψέμα...τὰ προσχήματα... (Φωνές «Καικιλία!») Ἄς εἶναι, πηγαινῶ πριν τὸ βράδυ ὅμως πρέπει ἐξάπαντος νὰ σοῦ μιλήσω...καὶ ὅμως στὴν ψυχὴ μου μέσα σπαρατῶ ἡ ἀγάπη καὶ μοῦ φωνάζει πὼς μπορῶ περήφανα μὲ μὴ μου τὴ δύναμη νὰ γαλήνω τὸν Οὐγο...

Ο ΜΑΡΚ. Ἡ ψυχὴ μας πολλὲς φορές μᾶς σφυρίζει καὶ ψέματα...πήγαινε, παιδί μου, στὴν καμαρά σου...

ΚΑΙΚ. Κι' ἐγὼ δὲν ξέρω πὺ θὰ πάγω...

Ο ΜΑΡΚ. Πάντως μακρῶς ἀπὸ δὴ μὴν ἐρχοῦν καὶ σὲ δοῦνε....Θὰ τοὺς ἐξηγήσω καθὼς εἶπαμε.....καὶ θὰ γυρίσω νὰ σὲ βρῶ...

ΚΑΙΚ. Ναί...τὴ ζαλάδα.... (Βγαίνει δεξιά)...τὸ ψέμα...

Ο ΜΑΡΚ. (Βγαίνει ἀριστερὰ) Κάνε παιδιὰ νὰ δῆς προκοπή!... Ἄν πρόβλεπε κανένας τῆς συνέπειες...

ΣΚΗΝΗ Γ'

ΟΥΓΟΣ, Η ΚΟΝΤΕΣΣΑ

(Μένει γιὰ λίγο ἡ σκηνὴ ἄδεια. Παρουσιάζεται δεξιά ὁ Οὐγος γυρεύοντας τὴν Καικιλία).

ΟΥΓΟΣ (Χαμηλὰ) Καικιλία!... Ποῦ νὰ πῆγε;..Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰναι μὲ τὸ μπαμπὰ της...Μοῦ φάνηκε πὼς τὴν εἶδα ἄπ' ἐκεῖ (Δείχνει ἀριστερὰ) νὰ πηγαίνει κατὰ τὸ παιγνίδι...Ἐχει γούστο νὰ σκάλωσει πάλι ἡ δουλειά...Ποῦ στὴν ὁρῆ νὰ πῆγε;..νὰ μάθω τουλάχιστο... Γιατὶ νὰ μὴ γυρίσω στὸ παιγνίδι; Τίποτε!.. Πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ γίνουν τὰ δύνατα δυνατά... Θα τοὺς τσακώσω ἓνα—ἓνα καὶ θὰ τοὺς μιλήσω, καὶ τοὺς δικούς μου καὶ τοὺς γονιούς τῆς Καικιλίας...κοθένα στὴ σειρά, ὅπου κι' ἂν τοὺς βρῶ...Ἐρχεται κατὰ δῶ ἡ μαμά...Ἀπὸ αὐτὴν θ' ἀρχίσω. Ἀφοῦ, καθὼς φαίνεται, δυστροπεῖ ὁ πατέρας τῆς Καικιλίας, τὸ μόνο μέσο εἶναι νὰ βάλω τὴ μητέρα νὰ τὸν πείσῃ. Τοῦ ἐπιβάλλεται πολὺ περισσότερὸ ἀπὸ τὴ γυναῖκα του πὺ τὴ σέρνει ἀπ' τὴ μύτη. Ναὶ μὰ ὁ σκοπὸς

εἶναι νὰ πείσω ἐγὼ πρῶτα τὴ μαμά, κι' αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλο....Θὰ μοῦ χρειαστῆ πολὺ κουράγιο, μὰ θὰ ἐπιβληθῶ....(Κάνει τὸν ἀδιάφορο). Ἄς κάνω πὼς δὲ δίω προσοχὴ στὸν ἐρχομὸ της.... (Κοιτάζει ψηλὰ τὰ φυλλώματα καὶ ψιλοσφυρίζει).

Η ΚΟΝΤ. (Λιγνὴ, ψηλὴ, ἀψὺς καὶ θυμώδης χαρακτήρας).....Οὐγο, κάτι ἐδῶ;.. ..Γιατὶ δὲν εἶσαι στὸ τέννις;

ΟΥΓΟΣ Ἀπὸ κεῖ ἐρχομαί....

Η ΚΟΝΤ. Ντροπὴ σου νὰ φίνης τόσες δεσποινίδες μονάχες!

ΟΥΓΟΣ Ἡ ξένες δεσποινίδες δὲ μὲν διαφέρουν!

Η ΚΟΝΤ. Μπᾶ; ἔχουμε καὶ τέτοια!.. ἐδῶ τὴ χαζεύης;..

ΟΥΓΟΣ Ρεμβάζω, μαμά....

Η ΚΟΝΤ. Ἐνα παλληκάρι στὴν ἡλικία σου δὲ ρεμβάζει κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα...Κανένα ραντεβου πάλι μὲ τὴν Καικιλία.....(Σιωπὴ).....Σοῦ εἶπα καθαρὰ πὼς αὐτὴ ἡ κατάσταση μιὰ γιὰ πάντα πρέπει νὰ σταματήσῃ.... ἀλλοιῶς;....

ΟΥΓΟΣ Ἀλλοιῶς;....

Η ΚΟΝΤ. Σοῦ στέκει ναὺθαδιάζης γιὰ νὰ φανῆς κι' ἐσὺ νέος τῆς ἐποχῆς!..

ΟΥΓΟΣ Ἄν εἶναι ἔτσι νὰρχίσουμε, ἀλλοίμονο!...Καὶ ὅμως πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴ φέρω στὰ νερά μου...

Η ΚΟΝΤ. Τὶ σιγομουρμουρίζεις;.... Μοῦτρα κάνεις; Σοῦ πρέπει βέβαια τόσο πολὺ. ...Ἐξυλνάδες θέλει νὰ δείξει ἡ εὐγενεία σου!..

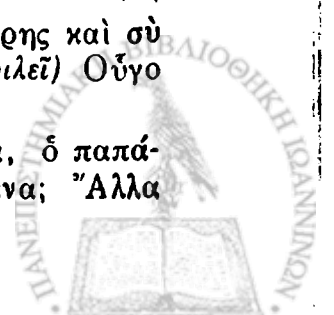
ΟΥΓΟΣ Δὲν μπορῶ, μαμά, νὰ καταλάβω γιατί στὰ καλὰ καθούμενα μοῦ μιλάς μὲ τέτοιο θυμώδικο τρόπο. Τὶ σοῦ φταιξα καὶ εἶσαι χολιασμένη μαζί μου; Εἶπα τίποτε νὰ σὲ πειράξῃ;

Η ΚΟΝΤ. Μποροῦσες νὰ μὴ μοῦ μιλήσῃς γιὰ τοὺς ρεμβασμούς σου. Μάτια μου!...Κι' ἐγὼ ρεμβάζω στὴν ἡλικία σου! Ξέρω τὶ μοῦ στοίχισε!...

ΟΥΓΟΣ Ἀλήθεια, ρεμβαζες καὶ σύ, μαμά; Τὴν καλὴ μου τὴ μαμά!...Θύμωσες, γιατί σὲ μοιάζω;

Η ΚΟΝΤ. Ἰούδα!...Χαδιάρης καὶ σὺ σὰν τὸν...πατέρα σου....(Τὸν φιλεῖ) Οὐγο μου!....

ΟΥΓΟΣ Μαμά...Ἀλήθεια, ὁ παπάκης ἦταν τόσο χαδιάρης σὰν ἐμένα; Ἄλλα

ξε τρομερά... Ποτέ δέ μου χαμογέλασε!...

Η ΚΟΝΤ. "Αφησε αυτή την κουβέντα τώρα. Πέ μου την αλήθεια. Είχες εδώ ραντεβού με την Καικιλία.... Μή μου το κρύβης.

ΟΥΓΟΣ Κι' έπειτα θανάσιμο άμάρτημα είναι;

Η ΚΟΝΤ. (Πάλι ανάβει) "Ωστε είχα δίκαιο να το υποπτευθώ. Λαμπρά!... Αφοῦ δὲν ἀκοῦς λόγια, θὰ πάρω τὰ μέτρα μου. κι' αν ἐγὼ δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ σὲ σωφρονίσω, ὁ μπαμπᾶς σου θὰ σοῦ στριμώξει τὸ δυὸ πόδια σὲνα παπούτσι.

ΟΥΓΟΣ Μὰ γιατί, καλέ; Τί ριχτήκατε ὅλοι σας νὰ καταστρέψετε τὴν εὐτυχία μας;

Η ΚΟΝΤ. Θα σου δείξω, ἐγώ, τὴν εὐτυχία σου. Θα σὲ παντρέψω ἄρον—ἄρον με τὴ Γερτρούδη καὶ θὰ δοῦμε αν θὰ μᾶς παρασκοτίζεις με τὴν Καικιλία σου.

ΟΥΓΟΣ Μὰ γιατί; Για ποιὸ λόγο; ποιά αἰτία; Μήπως ἡ Καικιλία εἶναι καμμιὰ ἄτιμη, καμμιὰ νόθη;

Η ΚΟΝΤ. Βλέπω πὼς ἡ αὐθάδεια σου ὑπερβαίνει τὰ ὅρια. Δὲν ἔχω πειὰ νὰ προσθέσω τίποτε. Ὁ λόγος στὸν παιέρα σου, πὺ εἶναι καὶ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας....(Φωνάζει) Γοδοφρεΐδε, Γοδοφρεΐδε. "Αφισε τὴν ἐπιφυλλίδα σου κι' ἔλα μιὰ στιγμή νὰ βάλῃς λίγη τάξη στὰ μυαλὰ τοῦ γυιοῦ σου.

ΣΚΗΝΗ Δ'

ΟΙ ΙΔΙΟΙ, Ο ΚΟΝΤΕΣ

Ο ΚΟΝΤ. (Προχωρεῖ ἀπὸ τὰ δεξιά. Κρατεῖ μιὰ ἔφημερίδα ξεδίπλωτη. Ροῦχα ἀνοιχτά, δίχως γελέκο, παπούτσια λαστιχένια. Γένεια παπαδήσια, φαρδεὰ καὶ καλοχτενισμένα, ψαριά, πὺ σὺν προσωπεῖο σοβαρότητας, κρύβουν μπόλικη προσυχνιά).. Τί τρέχει; Δὲν μπορῶ δυὸ λεπτὰ νὰ διαβάσω ἡσυχος. Μῆκοψες στὸ καλλίτερο μέρος.... Πάλι φασαρίες ἀνοιξες με τὴ μητέρα σου; Τί συμβαίνει, Ὁρτενσία;

Η ΚΟΝΤ. Ἡ αἰώνια ἱστορία. Δὲν μπορῶ μιὰ στιγμή νὰ βρεθῶ μονάχη νὰ ρεμβᾶσω, δίχως νὰ ξεμυτῖση ὁ κύριος ἀπὸ δῶ νὰ με σκοτίζῃ με τὴν Καικιλία του.

(Κάνει τὰ φύγη).

Ο ΚΟΝΤ. Στάσου' μὴ φύγῃς. Μιὰ για πάντα θὰ τοῦ κόψω τὴν ὄρεξη αὐτοῦ τοῦ ἐκλαμπρότατου....

Η ΚΟΝΤ. "Οχι, τέτοια κουβέντα για κανένα λόγο δὲ θέλω νὰκούσω. Βαρέθηκα πειὰ. Πάω νὰ πάρω τὸ τσαῖ τῆς Μαρκησίας. (Κάνει νὰ βγῇ).

ΟΥΓΟΣ Κανείς δὲ θὰ φανταζόταν πὼς μᾶρνίεστε τόσο ἐπίμονα κι' οἱ δυὸ τὴν κόρη τῆς, ἐνῶ εἶστε πρῶτοι φίλοι!...

Ο ΚΟΝΤ. Σώπαινε αὐθαδέστατε!....

Η ΚΟΝΤ. Τὴ Γερτρούδη θὰ πάρῃς καὶ θὰ πῆς κι' ἓνα τραγούδι. (Βγαίνει ἀρσιερά).

ΣΚΗΝΗ Ε'

ΟΥΓΟΣ καὶ Ο ΚΟΝΤΕΣ

ΟΥΓΟΣ Πατέρα....

Ο ΚΟΝΤ. Μὴ μόνομάζῃς πατέρα, αν εἶναι νὰ ξαναπιάσῃς τὴν ἴδια κουβέντα δὲν εἶμαι πατέρας σου!

ΟΥΓΟΣ Δὲν εἶσαι πατέρας μου; Μὰς νιέσαι;

Ο ΚΟΝΤ. Αὐτὴ τὴ στιγμή εἶμαι ὅτι δόξασε ὅλη μου τὴ ζωὴ, ἓνας δικαστῆς καὶ τίποτες ἄλλο... ἔτοιμος νὰ καταδικάσῃ ἓνα φταίχτη....

ΟΥΓΟΣ Φταίχτης, ἐγώ, γιατί ἀγαπᾶ τὴν Καικιλία;

Ο ΚΟΝΤ. Φταίχτης γιατί δὲν ἐννοεῖς νὰ ὑποκύψῃς στὸ θέλημα τοῦ πατέρου σου....

ΟΥΓΟΣ "Ωστε τώρα εἶσαι πατέρα μου....!

Ο ΚΟΝΤ. Δὲν ντρέπεσαι, αὐθάδῃ νὰ μιλᾷς ἔτσι;

ΟΥΓΟΣ Πάλι αὐθάδης... "Ας εἶνα "Αμα ἓνας νέος πρόκειται νὰ διαφεντέψῃ τὴν ἀγάπη του, πάντα εἶναι αὐθάδης γι κείνους πὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸν νοιώσουν

Ο ΚΟΝΤ. "Εχεις ἀκόμα τὸ θράσος ὄχι μονάχα νὰ μένης μπροστὰ μου....

ΟΥΓΟΣ Μὰ δὲ μου εἶπες νὰ φύγω
Ο ΚΟΝΤ.παρὰ καὶ νὰ μάντιλ γῆς!...

ΟΥΓΟΣ Μὰ δὲν εἶπες τίποτε.
Ο ΚΟΝΤ. Πήγαινε. "Ο,τι εἶπα, εἶπε Δὲ θέλω νὰκούσω τίποτε. "Αφισέ με

διαβάσω την επιφυλλίδα μου.

ΟΥΓΟΣ Πατέρα π ρ έ π ε ι ν ά μακούς.

Ο ΚΟΝΤ. Πατέρας σου δεν είμαι πειά.

ΟΥΓΟΣ Πατέρας, για δικαστής, θάκουσης το φταίχτη να πεισθής πώς είναι άθως.

Ο ΚΟΝΤ. (Του γυρνά την πλάτη, κάθεται και αρχίζει να διαβάξη την εφημερίδα του) Νά πηγαίνης, είπα.

ΟΥΓΟΣ (Χτυπά το πόδι του) Θά μάκούσης!...(Σιωπή)...(Ξαναχτυπά) Πρέπει να μάκούσης!

Ο ΚΟΝΤ. (Δίχως να στραφή) "Εχουμε, βλέπω, και πείσματα!

ΟΥΓΟΣ "Ο κόσμος να χαλάση, θά μάκούσης!....(Σιωπή)...."Αγαπιούμαστε με την Καικιλία....Θά παρθοῦμε...κι' άκόμα δίχως την άδειά σας... Παρθήκαμε κι' δίκας...ή Καικιλία κι' εγώ....μπορεῖ να μην είμαστε άντρογυνο κατά το νόμο...μά κατὰ τή φύση....

Ο ΚΟΝΤ. (Στρέφει άπότομα τρομαγμένος) Τι θές να πής, παληόπαιδο;

ΟΥΓΟΣ (Βλέποντας πώς κολλάει το έχλασμα) "Η Καικιλία κι' εγώ άνταλλάξαμε υπόσχεση νάλληλοπαρθαῖμε.

Ο ΚΟΝΤ. ("Ηουχασμένος λίγο) Νά τή φράσω την υπόσχεσή σας!

ΟΥΓΟΣ "Εμείς δεν τή βράσαμε, μά την έκτελέσαμε!...

Ο ΚΟΝΤ. ("Ολόρθος) Αίμομίχτη!..

ΟΥΓΟΣ Τι λές, πατέρα, δεν είσαι πιά σωστά σου! Αίμομίχτης, γιατί;

Ο ΚΟΝΤ. Γιατί; Γιατί; Ρωτᾶς γιατί;

ΟΥΓΟΣ Δεν έχουνε καμιά συγγένεια, οὔτε μακρυνή, ή οίκογένειές μας.

Ο ΚΟΝΤ. "Η Καικιλία κι' εσύ....

ΟΥΓΟΣ ...άγαπιούμαστε τρελλά!

Ο ΚΟΝΤ. Δεν είστε άπό την ίδια κίνα....

ΟΥΓΟΣ Τό ξέρει ὅλος ὁ κόσμος!..

Ο ΚΟΝΤ.μά είστε....έχετε τόν τόν πατέρα;..

ΟΥΓΟΣ Ποίονα;

Ο ΚΟΝΤ. "Εμένα, ποιόν άλλο;...Κατά βεβες γιατί είσαι αίμομίχτης;

ΟΥΓΟΣ Δεν είναι δυνατό να είμαι αίμομίχτης....

Ο ΚΟΝΤ. Πώς ὄχι, άφοῦ σοῦ άπεκάλυψα πώς ή Καικιλία είναι άδερφή σου. "Εγώ"καί ή μητέρα της, ή κυρία Μαρκησία....

ΟΥΓΟΣ Είστε μοιχοί. "Εγώ ὅμως δεν είμαι αίμομίχτης....

Ο ΚΟΝΤ. "Υστερ' άπ' ὅτι σοῦ ὁμολόγησα....

ΟΥΓΟΣ "Εσύ μοῦ ὁμολόγησες, μά εγώ σοῦ είπα ψέματα. "Η σχέσεις μας με την Καικιλία παραμένουν άθωότατες....

Ο ΚΟΝΤ. Δεν ντροπήκες να ψευτῆς, άδιάντροπε;

ΟΥΓΟΣ Περιττό να σκαλίζουμε ποιός έχει να ντροπή και ποιός ὄχι.

Ο ΚΟΝΤ. Καί γιατί να πής αυτό τό τό ήλίθιο ψέμα;

ΟΥΓΟΣ Για να σέπηρεάσω. Ποτέ μου ὅμως δεν φανταζόμουν πώς για να μάθω την αλήθεια, τό ψέμα μου θάβγαζε στη μέση ξεχασμένες ιστορίες. Νόμιζα πώς ἄμα σέβαζα προσιᾶ σένα γεγονόςς τετελεσμένο, θά ἔστεργες στην εὔτυχία μας..

Ο ΚΟΝΤ. Βλέπεις πώς είναι άδύνατο.

ΟΥΓΟΣ Μᾶς κλέψατε την εὔτυχία μας... άκόμα πριν γεννηθοῦμε...Ναί...μά ποιός μοῦ βαιβαιώνει πώς και σὺ δὲ μοῦ λές ψέματα;

Ο ΚΟΝΤ. Θαρρεῖς πώς είμαι ποταπός σάν εἶσένα, να λέγω ψέματα σέ τέτοιες ἱερές στιγμές, για τόσο σοβαρό ζητήματα;

ΟΥΓΟΣ "Εγώ τουλάχιστο, για την ὥρα, δεν είμαι αίμομίχτης, στο ξαναλέγω..

Ο ΚΟΝΤ. Τομᾶς νάμφιβάλης για τή μοιχεία τοῦ πατέρα σου;

ΟΥΓΟΣ Τι να σοῦ πῶ, ὕστερ' άπ' ὅσα μοῦπες;.. "Οπωσδήποτε, δεν μπορεῖς, σάν άντρας, να ξέρης ἄσφαλέστατα αν ή Καικιλία είναι παιδί σου. Μόνο ή γυναῖκες μποροῦν να ξέρουν τέτοιο πράμα. Πρέπει να ρωτήσω τή μητέρα της Καικιλίας.

Ο ΚΟΝΤ. Τομᾶς!...

ΟΥΓΟΣ Τι θά πῆ «τομᾶς»;...Πρόκειται για την εὔτυχία μου. Τό ὅτι είχες ἔνοχες σχέσεις με τή Μαρκησία, δὲ μὲνδιαφέρει. Αυτό ενδιαφέρει σᾶς και τό Μαρκήσιο. "Εκείνο ποῦ θέλω να βεβαιωθῶ είναι πώς αν πραγματικά ή Καικιλία είναι παι-

δί σου, δηλαδή ἀδελφή μου, κι' αὐτὸ μόνο ἢ μητέρα της μπορεῖ νὰ μοῦ τὸ βεβαιώσῃ. Ἐσύ...μπορεῖ νὰ γελάστηκες...

Ο ΚΟΝΤ. Ἐγώ; Ἐνας δικαστής; Εἶδες ἐκεῖ κυνισμό.

ΟΥΓΟΣ Ἄς ἀφίσουμε τὰ ὑψηλά μαθήματα τῆς Ἡθικῆς. Πατέρα, ὅσο πατέρας μου κι' ἂν εἶσαι, ἔφταιξες, καὶ γιὰ τὸ φταίξιμό σου θέλεις νὰ σκοτώσης τὴν εὐτυχία τοῦ παιδιοῦ σου, δίχως νάσαι ἀπόλυτα βέβαιος ἀκόμα γιὰ τὰ ποτελέσματα τῆς... προτιμῶ νὰ μὴν ξεστομίσω τὴ λέξη. Καυχιέσαι πὼς εἶσαι δικαστής. Ἄκουσέ με σὰ δικαστῆς καὶ θὰ κρίνης πὼς ἔχω δίκαιο.

Ο ΚΟΝΤ. Τὸ καλὸ πού σοῦ θέλω εἶναι νὰ κάτσης σταυγά σου. Εἶναι εὐτύχημα πού ἡ τρέλλα σας δὲν κατάληξε σὲ κανένα ἀπενκατῖο. Κατάλαβε, μιὰ γιὰ πάντα, πὼς πρέπει νὰ ξεχάσης τὴν Καικιλία.

ΟΥΓΟΣ Ἡ ψυχὴ μου φωνάζει καὶ διαμαρτύρεται πὼς ἡ Καικιλία καὶ ἐγὼ δὲν εἴμαστε ἀδέρφια καὶ πὼς ἔχουμε τὸ ἱερὸ δικαίωμα νὰ γαπιούμαστε. Γιὰ νὰ παρατήσω τὴν Καικιλία, πρέπει νὰ κάνω τὸ καθήκο μου ὡς τὸ τέλος. Νὰ βεβαιωθῶ ΑΠΟΛΥΤΑ, ἂν εἶναι ἢ ὄχι κόρη σου. Θὰ ρωτήσω τὴ Μαρκησία κι' ὅ,τι βρέξη, ἄς κατεβάσῃ. Μόνη αὐτὴ εἶναι ἐκείνη πού θὰ μὲ ἀπαντήσῃ. Εὐχόμαι ὀλόκαρδα νὰ μὲ βεβαιώσῃ πὼς γελάστηκες.... Δὲ θὰ τῆς κρῦψω τίποτε. Τὸ μόνο πού σοῦ τάζω εἶναι νὰ κάνω τὰ δύνατα δυνατὰ νὰ μὴ μάθῃ ὁ Μαρκήσιος τίποτε.

Ο ΚΟΝΤ. Αὐτὰ δὲ ἔλειπε! Σοῦ εἶπα νὰ μὴν ἀνακατευτῆς ἐκεῖ πού δὲ σέ σπέρνουν καὶ νὰ μὴ ξητᾶς νὰ ἐκμεταλλευτῆς μιὰ ἱερὴ ἐξομολόγησι πού μὲ ἄρπαξες δόλια μένα ψέμα. (Ὁ καυγᾶς φουντώνει)

ΟΥΓΟΣ Δόλια, ἐγώ; Τολμᾶς νὰ τὸ ὑποστηρίξῃς;

Ο ΚΟΝΤ. Δόλια, μάλιστα;

ΟΥΓΟΣ Πατέρα, ἡ ὀργή σου σὲ τυφλώνει.

Ο ΚΟΝΤ. Σὲ ἀπαγορεύω νὰ κάνῃς ὅ,τι λογαριάζεις.

ΟΥΓΟΣ Τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατο.

Ο ΚΟΝΤ. Θὰ σὲ ἀποκληρώσω.

ΟΥΓΟΣ Θὰ σὲ παρακούσω.

Ο ΚΟΝΤ. Θὰ τὸ μετανοιώσης.

ΟΥΓΟΣ Ποιὸς μετανοιώνει, ὅταν γυρεύει νὰ ἐδραιώσῃ τὴν εὐτυχία του;

Ο ΚΟΝΤ. Ὅλοι μας, γιὰτι ποτὲ δὲν εἶναι εὐτυχία ὅ,τι νομίζουμε πὼς εἶναι εὐτυχία μας.

ΟΥΓΟΣ Σοφίσματα!

Ο ΚΟΝΤ. Δὲν ἔχω νὰ προσθέσω ἄλλο. Ἄν κάνῃς ὅ,τι λές, θὰ σὲ καταρασθῶ!

ΟΥΓΟΣ Ποτὲ δὲ θὰ καταραστῆς τὸ παιδί σου.

Ο ΚΟΝΤ. Ναί, σοῦ λέγω!

ΟΥΓΟΣ Ὅχι;....

Ο ΚΟΝΤ. Ναί!

ΟΥΓΟΣ Ποτέ;....

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'

ΟΥΓΟΣ, Ο ΚΟΝΤΕΣ, Η ΜΑΡΚΗΣΙΑ

Η ΜΑΡΚ. (Παρουσιάζεται δεξιὰ) (Κλοκαιριὰτικὴ ἀνοιχτὴ περιβολή) (Μαλθακὸς ρομαντικὸς χαραχτῆρας)... Καλὲ, τί πάθατε καὶ μαλώνετε;... Ἡ ζέστη σᾶς χτύπησε;

Ο ΚΟΝΤ. Μαρκησία! ...

ΟΥΓΟΣ Ἡ μητέρα τῆς Καικιλίας!...

Ὁ Θεὸς σᾶς στέλνει, Μαρκησίον!

Ο ΚΟΝΤ. Αὐτὸς ὁ ἠλίθιος....

Η ΜΑΡΚ. Κολάζεστε, κύριε Κόντε...

Ο ΚΟΝΤ. Μιλῶ γιὰ τὸ γιό μου, αὐτὸ τὸ βλακέντιο!...

Η ΜΑΡΚ. Φαντάζουμε γιὰτι μαλώνετε. Πάντα ἡ αἰώνια ἱστορία τοῦ συνοικισιοῦ μὲ τὴν Καικιλία. Κατάντησε ἀνυπόφορο!... Δις τὴν ὥρα σύγχισες καὶ φωνές!... Ἡ Καικιλία πάλι γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα λόγφερε μὲ τὸν πατέρα της ..

ΟΥΓΟΣ Μὲ τὸν πατέρα της, μὲ τὸν πατέρα της;....

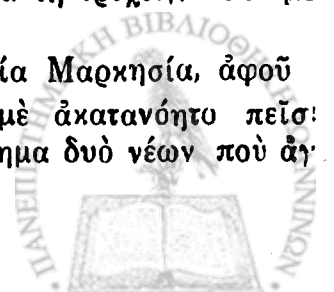
Η ΜΑΡΚ. (Μὴ ξέροντας καλὰ—κιὰ πού νὰποδώσῃ τὴν ἐκπληξή της) Δ καταλαβαίνω.

Ο ΚΟΝΤ. Σοῦ ἀπαγορεύω νὰ μιλήσῃς!

ΟΥΓΟΣ Κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃς τὸ στόμα!

Η ΜΑΡΚ. Μὰ τὴ τρέχει;.... Θεέ μου! Θεέ μου!...

ΟΥΓΟΣ Κυρία Μαρκησία, ἀφοῦ ὅλοι σας ριχτήκατε μὲ ἀκατανόητο πείσῃ νὰ πνίξετε τὸ αἶσθημα δυὸ νέων πού ἀγ...

πιούνται, σὰς ῥωτῶ μὲ ΠΟΙΟΝ πατέρα
της μίλησε ἡ Καικιλία.....Δὲν ἀπαντᾷτε!...
...Ἡ ἐρώτησή μου σὰς ἐκπλήττει, γιὰ δὲ
σὰς καλοῦρεται;.... Ἡ Καικιλία ἔμαθα
πὼς ἔχει δύο πατέρες, ἕναν ψεύτικο κι' ἕ-
ναν ἀληθινό, ἕναν κοιωνικό κι' ἕνα φυσικό.

Ο ΚΟΝΤ. Μὴν τὸν ἀκοῦτε Μαρκη-
σία.....

Η ΜΑΡΚ. Τρελλάθηκε!.....

ΟΥΓΟΣ Καθόλου. Ὁ πατέρας μου ἂ
τὸ δῶ διατείνεται πὼς εἶναι πατέρας τῆς
Καικιλίας. Τώρα πειὰ καταλαβαίνετε. Ἡ
Καικιλία καταντάει ἀδελφή μου ἔτσι. Ὑ-
πάρχει ὅμως πιθανότητα νὰ ἔχει γίνῃ λά-
θος στὴν πατρότητα καὶ αὐτὸ μονάχα
ΣΕΙΣ, ἡ γυναῖκα πὺν κρατήσατε τὸ κορμί
σας τὴν Καικιλία ἔννεα μῆνες, μπορεῖτε
νὰ τὸ βεβαιώσετε.... "Ἄν δηλαδὴ ὁ πραγ-
ματικός πατέρας τῆς Καικιλίας εἶναι ὁ Μαρ-
κήσιος, ἢ ὁ πατέρας μου ὁ Κόντες...ἢ.....
καὶ καίνας τρίτος...

Η ΜΑΡΚ. Γοδοφρεῖδε, πὼς ἀφίνεις
τὸ παιδί σου νὰ μὲ βρίζη μὲ τέτοιο τρό-
πο;

Ο ΚΟΝΤ. Τὰ χάνω....δὲν ξέρω τί
νὰ πῶ....

ΟΥΓΟΣ Περιμένω τὴν ἀπάντησή
σας, Μαρκησία. Ποῖος εἶναι ὁ πατέρας
τῆς Καικιλίας;

Η ΜΑΡΚ. (Ἐδύναμα) Ὁ πατέρας
μου....(Πεύφτει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Κόντε).
Πολὺ ἀκριβὰ πληρώνουμε τῆς ἁμαρτίας
μας, Γοδοφρεῖδε!....

Ο ΚΟΝΤ. Φιλτάτη Δαγοβέρτη μου!..

ΟΥΓΟΣ Θὰ σὰς δοῦνε, καλέ...χωρι-
στήτε!.... (Ἡ συγκίνηση πνίγει τὸ συγγρα-
μῆα).

Ο ΚΟΝΤ. Τώρα, ἀφορεσμένο παιδί,
ἔμαθες ὅ,τι ἤθελες νὰ μάθης. "Ἄν σοῦ μέ-
τῃ ἀκόμα σιάλα σέβας γιὰ τὸν πατέρα σου,
κοῦ ντροπιάσες αὐτὴ τὴ στιγμή, ἄλλο δὲν
ἔχεις παρὰ νὰ βρῆς ἕνα πρόσχημα νὰ κό-
ψης κάθε σχέση μὲ τὴν Καικιλία. Ἄλλοι-
σὲ σὲ καταριέμαι καὶ σ'ἀποκληρώνω....αὐ-
τὴ τὴ φορὰ στάληθινά. Πᾶμε Μαρκησία,
καίμε. Δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε ὁ Μαρκήσιος,
οὔτε πρὸ πάντων ἡ Κοντέσσα νὰ μάθουν
τὴ ντροπὴ πὺν σήμερα μοῦ πότισε τὸ ἴδιο
σου τὸ σπλάχνολ...

ΟΥΓΟΣ Πατέρα!....

Ο ΚΟΝΤ. Δὲν εἶμαι πατέρας σου
πειὰ!..

ΟΥΓΟΣ Μακάρι νάτανε ἀλήθεια!...
Δὲ θάτανε ἀδελφή μου ἡ Καικιλία!...

Ο ΚΟΝΤ. Ἄναιδέστατε!..

ΟΥΓΟΣ Λυποῦμαι κατάκαρδα πὺν
παραφέρθηκα καὶ γίνηκα αἷτιος μιᾶς τέ-
τοιας ἐλεεινῆς σκηνῆς. Κυρία Μαρκησία
σὰς ζητῶ συγγνώμη (Τῆς φιλεῖ τὸ χέρι). Ὑ-
περάσπιζα τὴν εὐτυχία μου, μὰ βλέπω
πὼς πρέπει νὰ τὴ θυσιάσω. Σὰς τὸ τάζω.
"Ὅπως, ὅταν εἶναι πόλεμος, οἱ νέοι σκοτῶ-
νουνται γιὰ τοὺς γέρους, ἔτσι καὶ ἄμα πρό-
κειται γιὰ τὴν εὐτυχία μιᾶς οἰκογενείας,
πάντα πρέπει οἱ νέοι νὰ θυσιάζονται.
Γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ σκάνδαλο, θὰ πε-
ριμένω ἔδῶ τὴν Καικιλία νὰ τῆς ἐξηγήσω.
Στείλετέ μου τὴν ὅσο τὸ δυνατό γρηγορώ-
τερα. Θᾶχω τὴ δύναμη, πιστεύω, νὰ φιμώ-
σω τῆς καρδιῆς μας καὶ νὰ πνίξω τὰ κλά-
ματά τους....

Η ΜΑΡΚ. (Τὸν φιλεῖ στὸ μέτωπο)
Οὔγο μου!...Τὶ κρῖμα πὺν δὲν μπορῶ νὰ
σᾶχω γομπρό μου!..

ΟΥΓΟΣ Ἄργα πειὰ τὸ σκεφτήκατε,
Μαρκησία!....

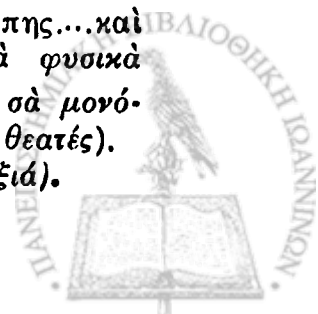
Ο ΚΟΝΤ. Θὰ ποῦμε τῆς Καικιλίας
νὰ σάνταμῶση ἀμέσως. (Βγαίνουν δεξιά).

ΣΚΗΝΗ Ζ'

ΟΥΓΟΣ, κατόπι ΚΑΙΚΙΛΙΑ

ΟΥΓΟΣ Οἱ ἄλλοι διασκεδάζουν στὸ
τέννις....(Κάθεται καὶ σχεδιάζει μὲ τὴν ἀ-
νάποδη τῆς ρακέτας του γραμμὲς στὴ χλόη)
...ἀδερφός...ἀδελφή...αἰμομιξία....κι' ὅ-
μως μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ πιστέψω πὼς
ἢ συμπάθειά μου γιὰ τὴν Καικιλία εἶναι ἀ-
δελφικό φίλτρο....Ἡ ἀπάντηση τῆς Μαρ-
κησίας εἶναι κατηγορηματικὴ...εὐτυχισμέ-
να τὰ ζῶα πὺν δὲ φαντάστηκαν τέτοιους
κοινωνικούς περιορισμούς...Ἄδελφή μου..
...χίλιες φορές ὄχι.....Μπορεῖ ποτὲ τόσο
νὰ γελασθῇ τὸ ἔνστιχτο τῆς Ἀγάπης...καὶ
ὅμως ἡ Μαρκησία....("Ὅλα αὐτὰ φυσικά
σὰν ἐξωτερικεῖρη σκέψεων καὶ ὄχι σὰ μονό-
λογος θεατρικός κατάματα σιούς θεατές).

ΚΑΙΚ. Οὔγο!.. (Φτάνει δεξιά).

ΟΥΓΟΣ Καικιλία!...

ΚΑΙΚ. Λοιπόν;...

ΟΥΓΟΣ Έλα κάτσε πλάϊ μου...

ΚΑΙΚ. (Κάθεται) Τι απόκαμες;...ό μπαμπάς σου και η μητέρα μου παν πώς έχεις να μου μιλήσης;... Δέν μου άπαντάς;

ΟΥΓΟΣ Θα ήθελα πριν νάξερα σὺ τι απόκαμες με τὸ δικό σου πατέρα...τὸ Μαρκήσιο...

ΚΑΙΚ. Τίποτε...δὲ μπορῶ νὰ στὸ πῶ...Ποτέ μου δὲν ἔκλαψα τόσο πικρά. Θαροῦ πὼς γιὰ πάντα ἢ ἡ εὐτυχία μας εἶναι ξεγραμμένη...Τι ἔχεις σὺ νὰ μου πῆς;

ΟΥΓΟΣ Καικιλία, κύτταξέ με καλά στὰ μάτια....Μάγαπās;

ΚΑΙΚ. Θέλει και ρώτημα;...

ΟΥΓΟΣ ΠΩΣ μάγαπās;

ΚΑΙΚ. Πὼς...πὼς;...Τι ἔννοεῖς;

ΟΥΓΟΣ Γιατί ταράζεσαι;... (Κάνουν νὰ σμίξουν τὰ χεῖλια τους, μὰ διατάζουν γιὰ μιὰ στιγμή, ἐνῶ τὸ ἐνστιχτο τὰ ἔσπρωχνει τὸ ἓνα σιῶλλο, ἢ λογικὴ τἀπωθει Καταντὰ φιλι λαιμικὸ ἀπὸ τὸν Οὔγο και μετωπικὸ ἀπὸ τὴν Καικιλία).

ΚΑΙΚ. Δέν μποροῦμε νὰ φιληθοῦμε καθῶς πριν....

ΟΥΓΟΣ Τὰ φιλιὰ μας δὲν εἶναι πειὰ φιλιὰ ἀγάπης...(Παύση),....

ΚΑΙΚ. Κι' ὁμως ἡ καρδιά μου σταλάζει δάκρυα κι' αἶμα και διαμαρτύρεται... ἢ καρδιά μου ποτέ δὲ με γέλασε...

ΟΥΓΟΣ Μολαταῦτα, ἢ ἀμείλιχτη λογικὴ τῶν γεγονότων...

ΚΑΙΚ. Ὡστε ξέρεις;... (Ὁ Οὔγος δὲν ἀπαντᾷ. Χαμηλώνει τὸ κούτελο)...Πῶς τᾶμαδες; Εἶδες τὸν πατέρα; ... Ἀδύνατο... πὼς ξέρεις;... (Κλάματα) ...Ποιὸς θᾶλεγε πὼς εἴμαστε ἀδελφια;... (Σηκώνει ὁ Οὔγος τὸ κεφάλι)....

ΟΥΓΟΣ Ὡστε λοιπὸν και σὺ τὸ ξέρεις; Στὸ εἶπαν... Μὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχης δὴ τὸν δικό μου πατέρα και νὰ σοῦ εἶπε....

ΚΑΙΚ. Εἶδα τὸ ΔΙΚΟ ΣΟΥ πατέρα, τὸν ΑΛΗΘΙΝΟ ΣΟΥ πατέρα...

ΟΥΓΟΣ Κι' ἐγὼ μίλησα με τὸ δικό σου, τὸ φυσικό σου πατέρα...

ΚΑΙΚ. Πότε μπόρεσες νὰ δῆς τὸ Μαρκήσιο;

κῆσιο;

ΟΥΓΟΣ Τὸν Κόντε, θὲς νὰ πῆς.

ΚΑΙΚ. Τὸ Μαρκήσιο, καλέ!

ΟΥΓΟΣ Δέν καταλαβαίνω.

ΚΑΙΚ. Ὁ Μαρκήσιος ὁ πατέρας μου, ἐδῶ, λίγο πριν, ἄθελα μου ἔκμυστηρεῦθηκε πὼς ἢ Κοντέσσα, ἢ μητέρα σου δηλαδή... πὼς ἀγαπήθηκαν... πὼς εἶσαι παιδί τους...ἀδελφούλη μου...ἔχουμε τὸν ἴδιο πατέρα!...

ΟΥΓΟΣ Πᾶω νὰ τὰ χάσω!...Μὰ πριν δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας, ἐδῶ, στὴν ἴδια θέση, ὁ Κόντες ὁ πατέρας μου...εἶναι νὰ κουνήσουν τὰ μυαλὰ τοῦ ἀνθρώπου!... Ὁ Κόντες, ὁ πατέρας μου, ναί...δὲ γελιέμαι... γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ συγκατατεθῆ στὴν ἔνωσή μας, τοῦ εἶπα ψέματα πὼς εἶχαμε ἀγαπηθῆ και σαρκικά, ὁπότεν στὴν ἀγανάχησή του με εἶπε αἰμομίχτη και ὑποχρεώθηκε νὰ μου φανερώση πὼς ἢ Μαρκησία, ἢ μητέρα σου, κι' ἐκεῖνος ἀγαπήθηκαν και πὼς...σὺ...ἀδελφούλα μου...εἶσαι κόρη τους...ἔχουμε τὸν ἴδιο πατέρα!...

ΚΑΙΚ. Τι φρίκη!...

ΟΥΓΟΣ Ποιὸς θᾶλεγε πὼς πατέρας μου θᾶταν ὁ δικός σου!...

ΚΑΙΚ. Ὁχι δά!...Ὁ δικός σου πατέρας εἶναι και δικός μου!

ΟΥΓΟΣ Μὰ γιὰ στάσου μιὰ στιγμή...Κοντεύω νὰ τὰ χάσω!...μπερδεύω τὸ λογαριασμό!...Εἴμαστε ἀδελφια...Ποιὸς εἶναι ὁ πατέρας μας;...Ὁ Μαρκήσιος γιὰ Κόντες;...

ΚΑΙΚ. Ὁ Μαρκήσιος!

ΟΥΓΟΣ Ὁχι δά! Ὁ Κόντες!

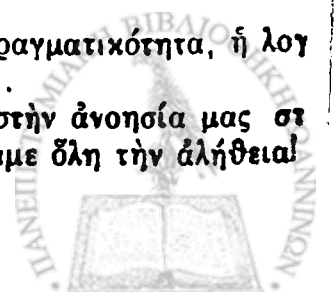
ΚΑΙΚ. Νὰ μὴν ξέρη κανεὶς τὸν πατέρα του!

ΟΥΓΟΣ Δέν εἶναι τόσο εὐκολο, ὅσα νὰ ξέρη κανεὶς τὴ μητέρα του...στὴν κογωνία ποῦ ἀνήκουμε!... Μά...(Τὴν κυτταζει γελαστά).

ΚΑΙΚ. (Μὲ τὸ πρόσωπο σὸν ἥλιος και τὰ τὴ δακρυοβροχή)... (Πασίχαρη) ...Ὁχι μου!... Δὲ με γέλασε ἢ καρδιά μου!...Μην γυναῖκα ποτέ γὲ γελοῖεται ἀπὸ τὴν καδιά της!...

ΟΥΓΟΣ Ἡ πραγματικότητα, ἢ λογική μᾶς κοροῖδεψε!...

ΚΑΙΚ. Γιατί στὴν ἀνοησία μας συχαστήκαμε πὼς ξέραμε ὅλη τὴν ἀλήθεια!

ΟΥΓΟΣ Ένω την ξέραμε μισή καθένας μας!... Ὡστε δὲν εἴμαστε ἀδελφιαί.

ΚΑΙΚ. Ἀλλ'ἔαμε πατέρες, ἀτλούστατα!..Θι-ογνωσία δὲν χρειάζεται!.. Ὁ πατέρας σου ὁ ψεύτικος νομίζει πὼς εἶσαι γιὸς του, καὶ γι' αὐτὸ μᾶς θεωρεῖ ἀδελφιαί!..

ΟΥΓΟΣ Κι' ὁ δικός σου ὁ ψεύτικος πατέρας σὲ θαρρεῖ κόρη του καὶ γι' αὐτὸ μᾶς λογαριάζει ἀδελφιαί!...

ΚΑΙΚ. Εἶχαν δίκαιο οἱ καυμένοι νὰ μὴ συγκατατεθοῦν στὸ συνοικέσιό μας.....

ΟΥΓΟΣ Ἄδικα παροφθρήκαμε.....

ΚΑΙΚ. Μόλο μας τὸ δίκαιο ἀπεναντίας!.. Γιατὶ μόνο ἔτσι ἔλαμψε ἡ Ἀλήθεια στὴν εὐτυχία μας... (Φιλὶ κᾶθε ἄλλο παρὰ ἀδελφικό).

ΟΥΓΟΣ Γιατὶ ὅμως οἱ μητέρες μας ποὺ ἤξεραν τὰ καθέκαστα τόσο σκληρὰ μᾶς ἀρνήθηκαν τὴ χαρὰ μας;...

ΚΑΙΚ. Γιατί...γιατί...μὲ τὸ νοῦ καὶ μὲ τὴ γνώση...

ΟΥΓΟΣ .. βρῆκαν τὸ Θεὸ κάμπόσπι!...(Συλλογίεται)....Βέβαια...ἡ Κοντέσσα ἢ μητέρα μου, νόμιζε πὼς εἴμαστε ἀδελφιαί...

ΚΑΙΚ. Γιατί;

ΟΥΓΟΣ Γιατὶ ξέροντας πὼς ἦμουν παιδί τοῦ Μαρκήσιου ἐκείνης, ποτὲ δὲν ὑπέθετε πὼς ἐσὺ ἦσουν πραγματικὰ τὸ παιδί τοῦ Κόντε τοῦ ἀντρός της καὶ τῆς Μαρκησίας, καὶ ὄχι τοῦ Μαρκήσιου!

ΚΑΙΚ. Κύταξε... κύταξε...γι' αὐτό, φυσικά...ἀφισέ με μονάχη νὰ βρῶ...εἶναι κάπως μπερδεμένο...ἡ Μαρκησία...ἡ μητέρα μου ..

ΟΥΓΟΣ Ὁραῖα...

ΚΑΙΚ. Μὴ διακόφτης!.. ἡ Μαρκησία, ἡ μητέρα μου, φαντάζεται πὼς εἶσαι ἀδελφός μου, γιατί ποτὲ δὲν τῆς πέρασε ἡ ἰδέα...

ΟΥΓΟΣ Ἐξοχα!...

ΚΑΙΚ. ...πὼς σὺ, ὁ Οὔγος, δὲ θὰ ἦσουν παιδί τοῦ Κόντε τοῦ πατέρα μου, τοῦ νόμιζε καὶ πατέρας σου!..

ΟΥΓΟΣ Τὶ λαβύρινθος! ...

ΚΑΙΚ. Γιὰ φαντάσου ὁ Μαρκήσιος καὶ ὁ Κόντες νὰ μάθουν τὰ καθέκαστα!...

ΟΥΓΟΣ Αὐτὸ δὲ ἔλειπε, νὰ τοὺς τὸ ἀκούσουμε!..

ΚΑΙΚ. Νὰ δὰ ἡ ὥρα!

ΟΥΓΟΣ Νὰ θυσιάσουμε τὴν εὐτυχία μας στῆς ἀμαρτίες τους; Θάτανε τρέλλα!... Πάνω ἀπ' ὅλα, τὰ καθήκοντα στοὺς ἑαυτούς μας!...

ΚΑΙΚ. Θὰ σπείρουμε πιθανὸ τὸ μσος στῆς οἰκογένειές μας...

ΟΥΓΟΣ Ὅλοι εἶναι φταίχτες. Κανεὶς δὲ θὰ τολμήσῃ νὰ ζητήσῃ λογαριασμὸ τοῦ ἀλλουνοῦ...γιὰ μιὰ προσβολὴ τιμῆς...ἀμοιβαία...

ΚΑΙΚ. Θὰ πῆς τὸ ἴδιο καὶ ἡ Κοντέσσα καὶ ἡ Μαρκησία...ἴσως πάλι ὁποῖος πρῶτάρχισε...

ΟΥΓΟΣ Ἐχουμε τὴν ἴδια ἡλικία... γεννηθήκαμε ἴδια μέρα καὶ χρονιά...

ΚΑΙΚ. Ὡστε δὲ μένει...

ΟΥΓΟΣ Παρὰ τώρα κιόλας, δίχως νὰ χάσουμε καιρὸ, νὰ σμίξουμε τῆς δυὸ ἀλήθειες καὶ νὰ στράψῃ ἡ ὀλικὴ ἀλήθεια... Μπορεῖ νὰ τσούξῃ, μὰ καὶ θὰ γιάνῃ μιὰ γιὰ πάντα...Ποὺ εἶναι οἱ μπαμπάδες μας, ἡ μαμά σου, ἡ μητέρα μου, νὰ τοὺς φωνάξουμε, νὰ ἐξηγηθοῦμε ἀμέσως!.... (Φωνάζει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ) Μητέρα!...Μπαμπά!...Ποῦ βρίσκεστε;...

ΚΑΙΚ. (Κι' αὐτὴ τὸ ἴδιο) Πατέρα!..... Μαμά!...Ἐλάτε!...

ΣΚΗΝΗ Η'

ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ

Η ΚΟΝΤ. (Μπαίνει ἀπ' τ' ἀριστερὰ) Καλέ, τί φωνές εἶναι αὐτές;... Ντροπὴ κομματάκι!...Τὶ πάθατε καὶ φωνάζετ' ἔτσι;

Ο ΜΑΡΚ. (Μπαίνει ἀπὸ τὰ δεξιὰ) Τὶ τρέχει;...Τὶ συμβαίνει;...

Η ΚΟΝΤ. Τὶ γελᾶται κι' οἱ δυὸ σὺν τοὺς χάχηδες;

ΚΑΙΚ. Θὰ τὸ μάθετε...

ΟΥΓΟΣ Θὰ δῆτε τὶ ἀνακαλύψαμε... Μὰ σταθῆτε πρῶτα νὰ γίνῃ ἀπαρτία...

ΚΑΙΚ. (Φωνάζει) Μαμά!...Πατέρα!...

Ο ΜΑΡΚ. Ἐδῶ εἶμαι...

ΟΥΓΟΣ Δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ... Ὅλοι οἱ πατέρες τὸ ἴδιο εἶναι.

Ο ΚΟΝΤ. (Μπαίνει ἀπὸ τὰ δεξιὰ) Τὶ συμβαίνει;...Οὔγο, παιδί μου, ἀκουσες τὴ συμβουλή μου; Μίλησες τῆς Καικιλίας;

ΟΥΓΟΣ Τῆς μίλησα, λέει!..

Ο ΚΟΝΤ. Μά...σάν πολὺ χαρούμενους
σᾶς βλέπω... Συνεννοηθήκατε

ΚΑΙΚ. Θαυμάσια...πατέρα!..

Ο ΚΟΝΤ. Πῶς!!!

Ο ΜΑΡΚ. Ἐμένα μίλησες, κόρη μου;

Ο ΟΥΓΟΣ Μιὰ στιγμή, Καικιλία,
νάρθη κι' ἡ μαμά σου...*(Κυτάζοντας ἀρι-*
στερά) Νά τη!...Ἐλάτε, ἐλάτε, κυρία Μαρ-
κησία. Σᾶς περιμένουμε νὰ εὐλογήσετε τὴ
χαρά μας!..

Η ΚΟΝΤ. Τὶ λέει αὐτὸ τὸ τρελλό-
παιδο;

Η ΜΑΡΚ. *(Μπαίνει ἀπὸ τ' ἀριστερά)*
Καλὲ, τί εἶναι αὐτό; Οἰκογενειακὸ συμβού-
λιο κάνατε;...*(Στὸ Μαρκήσιο)* Τὶ συμβαίνει
Ἄρχιβάλδε;

ΟΥΓΟΣ Οἰκογενειακὸ συμβούλιο· κα-
λὰ τὸ εἶπατε.

Ο ΚΟΝΤ. Τὶ εἶναι αὐτὰ; Σωστὴ συμ-
παιγνία!...Ποιὸν κοροϊδεύετε ἀπὸ ὄλους
μας;

ΟΥΓΟΣ Κανένα...πατέρα. Ἐδῶ πέ-
ρα μᾶς ἐνώνει ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη....

Ο ΜΑΡΚ. Μὰ δὲν μπορῶ νὰ κατα-
λάβω....

ΟΥΓΟΣ Θὰ σᾶς ἐξηγήσω... Καθίστε
μιὰ...Ἀφίστε με νὰ μιλήσω. Μονόχα, γιὰ
τὴν ἀξιοπρέπεια ὀλονῶν μας, νὰ
μὴ μὲ διακόψετε. Ἄπ' ὅ,τι θὰ σᾶς πῶ, θὰ
καταλάβετε πὼς δὲν εἶναι ἀνάγκη καμμιὰ
νὰ ζητήσετε παράκαιρες ἐξηγήσεις, γιατί δι-
χως ἐξηγήσεις θὰ καταλάβετε...Μὰ καθή-
στε, καθίστε μιὰ...*(Τοὺς διάζει νὰ καθήσουν,*
τραβῶντας διπλωτὲς καρτέλες τοῦ πάρκου)
Βοήθησέ με, Καικιλία...*(Κάθονται, στὴ*
σειρά, ὁ Μαρκήσιος καὶ Κοντέσσα δεξιά—
στὴ μέση κενό—καὶ ἀριστερὰ ἡ Μαρκησία
καὶ ὁ Κόντες) Ἡ Καικιλία μοῦ ἐξήγησε
γιὰ ποιὸς λόγους, σεῖς κύριε Μαρκήσιε,
σάν πατέρας της, βέβαια...

Ο ΜΑΡΚ. Σάν πατέρας της!.. Τὶ θὰ
πῆ «σάν» πατέρας της;..*(Διορθώνοντας)* Ε-
ΠΕΙΔΗ εἶμαι πατέρας της...*(Δίχως κυριο-*
λεξία) παιδί μου. .

ΟΥΓΟΣ *(Μὲ συγκρατημένη συγκίνη-*
ση) Ἐπιτρέψτετέ με νὰ σᾶς πῶ κι' ἐγὼ· πα-
τέρας μου—καὶ καταλάβετε γιατί ἀρ-
γότερα—καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μᾶφί-
σετε νὰ τελειώσω. Οἱ λόγοι σας νὰ μᾶρνη-

θῆτε τὴν Καικιλίας ὄχι μόνο εἶναι σοβα-
ροὶ ἀλλὰ καὶ ἱεροί.

ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΓΟΝΙΟΙ Καλὰ ποὺ
τὸ καταλάβατε!

ΟΥΓΟΣ Παρακαλῶ. Νὰ τελειώσω
πρῶτα! Δυστυχῶς, εὐτυχῶς δηλαδή, ὁ πα-
τέρας μου ἀπὸ δῶ, ποὺ μοῦ μίλησε «σάν
παιδί του»...

Ο ΚΟΝΤ. Ψέματα; Ἡ τώρα θάρνη-
θῆς τὸν πατέρα σου;

ΚΑΙΚ. Ἄχ ἀφίστε τον νὰ δῆτε ποῦ
θὰ κατ'ἀλήξη!..

Ο ΚΟΝΤ. Καλὰ...*(Ἀφοῦ τὴν καλοκντ*
τάξη). . παιδί μου!

ΟΥΓΟΣ Ὁ πατέρας μου, λοιπόν, εἶ-
χε κι' αὐτὸς σπουδαίους λόγους νὰ μᾶρνη-
θῆ τὴ συγκατάθεσή του νὰ πάρω τὴν Και-
κιλία· λόγους ποὺ ΔΕΝ μπορῶ ν' ἀναγνω-
ρίσω περισσότερο σεβαστοὺς καὶ ἱεροὺς ἀ-
πὸ τοὺς λόγους τοῦ κυρίου Μαρκησίου, γι-
ατὶ εἶναι ΑΚΡΙΒΩΣ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΛΟΓΟΙ,
ἴδιοι καὶ ἀπαράλλαχτοι.

ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΓΟΝΙΟΙ *(Ἀπανωτὰ)*
Πῶς!.. Πῶς!.. Πῶς!.. Πῶς!... *(Σηκώνονται*
καὶ ἀγριοκνιτάζονται οἱ δύο γέροι μὲ τῆς
δύο γρηές)....*(Μικρὴ παύση)*....

Ο ΚΟΝΤ. Λόγος παραπάνω νὰ τοὺς
ἀναγνωρίσης!...*(Μικρὴ παύση)*....

ΟΥΓΟΣ Σᾶς ἱκετεύω, καθίστε...*(Κάθονται*
ταί)....Καταλαβαίνεται τώρα ὅλοι σας ΓΙΑ-
ΤΙ οἱ λόγοι σας νὰ μᾶς ἀρνηθῆτε νὰ παρ-
θοῦμε μὲ τὴν Καικιλία παύουν νάχουν ὑ-
πόσταση...ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι οἱ ἴδιοι
λόγοι καὶ δὲν εἴμαστε, οὔτε οἱ Καικιλία οὔ-
τε ἐγὼ ὅ,τι νομίζατε καθέννας. Οἱ λόγοι
σας θάχαν ὑπόσταση καὶ κῦρος ἂν τοὺς εἶ-
χε ὁ ἕνας μονάχα. Τώρα ποὺ κι' ἀπ' τὴ
δυὸ μεριὲς εἶναι οἱ ἴδιοι ἐξουδετερώνουν-
ται καὶ ἀλληλοαναιροῦνται, ἐπειδὴ ἀκρι-
βῶς εἶναι ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΛΟΓΟΙ. Κάτι σὸ
τὴν ἀπλοποίηση τῶν κλασμάτων. Τὰ προ-
ματὰ μῆταν στὴ θέση τους ἀλλάζοντας ἴ-
ση. Λοιπὸν *(Χαμηλά)*, γιὰ τὸ Θεό, κομμα-
τάκι ἀξιοπρέπεια...μᾶς βλέπει τόσος κι-
σμος!...*(Δείχνει τοὺς θεατὲς)*. Λοιπὸν...ἀρ-
πιούμαστε τόσο πολὺ, ποὺ στὴν ἀγάπη μου
δὲ θὰ ξεχωρίσουμε ποιοὶ εἶναι πατέ-
ρας ἀληθινοί, τόσο ἐγὼ, ὅσο καὶ ἡ Και-
κίλια. Ἀρὸ φυσικοὶ πατέρες, ἀπ' αὐτὴ
στιγμὴ θὰ γίνετε καὶ συμπεθερικοί, ἀφο-

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ, δὲν ὑπάρχει λόγος πειὰ νὰ μᾶς ἀρνηθῆτε τὴ συγκατάθεσή σας....(Στὸ *Μαρκήσιο*)...Πατέρα... (Σταματᾷ) μήπως δὲ θὰ σᾶς ἔχω πατέρα, ἅμα πάρω τὴν κόρη σας... (Στρέφει σὶὸν *Κόντε*)...πατέρα;

ΚΑΙΚ. (Τὸν φιλεῖ) Οὐγο μου!...(Στὸν *Κόντε*) Πατέρα...(Σταματᾷ)...Θὰ σᾶς φωνάζω ἀπὸ σήμερα...ἀφοῦ μὲ τὴν εὐχή σας θὰ στεφανωθῶ τὸ γυιό σας. Ψέματα... (Στὸ *Μαρκήσιο*)...πατέρα;...(Ἡ *Μαρκησία* καὶ *Κοντέσσα* σκουπιίζουν τὰ δάκρυά τους.

Η ΜΑΡΚ (Στὸν *Οὐγο*) Παιδί μου!...

Η ΚΟΝΤ. (Στὴν *Καικιλία*) Κόρη μου! Ἐμεῖς τουλάχιστο ἢ γυναῖκες ξέρομε ποιά εἶναι τὰ παιδιὰ μας)! ..

Ο ΚΟΝΤ. Καλέ, κι' οἱ δυό τους παιδιὰ μας εἶναι!...(Στὸ *Μαρκήσιο*)... Μιὰ πού ἔχουμε τοὺς ἴδιους λόγους!...

Ο ΜΑΡΚ. Ἡ εὐγενικὲς οἰκογένειες τῆς σειρᾶς μας, ἅμα πρόκειται γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν παιδιῶν τους, δὲν καταδέχονται νὰ κυττάξουν... λόγους;...

Ο ΚΟΝΤ. Οἱ φιλικὸι δεσμοὶ πού μᾶς συνδέουν θὰ συσφιχθοῦν ἀκόμα περισσό-

τερο...

Ο ΜΑΡΚ. Εὐτυχῶς πού ἔχουμε μοναχογυιὸ καὶ μοναχοκόρη...ἀλλοιῶς μποροῦσα νὰ χάσω τὸ λογαριασμό...

Η ΚΟΝΤ. Παιδιὰ μου, νᾶστε εὐτυχισμένα! ..

Η ΜΑΡΚ. Νᾶχετε τὴν εὐχή μας!...

ΟΥΓΟΣ Μαρᾶ, μπαμπᾶ.., γυρίσαμε καινούργιο φύλλο κάτασπρο στὸ βιβλίο τῆς Ζωῆς νὰ γράψουμε τὴν εὐτυχία μας....

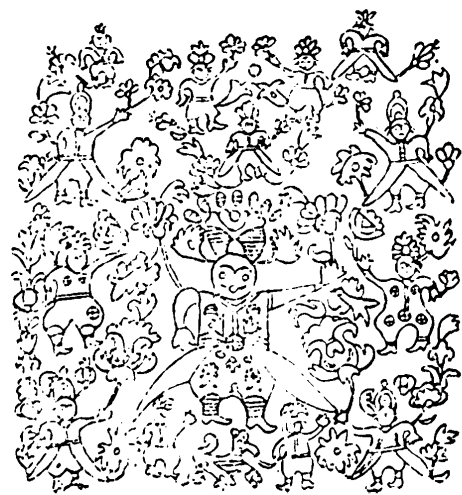
ΚΑΙΚ. ...καὶ δὲν θὰ ξανασιτρέψουμε στὴς παλιῆς σελίδες...

(Φιλιά, περιπτύξεις καὶ συγκινήσεις — οἱ εὐγενεῖς ἀπὸ σοῖ ἀριστοκράτες περιφρονοῦν «τάγκαλιάσματα» — στεφανώνουν τὴ στοργικὴ αὐτὴ οἰκογενειακὴ σκηνή).

ΦΩΝΕΣ Οὐγο!... Καικιλία!.. Ἐλάτε νᾶρχίσουμε τὴ ζευγαρωτὴ παρτίδα; ..

ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΓΟΝΙΟΙ (Ἄλληλοκυττάζονται) Τὴ ζευγαρωτὴ παρτίδα!.... (Ἐξακολουθοῦν νᾶλληλοκυττάζονται)....

(Α ὕ λ α ί α)

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ Η ΠΕΙΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ...

Οι στήλες τῶν ἡμερησίων καὶ τῶν φιλολογικῶν περιοδικῶν μας συχνὰ φιλοξενοῦν ἄρθρα γιὰ τὴν Πνευματικὴ Ἐπαρχία. Οἱ λόγιοι τῆς Ἀθήνας, ὅταν δὲν ἔχουν πῶς νὰ γεμίσουν τὴ στήλη των, ἀνασύρουν ἀπ' τὸ συρτάρι των σημεῖωματα γραμμένα «στὸ γόνα καὶ στὸ χέρι» γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνησι τῆς Ἐπαρχίας καὶ σκορποῦν ἀφειδώλευτα λόγια συμπαθητικὰ καὶ στοργικὰ; γιὰ τοὺς «φτωχοὺς συγγενεῖς», πνευματικοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐπαρχίας, ποὺ ἐργάζονται ὑπὸ συιθῆκης ἀντίξοες ἀντιμετωπίζοντας τὴν ἀδιαφορία τοῦ Κέντρου. Μάλιστα προχωροῦν καὶ πέραν ἀπὸ τὴν ἔκφρασι τῆς ἀπλῆς συμπόνιας τους: Προβαίνουν σὲ ὑποδείξεις, κάνουν διαπιστώσεις γιὰ ποιούς λόγους καθυστεροῦν οἱ Ἐπαρχιωτὲς λόγιοι, δίνουν συμβουλὰς (ὄλως ἀνυστερόβουλα βέβαια!), σκορποῦν εὐχὰς καὶ εὐλογίας...

Ἄπ' ἄλλο μέρος οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς ἐπαρχίας, — ὅσοι τοῦλάχιστο δὲν θεωροῦν ἀσκοπη ἐκστρατεία τὸ νὰ συγκρουστοῦν μὲ τοὺς *beatos possidentes*, τοὺς «πωλοῦντας τοῖς μετρητοῖς» πρωτευουσιάνους ὁμοτέχνους των —, ἀφήνουν νὰ ξεσπάσῃ ἡ ὄργη καὶ ἡ ἀγανάκτησι των ἢ νὰ ξεχυθῇ ἡ πικρία των μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀδικία, ποὺ τοὺς γίνεται... Μοχθοῦν κι αὐτοὶ στὸν τομέα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, παράγουν ἀξιόλογα ἔργα κάποτε (κατὰ τὴν ἐκτίμησι κριτικῶν τῆς Ἀθήνας) καὶ ὅμως μένουν ἀγνοημένοι, θαλτώνουν στὴ λάσπη οἱ περισσότεροι, ἐκτὸς ἀπὸ μερικοὺς ἔξυπνοὺς «κόλακες ἢ σαλταδόρους», ποὺ θὰ κανονίσουν τὴν πορείαν των «κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου» καὶ θὰ ἀράξουν πλησίον στὸ λιμάνι τῆς «κλίμακας», ὅποτε σὰν ὁ κισσὸς σὲ ξένα ἀντιστυλώματα στηριγμένοι θὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν ἀφάνεια....

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ, μὲ κανονικότητα, στερεότυπα, σὰν ἐναλλασσόμενο ρεῦμα, σὰν παλῖρροια καὶ ἀμπωτη: Τὰ παράπονα καὶ ἡ ἐπίθεσι τῶν ἐπαρχιωτῶν λογίων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά — Ἡ ἀμυνα τοῦ Κέντρου ἀπὸ τὴν ἄλλη, ποὺ διακηρύσσει *urbi et orbi* τὴν πνευματικὴ του ἀνωτερότητα μὲ αὐτολιβανίσματα ἢ τὸ ἀδόλο ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν πνευματικὴ πρόδοσι τῆς Ἐπαρχίας κι ἄλλοτε χτυπάει τὴ σπουδὴ τῶν Νέων ποὺ βιάζονται νὰ πάρουν θέσι στὴ νεοελληνικὴ Γραμματεία, χωρὶς νὰ χουν δημιουργήσει πρῶτα κάτι διώσιμο, ὅπως αὐτοὶ (οἱ λόγιοι τῆς Ἀθήνας), ποὺ κέρδισαν τὴν ἐκτίμησι τοῦ φιλολογικοῦ κοινοῦ μὲ τὸ σπαθὶ των, μὲ τὴν ἀξία των... Φυσικὰ στὸ τέλος αὐτὴ ἡ συζήτησι — ἢ καλύτερα αὐτὴ ἡ ἀντιδικία — καταντᾶει ἀνεδαφικὴ καὶ στείρα. Γιατὶ μὲ τίς ἀντεγκλήσεις αὐτὲς, χωρὶς νὰ προάγεται αἰσθητὰ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐπαρχίας, δὴ ἀποτέλεσμα τὰ ἐπέρχονται. Πρῶτον οἱ συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες, ποὺ δουλεύουν στὴν Ἐπαρχία, ἀντὶ νὰ διαγνώσουν τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς κακοδαιμονίας των καὶ νὰ ἐπιδοθοῦν ἀποφασιστικὰ στὴν λύσι τῶν προβλημάτων των, ἀναλίσκονται σὲ μιὰ ἀγὼνι πολεμικὴ ἐναντὶον καλῶς ὀχυρωμένων ἀντιπάλων καὶ σκιαμαχῶντας ἔχουν τὴν ψευδαἰσθησι πὼς ἔδωσαν τὴ μάχη καὶ ἔκαμαν τὸ χρέος των, σὰν ὁ θερμδαίμος συζητητῆς ποὺ νευριάζει καὶ μὲ φωνασκίες προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τίς ἀπόψεις του... Καὶ ἀφοῦ ξεθυμάνῃ, ἀποσύρεται μὲ τὴν ἰδέα ὅτι κατατρόπωσε τὸν ἀντίπαλο...

Καὶ δεῦτερον οἱ λόγιοι τῆς Ἀθήνας μὲ τὸ μῦθο τοῦ πνευματικοῦ ἐνδιαφέροντός των γιὰ τὴν Ἐπαρχία, ποὺ καλλιεργοῦν διὰ τοῦ τύπου, γίνονται συμπαθέστεροι στὴν κοινὴ γνώμη καὶ παρέχουν τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ὑφίστανται ἀδικὴ ἐπίθεσι ἐκ μέρους ἀτάκτων παιδιῶν, ποὺ χωρὶς τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ ἐπιχειροῦν

νά έκτοπίσουν αὐτοὺς τοὺς Πατέρες των καὶ νά τοὺς πάρουν τὴν πρωτοκαθεδρία... Διάβηλε! αὐτὸ ἔλειπε!... Νᾶρθουν τὰ ξεπεταρούδια νά παραβληθοῦν μ' αὐτοὺς τοὺς βετεράνους τῆς πέννας, ποὺ χύσανε τόσον ἴδρωτα καὶ ξοδέψαν τόσα ἐγκεφαλικά κύτταρα, γιὰ νά καταλάβουν ἐπάξια μὲ τὸ βαρὺ πυροβολικὸ των μιὰ θέση περίβλεπτη στὸ νεοελληνικὸ Παρνασσό!... Ἀποτέλεσμα: Οἱ κατέχοντες τὰ ὄχυρά προειδοποιούμενοι ἐγκαίρως ἀπὸ τίς δονκιχωτικές ἐπιθέσεις τῶν ἐπαρχιωτῶν ἐδραιώνουν καλύτερα τὴ θέση των, περιχαρακώνονται, ὀργανώνονται σὲ σωματεῖα λογοτεχνικά καὶ κλίκες καὶ μοιράζουν μεταξὺ των ἀνενόχλητοι τὰ λάφυρα τῆς νίκης (θέσεις, τιμητικές διακρίσεις, χρηματικές παροχές τοῦ Κράτους, βραβεῖα κ.λ.π.).

Ἄλλὰ καιρὸς νά τερματίσω τὴν ἄχαρη αὐτὴ εἰσαγωγή καὶ νά προσπαθῶ σω συνοπτικά νά θίξω λίγα καίρια—κατὰ νὴ γνώμη μου—σημεῖα τοῦ θέματος, ἀφίνοντας σ' ἄλλους τὴ διόρθωσιν ἢ συμπλήρωσιν τῶν ἀπόψεών μου. Τὸ ζήτημα ἄλλωστε εἶναι τόσο βαρὺ καὶ πολὺπλευρο, ὥστε ὁ καθένας μας κατ' ἀνάγκην συλλαμβάνει μόνον ὠρισμένες πτυχές του. Γι' αὐτὸ χρειάζεται ἡ συνδρομὴ πολλῶν, γιὰ νά φωτισθῇ τέλεια.

Πρῶτον: Εἶναι δίκαιο τὸ παράπονο τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐπαρχίας, ὅτι ἡ Ἀθήνα οὔτε παρακολουθεῖ τὴν ἐργασία των, (ποὺ γίνεται μέσα σὲ τόσο δυσμενεῖς συνθήκες, ἠρωϊκὰ, μαρτυρικά κάποτε), οὔτε τὴν ὑποβοηθεῖ;

Δεύτερον: Ἄν αὐτὸ συμβαίνει, τὸ φταίξιμο πρέπει νά ἐπιρριφθῇ μόνον στοὺς Ἀθηναίους λογίους ἢ μέρος τῆς εὐθύνης πέφτει καὶ στοὺς ὤμους τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐπαρχίας;

Εἶναι ὀρθὸ καὶ συμφέρον οἱ ἐπαρχιώτες λόγοι νά στηρίζουν, ἔστω καὶ ἐν μέρει, τὴν ἀνγνώριση καὶ ἐπιβολὴ τοῦ ἔργου των στὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴ συμπαράστασιν τῶν Ἀθηναίων συναδέλφων των;

Καὶ τρίτον: Τί πρέπει νά γίνῃ, γιὰ νά βγῇ ἀπὸ τὸ τέλμα ἡ πνευματικὴ ἐπαρχία;

Θὰ προσπαθῶ νά ἀπαντήσω στὰ παραπάνω ἐρωτήματα ἀκολουθώντας τὴ σειρά των. Α'.) Φρονῶ ἀδίσταχτα, ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Ἀθηναίων λογίων ἢ δὲν ἐνδιαφέρεται εἰλικρινὰ γιὰ τὴν πνευματικὴν ἐπαρχίαν, κι ἄς ὑψώνει κάποτε φωνὴν συμπαθείας ὑποκριτικῆς, ἢ νοιώθει ἕνα καθαρὰ πλατωνικὸ ἐνδιαφέρον, (γιὰ νά γεμίση ὀπως—ὀπως ἡ στήλη τοῦ χρονογραφήματος ἢ τῆς φιλολογικῆς ἐπιφυλλίδας), ἐνδιαφέρον τόσο θεωρητικὸ καὶ ἀναιμικὸ, ὥστε ποτὲ σχεδὸν δὲν μπορεῖ νά μετουσιωθῇ σὲ ἐνεργὸ ὑποστήριξιν καὶ προβολὴν ἐνὸς ἐπαρχιώτη λόγιου, (τοῦ ὀποίου βέβαια τὸ ἔργο νά ναι καὶ ὑπολογισμὸς), ἐκτὸς ἂν ὑπάρχη στὴ μέση προσωπικὴ φιλία ἢ τὸ *do ut des* τῶν Ῥωμαίων.

Ἄν οἱ Ἀθηναῖοι λόγοι—(μεταχειρίζομαι τὸν ὄρο αὐτό, γιὰ νά περιλάβω τοὺς πεζογράφους, ποιητὰς καὶ κριτικοὺς)—ἐνοιωθῶν εἰλικρινῆ συμπάθεια γιὰ τὸ ἔργο τῶν ἐπαρχιωτῶν κι ἠθελον νά τὸ προωθήσουν, ἔπρεπε τουλάχιστο νά μελετοῦν τὰ κείμενα (πεζὰ καὶ ποιητικά), ποὺ βλέπουν τὸ φῶς στὴν ἐπαρχίαν (εἴτε στὶς στήλες τῶν περιοδικῶν εἴτε σὲ βιβλία)... Ἔτσι θὰ μπορούσαν νά μορφώσουν γνώμην (ἰδίως ὅσοι ἐπιδίδονται στὴν κριτικὴ τῆς λογοτεχνίας μας) γιὰ τὴν ποιότητα τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς τοῦ καθενὸς μας καὶ νά ξεχωρίσουν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἔργων τὰ ὑπολογισμὰ καὶ τὰ διώσιμα... Αὐτὸ ὀμως ἀπαιτεῖ μόχθο, ποὺ οἱ τῆς περασμένης γενιᾶς ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων μας πρόθυμα τὸν ὑφίσταντο, γιὰ νά ναι ἐνημερωμένοι καὶ νά ἀποφαίνονται μὲ δίκαια κρίση... Σήμερα ὀμως (ποὺ ἰσχύει τὸ δόγμα: ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστου κόπου τὸ μέγιστον δυνατὸν κέρδος), οἱ λόγοι τῆς Ἀθήνας—ὅταν θέλουν νά γράψουν κάτι γιὰ τὴν πνευματικὴν κίνηση τοῦ Α ἢ Β ἐπαρχιακοῦ κέντρου—, γιὰ νά μορφώσουν γνώμην περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων, σπάνια ἀνατρέχουν στὶς πηγές. Συνήθως στηρίζονται στὶς πληροφορίες ἢ ἐισηγήσεις τρίτων, τῶν κατὰ τὸπους φίλων των καὶ ἄλλων ἀνευθύνων παραγόντων...

Ἐνῶ χρέος των εἶναι, ἂν δὲν ἔχουν τὴν ἀνεση νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν Ἐπαρχία καὶ νὰ γνωρίσουν τοὺς πνευματικούς ἐκπροσώπους τῆς, τουλάχιστον νὰ διαβάξουν πρῶτα τὰ κείμενά τους κι ὕστερα νὰ ἀποφαίνονται γιὰ τὴ συμβολὴ τοῦ καθενὸς στὰ νεοελληνικά Γράμματα... Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ ὁ κ. Γ. Φτέρης γράφοντας γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνηση τῶν Γιαννίνων στηρίχθηκε ἀποκλειστικά στὶς πληροφορίες κάποιου κυρίου Κωνστ. Κωνσταντινίδη... Ἐπίσης ἡ κ. Ἄλκης Θρύλος γράφοντας σ' ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα γιὰ τὴν Πνευματικὴ Ἐπαρχία, ἀναφέρει μεταξύ τῶν ἀξιολόγων ἐπαρχιακῶν περιοδικῶν τὴν... νεοφώτιστη «Ἀνεμώνη» τοῦ Ναυπλίου (προφανῶς θάθελε νὰ εἰπῆ «Ἀμυμώνη») καὶ ἐξάγει μερικὲς ἄλλες ἐκδηλώσεις πνευματικῆς ζωῆς στὴν Ἐπαρχία, ἀλλὰ ἀποσιωπᾷ κατὰ περίεργη σύμπτωση τὸ γεγονός ὅτι ἐδῶ στὰ Γιάννινα ἀπὸ χρόνια γίνεται μιὰ προσπάθεια σοβαρῆ, (ὅπως δείχνει τὸ βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), γιὰ τὴ δημιουργία πνευματικῆς ζωῆς μετὰ τὴν ἐκδοση τῆς «Ἡπειρωτ. Ἐστίας», τὴν ὀργάνωσι διαλέξεων καὶ ἑορτῶν, τὴν ἴδρυση βιβλιοθήκης κ.τ.λ. Εἶναι ἐνημερότης αὐτὴ καὶ ἀντικειμενικότης, ποῦ πρέπει νὰ ἔχουν σοβαροὶ κριτικοὶ τῆς Ἀθήνας μετὰ πολυχρόνια πείρα; Λοιπὸν τόσο λίγο σέβονται τὴν ὑπογραφή των; Ἄν ἐξετάσωμε πόσο πενιχρὰ ἀντιπροσωπεύονται οἱ ἐκπομπές τοῦ Ε.Ι.Ρ. τὰ ἔργα τῶν ἐπαρχιωτῶν, πῶς συγχροτοῦνται οἱ ἐπιτροπές γιὰ τὴν κρίση τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων, πῶς ἀπονέμονται τὰ βραβεῖα, πόσο μεροληπτικὰ κρίνεται ἡ παραγωγή τῶν Ἀθηναίων καὶ πόσο ἐπιφυλακτικὰ ἀντικρύζεται ἡ προσφορά τῶν ἐπαρχιωτῶν, δταν δὲν ἀντιμετωπίζεται μετὰ τὴ συνωμοσία τῆς σιωπῆς (ἄλλο ἀποτελεσματικὸ μέσο, ποῦ ἀπογοητεύει κάθε ὑπολογισμὸ ἀντίπαλο, θὰ καταλήξωμε στὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι σιιάδελφοὶ μας δὲν πολυσκοτίζονται γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνηση τῆς Ἐπαρχίας, μόνο γιὰ τὰ εἰκὰ των ὀργανωμένα συμφέροντα γνοιάζονται... Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους λιβνίζουσιν καὶ βροθοῦν. Ἄς μὴν τρέφομε αὐταπάτες!... Σὲ μιὰ ἐποχῆ, ποῦ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος ὑποτιμῶνται καὶ ὡς κανόνας ζωῆς θεωρεῖται ὁ εὐκόλος πλουτισμὸς καὶ ἡ ἐξασφάλιση ἀνέσεων, θὰ ἦτο πολὺ περίεργο νὰ μὴ διαποτισθοῦν ἀπὸ τὴ διεθωρία αὐτὴ καὶ πολλοὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς Ἀθήνας... Ἡ κ. Ἄλκης Θρύλος θέλοντας νὰ ἀποσειση τὴν εὐθύνη τῆς ἀναπτύξεως μιὰ παράξενη θεωρία. [Ἐφημ. Ἐλευθερία 21 Ἰουνίου 1958] «...Εἶναι φυσικὸ, εἶναι ἐπόμενο νὰ ξεχωρίζουν συχνότερα οἱ κάτοικοι τῶν μεγάλων πόλεων, γιὰτὶ αὐτὲς εἶναι διεγερτικὲς, ἀναπτύσσουν τίς ἰκανότητες, ἐνῶ οἱ μικρὲς πολιτεῖες ναρκώνουσι... καὶ παρακάτω: «...ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ παντοῦ δταν μεταφερθῆ κανένας ἀπὸ τὸν κοχλασμὸ ὁ ὁπῆ ος εἶναι φαίνεται τὸ μόνο κατάλληλο κλίμα γιὰ τὴ γόνιμη λογικότητα κι ἀπόδοση τοῦ πνεύματος, στὴν ἡρεμία, ὁσφραίνεται τὸ τέλμα»..

Εἶδατε πόσο εὐκόλα βρῖσκει τὴν ἐξηγήσιν (ὡς νὰ πρόκειται γιὰ φυσικὴ νομοτέλεια) ἡ κ. Θρύλος; Θέλει νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι εἶναι μοιραῖο οἱ Ἐπαρχιωτὲς νὰ ὕστερον καὶ οἱ πρωτευουσιάνοι νὰ ὑπερτεροῦν στὴν πνευματικὴ ἀπόδοση ὄχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο σοβαρότερο, ἀλλὰ γιὰτὶ οἱ μὲν πρῶτοι ναρκώνονται στὸ βάλτο τῆς ἐπαρχίας, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι διενεῖρονται ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀστικὸ κέντρο, «ποῦ ἡ σφριγηλότητά του τὸ καθιστᾷ σκληρὸ κι ἀνελέητο»... Τί νὰ εἰπῆς μπροστὰ σὲ τέτοιες σοφιστεῖες; Νὰ τονίσῃς ὅτι τὸ περιβάλλον παίζει ρόλο δευτερεύοντα στὴν πνευματικὴ δημιουργία, θὰ ἦταν κοινοτοπία.

Νὰ ὑπεθυμίσῃς στὴν κ. Ἄλκη Θρύλο, ὅτι πολλὰ ἀριστουργήματα τοῦ Λόγου καὶ πολλὰ καλλιτεχνήματα κλασικὰ στὸ εἶδος των δημιουργήθηκαν ἀπὸ ἀνθρώπους, ποῦ ἐξῆσαν καὶ ζοῦν σὲ μικροαστικὸ ἢ ἀγορτικὸ περιβάλλον, εἶναι ματαιοπονία, ἀφοῦ ὁμολογεῖ καὶ ἡ ἴδια, ὅτι στὴν Ἀμερικὴ τουλάχιστον οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι κατορθώνουν νὰ δημιουργοῦν μακρὰν τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων. Αὐτὸ τὸ γεγονός, ποῦ διαψεύδει τὴ θεωρία τῆς, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ ἡ κ. Ἄλκης Θρύλος. Καὶ ὅμως λίγη γνώση Ψυχολογίας ἀρκεῖ, γιὰ νὰ καταλάβωμε, ὅτι

σ' ένα πυρετικό περιβάλλον γεμάτο θόρυβο ή προσοχή του διανοουμένου περισπάται από χιλιά δυό επιφανειακά στοιχεία του μηχανικού πολιτισμού και διαχέεται, ενώ στην ησυχία της Έξοχης το πνεύμα απολυτρωμένο αυτοσυγκεντρώνεται, προβαίνει σε ένδοσκόπησή κι' ακτινοβολεί ύστερα ελεύθερο, —προϋπόθεση απαραίτητη για κάθε αληθινή δημιουργία.

Πόσο δεν πιστεύει στην ορθότητα της γνώμης της ή κ "Αλκης Θρύλος φαίνεται απ' τή συνέχεια του άρθρου της, όπου δάζει νερό στο κρασί της εξαίροντας ώρισμένες έκδηλώσεις πνευματικές της Έπαρχίας και υποδεικνύοντας μέτρα για τήν τόνωσή τους. Τα μέτρα όμως αυτά έχουν προταθή κι' απ' άλλους πρωτύτερα. Είναι σαν τὰ συνταγολόγια, πούδιναν οί πρακτικοί γιατροί στους άρρώστους των τόν παλιό καιρό, ανάκα να γιατρέψουν τὸ οργανικό νόσημα, από τὸ ὁποῖο υποφέρει ἡ πνευματική έπαρχία. Αν τὸ Κέντρο άγνοεῖ τήν Έπαρχία—κι αὐτὸ γίνεται σὲ μεγάλη κλίμακα, καθὼς πιστεύω—ἄς μὴν ξαφρίζομαστε κι ἄς μὴν ἀγανακτοῦμε... "Ανθρώποι εἶναι και οί λόγοι τῆς Ἀθήνας με ἀνάγκες κι ἀδυναμίες. Συμφέρον ἔχουν νὰ κρατοῦν τὸ μονοπώλιο τῶν ἰδεῶν, τοῦ προβαδίσματος και τῶν κερδῶν γιά τόν ἑαυτον των.

Ἄστοργία. ἀνελευθρία, κακοπιστία, συμφεροντολογία κι' ἄν τοὺς καταλογίσωμε, τιποτε οὐν κερδιζομε ἑμεῖς οί έπαρχιώτες.. Ἄντιθετα δημιουργοῦμε ἔχθρους και κατηγοροῦμεθα για ἀμεροέπεια, φλοδοσία κι ἀνευλάβεια ἀπέναντι τῶν ἐχόντων τὰ κροδεῖα τῆς Ιερουσαλῆμ... Λοιπὸν ἄ, κοιναζωμε τὸν ἑαυτον μας, νὰ ἰδοῦμε τίς πληγές μας και να δοῦμε νὰ καυάλληλα φάρμακα... "Αν σὸ Κέντρον ἄλλοι ναρ κιστευονται ἢ σκορποῦν σπαταλα τὸν ἔπαινο κατα παραγγελίαν στους δικούς των θαυμαστας ἢ φίλους, ἑμεῖς οί έπαρχιώτες ἄς γινωμε αὐστηροί κριταί τοῦ ἑαυτοῦ μας και τῶν ἄλλων. Φταῖμε πολλές φορές ἑμεῖς οί ἴδιοι για τήν ἀνυποληψία' πού μᾶς οειχνει το Κέντρο. Δίχως τὸν ἀπαραίτητο πνευματικό ὄπλισμό, χωρὶς αίσθητική προπαιδεία, δίχως ἑναγώνια και πολύχρονη άσκηση για τήν κατάκτηση τῶν μυστικῶν τῆς τέχνης, σπευδομε νὰ δημοσιεύσωμε τὰ ἀποκυήματα τῆς φαντασίας μας, τυπωνομε βιβλία, μουτζουρώνομε τὸ χαρτί με ἀπίθανα ἢ ἀκατανόητα ἔργα και τὰ προσφέρομε σὸ ἀναγνωστικό κοινό. Ἀποτέλεσμα: Τὸ Κέντρον γελά εἰς βάρος μας... "Αλλοτε μηχανευόμαστε χίλιους τρόπους για τή διαφήμισή μας, καλοῦμε λογίους τῆς Ἀθήνας και τοὺς φιλοξενοῦμε, ἐκμαιεῦομε ἕναν τυπικό ἔπαινο ἢ μια κριτική και νομίζομε ὅτι καταξιώνεται τὸ ἔργο μας. Ἡ τακτική αὕτη μπορεί νὰ μας προσηγορίση ὠρισμένα προσωρινὰ κερδη (μιά εὐφημη μνεία καπυ, μιά φιλοφρονητική ἐπιστολή) αλλα σὸ βάθος σὲν μᾶς εἰσασφαλίζει τήν μόνιμη ἐπιρρωση στόν τομέα τῆς Τέχνης. Ἡ ἐκτίμηση τοῦ ἔργου μας ἀπορρει ἀπό τήν ἀληθινή αξία του ,πὸ μοναχα ὁ χρόνος τήν ἐπισφραγίζει. Ὑστερα ἀπὸ εὐσυνειδητη ἐπεξεργασία ὁ πνευματικός ἄνθρωπος προβάλλει ἄρτιο, ὅσο μπορεί, τὸ δημιουργημά του και περιμένει τήν ἐτυμηγορία τῆς κριτικής, χωρὶς νὰ καταφύγη σὲ πονηρα τεχνάσματα ἐπηρεασμοῦ τῆς.

Λοιπὸν, ὅσοι στην Έπαρχία διάλεξαν τήν ἀποστολή τοῦ πνευματικού ἀνθρώπου, ἄς ἀγαπήσουν πρώτα τή δημιουργική των ἔργασια, ἄς δοθοῦν ὀλόψυχα σ αὐτήν κι ἄς τήν κάμουν κανόνα τῆς ζωῆς των..., για νὰ δώσουν ἔργα με ἀξιῶσεις κιόχι προχειρολογήματα, για νὰ φέρουν νέα μηνύματα, βασισμένα στην Ἐθνική μας παράδοση, ἀλλά και συμφωνα με τίς ἀνάγκες τῆς σημερινῆς ὥρας... Με τήν ποιοτική ἀνωτερότητα τοῦ ἔργου των οί έπαρχιώτες, ἀντλῶντας ἀπὸ πηγές πὸ ἀνόθευτες θὰ ἐπιρληθοῦν και θὰ ἀναγκάσουν τὸ Κέντρο να τοὺς προσέξη. Οί ὕστερικες κραυγές σὲν ὠφελοῦν. Τὸ νὰ στηρίζομαστε στην καλή νέληση τῶν Ἀθηναίων λογίων και νὰ εσαυτάμε τήν ἐπιτυχίμας ἢ τή στασισορροπία μας σὲ Ἰράμματα και τίς τεχνές ἑμεῖς οί επαρχιώτες ἀπὸ τήν διλή των προετασία ἢ χειραγώγηση σημαίνει πὼς ἀναγνωρίζομε τήν ἀδυναμία μας και δὲν ἔχομε αὐτοπεποίθηση

και αδθυπαρξία. "Οποιος ζητιανεύει, μπορεί να προκαλή τον οίκτο, αλλά δεν κο-
λακεύει την αξιοπρέπεια του. Οι πτωχοπροδρομισμοί και οι Ίερεμιάδες δεν προ-
άγουν την υπέβση της πνευματικής έπαρχίας. Χρειάζεται θετική εργασία και γό-
νιμη δραστηριότητα, σοβαρή αντιμετώπιση των ζητημάτων, εύσυνειδητη εκτέλεση
του χρέους μας ως πνευματικών ανθρώπων έδω πού μας έταξεν ή μοίρα, στη σκο-
πια της έπαρχίας. Έλλάδα δεν είναι μόνον ή Αθήνα... Η έλληνική ψυχή πιό
γνήσια ζή κι αναπνέει στις έπαρχίες μας, άρκει να σκύψωμε τó αυτί μας και να
συλλάβωμε τον παλμό της. Ποιός ξέρει! Ίσως να μη είναι εύσεβής πόθος τó θάμα
πού όνειρεύονται μερικοί αξιοί Έπαρχιώτες λόγιοι: Νάρθη δηλαδή μιá μέρα, πού
ή αναγεννητική πνοή της Έπαρχίας θά φυσήξη σαν ζειδωρο άγέρι στα άρρωστημέ-
να στήθια της Αθήνας.. (Κι αυτό δεν είναι υπερβολή να πούμε πως άρχισε
κιάλας..)

Μένει να αναπτύξω τó τρίτο σημείο., δηλαδή να εκθέσω τι θάπρεπε κατά
τή γνώμη μου να γίνει για την προώθηση της πνευματικής ζωής στην Έπαρχία.
Τó θέμα είναι πολυσύνθετο και δεν εξαντλείται με τó σημερινό σημείωμά μου.
Γενικώτατα παρατηρώ, ότι θά ήταν σκόπιμο, πριν τεθί σε έφαρμογή ένα σχέδιο
δράσεως των Έπαρχιωτών λογίων και πριν υποβληθούν σαφή και ίκανοποιήσιμα
αιτήματα, στο Κράτος, στους Δήμους, στις Τράπεζες και σ' άλλους παρά-
γοντες της οικονομικής μας ζωής, αιτήματα πού να συνδέονται με την υλική και
ήθική ενίσχυση των ανθρώπων της Έπαρχίας, πού καλλιεργούν τά Γράμματα και
τις Καλές Τέχνες, να μελετηθούν καλά τά ζητήματα αυτά, να συζητηθούν ύστερα
σ' ένα Συνέδριο Πανελλήνιο, (στο όποιο θάπαιρναν μέρος αντιπρόσωποι φιλολογι-
κών σωματείων, περιοδικών και άλλοι πνευματικοί εκπρόσωποι της Έπαρχίας), να
προγραμματισθούν ύστερα τά πορίσματα των συζητήσεων και να αναληφθή δράση
ουστηματική και συντονισμένη για την ίκανοποίηση των αιτημάτων μας.

Μόνον έτσι μπορούμε να επιτύχωμε α) Συνασπισμό των λογοτεχνικών και
καλλιτεχνικών στοιχείων της Έπαρχίας, πού τώρα είναι διάσπαρτες και διεσπα-
σμένες, έπομένως ανίσχυρες να αναμετρηθούν με τó λογοτεχνικό Διευθυντήριο της
Αθήνας. β) Προβολή έναίλου προγράμματος πνευματικής αναγεννήσεως της Έπαρ-
χίας, πού υποστηρίζόμενο με έπιμονή και συνέπεια από όλες τις έπαρχιακές πνευ-
ματικές δυνάμεις είναι δυνατόν να υλοθετηθή από την Έλληνική Κυβέρνηση, τις
Έκκλησιαστικές Αρχές, τούς Δήμους της Χώρας, τούς οικονομικούς οργανισμούς
κ.λ.π.

γ) Αξιοποίηση της πνευματικής εργασίας μας και άποτελεσματική προβολή της
στο Πανελλήνιο «άπό θέσεως ισχύος»—

Η «Ήπειρωτ. Έστία» ύψώνει τή σημαία της χειραφετήσεως της πνευμα-
τικής Έπαρχίας και ζητεί τή βοήθεια όλων των έχόντων έγκυρη γνώμη για τó ζή-
τημα αυτό...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΑΓΚΟΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΚΠΟΛΙΤΙ- ΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

Με πρωτοβουλία—έπ' εύκαιρία του έ-
ορτασμού της είκοσαετηρίδος άπό της ιδρύσε-
ως—του γνωστού άπό τή μέχρι σήμερα πολυ-
ποίκιλη δράση του, Μουσικοφιλολογικού Ό-
μίλου Δευκάδος, «Όρφεύς», συγκλήθηκε και
συγκροτήθηκε εκεί τó πρώτο Συνέδριο Έκ-
πολιτιστικών Έπαρχιακών Σωματείων της
Έλλάδος, στο όποιο αντιπροσωπεύτηκαν αντί-
στοιχοί όμιλοι και Σωματεία της Δευκάδος,
Κέρκυρας, Πατρών, Πρεβέζης, Άργινίου, εί-

χαν δέ δηλώσει συμμετοχή και τά όμοια όφθι.
Σωματεία της Καρδίτσας και Άρτας, ή «Ή-
πειρωτική Έστία» Ιωαννίνων και ό λογο-
τέχνης Τάκης Δόξας, ως αντιπρόσωπος τώ
έκπολιτιστικών Σωματείων Πύργου.

Τó—πρώτο αυτό—συνέδριο, είχεν άρκει
και πολύ έλπιδοφόρα έπιτυχία, και εκτός ά-
τις σημαντικές αποφάσεις πού με την εύκο-
ρία αυτή πάρθηκαν, συντάχτηκε και αντίστο-
χο ψήφισμα, με τó όποιο ζητήθηκαν, εκτό
άπό πολλά άλλα, και : Κρατική έπιχορήγηση
σταθερή και μόνιμη, όλων των έπαρχιακών
έκπολιτιστικών Σωματείων. Κατάργηση τή

φορολογίας δημοσίων θεαμάτων σε περίπτωση έκδηλώσεών τους για ενίσχυση του Ταμείου των. Δικαιότερη και έντονώτερα φιλοεπαρχιακή κατανομή των σχετικών κρατικών πιστώσεων. Ίδρυση στην αρμόδια Γεν. Διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας, ειδικού τμήματος εποπτείας των Επαρχιακών Εκπολιτιστικών Σωματείων κ. ά.

Θά βρισκόμαστε πάντοτε στο πλευρό παρόμοιων προσπαθειών, και εύχόμεθα ένθερμα να δημιουργηθῆ γρήγορα ἡ ἀναγκαία ἐκείνη συνείδηση ἐπαρχιακού ανταγωνισμού—ἀμιλλας, θά λέγαμε—πού θά ὀδηγοῦσε σέ πλήρη ἐπιτυχία καί ἐπιβολή τῶν ἐπιδιωκόμενων σκοπῶν.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΝΟΜΟΥ ΔΑΡΙΣΗΣ

Ὁ Πανηπειρωτικός Σύνδεσμος Νομοῦ Δάρησης ἔχει στό ἐνεργητικό του μίαν ἀξιόπαινη προσπάθεια καθώς καί ἀξιολογὰ ἐπιτεύγματα ἰδίως στόν τομέα τῆς πνευματικῆς καί ἐκπολιτιστικῆς δραστηριότητος μεταξύ ἡκεῖ Ἡπειρωτῶν. Τελευταία ὡς πληροφοροῦμασε πλὴν τῆς καταρτίσεως Βιβλιοθήκης τὴν ὅποια ἔχει προγραμματισμένη ἀπό τέρου κατώρθωσε νὰ συνασπίσῃ τοὺς Ἡπειρωτὲς τῆ Δάρησσα καί νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀγορὰ ἑνὸς οἰκοπέδου 60 στρεμμάτων δια τὴν ἀνάγεσι ἐντὸς αὐτοῦ, ἡπειρωτικοῦ συνοικισμοῦ. Καί μὲ τὴν ἀποκτησι τοῦ οἰκοπέδου ἤδη εἶθε τὴν δάσι τῆς ἐπιτυχίας πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνσι. Ἀξίζει ἰδιαίτερα ἐξάρσεως, τὸ γεγονός τοῦτο καί τὸ ὑπογαμίζομε χτυπητὰ, συγχάροντες ὀλόφουχα τὸ Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἡπειρωτικοῦ Σωματείου. Ἐπίτοις πρωτοβουλίες εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναγνωρίζονται καί νὰ δικαιώνονται ἡθικὰ ἀπὸ κάθε φιλοπρόδο.

*

Η ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Κάνοντας στό «Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος» (τευχ. 40) τὸν ἀπολογισμό τῆς γυναικείας πνευματικῆς κίνησης στή Θεσσαλονίκη, ἡ διευθύντρια του Ρούλα Παπαδημητρίου, τὰ ἐξῆς ἐκεῖ γράφει γιὰ τὴν πατριώτισσά μας ποιήτρια: «... Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ, ἦρθε (στὴ Θεσσαλονίκη) ἡ Χρυσάνθη Ζιτσαία, πού εἶχε ἤδη ἐκδόσει τρεῖς συλλογές τῆς, καί ἦταν μιά ποιήτρια, μὲ ἀναγνωρισμένο, αὐθόρμητο ταλέντο, καθαρὰ γυναικεῖο. Σήμερα ἡ ποιήτρια αὐτή, εἶναι ἕνα μεγάλο πνευματικὸ κερφάλαιο γιὰ τὴν πόλι μας, καί εἴμαστε ὑπερήφανες γιὰ τὸ ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη, τὴν ἔχει δικιά της...».

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Στὴν πληθώρα τῶν περιοδικῶν πού καλύπτουν τὴ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ μας—ἰδιαίτερα στὴν Ἀ

θήνα—, εὐτυχῶς ὑπάρχουν καί οἱ ἐνθαρρυντικὲς περιπτώσεις. Ἐπί, ἀνάμεσα στὰ πῶ ἀξιοπρόσεκτα περιοδικὰ, ξεχωρίζουν καί οἱ ἐκδόσεις τοῦ «Ζυγοῦ» καί τῆς «Ἀρχιτεκτονικῆς» πού διευθύνουν οἱ κ. κ. Φ. Φραντζεσκάκης καί Α. Κιτοίκης. Καί τὰ δυὸ αὐτὰ περιοδικὰ καλύπτουν βασικῶς τὲς ἀπαιτήσεις τῆς ἀ ν ἡ σ υ χ ῆ ς ἐποχῆς μας, ἢ ὅποια κινεῖται ἐπὶ πανευρωπαϊκῶ ἐπιπέδου ἀξιώσεων καί δημιουργοῦν προϋποθέσεις γιὰ μιά εὐρύτερη, καλλιτεχνικὴ ἀγωγή. Ἰδιαίτερα ὑπογραμμίζομε τὴν πλήρη καί ὑπεύθυνη προσφορὰ τοῦ «Ζυγοῦ» στόν τομέα τῶν εἰκαστικῶν Τεχνῶν καθώς καί τὴ μοναδικὴ σχεδὸν συμβολὴ τῆς «Ἀρχιτεκτονικῆς» γιὰ τὴν ἀνάπτυξι μίαις σύγχρονης ὀμαδικῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως. Ἐμεῖς, ἐπὶ τῆς ἀδότησεως πορείας, γνωρίζοντας καλά τὲς δυσκολίες καί τὴν πράγματι ἡράκλειαν ἀντοχὴ πού χρειάζονται οἱ τέτοιες προσπάθειες, μαζί μὲ τὰ πῶ θερμὰ συγχαρητήριά μας, ξανατονίζομε τὴν ἀνάγκη τῆς κρατικῆς ἀντιλήψεως γιὰ τὲς περιπτώσεις πού συνοιστοῦν ἕνα πνευματικὸ παρὸν στὴν ἐθνικὴ μας ὑπόστασι.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἰωανν. Δ. Μαστρογιάννη: «Ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια διὰ μέσου τῶν αἰώνων»—Τόμος Α', Ἀθήνα 1968.

Σὰν ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Βῆμα τῶν τυφλῶν», ὅπου πρῶτο δημοσιεύτηκε σὲ σειρά ἀρθρῶν, κυκλοφόρησε ὁ Α', τόμος τῆς πῶ πάνω ἐργασίας τοῦ Τμηματάρχου τοῦ Υπουργείου τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας Ἰωαν. Μαστρογιάννη, ὅπου, σὲ ἀδρές γραμμές, γίνεται ἡ ἱστορικὴ ἐξέταση τῶν πῶ χαρακτηριστικῶν ἐκδηλώσεων τῆς κοινωνικῆς πρόνοιας τῶν ἀδύνατων, μὲ μεγαλύτερη ἐμφαση ἐπάνου στίς, στὴν Ἑλλάδα, ἐξελίξεις τῆς κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα καί τὴ Βυζαντινὴ περίοδο· καί τοῦτο γιὰτί, οἱ σχετικὲς πραγματοποιήσεις πού σημειώνονται στὴν Ἑλλάδα καί τὸ Βυζάντιο, ἐπηρεάσαν θεμελιωδῶς στή διαμόρφωση τῶν νεώτερων κοινωνικῶν θεσμῶν. Οἱ σχετικὲς πληροφορίες, εἶναι κατασπαρμένες σὲ πολυάριθμες ἱστορικὲς πηγές, καί συστηματικὰ σταχυολογοῦνται ἀπὸ τὸ σύγγραφέα, πού ὅμως, τὲς συσχετίζει, τὲς μελετᾷ καί τὲς συγκεντρώνει σὲ μιά εἰδικὴ ἱστορικὴ ἀπεικόνιση, πού ἀποτελεῖ σήμερα μέρος τῆς Ἐπιστήμης τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας.

Ὁ Τομέας αὐτῆς τῆς ἐρευνας, ἀρχισε κιόλας νὰ διαγράφεται καί νὰ ὀλοκληρώνεται σὲ εἰδικὸ κλάδο στόν κύκλο τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, πού, μαζί μὲ τὸ Θεωρητικὸ καί τὸ Ἐφαρμοσμένο τμήμα τῆς, ἀποτελεῖ τούς τρεῖς κύκλους τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας. Ὅσο δὲ περισσότερο ἐρευνᾶται ὁ τομέας τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, τόσο περισσότερο κατανοοῦνται οἱ σύγχρονες ἐξελίξεις, καί τόσο περισσότερο τονίζεται ἡ ἀνάγκη, σὲ ἀνεξάντλητο κύκλο λεπτομερέστερων μεθοδικῶν ἐρευνῶν.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ Ἰ. Μαστρογιάννη εἶναι μιά ἀξιοπρόσεκτη συμβολὴ στόν τομέα αὐτόν

των έρευνών και μιὰ μεθοδική και προσεγμένη εργασία, που κατατοπίζει τον άναγνώστη στα σημαντικά αυτά θέματα της Κοινωνικής Πρόνοιας.—Είναι γραμμένο με στοργή και εύσυνειδησία, ένάργεια και βιβλιογραφικά προσόντα.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

Ιωάννου Μελά, «Ιστορία της Νήσου Ίκαρίας». Τομ. ΙΙ, Αθήνα 1955.

Πολύ ένδιαφέρουσα και έντελώς κατατοπιστική ή εργασία αυτή του Ι. Μελά, γύρω από τα ιστορικά της Ίκαρίας. Δεν έχουμε ύπ' όφειμος τον πρώτο τόμο της, που προφανώς θα άσχολείται με τα ιστορικά του νησιού αυτού άπο την αρχαιότητα ίσαμε την ύποταγή του στην Τουρκική κυριαρχία. Ο ΙΙ τόμος, φτάνει, ίσαμε τη σύγχρονη εποχή.

Το βιβλίο, άνοφέρεται σε πλούσια βιβλιογραφία, δική μας και ξένη, χρησιμοποιήσε δε ό σ. όλες τις επιτόπιες πηγες, τα παραιοσιακά στοιχεία και τα κοινοτικά και ιδιωτικά άρχεία, και είναι πλουτισμένο με 6. εικονες και χαρτες, και πολυσέλιδο άλφαβητικό εύμετρητο κυρίων όνομάτων.

Εργασία έξαντλητική, προΐδον άγάπης και μόχθου πολλού, άφήνει την έντύπωση του όλου κληρωμένου.

Η ζωντανή άφήγηση, τό στρωτό του ύφος, ή κριτική των πηγών έρευνα, άνοψώνουν τό βιβλίο αυτό σε πολύτιμο απόκτημα για τό μελετητή των ιστορικών του Έλληνισμού, και ιδιαίτερα της περιβάλλουσας την Ίκαρία νησιωτικής μας περιοχής.

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ

*

Κων. Κίτσου, καθηγητού Παιδαγωγικών: «Διδακτικά πραβλήματα (Η τεχνική της πρώτης άριθμήσεως και της πρώτης άναγνώσεως και γραφής)». Ίωαννίνα 1951.

Ο κ. Κων. Κίτσου, καθηγητής των παιδαγωγικών στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία, άνηκει, στην έκλεκτη μεριδα των παιδαγωγών, που μορφώθηκαν στο έξωτερικό με υποτροφίες του Ι.Κ.Υ. Δέγοντας αυτό δεν έχω πρόθεση να άξιολογήσω άφ' ύψηλου την προσφορά των έπισημόνων της κατηγορίας αυτής, γιατί τό έργον που έχουν παρουσιάσει αποτελεί και τό μέτρον κρίσεως για τον καθένα τους. Και τό ως τώρα έπιστημονικό έργο του κ. Κίτσου—προ παντος άπ' την πλευρά της συμβολής του στην παιδαγωγική διβλιογραφία—άποτελει άδιάλειπτο τεκμήριο της έν γένει καταρτίσεως του και των δυνατοτήτων του για την παραπέρα έξελεξη.

Τό νέο διβλίο του κ. Κίτσου αναφέρεται σε θέματα μεθοδολογικά, σχετιζόμενα με την άνάγωση, γραφή και άριθμητική στην Α' τάξη του Δημοτικού σχολείου. Όφείλω να όμολογήσω—όπως και' έπαναληψη έχω διατυπώσει τη γνώμη μου—δει με κάποια προκαταληψη πιανω παντοσε στα χέρια μου παιδαγωγικά διβλία που διαπραγματεύονται θέματα μεθοδολογικά. Πιστεύω ακό-

μη πώς τό ίδιο συμβάλει και με πολλούς δασκάλους στον τόπο μας. Και γίνεται τότο όχι για τί δέν περιέχει ό δάσκαλος να είναι γνώστης και κάτοχος των μεθόδων διδασκαλίας, αλλά, χει τόσο υπερκορεσθή ή άναγνωστική άτμόσφαιρα στο σημείο αυτό, ώστε κάθε νέα προσφορά μή προκαλή τό άνάλογο ένδιαφέρον. Συμβαίνει ακόμα και τό άλλο, τό σπουδαιότερο: ή έντασχύληση και ή βυζαντινολογία πολλές φορές γύρω από τάς μεθόδους, γίνεται αίτια να μπαίνουν σε περιθώριο πολύ περισσότερο ένδιαφέροντα ζητήματα άγωγής των έλληνοπαίδων, που άπαιτούν διεξοδικότερη μελέτη και έπιστημονική πρόβλη κρίσεως πλούσια. Η μέθοδος, δηλαδή τό μέσον, γίνεται αίτια να μάς διαφεύγει πολλές φορές ή ούσία του πράγματος.

Οί σκέψεις αυτές είναι εύκαιριακές, άλλωστε νομίζω πώς έπρεπε να ειπωθούν και θά με συγχωρήσει ό κ. Κίτσος για την παρεμβολή των. Άλλου ό ίδιος και στα διβλία του και στις πολλές μελέτες και άρθρα του με ούσιαστικά ζητήματα της παιδείας άσχολείται και έλαχιστα με μεθοδολογικά. Και όταν άποπειράται κάτι τέτοιο έχει την ίκανότητα όχι μόνο τους ύπαδους της άπόψεών του να ένθουσιαζη αλλά και τη σκέψη και την εύμενη κρίση των αντιφρονούντων προκαλή.

Αυτό συμβάλει και με τό νέο διβλίο του, η παδός της Όλικής μεθόδου ό κ. Κίτσου, δεν περιπλέκεται στις ατέρμονες συζητήσεις γύρω από την θεωρητική της τοποθέτηση και την ψυχολογική της θεμελίωση, αλλά άναγνωρίζοντας τις σκολίες της έφαρμογής της στον τόπο μας, άντλεί την τεχνική της, βάζει της κτηθείσης πείρας άπ' τις σπουδές του στο έξωτερικό. Και ή άκρίβεια αυτής της τεχνικής, τεκμηριωμένης επιστημονικά όπου χρειάζεται, γίνεται με τρόπο έξαιρετικό' έχει τό προσόν να προσφέρει θετική βοήθεια ό' όσους θέλουν να εφαρμόσουν την Όλική μέθοδο, βοήθεια τόσο άναγκαία για' αυτούς ποδάρχουν πελαγώζει μεταξύ θεωρητικών νεφελωμάτων, ποικιλίας όνομασιών, αναριθμητων παραλλαγών και βεβιασμένων, περιρμητισμών. Δεν άντάσ στον πειρασμό να μή σημειώσω ακόμα πώς έξ από τα πρώτα διβλία τα σχετικά με τη μέθοδο Ντεκρολύ, έχει γραφή άπο νεοδιορισθέντα δασκάλο ύστερα άπο πειραματισμό ενός μόνο χρόνου στο σχολείο του! Κι' όμως τό διβλίο αυτό απέλεσε για' άρκετό διάστημα τό έγκόλπιο πολλών ένθέρμων ύπαδων της Όλικής!

Ο κ. Κίτσος λοιπόν και προσγειωμένος στην έλληνική πραγματικότητα είναι και τρόπους διδασκαλίας που μπορούν να εφαρμοσθούν σε διαφορετικές συνθήκες, όρθους ύποδεικνύει. Άπομένει να άναμετρήσουν τις δυναμεις των, γιατί πράξι' αυτό να ειπωθή—πολλοί από όσους εφαρμόζουν τη μέθοδο Ντεκρολύ δεν είναι έπαρκώς νατοπισμένοι ό' όλα τα θέματα που σχετίζονται μ' αυτή, και να προχωρήσουν έπιστημονικά προσανατολισμένοι με συνέπεια και επίγνωση στην εδύνη των.

Και ως προς μέν τη μέθοδο της πρώτης άρ-

γνώσεως πιθανόν να άκουσθούν και αντιρρήσεις και να διατυπωθούν αντιθετες άπόψεις. Τα κεφάλαια όμως του βιβλίου του που προσφέρουν σημαντικώτατη βοήθεια στους δασκάλους, είναι εκείνα που αναφέρονται στην πρώτη άριθμηση. Το περιεχόμενό τους θα προσελκύση άμέριστο τό ενδιαφέρον όλων, πρωτίστως για τό λόγο ότι αποτελούν αξιολογώτατη συμβολή στην επίλυση του προβλήματος της ειδικής διδακτικής. Η θεωρητική άποψις και ή τεχνική της μεθόδου όπως έκτιθενται από τον κ. Κίτσο, αποτελούν τό καταστάλαγμα των άπόψεων διεθνούς φήμης ψυχολόγων και παιδαγωγών, ο' αὐτές δέ έχει προσιευή και ή έλληνική άποψη με την συνύφανση της γνώμης του συγγραφέως και την προβολή της πείρας του. Έτσι, οι Έλληνες διδάσκαλοι θα βρουν οτά κεφάλαια αὐτά πολλές λύσεις στις απορίες τους τις σχετικές με την πρώτη άριθμηση και θα διδαχτούν μεθόδους που κρήθηκαν στο επιστημονικό έργαστήριό και δοκιμάστηκαν στην κάμνιο του πειράματος.

Πρέπει ακόμα να έξαρθή ιδιαίτερα τό περιεχόμενο του πρώτου κεφαλαίου του βιβλίου του κ. Κίτσου που αναφέρεται σε ζητήματα της παιδικής ψυχολογίας των πρωτοετών μαθητών του Δημοτικού σχολείου. Άποτελεί μία συμπυκνωμένη και μεστή νοημάτων προβολή των ψυχολογικών προβλημάτων που τίθενται για επίλυση στους γονείς και δασκάλους κατά την κρίσιμο περίοδο της ζωής του παιδιού που ταυτίζεται με την είσοδό του στο περιβάλλον. Αυτό τό κεφάλαιο άναπτυσσόμενο θα μπορούσε να αποτελέση ιδιαίτερο βιβλίο, πολυτιμώτατο για τό σχολείο και την οίκογένεια. Άς τό λάβη υπό σημείωση ο κ. Κίτσοσ και άς τό υπολογίση στον προγραμματισμό των μελλοντικών του επιστημονικών έργασιών.

ΙΩΑΝ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

★

Α γ γ έ λ ο υ Πα ρ θ έ ν η «Τά σήμαντρα του Αίγαίου» (ποιήματα, 1957).

«Τα σήμαντρα του Αίγαίου» επισημαίνουν μία πορεία ψυχής ξεκινήμένη άπ' τό 1955. Είναι τό τρίτο βιβλίο του ποιητή. Τό πρώτο ήταν ο συμβολικότατος «Όρθεος». Δέν υποσχόταν άπλώς παρά προσιώνιζε και προανάγγελλε, έφερνε θα 'λεγα τό φώς στον πιο υποβλητικό του τόνο:

Πολύ λαμπρό του ήλιου τό φώς...

μά ή κακία που γρηγορεί τό κηλιδώνσι.

Με τους δυό αυτούς στίχους, είχαμε κιόλας, όπως πιστεύω, τό προανάκρουσμα του ψυχικού κλίματος, αὐτήν την αντιφατικήν άτμοσφαιρα, που είναι προορισμένος να ζήση και ν' ανασάνη ο σύγχρονος, που θα πη ο συνειδητός άνθρωπος, δηλαδή ο ποιητής—και στην περίπτωση μας ο κ. Άγγελος Παρθένης. Τό «Ψυχοσάββατό» του έξάλλου-εβλαδικό μνημόσυνο στην ιερή οκιά του βασινομένου πατέρα του—έκλεινε κάθε ψυχική και τεχνική του έπίτευξη, γιατί πρόβαλλε πολύν και πολύ λιτά έξφραζόμενο ανθρώπινο πόνο. Κι' αυτό μονάχα τό ποίημα, άν ήταν όλος ο «Όρ-

θεος», θα 'φτανε, νομίζω, να δικαιώση την διαρξή του.

Οι «Σταλαχτιτες της οιωπής» είναι τό δεύτερο ποιητικό βιβλίο του κ. Παρθένη (1956). Σε κείνη την επιγραμματική φόρμα που ήταν χυμένοι, μου έδωσαν στην αρχή την ιδέα ενός σπουδίου, όπου ο ποιητής δοκίμαζε την ευαισθησία και την έξφραστικότητα του. Σάν καλοπροσέξα, είδα πως όλοι τούτοι οι «σταλαχτιτες» των στίχων—ή σχεδόν όλοι—έκρυβαν πλούσια μοτίβα λιρικών στοχασμών και ψυχικές προοπτικές άγωνίας, δίπλα σε κάτι τό ω ρ ι μ ο π ι ά, τό κατηγορηματικό, τό γεμάτο ώστόσο κηλοσύνη και πραότητα:

*Άν δέν ξεχνάς
πόσο μισηθήκης,
άγάπα πιο πολύ,*

που μου θύμιος παράξενα κείνη τή μεταμόρφωση, που είχα κιόλας συναπαντήσει στον «Όρθεο»:

*Τά αίματα αὐτά τά πορφύρα...
Οά τά ρουφήξη ο κείνος Σου
και θα τά κανη μύρα.*

Υπάρχει, λοιπόν, μία σ υ ν έ π ε ι α, σκέφτηκα, μία σ υ ν έ χ ε ι α ποιητικής πορείας, έπίμονη, σταθερή, άνοδική. Ο άνθρωπος που έξφραζεται έτσι, είναι: άναμφισβήτητα ποιητής, δηλ. ο η μ ι ο υ ρ γ ο ς ! Έχει πραγματώσει μέσα του κείνο που ο ίδιος ζήτησε άπ' τους άλλους:

*Τότε ν' αρχήσης να μιλάς:
όταν θα μάνης να σωπαίνης.*

Ο κ. Παρθένης έχει πια έδώ συνηθίσει να σ ω π α ί ν η. —μπορεί, λοιπόν τώρα ν' αρχίση να μιλά! Έτσι, άρχισα πια καθαρά ν' άκούω τους ήχους άπό «Τά σήμαντρα του Αίγαίου» (1957).

Στους ήχους αυτούς, νέα μεταμόρφωση! Υπάρχει μία έξαρση της ψυχής. Ένα ζυγωμα στις προαιώνιες ρίζες της λεβεντιάς και του πόνου αὐ του έδω του λαού, που αποτελούμε κι έμεις κλωνάκια του. Έκείνος εκεί ο «άσπυδαχτος ριμαδόρος της Μύκονος», ο παππούς που τό άφιερώνει ο ποιητής—άπόγονος τά «Σήμαντρα» του. Εί ναι οά να ξευγάζη τον ποιητή άπ' τά υποκειμενικά στοιχεία του «Όρθεου» και των «Σταλαχτιτών», άπ' τον άτομικό έηλ. κόσμο του γιου που θλίβεται και προσεύχεται στον Κύριο να δώση άνάπαψη στον πατέρα του ή άπ' τή γυνεχεία αὐαι σθησία των «Σταλαχτιτών», που δέν είναι άστοχα χαριτημένοι στη Μητέρα του, για να τον μπάση στον αντικειμενικό χώρο της Ποίησης, εκεί που κελαιδώνει άβιαστα ή ψυχή ή άθάνατη του λαού μας.

Δέν έβρω, άν αὐτός θα είναι στο μέλλον ο δρόμος του ποιητή, πολύν όμως θα τό εδχόμεν αὐτός να 'ταν, άν ο' αὐτόν θα μπορούσε ο Παρθένης να δει τον αληθινόν έαυτό του. Να του δει, πάντως κανέναν π ο ι ο ς π ρ έ π ε ι να 'ναι ο δρόμος του, τό βρισκω μάταιο και άστοχο, άφού έξώ κι' έγώ πως οι υποδείξεις αὐτού του είδους έρχονται πάντοτε άπό μέσα μας

—και ποτέ απ' έξω. Εκείνο πού θά 'χα νά προστάσω, γιά νά κλείσω αὐτές ἐδῶ τίς παρατηρήσεις μου, εἶναι τοῦτο: Πῶς μιά φραστική σύμπυξη, βροχῶ πῶς εἶναι κάποτε ἀπαραίτητη στήν ποίηση τοῦ κ. Παρθένη, καθὼς κι' ἕνας ἐξουστρακισμὸς μερικῶν παρασχεῖων ἀναδιπλώσεων, πού και στὸν «Ὅρθο», μὰ και στὰ «Σήμαντρα» προβάλλουε χτυπητές. Οἱ ἀναδιπλώσεις αὐτές, ὅπου βέβαια εἶναι χρήσιμες ὁμορφαίνουε τὸ λόγο, ὅπου εἶναι περιττές τονὲ βλάπτουε. ὅπως π. χ. στήν «Τρίτη ρίμα τοῦ Μάρκου Ροδούση». Ἡ ἐπιλογή, τέλος, τῆς λέξης και ἡ κατάλληλη ἐνταξή της μέσα στή φράση—τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα τοῦ γραφοῦ Λόγου—εἶναι, θαρρῶ, θέμα πρὸς μελέτην κι' απ' τὸν κ. Παρθένη κι' απ' ὄλους μας. Ἡ ἀφοσίωσή μας σ' αὐτὸ θά μᾶς ἐμπνέει ἴσως νά χρησιμοποιουε λέξεις, ὅπως τὸ «ἐμφυχεῖς» ἢ τὸ «δατοῦν». Εἶναι κάτι λεπτομέρειες, τόσο καίριες, ὅσο και τὰ «νύχια» τοῦ λέοντος. Ἀλλὰ μὲ μιά προϋπόθεση: Νά ὑπάρχη τὸ λιοντάρι! Καὶ τὸ λιοντάρι τῆς ποίησης, φαίνεται πῶς εἶναι καλὰ βολεμένο μέσα στοῦς στίχους τοῦ κ. Παρθένη.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΚΟΣ

*

Κλαύδιου Μαρκίνα: «Ποιήματα», Ἐπιλογή 1917—1957.—Σελ. 176. Ἐκδ. Οἶκος Μ. Γ. Βασιλείου, Ἀθήναι, 1958.

Ἀθόρυβα και σεμνά, ὅπως ἀθόρυβος και σεμνός εἶναι και ὁ ἴδιος, ὁ ποιητής, ὁ τόσο γνωστός κ' ἐκλεκτός, Κλαύδιος Μαρκίνας, γιόρτασε τὰ σαράντα χρόνια τῆς πνευματικῆς δημιουργίας του χωρὶς τυμπανοκρουσίες, χωρὶς ὀμιλίες και ἐγκωμία φίλων και κριτικῶν, χωρὶς δηλαδὴ ἐκδηλώσεις ἐφήμερες. Προτίμησε, γιά τὴν τεσσαρακοστή ἐπέτειο τῆς διακονίας του στὰ γράμματα, νά μᾶς προσφέρει ἕναν γαλασθότο τόμο μὲ τὸν ἀπείριστο τίτλο: «Ποιήματα» πού περιλαμβάνει μιά εὐστοχη ἐπιλογή απ' τὴν παραγωγή του τῶν ἐτῶν 1917—1957, ὅπου ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νά παρακολουθήσει τὴν ἐξέλιξη ἑνὸς πνευματικοῦ ἀνθρώπου, πού, μὲ μόχθο πολὺ, ἀλλὰ και συνέπεια στὸ ἰδανικό τῆς ποιήσεως πού δὲν ἔπαψε νά τὸ ὑπηρετεῖ, μὲ τὴν ἴδια νεανική φλόγα, κατόρθωσε νά συγκινήσει και νά συγκινεῖ και σήμερα ἀκόμα μὲ τὸ πηγαῖο ταλέντο του τόσο τοῦς καλλιεργημένους ἀναγνώστες, ὅσο και τὸ πλατὺ κοινόν.

Ὅταν, ἐδῶ και σαράντα χρόνια, τὸ 1917, ὁ Κλαύδιος Μαρκίνας ἐμφανιζόταν στὸ λογοτεχνικό στερέωμα μὲ τὴν πρώτη ποιητικὴ συλλογὴ του, πού εἶχε γιά τίτλο ἕνα ἀπροσδόκητο γαλλικό ἐρωτηματικό, εὐθύς ἀμέσως, μ' ὅλες τίς δικαιολογημένες τεχνικές ἀτέλειες, ἢ κριτικὴ τῆς ἐποχῆς χαιρέτισε στὸ πρόσωπό του μιά καινούρια φωνή πού ὑποσχόταν πολλά. Στὸ ἐπόμενο βιβλίο του «Ραγισμένα σήμαντρα», 1920, δὲ διέψευσε, ὅπως τόσοι ἄλλοι, τίς ἐλπίδες ὄλων ἐκείνων πού εἶχαν ἀνχνυρῶσει σ' αὐτόν ἕναν ἐμπνευσμένο λυρικό. Ἀντίθετα μάλιστα, ἀπὸ βιβλίο σὲ βιβλίο—κι' ἔχει δώσει ὡς τὴν ὥρα τοῦτη δέκα ποιητικὲς συλλογὲς και τρία πεζογραφήματα—ὁ Μαρκί-

νας, ἀκολουθώντας τὴν ὥραλα παράδοση τοῦ νεοελληνικοῦ λυρικοῦ λόγου, ἔδωσε περίφημα δείγματα τοῦ ταλέντου του, τίς πηγαῖες ἐμπνεύσεις του και τοῦ ἀριστοτεχνικοῦ ὕφους του. Σήμερα ἔχει φτάσει πιά σὲ πληρότητα σκέψεως και σὲ μιά φιλοσοφημένη ἐνόραση τοῦ κόσμου, χωρὶς νά χάση τίποτα ἀπὸ τὴν ὁρσιὰ τῶν νεανικῶν του χρόνων.

Τὸ χαρακτηριστικό τοῦ Μαρκίνα σάν ποιητὴ εἶναι ὅτι ξέρει μὲ τὴν τέχνη του νά μεταπλάθει τὴν πραγματικότητα και νά τὴν κάνει τραγοῦδ. Ἀντίθετα ἀπὸ τοῦς ἐγκεφαλικούς ἀκροβασισμοὺς τῆς νέας ποιητικῆς σχολῆς, πού δὲν προσφέρει, κατὰ τὴ γνώμη μας, κριμὰ συγκίνηση και καρμιακή ἀνάταση, ὁ Μαρκίνας, ὅπως και οἱ ὀμοτέχνοί του, ἀντλεῖ τὴν ἐμπνευστή του ἀπὸ τὴν ἐμπειρία μιᾶς ζωῆς πού πολλά γνώρισε, χάρηκε και ὑπέφερε. Ἡ ψυχὴ του πάλλεται μπρὸς στή φύση και διαποτισμένη ἀπὸ τὴν ἀσύγκριτη ὁμορφιά της, βρίσκει τόνους τόσο ζεστοῦς, τόσο μουσικοῦς, ὡστε νά τὴν ὑμνεῖ μ' ὅλες του τίς ἴνες και νά γίνεται ἕνα μαζί της. Ἡ φύση γιά τὸν ποιητὴ μας εἶναι «ὁ ἄλλος ἑαυτός του», ἄλλωστε δὲ μποροῦσε νά συμβεῖ διαφορετικά προκειμένου γιά ἕναν ἄνθρωπο πού εἶναι ἕνας ὀρκισμένος πεζοπόρος, πιστὸς ὁπαδὸς τοῦ Ζάν—Ζάκ Ρομζῶ πού πρέσβευε στὸ «Μοναχικὰ Ὀνειροπολήματά» του πῶς ὁ καλύτερος τρόπος ν' ἀπολαύσεις τὴ δημιουργία εἶναι ἐν περὶπατος.

Δὲν εἶναι μόνο ἡ φύση πού θέλγει τὸ Μαρκίνα—χαρακτηριστικός εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς ὀμιλίας του «Ἀγκαλιὰ μὲ τὴ φύση»—εἶναι, κυρίως, ὁ, τὴν ἀνακαλύπτει σ' αὐτὴ: τὴν ψυχὴ της, τὸν γοητευτικό ἐσωτερικό της κόσμο, μὲ τὸ πάθος του και τίς μυστικὲς φωνές του. Εἶναι ἀκόμα ἡ ἐνότητα αὐτοῦ τοῦ κόσμου μέσα στήν ἰσοκλίμα του, μιᾶς ἐνότητας πού πηγάζει απ' τὴ δημιουργία και προβάλλεται, στήν ταραγμένη ἐποχὴ μας, σάν οὐσιαστικὴ φιλοσοφία μιᾶς καρτερίας, μιᾶς ἡρεμίας ἀπαραίτητης στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Ποιήματα ὅπως λ.χ. τὸ «Ἀγραφιώτικο», μὲ τὸ λεβέντικο χαρακτήρα του, τὸ τόσο πλούσιο σὲ ἀνάταση «Ψυχῆς Ἐγκόμιο», «Θάμουν ἀητός», «Παῖδι τοῦ Λόγκου», κ.ἄ. δίνουν ὅλο τὸ μέτρο ἑνὸς ποιητῆ πού ἐφτασε σὲ ζηλευτὴ ὀριμότητα σκέψης και ἐκφράσεως.

Ἄν τὸ ἔντονο φυσιολατρικὸ αἰσθημα ἐμπνέει τὸ Μαρκίνα και τὸ ἐρωτικὸ κραδαίνει τὴν ψυχὴ του. Ὁ ἐρωτισμὸς του ὁμοῦ δὲν ἔχει τίποτα τῆς αισθησιακοῦ, τὸ χυδαῖο. ἀντίθετα, ζωγραφίζεται μὲ τὰ πιὸ διακριτικά, ἀπαλὰ χρώματα, μὲ μικρὴ γεύση στὸ βάθος, μὲ μιά ἀθεράτευτη νύστα σταγιά γιά τὰ χρόνια πού ἔφυγαν πιά, γιά τὴ φλογερὴ νύστη πού εἶναι τώρα μιά ὀδυνηρὴ ἀνιμνηση. Ἡ θεωρία τῶν περασμένων ἐρώτων ἐρχεται, στίς φθινοπωρινὲς κυρίως ὥρες, σάν ἀντίλογος μιᾶς ζωῆς πού γεύτηκε ὄλους τοῦς χυμοὺς και πού, στὸ ἡλιοβασιλεμαί της, μοιραῖα ἐγκαταλείπει. Στὸ βάθος διαφαίνεται ἡ ὀδυνηρὴ σὲ ἔρωτα ποιήματα τοῦ Μαρκίνα, ὅπως λ.χ. στὰ «Ἡτα Μάης», τραγοῦδι πού ὑμνίζει Χαίνε, «Ὅταν δ' ἐρχοσαι», «Ἐρωτικὸ» Συναίντηση», «Τὸ Μπου πούκι», τὸ «Ἐρμάρτι», μὲ τὴ θλιμμένη κατακλει-

α του. «Τό σοφό φίλι», με την παιδική χάρη του, «Μπιένκα», «Στή γυναίκα μου», όπου μέσα με λίγους στίχους κλείνεται άριστοτεχνικά ένας κύκλος ζωής.

Μέσα στη γαλήνια, ζεστή από τρυφερότητα και έντονο αίσθημα ποίηση του Μαρκίνα, όπου η φιλοσοφημένη έμπειρία του αντικρύζει τη ζωή με μιá διάθεση καρτερική, με μιá ύποταγή στο Ιερωμένο, υπάρχουν ωστόσο, κάποια ξεσπάσματα που συγκλονίζουν την καρδιά με μιá παλλόμενη συγκίνηση και σέ παρασύρουν μέσα στον λιγνό της έμπνευσεως. Τέτοια είναι τα πασιγλωστα ποιήματα: «Οί 'Ατοίγγανοι», «Κουρσάροι, Καμηι της ταβέρνας», «'Εμείς οι βάρδοι», πραγματικά διαμάντια του νεοελληνικού λυρισμού που τοχοθετούν τον ποιητή στη κορυφή των ληνθιά μεγάλων δημιουργών. Μόνο πηγαίοι ποιητές, όπως ο Μαρκίνας, είναι ίκανοί να συνταιριάσουν μιάν ευαισθησία, θάλαγα γυναικεία, μα με ένα ρωμαλέο άρρενωπό αίσθημα σέ τόνους όσο ύψηλους, όπου ο πόνος συνυφαίνεται με τό πάθος, όπου τό προσωπικό ύφος έναρμονίζεται ένα τέλειο γλωσσικό όργανο και ή τεχνική του τίχου φτάνει στό τέλειο.

Μέσα στην αδμηρότητα της σύγχρονης ποιητικής παραγωγής, μέσα στό λυρικό τέλμα της έσοχής μας, δικό μας και ξένο, ποιητές, όπως ο λαύζιος Μαρκίνας, που διατήρησαν στην πνευματική τους πορεία την άγνότητα της ψυχής, τό ροκντικό αίσθημα, τον πόνο της καρδιάς και τη σταλαγία, είναι μιá παρηγοριά και μιá έλπίδα ως ο Μέγας Πάν δεν πέθανε στην Ελλάδα!

Η έπιλλογή της τεσσαρακονταετούς ποιητικής διακονίας του Κλαυδίου Μαρκίνα συμπληρώνεται με 200 γνωμικά που φωτίζουν πολλές πλευρές της ζωής με φιλοσοφημένη διάθεση, όπου πολλές αλήθειες, συχνά πικρές, λέγονται με παιχνιάρικο τόνο κι όπου ο ρεαλισμός δεν αποκλείει την ψοχική συγκίνηση. Τέλος, τό βιβλίο κλείνει με σατιρικά έπιγράμματα που άποκαλύπτουν μιάν άλλη πλευρά του ποιητή, όχι λιγότερο άξιοσημείωτη, τη χιουμοριστική, όπου ή ή τσουχερή ειρωνική του διάθεση καυτηριάζει με σαρκασμό πρόσωπα και καταστάσεις. Ωστόσο, προσωπικά, προμούμε τον καθαρά λυρικό Κλαύδιο Μαρκίνα, τον ποιητή με την πνευματική του ανάταση, τη φιλοσοφημένη ένόραση, την παλλόμενη ευαισθησία του, την πηγαία και άβλαστη τέχνη του. Πολύ άπ' τα ποιήματα του έγιναν από χρόνια κτήματα των άνθολογιών, πράγμα που σημαίνει ότι ή έπισημή του νίκησε κιόλας τό χρόνο. Και μιá τέμα νίκη είναι, χωρίς άλλο, ή μεγαλύτερη ήθικη άνοποίηση για ένα δημιουργό.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

*

Madeline Rambert: μετάφραση Γεωργίου Βασδέκη: «Η συναισθηματική και ήθικη ζωή του παιδιού».

Τά πρώτα παιδικά χρόνια παίζουσαν οπουδαίο ρόλο για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του άτόμου. Αυτό τό παραδέχονται όλοι σήμερα και γιατί τό κατά τά τελευταία χρόνια άσχολήθηκαν πολ

λοι έπιστήμονες με τό θέμα αυτό. Ξεκινώντας άπ' την προσπάθεια να έρμηνεύσουν τις άνωμαλίες του παιδικού χαρακτήρα, κατέληξαν σέ πορίσματα τέτοια, που μπορούμε να πούμε, πως δόθηκαν νέοι προσανατολισμοί στά θέματα της Παιδαγωγικής. Έχει άναγνωρισθή άπ' όλους ότι άπ' τά πρόσωπα που άσκούν τό έργο της άγωγής, και τέτοιοι είναι όχι μόνο οι δάσκαλοι, αλλά και οι γονείς, δεν πρέπει να λείπει μόνο ή άπαραίτητη άγάπη για τό παιδί, αλλά ταυτόχρονα πρέπει αυτά να διατηρούν και τό άπαιτούμενο κύρος πάνω στον τομέα αυτόν. Όσο όμως κι' αν έχουν από χρόνια άσχοληθή οι διάφοροι έπιστήμονες τό παιδαγωγικό έργο και σήμερα άκόμα παρουσιάζει πολλά δύσκολα προβλήματα και πάνω στη δυσκολία αυτή έχουν γραφή αρκετά ως τώρα Πολλά συγγράμματα με τά στοιχεία που έχουν παρουσιάσει έφεραν σέ φώς και άνοιξαν τη θύρα για σωστούς δρόμους διαπαιδαγώγησης των παιδιών από γονείς και δασκάλους. Άνάμεσα στά πρόσωπα που άσχολήθηκαν με τέτοιου είδους θέματα συγκαταλέγεται και ή Έλβετίδα Madeleine Rambert. Σπουδαγμένη ειδικά στις έπιστήμες της άγωγής, έχει έμβαθύνει πάνω στό θέμα της παιδικής ψυχανάλυσης. Έργάστηκε με άρκετό μόχθο και πειραματίστηκε για άρκετά χρόνια με την ψυχαναλυτική πράξη πάνω σέ νευρικά παιδιά. Άποτέλεσμα των παρατηρήσεών της πάνω στη διάπλαση του παιδικού χαρακτήρα άπετέλεσε τό περισπούδαστο βιβλίο της που έχει κυκλοφορήσει σέ γαλλική γλώσσα με τίτλο: «La vie affective et morale de l' enfant».

Τελευταία τό περίφημο αυτό βιβλίο της Romdert, που τόση έντύπωση έχει κάμει παντού, έιδε τό φώς της δημοσιότητας και στην Έλληνική γλώσσα, μεταφρασμένο άπ' τό γνωστό έργάτη της παιδαγωγικής έπιστήμης κ. Γεωργ. Βασδέκη. Τά πειράματα, οι διάφορες παρατηρήσεις και οι ιδέες της έπι κτήμονος Romdert άποτελούν κατά κάποιον ζωντανό και ξεκαθαρισμένο τρόπο την βάση της παιδικής ψυχανάλυσης και δίνουν μιá πολύ διαφωτιστική και έξυπηρετική λύση, στά διάφορα προβλήματα που άπασχολούν γονείς και δασκάλους πάνω στό χαρακτήρα των παιδιών τους. Κι' έπρεπε ένα τέτοιο οπουδαίο σύγγραμμα να υεταφρασθή και στη γλώσσα μας και μάλιστα άπ' την πέννα του κ. Βασδέκη που πολύ γνωστή έχει γίνει στό δασκαλικό κόσμο της χώρας μας, τόσο δια τις μεταφραστικές, όσο κι άπ' τις θαυμάσιες πρωτότυπες παιδαγωγικές του έργασίες. Τό βιβλίο της Madeleine Rambert έχει τίτλο στην Έλληνική γλώσσα: «Η συναισθηματική και ήθικη ζωή του παιδιού» και άποτελεί ένα ώραιότατο και καλλιτεχνικά τυπωμένο τόμα από 285 σελίδες. Φέρει αυτό άριθμό 1 άπ' τη σειρά των εκδόσεων «Δίπτυχο» με τίτλο «τό παιδί, τά προβλήματατά του, ή λύση τους».

Τό βιβλίο αυτό είναι ευχάριστο όχι μόνο για τά τόσο χρήσιμα και ένδιαφέροντα για όλους νοήματα της συγγραφής, αλλά ακόμα και γιατί είναι μεταφρασμένο στη δημοτική μας, τη ζωντανή γλώσσα. Έχει καταβληθή άπ' τό μεταφραστή ή άπαραίτητη προσοχή, ώστε αυτό ν' άποτελή με

τις ύποσημειώσεις, τὸ λεξικό τῶν τεχνικῶν ὄρων καὶ τοὺς συμπληρωματικοὺς πίνακες σπουδαί-
τατο σύγγραμμα. Δὲν ὤφειλε αὐτὸ τοὺς εἰδικοὺς
φυχαναλυτὲς καὶ ψυχιάτρους τῆς παιδικῆς ἡλικί-
ας, ἀλλ' ἀκόμα βοηθεῖ ἀφάνταστα τοὺς γονεῖς
καὶ τοὺς δασκάλους γιὰ νὰ ἐκτελοῦν πρὸ ἀποτε-
λισματικὰ καὶ μὲ τὸν ἀρμόζοντα τρόπο τὸ παιδα-
γωγικό τους ἔργο. Ὁ ἀναγνώστης βοηθεῖται ἀπ'
αὐτὸ γιὰ νὰ κατανοήσῃ ὅπως πρέπει τίς συναισθη-
ματικὲς σχέσεις τοῦ ἀτόμου μὲ τὸ περιβάλλον του,
ποῦ παίζουν τόσο σπουδαῖο ρόλο στὴν ἐξέλιξη τοῦ
χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΔΥΟ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στὸ Παρίσι τυπώνονται τώρα, — τὸ πρῶτο
χει κιόλα κυκλοφορήσει — στίς ἐκδόσεις Γκαλλι-
μάρ, δυὸ συγχρόνως ἔργα τοῦ σοβιετικοῦ συγγρα-
φέα Μπόρις Παστερνάκ. Ἔως ἐδῶ τίποτε τὸ
παράξενο. Τὸ παράξενο εἶναι ὅτι τὰ δύο αὐτὰ
ἔργα: Ὁ Δόκτωρ Ζιβάγκο καὶ τὸ
μέρος τῶν ἀπουνημιονευμάτων τοῦ συγγραφέα
ποῦ ἀναφέρεται στίς σχέσεις του μὲ τὸν ποιητὴ
Μαγιακόβσκυ, βλέπουν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, γιὰ
πρῶτη φορά, σὲ γαλλικὴ μετάφραση, γιὰτὶ ὁ Πα-
στερνάκ, ποῦ δὲν εἶναι ἀποσυνάγωγος, ἀλλὰ ζῆ
σὲ δική του βίλλα στὴν πόλη τῶν συγγραφέων
τὴν Μόσχα, δὲν ἔλαβε ἀκόμη ἀπὸ τὴν ρωσικὴ
λογοκρισία τὴν ἄδεια νὰ τὰ δημοσιεύσῃ ἔναντὶ με-
τὰ τὴν οὐσιαστικὴν κατάσχεση τῆς πρῶτης ἐκδό-
σεως. Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ μόνο τὸ γεγο-
νός ὅτι τὰ δημοσιεύει στὴ γαλλικὴ πρωτεύουσα,
παραμένοντας στὴ Ρωσσία, δηλώνει κάποια ἀ-
πομάκρυνση ἀπὸ τὴν δογματικὴ ἀκαμψία, καὶ
νέα ἤθη.

Ὁ Παστερνάκ δὲν εἶναι καλλιτέχνης προ-
τοπόρος τῆς πολιτικῆς, ἀπὸ κείνους ποῦ καθῶς
εἶπε ὁ Ἀλφόνσος Ράμπε προχωροῦν μὲ τὸ ἀοι-
στερὸ ποδάρι καὶ ἀφίνουν ἀκίνητο τὸ δεξί. Θέ-
λει νὰ προσωφῇ καὶ μὲ τὰ δυὸ πόδια. Γι' αὐτὸ
ὁ Δόκτωρ Ζιβάγκο, ποῦ εἶναι συγχρόνως μυθι-
στόρημα καὶ ἱστορικὸ ἀφήγημα, ἀφοῦ δίνεται
στενὰ, ἀφοῦ εἶναι ὁ καθρέφτης, τριάντα ἐτῶν
ρωσικῆς ἱστορίας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ 1914,
μᾶς παρουσιάζει τὸν ὁμώνυμο ἥρωα τοῦ ἔργου,
νὰ παλεύῃ μονάχος γιὰ νὰ βρῇ τὴν ἀλήθεια,
στενὰ ἀτομικιστὴ καὶ πολιτικὰ ἀδιάφορο. «Τὸ
πνεῦμα τὸ ἀγελαῖο εἶναι πάντα τὸ κατοφύγι-
ο τῶν μὴ προικισμένων. Γιὰ νὰ βρῇ κανεὶς τὴν ἀ-
λήθεια πρέπει νὰ εἶναι μόνος καὶ ν' ἀποφεύγῃ
ὅσους δὲν τὴν ἀγαποῦν ἄρκετὰ».

Τὸ δυστύχημα εἶναι ὅτι φαίνεται πῶς ὁ
Μπόρις Παστερνάκ ἔχει ἐξουσιοδοτήσῃ τὸν Δό-
κτορα Ζ. νὰ διαλαλήσῃ τίς μύχιες ἀντιλήψεις
καὶ σκέψεις του, καὶ ὅτι τὸ περιλάλητο μυθιστό-
ρημα εἶναι ἓνα εἶδος οὐτοβιογραφίας.

Ἡ τάση πρὸς κριτικὴν τοῦ καθεστῶτος
φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα ἀπομνημο-
νεύματα. Ὁ Παστερνάκ φαίνεται νὰ κρίνῃ μὲ ἀ-
γότη τὸν Μαγιακόβσκυ. Καὶ πῶς θὰ μπορούσῃ
νὰ κόμῃ διοφρενικὰ γιὰ μιὰ τέτοια ποιητικὴ

προσωπικότητα, ποῦ τὴν ἔκανε ἡ εἰλικρίνεια καὶ
τὸ πάθος, τὸν φλογερὸν ἔφηβο καὶ τὸν βασανι-
σμένον ἄντρα, ποῦ μετουσίωσε σὲ γνήσια καὶ
αἰώνια ποίηση μιὰ ἀπὸ τίς δραματικώτερες ἐ-
ποχὲς τῆς ἱστορίας. Ἀνῆκε στὴν τριάδα τῶν με-
γάλων συγγραφέων — Γεσέιν, Μαγιακόβσκυ, Φεν-
τεγιέφ — ποῦ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σφράγισε τὸ τέ-
λος τους ἡ μοῖρα. Ὅταν αὐτοκτόνησε ὁ Γεσέ-
ιν — κρεμάστηκε ἀπὸ τὸν φωταγωγὸ τῆς Βίλλας
του — ἄφισε κάποιο τρομερὸ σημείωμα: «Δὲν εἶ-
ναι καινούργιο πράγμα νὰ πεθαίνῃ κανεὶς· μὴ
καὶ νὰ ζῆ· δὲν εἶναι περισσότερο καινούργιο». Ἐ-
γινε σκάνδαλο. Τέτοια πλήξη, τέτοιος πεισιθα-
νατισμὸς, σ' ἓνα κοφρομιστὴ ποιητὴ ποῦ ὑμνοῦ-
σε, ὅσο βρίσκονταν στὴ ζωὴ, τὸν νέον ἄνθρω-
πο καὶ τὴν νέα κοινωνία. Ὁ Μαγιακόβσκυ ἔλα-
βε ἐντολὴ νὰ κολάσῃ τὰ πράγματα, σὲ λίγο ὁ-
μως ἀκολούθησε καὶ αὐτὸς μὲ μιὰ σφαῖρα περ-
στόφου, τὸν Γεσέιν στὸν τάφο. Τὸ 1956 ὁ Φεν-
τεγιέφ, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔκλεισε τὸ βιβλίον τῆς
λαμπρῆς ποιητικῆς πλειάδος ὁ Παστερνάκ, ποῦ
εἶναι τώρα 68 ἐτῶν, ἦταν φρασμένος πρὸ καλλι-
τέχνης, ὅταν ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση καὶ εἶχε γνω-
ρίσει, στὴν καλύτερή του ὄψι, ἀφοῦ ἦταν παιδὶ
πλούσιου καὶ καλλιεργημένου ἀστικοῦ σπιτιοῦ,
τὸ παλαιὸ καθεστῶς. Καὶ ἀπὸ τὸ σπῆτι του ἀσφα-
λῶς φέρνει μαζί του αὐτὸν τὸν σκεπτικισμὸ, τὸ
εἶδος αὐτὸ τοῦ βουλευτισμοῦ, ὅπως ἐκφράζε-
ται στὸν Καντίντ, ποῦ τὸν κάνει νὰ βλέπει μι-
κριτικὰ καὶ λίγο εἰρωνικὸ μάτι τὸν παράξενον
τρόπο, ποῦ μ' αὐτὸν οἱ τρεῖς μεγάλοι ποιηταὶ
φανέρωσαν, αὐτοκτονῶντας, τὴν ταξικὴ τους ἀ-
σιοδοξία καὶ τὴν πίστι τους σὲ μιὰ νέα κοινο-
νία καὶ σ' ἓνα χαρούμενο νέον ἄνθρωπο καὶ μὴ
τὴν καυσικὴ παρατήρηση ὅτι, μετὰ θάνατον, εἰς
κυβέρνηση ἐπέβαλε τὸν θαυμασμό γιὰ τὸν Μα-
γιακόβσκυ, ὅπως ἡ μεγάλη Αἰκατερίνη ἐπέβαλε
τὴν καλλιέργεια τῆς πατάτας, κάνει ἓναν ὑπαι-
νιγμὸ πολυσήμαντο στὸ ἀσυμβίβαστο ποῦ ὑπάρ-
χει ἀνάμεσα σὲ μιὰ ποίηση ποῦ ὑμνεῖ τὴν νέ-
α ζωὴ καὶ στὸν ποιητὴ, ποῦ σπεύδει νὰ τὴν ἐγκέ-
ταλείψῃ. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι βέβαιος ὅ-
τι ἡ περίπτωση Παστερνάκ δὲν ἔφτασε ἀκόμη
στὴν τελευταία πράξη.

Β' Τοῦ Προμηθέα δεσμώτη βάσανα καὶ περ-
πέτειες.

Στὸ θέατρο τοῦ Τέρτ, στὸ Παρίσι, ὁ Π. Ζι-
λιβὲ δίνει μιὰ διασκευὴ τοῦ Προμηθέα Δεσμο-
τη τοῦ Αἰσχύλου, ἢ μᾶλλον ἓναν Προμηθέ-
κομμένον στὰ σημερινὰ μέτρα καὶ προσαρμο-
μένο στίς ἀξιώσεις μιᾶς ἀλλοπερόσας καὶ
δογματικῆς ἐποχῆς. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπόπε-
ρα παρεμφερῆ μὲ ἐκείνες ποῦ ἔγιναν ἄλλοι
μὲ τὸν Φάουστ, τὸν Δὸν Ζουάν καὶ τὸν Ταρτο-
φο, ποῦ καὶ αὐτὲς ἔζησαν ὅσο τὰ ὄνειρα θεο-
νῆς νυκτός. Οἱ Ὁκεανίδες παρουσιάζονται νῆ-
μένες κατὰ τὸν μακαρίτη Ντιὸρ — γιὰτὶ ὄχι
τσαντάκι καὶ βαμμένα χεῖλη; — καὶ ὁ ἐκρηκτικὸς
Τιτάνας μὲ κομπὸ κοστουμί — γιὰτὶ ὄχι καὶ ἓ-
ρολόϊ τοῦ χερσιοῦ ἢ μὲ καμιά βόμβα ἔμπρακ-
τοπροπαγάνδας κατὰ τὸ μάθημα τοῦ Σεργκέϊ Ι-
τσάγιεφ; Ἀπὸ τὴν ἀσύγκριτη ποίηση τῶν χα-

κὼν δὲν μένει ἀπολύτως τίποτε. Τίποτε ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ πολὺ ἀνθρώπινου καὶ πολὺ θείου ταυ εὐχουσα ἦρωα. Τὸ ἀκέραιο τὸ ἀκίβδηλο πάθος τοῦ τὸν κατέχει, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο σὰν ἰνάγκη μιᾶς φλογερῆς ψυχῆς καὶ ὠλοκληρωμέ- ης, σὰν ἐκείνες ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὴν κοσμογω- νική ἐποχὴ τῶν Μηδικῶν, ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Δὲν ὑπάρχει μεγαλεῖο. γράφει ὁ Π. Μαρκαμ- πρῦ, δὲν ὑπάρχει βία, δὲν ὑπάρχει προφητικὴ ἐνοή. οὔτε ἐχθρικό μυστήριο μὰ μονάχα τὸ ὑλλογιστικό πείσμα μιᾶς περήφανης διαλεκτι- κῆς. Φαίνεται πὼς ὁ Προμηθεὺς πασιζεῖ νὰ ἐρδίσῃ τὴν παρτίδα μὲ ὀμοβροντίες ἐπιχειρη- ᾶτων, σὰν ἕνας σύγχρονος δικηγόρος σὲ μιὰ ρινηκὴ δίκη, καὶ ὅχ' μὲ τὸ βῆμας τοῦ ἠθικοῦ εγαλεῖου, ποὺ καταξιώνει τὸν φοβερόν ἀγῶνα οὐ στὸν ἀρχαῖο τραγικό. Νέοι καιροί, νέα ἦθη. ὄν μονίχωντο, τὸν χωρὶς ὑπαναχωρήσεις καὶ ὑμβιβασμοὺς ἦρωα, τὸν ἀντικαθιστᾶ ἕνα μω- αῖκό ψυχῆς μὲ χίλια ψηφία, καὶ τὸ ἀλατοπί- ερο τῆς λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἐί... πὼς θὰ ἔχανε ὁ γέρο - Αἰσχύλος ἂν ἔβλεπε συγχρονισ- ἔνο τὸν Προμηθεὺς τοῦ καὶ μὲ πόση ἀγανά- κτηση θὰ φώναζε: Μὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ λάχανα; Θὰ εἶχε δίκιο, γιατί, γιὰ νὰ ξαναγευθίσουμε τὴ πρόξα τοῦ Μαρκαμπρῦ «δὲν μετροῦν τὸ ὕ- ρος τῶν βουνῶν μὲ τὸ ὑποδεκάμετρο».

Α. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ

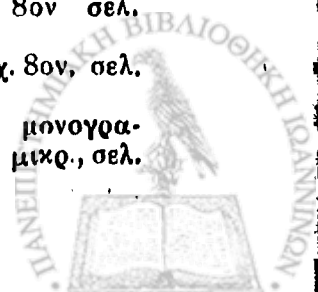
ΕΥΡΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Ὁ Ἡπειρώτης στρατηγὸς καὶ ἐγγονὸς τοῦ 677 Μπότσαρη κ. Δημήτριος Νότης Μπότσαρης ἔχε τὴν ἐμπνευσι νὰ προσφέρῃ στὴν «Ἡπειρωτι- κὴ Ἔστια» ἕνα ποσὸν ἐκ 2.000 δραχμῶν, θέλον- τες ἔτσι νὰ δηλώσῃ καὶ ἐμπράκτως τὴν ἐκτίμησὴ ἡ πρὸς τὸ ἔργον τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἔστιας». Ἀποδεχόμενοι τὴν εὐγενικὴν αὐτὴ χειρονομία ὁ κ. Μπότσαρη, τὸν εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἀγά- πη ποὺ τρέφει πρὸς τὴν (Ἡπειρωτικὴ Ἔστια) καὶ ἡ συγχαίρομεν εὐλικρινῶς γιὰ τὰ πατριωτικὰ εὐθήματά του πρὸς τὴν Ἡπειρον.

ΒΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΤΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Λαύκου Ἀλιθέρη: «Μυστικὸς Δεῖπνος» (ποιή- ματα) σχ. 8ον, σελ. 96, Κύπρος (Λεμεσὸς 1956)
 Λαύκου Ἀλιθέρη: «Νίκος Νικολαΐδης» (Μο- νογραφία) σχ. 8ον, σελ. 40, Ἀλεξάνδρεια 1958.
 Λαύκου Θεοδωροπούλου: «Ἡ γύμνια τοῦ Νῶε» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 82.
 Πλάς Σιμόπουλος: «Ἀρκαδικὴ Ραψωδία» (ποιή- ματα) σχ. 8ον μεγ., σελ. 48, Ἀθήνα.
 Πλάς Μελᾶ: «Ἱστορία τῆς Νήσου Ἰκαρίας» (Ἱ- στορικό II τόμος) σχ. 8ον μεγ., σελ. 320, Ἀ- θῆνα 1958.
 Πλάς Π. Κυριακίδου: «Ἡ Πηνελόπη Δέλτα καὶ ἡ Μακεδονία» (Ἱστορικὴ μονογραφία), Σχ. 8ον, σελ. 48, Θεσσαλονίκη 1958 (ἐκδόσεις Ἐταιρ.

Μακεδον. Σπουδῶν).
 Θεοδ. Δ. Τασοπούλου: «Ἐκθέσεις» (ὑποδειγμα- τικαὶ ἐκθέσεις δι' ὑποψηφίους ἄνωτ. Σχολῶν) σχ. 8ον σελ. 198, Ἀθήνα 1957.
 Παύλου Τσαροτούλου: «Στὸ Γεφύρι τῆς Ἄρτας» (ἀφήγηση), σχ. 8ον, σελ. 126, Ἀθήνα 1957.
 Εὐάγγ. Πιλαϊολόγου—Πετρούδου: «Τὰ μεγάλα ἐρωτήματα τῶν παιδιῶν μας», σχ. 8ον, σελ. 36, Ἀλεξάνδρεια 1958.
 Δέσπω Ἀννίνου—Καβαλλιερέτου: «Κλεοπάτρα» (Ἱστορικό—φιλολογικὴ πραγματεία) σχ. 8ον, σελ. 64, Ἀλεξάνδρεια 1957.
 Λίμπη Λούκου: «Ἀῶθε ἀπ' τὸν Παισίδεισο» (Πρότες), σχ. 8ον σελ. 78, Πάτρα 1957.
 Φώτου Χαριζιωτηρίου: «Μάρτυρες», (Διηγήμα- τα), σχ. 8ον σελ. 120, Κύπρος 1957.
 Λεωνίδα Ραζέλου: «Οἱ οὐρανοὶ ὑποδέχονται» (φαντασμογορικὴ ἐποποιία) σχ. 8ον, σελ. 200 Ἀθήνα 1956.
 Χ. Μανέτας: «Ἐκατὸν τριάντα χρόνια» (ποιήμα- τα), σχ. 8ον, τετρ., σελ. 98, Κέρκυρα 1956.
 Βεργίνας Ὑδραίου: «Μόνον θὰ βροῦν τὸ δρό- μο» (διηγήματα), σχ. 8ον, σελ. 208, Ἀθήνα, 1956.
 Γ. Γ. Κασουλίδου: «Εἰκόνες ἀπ' τὴ ζωὴ» (Διηγῆ- ματα), σχ. 8ον σελ. 176, Ἀθήνα 1958.
 Ἀντιγόνη Ν. Ζουρούδη: «Μάνα τῆς Δωδεκανή- σου» (Μονογραφία), σχ. 8ον μεγ., σελ. 96, Ἀθήνα, 1958.
 Σοφοκλ. Λαζάρου: «Ἀνήφορος» (Ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 31, Κύπρος, 1958.
 Φώτου Γιοφύλλη: «Τὰ Ἡπειρωτικὰ ἦθη ἔδιμα καὶ τραγούδια» (μελέτη ξανατυπωμένη ἀπ' τὴ «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά 1958», τχ. 8ον σελ. 16, Ἀθήνα 1958.
 Νέστ., Παπαχρήστου—Πλαπούτα: «Ἡ δόξα τῆς ἀμάθειας» (μελέτη) σχ. 8ον, σελ. 192 Ἀθήνα 1958.
 Κλαυδ. Μαρκίνα: «Ποιήματα» (Ἐπιλογὴ 1917— 1957) σχ. 8ον, σελ. 176, Ἀθήνα 1958.
 Κύπρου Χρυσάνθη: «Ὁ θησαυρὸς ἢ Μάννα...» (ἀνθολογία), σχ. 8ον, σελ. 28, Λευκωσία Κύ- πρου, 1958.
 Γεωργ. Λαΐου: «Οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδες Πούλιου, ὁ Γ. Θεοχάρης καὶ ἄλλοι σύντροφοὶ τοῦ Ρή- γα» (ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Βιέννης—ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ Δελτίον τῆς Ἱστο- ρικῆς καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρίας, τομ. 12) σχ. 8ον σελ. 72, Ἀθήνα, 1958.
 Παν. Τσίνα: «Ὁ πετροκότσιφας» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 24, Ἀθήνα, 1958.
 Παμμακεδ. Ὁμοσπονδία Η.Π. Βορείας Ἀμερι- κῆς: «Σοβιετικὰ σχέδια περὶ ἐξόδου εἰς τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς Μακεδονίας» (μελέτη, σχ. 8ον, σελ. 40, ἐκδόσεις 1957.
 Ν. Β. Πατσέλη: «Διατὶ τὸ Δελβινάκι ἐκλήθη ἡ- ρωϊκό» (Ἱστορικὴ μονογραφία) σχ. 8ον σελ. 16, Ἀθήνα 1958.
 Μαν. Μιχαλάκης: «Ζωὴ» (ποιήματα) σχ. 8ον, σελ. 16, Ἀθήνα 1958.
 Χρ. Εὐελπίδου: «Τὸ Ἰσραήλ» (Ἱστορικὴ μονογρα- φία δεκαετίας 1958—1957) σχ. 8ον μικρ., σελ. 48, Ἀθήνα 1958.

- Ν. Ι. Ροζάκου: «Θέματα Ἐθιμικῆς Διαιτησίας ἀπὸ τὴν Λακωνία» (ιστορικὸ μονογρ.—ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Β' τόμου «Πελοποννησιακῶν» σχ. 8ον, σελ. 20, Ἀθῆναι 1957.
- Τάσου Ψαροβασίλη: «Τὸ Μέτασθρον» (ιστορικὸν τουριστικὸν λεύκωμα), σχ. 8ον, σελ. 48, Ἀθῆναι 1958.
- Βασ. Χρήστου: «Das Cesetz des Iphokrates» (ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωσις εἰς 6 γλῶσσας περὶ Ἴπποκράτους, ἀνάτυπον ἐκ τῶν πρακτικῶν 4ου Διεθν. Συνεδρίου Νεοϊπποκρατικῆς) σχ. 8ον, σελ. 24 Ἀθῆναι 1958.
- jsau Chialean — Μετάφρ. Κων. Κίτσου: «Οἱ μεγάλοι Παιδαγωγοί» (παιδαγωγικὴ πραγματεία 12 κορυφαίων παιδαγωγῶν, σύγγραμμα 6ον Βασ. Παιδ. Βιβλιοθήκης), σχ. 8ον, σελ. 788, Ἀθῆναι, 1944.
- Τάκη Ἀνθῆλη: «Δέκα Ἐντολές» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 40, Ἀθῆνα 1958.
- Κωνῆνου Καβάρου: «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Ἀμερικὴ» (μελέτη) σχ. 8ον, σελ. 32, Ἀθῆνα, 1958.
- Φωτεινῆς Γαλαυτῆ—Καλλία: «Στὴν καρδιὰ τῆς Ζούγκλας» (ταξιδιωτικὸ), σχ. 8ον, σελ. 40, Ἀλεξάνδρεια, 1957.
- Ἰπουργεῖον Συντονισμοῦ—Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Ἡπείρου: «Ἐκθεσις Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἡπείρου ἐπὶ τῆς ζώνης πειραματισμοῦ Κονίτσης—Ζαγορίου—Παρακαλάμου» (ἐκτεταμένη μελέτη μὲ 20 σχεδιαγράμματα καὶ 23 πίνακες) σχ. 4ον, Ἀθῆναι 1958.
- Φυσιολογικὸς Ὁμίλος Πειραιῶς: «Λεύκωμα Τριακονταετίας 1927—1957» σχ. 4ον, σελ. 68, Πειραιεὺς, 1957.
- Μαρίας Περ. Ράλλη: «Περίπατος στὴ Γερμανία» (ταξιδιωτικὸ) σχ. 8ον, σελ. 848, Ἀθῆνα 1958.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ζυγός 31ον. Ἀθῆναι. «Νέα πορεία» 38, 39ον, Θεσσαλονίκη. «Νέα Ἔστια» 741, 742, 743, 744, 745ον Ἀθῆναι. «Θεολογία» τόμ. ΚΘ', Ἀθῆναι. «Φθιῶνις» 14ον, Λαυία. «Ἀρχιτεκτονικὴ» 9ον, Ἀθῆναι. «Ἀκτινές», 191, 192, 193ον, Ἀθῆναι. «Ποντιακὴ Ἔστια» 100ον, Θεσσαλονίκη. «Πυρρός» 41ον, Κωνῆλις «Σκουφῆς» 9—10ον, Ἄρτα, «Ἀθηναϊκὰ Γράμματα» 9ον, Ἀθῆναι. «Ἀμυνῶν» 1ον, Ναύπλιον. «Βιομηχανικὴ Ἐπιθεώρησις» 282, 283ον (βιογραφικὸν λεξικὸν σελ. 161—240) Ἀθῆναι, «Σποραϊκὰ Γράμματα» 23—24ον. Σέρραϊ. «Ἑλληνικὰ Θέματα» 28, 29, 30ον, Ἀθῆναι. «Διαγώνιος» 1958: 2 Θεσσαλονίκη. «Ἐπιστ. Βῆμα τοῦ Διδασκάλου» 7—8, 9—10ον, Ἀθῆναι. «Σχολεῖον καὶ Ζωὴ» 5, 6ον, Ἀθῆναι. «Ὁ Κριτικός» 89, 90ον, Λονδίνον. «Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος» 49, 50, 51ον, Ἀθῆναι. «Ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ Ἐξωτερικοῦ» 76, 77ον, Θεσσαλονίκη. «Ἐφοϊκὸς Λόγος» 34ον, Χαλκίδα. «Κριτικὴ Ἔστια» 73—74ον. Χαριά. «Ὁ Λογοτέχνης» 15ον Ἀθῆναι. «Ἀριστοτέλης» 8ον, Φλώρινα. «Ζωσιμάδα» 3ον Ἰωάννινα. «Ἰκαριακὰ», 3, 4ον, Ἀ

θῆναι. «Πυρρός» 6ον. (Α' Πρότ' Γυμν. Πειραιῶς) Πειραιεὺς. «Ἐκκλησία», 9, 10, 11, 12, 13, 14ον, Ἀθῆναι. «In Britain» Φεβρουάριος 1958, Λονδίνον. «London News» Φεβρ. 1958, Ἀπριλίος 1958, Λονδίνον. «Country Life» Μάϊος 1958, Λονδίνον. «Lazio Theoslavague» Ἀπρίλ. 1958 Πράγα. «Νέα τοῦ Ἰσραὴλ» 81, 82ον, Ἀθῆναι «Διδασκαλικὸν Βῆμα», 377, 378, 379, 380, 381, 383ον Ἀθῆναι. «Σκοπιὰ» 10, 11, 12, 13, 14, 15ον, Ἀθῆναι. «Ὁ φυσιολόγος» 114ον Ἀθῆναι.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 35, στίχ. 33, (Σαρακατσαναῖοι) διάβ. (Σοῦτανοραῖοι). Σελ. 161, στίχ. 20 [α' στήλ.] ἀντι (ἔκανε ψύχρα) διάβαζε: (Περιμέναμε ψύχραιμα). Σελ. 199. (στὶς σημειώσεις, στίχ. 2). ἀντι (Μάννα) διαβ. (Νόννα). Σελ. 39, ὑποσημ. 37 διάβ. Κεφαλονιάς καὶ *libru*. Σελ. 101, στίχ. 7 ἀντι (Δεσποτάτου), διαβ. Δεσπότου). Σελ. 300, στίχ. 10, διάβ. (Τὸ) στίχ. 26, (βυρσοδεψικὴ) στίχ. ἀπὸ κάτου 10, (διαμορφώθηκε). Σελ. 301, προτ. λευταῖος στίχ. Ε' κεφ., μετὰ τὸ ἐποχῆς, πρόσθεσε: (τῆς Τουρκοκρατίας). Σελ. 302, στίχ. κειμένου (ἀπὸ κάτου 3, (τὴν ψήφον). Σελ. 303, στίχ. ἀπὸ κάτου 7, ἀποκαλεῖται 35. Σελ. 304 στίχ. 22 (ἀνανεώνει πάντοτε). Στὴν ὑποσ. 30 στίχ. 7, (Διούνητας), στίχ. 11, ἀντι τῆς ἀνάμεσα σὲ παῦλε φράσης τῆ (μὲ παραπομπή:) (Λεξικὸ) (Λαρούς) (Ὀννιβερσάλ), λέξεις: *Leude. antrusion*, καὶ *trui* ἢ *trustis*, στίχ. 14, (Λέντ). Σελ. 390, ὑποσ. 37, στίχ. 3, (Κεφαλονιάς), στίχ. 9 (*libro*). Σελ. 395, στίχ. 33, διάβαζε (ἀνεξαρτήτων) 49. Σελ. 397, στίχ. 3, διάβαζε (ἀνεξαρτήτων) 49, καὶ νὰ προστεθῆ ἢ ὑποσ. 49.—Δέξ σελ. 395, ὑποσ. 49. Σελ. 440, στίχ. [α' στήλ.] 23, ἀντι (αἰσθηματικῆς) διάβ. (αἰσθητικῆς). Σελ. 475, στίχ. 6 ἀντι (ἀναστελλοῦν) διάβ. (ἀποστελλοῦν).

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Στις σελ. 457 καὶ 480 τοῦ παρόντος τεύχους ἀπὸ τυπογραφικὸ σφάλμα τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων τῶν οἰκείων κειμένων Γεωργίου Παῖσου, Ἰερέως καὶ Γ. Β. Καββαδία τυπώθηκαν κάπως ἀλλοιωμένα (Ποῖσιου καὶ Καββαδίου). Τὰ ἴδια καὶ στὶς σελ. 507 καὶ 524, ὅπου ὁ συγγραφεὺς Ν. Χρ. Παπακώστας ἔγινε (Παπακώστη) καὶ ἡ πῆγη Ἄνθ. Ζόλδερ ἔγινε (Ἄνθ. Ζολλέρ). Ἐπίσης, ἡ σελίδα 503, ἀπὸ ἀνακατάταξιν τῶν ἀριθμῶν στὸ πιεστήριο, δὲν εἶναι καὶ ἡ πρώτη, στὸν τομέα τῆς λογοτεχνίας, καθὼς εἶχε κλονισθῆ στὴ σύνταξιν.

Καὶ γιὰ τὶς δυὸ παραπάνω περιπτώσεις, ἐπιτιμῶντας τὴν συγνώμη, παρακαλοῦμε τοὺς ἀναγνώστους γιὰ τὴν διόρθωσιν.

